

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสา
ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

ปริญญาโท
ของ
ปองสุข ศรีชัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
สิงหาคม 2559

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสา
ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

ปริญญาานิพนธ์
ของ
ปองสุข ศรีชัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

สิงหาคม 2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสา
ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

บทคัดย่อ
ของ
ปองสุข ศรีชัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
สิงหาคม 2559

ปองสุข ศรีชัย. (2559). การศึกษาการเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา. ปรินญาณิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาปรินญาณิพนธ์: อาจารย์ ดร.นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล, รองศาสตราจารย์ ดร.รัตติกรณ์ จงวิศาล.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลาระหว่างการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาหรือไม่ อย่างไร ของตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสา ซึ่งได้แก่ตัวแปร แรงจูงใจอาสา การสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสา ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา และเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดเหลือมเวลากัน และ 3) เพื่อศึกษาแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของกระบวนการทำกิจกรรมอาสาตั้งแต่ระยะนำเข้าสู่การอาสาจนถึงระยะผลของการอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ในปีการศึกษา 2556 ที่เป็นสมาชิกของชมรมที่บริการชุมชนหรือทำประโยชน์ต่อส่วนรวม คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน จำนวน 152 คน เก็บข้อมูลซ้ำจำนวน 4 ครั้ง ใช้เครื่องมือวัดซึ่งเป็นแบบสอบถามจำนวน 5 ฉบับ วัดชุดเดียวกับกลุ่มตัวอย่างคนเดิม โดยใช้ระยะเวลาเป็นตัวแบ่งช่วง รวมใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 8 เดือน (ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2556 – กุมภาพันธ์ 2557) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง (Latent growth curve model) และการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในทุกตัวแปร โดยในช่วงระหว่างการทำกิจกรรมอาสาที่พบว่าการสนับสนุนทางสังคมไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แรงจูงใจอาสาและความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนพฤติกรรมอาสาและเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เพิ่มขึ้นและลดลงไม่ต่างกัน 2) พบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบเหลือมเวลาในลักษณะที่ตัวแปรเชิงเหตุบางตัวในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งก่อนมีอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรเชิงผลในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งถัดมา ตัวแปรเชิงผลบางตัวในการวัดครั้งก่อนมีอิทธิพลต่อตัวแปรเชิงเหตุในการวัดครั้งถัดมา และพบในเกือบทุกตัวแปรว่ามีความสัมพันธ์ข้ามช่วงเวลาภายในตัวแปรเดียวกันเอง และ 3) แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของกระบวนการทำกิจกรรมอาสา มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หลังจากปรับแบบจำลองแล้ว โดยไม่พบอิทธิพลจากระยะนำเข้าสู่การอาสาไปยังระยะประสบการณ์ของการอาสาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ในระยะประสบการณ์ของการทำกิจกรรมอาสาพบว่า

พฤติกรรมอาสาและการสนับสนุนทางสังคมส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาและส่งผล
ต่อไปยังเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมซึ่งอยู่ในระยะผลของการทำกิจกรรมอาสา

THE STUDY OF CHANGES AND CAUSAL RELATIONSHIPS OF THE VARIABLES
IN VOLUNTEER ACTIVITY PROCESS
OF STUDENTS IN RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY LANNA

AN ABSTRACT
BY
PONGSOOK SRICHAJ

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Doctor of Philosophy Degree in Applied Behavioral Science Research
at Srinakharinwirot University
August 2016

Pongsook Srichai. (2016). *The Study of Changes and Causal Relationships of the Variables in Volunteer Activity Process of Students in Rajamangala University of Technology Lanna*. Dissertation, Ph.D. (Applied Behavioral Science Research). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr. Numchai Supparerkchaisakul, Assoc. Prof. Dr. Rattigorn Chongvisal.

The purposes of this research were: 1) to study the changing over period of time of the variables in volunteer activity process consist of volunteer motivations, social supports, volunteer behaviors, volunteer satisfactions and attitude towards making social benefit contributions 2) to study the causal relationships of cross-lagged on variables in volunteer activity process model and 3) to study the causal model of volunteer process in the antecedents stage to the consequences stage of students in rajamangala university of technology lanna. The 152 samples, randomly selected using multi-stage sampling. The questionnaires of 5 measures were used for all 4 times in data collecting over 8 months. Latent growth curve model (LGCM) and Structural Equation Modeling (SEM) were applied to test 3 hypotheses.

The research findings were as follows: 1) The latent growth curve model of all variables were fitted with empirical data, during the volunteer activity, the social supports had no statistically significant changes; however, volunteer motivations and volunteer satisfactions significantly increased over period of time, moreover, volunteer behaviors and attitudes towards making social benefit contributions increased and decreased with no differences. 2) There were cross-lagged causal relationships; in appearance, some of ahead causal variables had an effect to some of next effect variables while some of ahead effect variables had an effect to some of next causal variables, and almost all there were correlations with itself at difference points in time and; 3) The adjusted causal relationships model of volunteer activity process was fitted with empirical data and found that there were no significant effect of at the antecedents stage on the experiences stage. However, at the experiences stage, volunteer behaviors and social supports had an effect to volunteer satisfactions and to attitude towards making social benefit contributions in the consequence stage respectively.

ปริญญาบัตร

เรื่อง

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสา
ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

ของ

ปองสุข ศรีชัย

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
วันที่.....เดือน ..... พ.ศ. 2559

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาบัตร

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ที่ปรึกษาหลัก
(อาจารย์ ดร.นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล)

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร)

.....ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.รัตติกรณ์ จงวิศาล)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.รัตติกรณ์ จงวิศาล)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชุดา กิจธรรม)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาโทฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เป็นเพราะได้รับการช่วยเหลือ สนับสนุน และความเมตตาจากบุคคลหลายฝ่ายดังต่อไปนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล และรองศาสตราจารย์ ดร.รัตติกรณ์ จงวิศาล อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ คำปรึกษาต่างๆ ตลอดจนช่วยให้คำแนะนำ ในการตรวจทาน แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการทำปริญญาโท

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบปริญญาโทซึ่งได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชุดา กิจธรรม ที่ให้ความเห็นและคำแนะนำต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อปริญญาโทฉบับนี้ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์งามตา วรินทร์านนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิลาสลักษณ์ ชวัลลี อาจารย์ ดร. พรรณี บุญประกอบ อาจารย์ ดร. จารุวรรณ สกุลคู ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปิยะดา สมบัติวัฒนา รองศาสตราจารย์ ดร. สิริโฉม พิเศษบุญเกียรติ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พีระ จุฬน้อยสุวรรณ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวัดปริญญาโท ตลอดจนให้คำแนะนำที่มีคุณค่ายิ่ง

ขอขอบพระคุณคณาจารย์สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ทุกท่านที่ได้สอน และให้ความรู้แก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ศึกษา และขอขอบคุณกัลยาณมิตรทุกท่านทั้งเพื่อนร่วมรุ่นปริญญาเอก สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์รุ่น 7 ที่ร่วมพบเจอ แลกเปลี่ยนประสบการณ์กำลังใจซึ่งกันและกันเสมอ รวมถึงรุ่นพี่ รุ่นน้องร่วมสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อร่วมงานในมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่เชียงราย รวมทั้งทุกกำลังใจจากบุคคลรอบข้างที่คอยให้คำปรึกษา และให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

ท้ายที่สุดแห่งความสำเร็จในการศึกษาคั้งนี้ ขอกราบขอบพระคุณบุคคลในครอบครัวอันเป็นที่รัก ซึ่งคอยห่วงใย เป็นบุคคลที่ให้กำลังใจกับผู้วิจัยตลอดมาอย่างไม่มีเงื่อนไขใดๆ ไม่ว่าจะเป็คุณพ่อคุณแม่ ตลอดจนน้องสาวของผู้วิจัย ซึ่งมีส่วนสนับสนุนทำให้ปริญญาโทฉบับนี้สำเร็จด้วยดี

ปองสุข ศรีชัย

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	8
ความสำคัญของการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	9
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	9
ตัวแปรที่ศึกษา.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
นิยามเชิงปฏิบัติการ.....	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
กระบวนการอาสา.....	15
ระยะนำเข้าสู่การอาสา.....	22
ระยะประสบการณ์ของการอาสา.....	29
ระยะผลของการอาสา.....	53
การวิจัยช่วงยาวหรือการวิจัยแบบระยะยาว.....	60
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	75
สมมติฐานในการวิจัย.....	77
3 วิธีดำเนินการวิจัย	81
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	81
ประชากร.....	81
การเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	81
การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวัดในการวิจัย.....	82
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	94
การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง.....	96
การจัดกระทำข้อมูล.....	96
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	97

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	98
ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร.....	99
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน.....	102
การศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสา	102
การศึกษาลักษณะความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ.....	112
5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	130
กระบวนการวิจัยโดยสรุป.....	130
สรุปผลการวิจัย.....	133
การอภิปรายผลการวิจัย.....	139
ข้อเสนอแนะ.....	147
บรรณานุกรม.....	152
ภาคผนวก.....	171
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	172
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	174
ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์ดัชนีความกลมกลืนของเครื่องมือในการวิจัย.....	188
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	192

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แบบจำลองกระบวนการอาสา.....	19
2 ขั้นตอนของการวิจัยช่วงยาวแต่ละประเภท.....	64
3 ตัวแปรในการวัดแต่ละครั้งของการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	95
4 สรุปรช่วงเวลาของการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	96
5 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่ม ตัวอย่าง.....	99
6 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของแรงจูงใจ อาสาตามสมมติฐาน.....	103
7 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของแรงจูงใจ อาสาที่ปรับแล้ว.....	104
8 ค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของแรงจูงใจอาสา ที่ปรับแล้ว.....	105
9 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของการ สนับสนุนทางสังคมตามสมมติฐาน.....	106
10 ค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของการสนับสนุนทาง สังคม.....	107
11 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของพฤติกรรม อาสาตามสมมติฐาน.....	108
12 ค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของพฤติกรรมอาสา.....	109
13 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของความพึง พอใจในการทำกิจกรรมอาสาตามสมมติฐาน.....	110
14 ค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของความพึงพอใจใน การทำกิจกรรมอาสา.....	111
15 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของเจตคติต่อ การทำประโยชน์เพื่อสังคมตามสมมติฐาน.....	112
16 ค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของเจตคติต่อการทำ ประโยชน์เพื่อสังคม.....	113
17 เปรียบเทียบแบบจำลองเพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบเหลือมเวลาของ ตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสา.....	119

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
18 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของแบบจำลองที่ดีที่สุด (Best model) ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2.....	123
19 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองตามสมมติฐานข้อที่ 3.....	127
20 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองตามสมมติฐานข้อที่ 3 หลังการปรับแบบจำลอง.....	127
21 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของแบบจำลองที่ปรับแล้วของสมมติฐานข้อที่ 3...	128
22 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย.....	139

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ลักษณะพื้นฐานแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงที่มีแบบแผนเชิงเส้นตรง.....	67
2 ตัวอย่างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่มีการวัดเหลือเวลา.....	71
3 แบบจำลองพื้นฐาน (Stability หรือ Baseline model).....	73
4 แบบจำลองมาตรฐาน (Standard model).....	73
5 แบบจำลองย้อนกลับ (Reverse model).....	73
6 แบบจำลองซึ่งกันและกัน (Reciprocal model).....	74
7 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	77
8 แบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1.....	78
9 แบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2.....	79
10 แบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3.....	80
11 แบบจำลองโค้งพัฒนาการตามสมมติฐาน.....	102
12 แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของแรงจูงใจอาสา.....	104
13 แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของการสนับสนุนทางสังคม.....	106
14 แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของพฤติกรรมอาสา.....	108
15 แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา..	111
16 แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม....	113
17 แบบจำลองพื้นฐาน (Stability หรือ Baseline model) ที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2	115
18 แบบจำลองมาตรฐาน (Standard model) ที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2.....	116
19 แบบจำลองย้อนกลับ (Reverse model) ที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2.....	117
20 แบบจำลองซึ่งกันและกัน (Reciprocal model) ที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2.....	118
21 แบบจำลองที่ดีที่สุด (Best model) ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2.....	122
22 สรุปความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญของอิทธิพลข้ามช่วงเวลาของตัวแปรตัวเดียวกัน.....	125
23 สรุปอิทธิพลเชิงเหตุข้ามช่วงเวลาที่มีนัยสำคัญระหว่างตัวแปรเชิงเหตุและตัวแปรเชิงผล.....	126
24 สรุปอิทธิพลที่มีนัยสำคัญตามสมมติฐานข้อที่ 3	129
25 สรุปความสัมพันธ์ที่ได้ตามสมมติฐานข้อที่ 2	137
26 สรุปความสัมพันธ์ตามแบบจำลองกระบวนการอาสาที่ได้ตามสมมติฐานข้อที่ 3	138

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การดำเนินชีวิตของเยาวชนในยุคโลกาภิวัตน์ที่แวดล้อมไปด้วยกระแสการพัฒนาจากเคยเป็นสังคมที่สงบร่มเย็นด้วยศาสนาและวัฒนธรรมไทยกลายเป็นสังคมทุนนิยม เป็นสังคมแห่งการบริโภคผลผลิตทางอุตสาหกรรม มีการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ข้อมูลข่าวสารสามารถส่งผ่านเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูงได้ในเวลาอันสั้น เกิดการเสื่อมถอยของค่านิยมไทยจากการรับวัฒนธรรมต่างชาติ การดำรงชีวิตจากเดิมที่มีความเรียบง่าย ประณีประนอม ช่วยเหลือเกื้อกูล พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Collectivism) กลายมาเป็นเยาวชนที่ใช้ชีวิตแบบปัจเจกบุคคล (Individualism) แข่งแย่งแข่งขันกันมากขึ้น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม เบียดบังเอาแต่ได้ (ปริญญญา ฤกษ์อรุณ. 2548: 2; อมรา รอดดารา. 2549: 172; คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจอำนวยการหลักสูตรเยาวชนอาสาสมัครเอกลักษณ์ของชาติ. 2553) ทั้งนี้มีการศึกษาพบว่าเยาวชนไทยขาดความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างชัดเจนแต่กลับมีความต้องการที่มุ่งเน้นผลประโยชน์ส่วนตนและมีความประสงค์ที่จะประกอบอาชีพทางด้านธุรกิจการเงินเป็นส่วนใหญ่ (จรรยา เศรษฐบุตร; อัญชลี วรวัชรรัตน์; และ จิรจิต บุญชัยวัฒนา. 2541) มีการเลียนแบบและการแสดงออกไปในทิศทางที่ไม่เหมาะสมและไม่สร้างสรรค์ เช่น ขาดการคิดวิเคราะห์ห้อย่างมีเหตุมีผล ขาดความอดทน ขาดความซื่อสัตย์ อีกทั้งพฤติกรรมที่สังคมไทยคาดหวัง เช่น การจุนเจือ การช่วยเหลือกัน การเผื่อแผ่แบ่งปันประโยชน์เพื่อผู้อื่น การมีคุณธรรม การให้อภัย รวมถึงการแสดงจิตสำนึกของคนที่มิจิตใจเสียสละสร้างสรรค์งานเพื่อส่วนรวมน้อย เยาวชนจำนวนมากตั้งเป้าหมายและต้องการเห็นตนเองประสบความสำเร็จแต่มีส่วนร่วมกับสังคมรอบตัวน้อยลง คำนึงถึงประโยชน์ที่ตนมีส่วนได้หรือเสียมากกว่าที่จะรู้จักการเป็นผู้ให้ ขาดทักษะการใช้ชีวิตร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข ส่วนนิสิตนักศึกษาที่ถือว่าเป็นปัญญาชนของประเทศก็มีระดับคุณธรรมระดับบุคคลที่มุ่งความสำเร็จของส่วนรวมที่ยังไม่สูงนัก (สุวิมล ว่องวาณิช; และ นางลักษณ์ วิรัชชัย. 2543: 200; โกวิทย์ พวงงาม. 2550) ลักษณะเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงวิกฤตเยาวชนไทยที่สูญเสียภาวะทางจิตใจอย่างเห็นได้ชัดจนในด้านการคำนึงถึงส่วนรวม การแสดงความเอื้อเฟื้อ การช่วยเหลือสังคม การช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเต็มใจโดยไม่หวังรางวัลหรือผลตอบแทนใดๆ หรืออาจเรียกพฤติกรรมเช่นนี้ว่ามีลักษณะของพฤติกรรมอาสา (Volunteer Behaviors)

พฤติกรรมอาสาหรือการอาสาสมัคร (Volunteering) นั้นถือได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของพฤติกรรมเอื้อสังคม (Prosocial behavior) ทั้งนี้พฤติกรรมเอื้อสังคม หมายถึงการกระทำที่ตั้งใจที่จะช่วยหรือเป็นประโยชน์กับบุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลโดยไม่ได้หวังรางวัลภายนอก เป็นพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นหรือทำให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลในทางบวก เกิดขึ้นได้หลายรูปแบบ เช่น การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การปลอบโยน หรือการให้ความร่วมมือ (Deaux; et al. 1993: 310;

อรพินทร์ ชูชม; สุภาพร ธนะชานันท์; & ทศนา ทองภักดี. 2554:20) โดยที่การทำงานอาสาจะ ช่วยเสริมสร้างให้สังคมเป็นสังคมที่สงบสุข เป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยบุคคลที่มีคุณธรรม เป็นการ สร้างเครือข่ายความเชื่อมโยงของชุมชน (Snyder; & Omoto. 2007: 952-953) สร้างความสามัคคีใน สังคม ทำให้คนเกิดความรู้สึกถึงความเป็นส่วนหนึ่งในชุมชน ซึ่งการส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมอาสา นั้นจะยังประโยชน์ให้กับตัวผู้ที่เป็นอาสาสมัครเองและสังคมเป็นอย่างดี เนื่องจากกระบวนการของ การอาสาหรือการทำกิจกรรมอาสาสมัครซึ่งเป็นการยอมสละตนเพื่อรับใช้และช่วยเหลือผู้อื่นที่ ประสบกับความทุกข์ยากลำบาก หรือช่วยเหลือแก้ไขวิกฤติปัญหาของสังคมนั้น จะทำให้ผู้เป็น อาสาสมัครได้เรียนรู้ต่อสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัวอย่างละเอียดอ่อนมากขึ้น สัมผัสความจริง เชื่อมโยง เห็น เหตุและปัจจัยของความสุขและความทุกข์ กิจกรรมอาสาสมัครจึงเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ ชัดเกลียดตนเอง เรียนรู้ภายในและเกิดปัญญาได้ (ศูนย์คุณธรรม. 2551) นอกจากนั้นผลดีที่เกิดขึ้น ต่อตัวผู้เป็นอาสาสมัครทั้งทางด้านสังคมและด้านจิตใจอื่นๆ ก็ยังมีอีก ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดีขึ้น เห็นคุณค่าในตัวเองมากขึ้น การเข้ากับสังคมได้เพิ่มขึ้น มีพัฒนาการในด้านทักษะชีวิต เกิด เครือข่ายทางสังคม มีความใส่ใจในสังคม สุขภาพกายและจิตที่ดี ลดความตึงเครียดทางอารมณ์ ส่งเสริมพัฒนาการทางศีลธรรม เพิ่มแนวโน้มการมีพฤติกรรมรับผิดชอบ (Moore; & Allen. 1996: 242; Johnson; et al. 1998; Astin; Sax; & Avalos. 1999; Wilson. 2000; Snyder; & Omoto. 2008) และการทำงานอาสาระหว่างในช่วงวัยรุ่นมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา การกระทำอาชญากรรมหรือการทำผิดกฎหมาย ช่วยลดการเกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรือการตั้งครมร์ ก่อวินัยอันควร การลาออกจากโรงเรียน ถูกพักการเรียน (Moore; & Allen. 1996: 242; Uggen; & Janikula. 1999; Wilson. 2000; Schmidt; Shumow; & Kackar. 2006) นอกจากนั้น อัลเลนและ คณะ (Allen; et al. 1997) ศึกษาพบว่าวัยรุ่นที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมอาสาสมัครของชุมชนแสดงให้เห็นว่ามีการปรับตัวในระยะยาวที่ดีขึ้นกว่าวัยรุ่นที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรม การที่วัยรุ่นได้ทำกิจกรรมใน ช่วงเวลาว่างจะช่วยให้เกิดผลด้านบวกต่อพัฒนาการและการเจริญเติบโตได้ โดยในระหว่างที่ทำ กิจกรรมนั้นวัยรุ่นจะมีการสำรวจอัตลักษณ์ แรงจูงใจภายใน ความคิดริเริ่มและการพัฒนาทักษะ ทั้งนี้ ขึ้นกับความยั่งยืนในกิจกรรมที่เลือก การให้ความหมายและประสบการณ์ความสนใจ (Sharp; et al. 2006: 359)

มหาวิทยาลัยถือเป็นสถาบันที่มีหน้าที่ในการให้ความรู้ต่างๆ แก่เยาวชนซึ่งถือว่าอยู่ในช่วง สำคัญของชีวิต เนื่องจากช่วงการเป็นนักศึกษาถือว่าเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านจากวัยรุ่นเข้าสู่การเป็น ผู้ใหญ่ มีงานพัฒนาการ (Development task) ประจำวัยในด้านความรับผิดชอบต่อตัวเอง การ ตัดสินใจโดยอิสระ การหางานทำ การเตรียมตัวเพื่อสร้างครอบครัว การสร้างและรักษาความสัมพันธ์ ที่ดีกับผู้อื่น การสร้างมิตรภาพ เป็นต้น (Ceyhan; & Ceyhan. 2011) หน้าที่ของมหาวิทยาลัยใน การพัฒนามนุษย์เพื่อที่จะสามารถอยู่และดำรงสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นแนวทางหนึ่งคือให้ ผู้เรียนตระหนักในความสำคัญของการอยู่ร่วมกับกลุ่ม การปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับวินัยหรือ กฎเกณฑ์ของสังคม รู้จักเสียสละและเสียเสรีภาพส่วนบุคคลในบางส่วนเพื่อเสรีภาพของสังคม สร้าง

ความสำคัญในความรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติส่วนรวม สร้างความสำคัญที่จะสร้างสรรค์สังคมให้น่าอยู่และเป็นสังคมที่มีบรรยากาศของความร่วมมือ น้ำใจ และอุดมการณ์ (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. 2530: 122) การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจึงต้องดำเนินการทั้งการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพัฒนาความรู้ทางวิชาการ/วิชาชีพ และสนับสนุนการจัดกิจกรรมของนักศึกษาเพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีคุณภาพ และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สุรียา เสถียรกิจอำไพ. 2551: 2) ซึ่งตามกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551 - พ.ศ.2565) ที่มุ่งยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทยเพื่อผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและมีสมรรถนะสากล สามารถเรียนรู้การใช้ชีวิตในสังคมและปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2552: 30) นั้นได้วางแนวทางการพัฒนาเยาวชน นักศึกษา คือ อุดมศึกษาควรส่งเสริมกิจกรรมนอกหลักสูตร เพื่อเพิ่มพื้นที่การเรียนรู้ของเยาวชนและนักศึกษาในรูปแบบของทักษะชีวิต ทักษะสังคม (Socialization) สมรรถนะพื้นฐานที่ข้ามพื่นความรู้วิชาการ (Base line competencies) การสะสมความรู้และความสามารถเชิงบูรณาการที่ฝังตัว (Tacit knowledge and ability) ที่หาไม่ได้จากการเรียนการสอนในห้องที่ขาดปฏิสัมพันธ์ โดยปรับรูปแบบและเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพสังคม และนอกเหนือจากวิชาการแล้ว อุดมศึกษาควรจัดให้มีการเรียนการสอนและกิจกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการทางการสื่อสาร ความ การตัดสินใจ การพัฒนาความเป็นผู้นำการแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม ความอดทน คุณธรรม ฯลฯ (สุรียา เสถียรกิจอำไพ. 2551: 3-4) สำเนาวิ ขจรศิลป์ (2538: 10) กล่าวเสริมถึงเป้าหมายการพัฒนานักศึกษาในด้านคุณธรรมว่า ควรเน้นคุณธรรมขั้นพื้นฐาน อันได้แก่ ความกตัญญู กตเวทิตะ ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน เสียสละเพื่อส่วนรวม ลดละเลิกอบายมุข ตลอดจนการส่งเสริมให้ยึดมั่นปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาและจรรยาบรรณในอาชีพ สอดคล้องกับที่ซิคเคอริงและไรเซอร์ (Chickering; & Reisser. 1993: XI) กล่าวว่า นโยบายและแนวปฏิบัติในการจัดสิ่งแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาควรช่วยเสริมสร้างสติปัญญาและศักยภาพของนิสิตนักศึกษาในการพัฒนาค่านิยมส่วนบุคคล วิธีการคิด แนวการเรียน ทักษะในการปฏิบัติต่อบุคคลอื่นและวัฒนธรรมอื่น ความภาคภูมิใจในตนเองและพฤติกรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม โดยซิคเคอริงเชื่อว่า ผู้เรียนในวัยนี้มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจนหลายด้านทั้งการพัฒนาความสามารถ การจัดการอารมณ์ ความเป็นตัวของตัวเอง การคบเพื่อน การสร้างเอกลักษณ์ของตนเองการพัฒนาจุดมุ่งหมายในชีวิต และการบูรณาการความเชื่อค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมของตนเอง พัฒนาการดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เกิดจากการที่สถาบันอุดมศึกษาจัดให้มีองค์กรหน่วยงาน กิจกรรม โครงการ และผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาให้เป็นไปตามวิถีทางที่ถูกต้อง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาในฐานะสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงที่เน้นการปฏิบัติ เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนานักศึกษา ได้กำหนดปณิธานในการสร้างบัณฑิตให้เป็นนักปฏิบัติที่ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ที่จะไปพัฒนาสังคมและประเทศชาติและดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุขพึงพาตนเองได้ ในการนี้ทาง

มหาวิทยาลัยได้กำหนดวัตถุประสงค์สำหรับการจัดกิจกรรมนักศึกษาประการหนึ่ง นั่นคือเพื่อปลูกฝังให้นักศึกษามีคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและระเบียบวินัยอันดีงาม เป็นการส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตร ทั้งด้านประสบการณ์ ความคิดและวิชาชีพให้นักศึกษาตระหนักในภาระหน้าที่ที่ตนจะต้องปฏิบัติในการบำเพ็ญประโยชน์ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา. 2553: 6) โดยสำหรับการดำเนินกิจกรรมของนักศึกษานั้น ลักษณะโครงสร้างจะมีองค์กรนักศึกษาของมหาวิทยาลัย เป็นตัวขับเคลื่อนดำเนินการประสานงาน และให้ความสะดวกต่อการดำเนินงานขององค์กรในสังกัดผ่านสโมสรนักศึกษา ซึ่งสโมสรนักศึกษาเกิดขึ้นจากนักศึกษาที่อาสาสมัครและได้รับการคัดเลือกโดยวิธีเลือกตั้งจากนักศึกษา ทำหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆ ของมหาวิทยาลัย และงานประสานกับชมรมต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้น (กลุ่มงานพัฒนาศักยภาพนักศึกษา. 2552: 12) ซึ่งมีอยู่หลายลักษณะตามประเภทของกิจกรรม มีทั้งกิจกรรมกีฬาและนันทนาการ กิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมบริการชุมชน กิจกรรมหรืออาสาและพัฒนาบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมวิชาการ เป็นต้น ตัวอย่างชมรมที่มีได้แก่ ชมรม Magazine teendoi ชมรมอาสาพัฒนา นักวิทยุสมัครเล่น ชมรมปันน้ำใจให้น้อง ค่ายเรียนรู้ (Learning Camp) คนจรอาสา ชมรมครุอาสา green club ปลูกป่า ชมรมจิตอาสา ชมรมสัตว์บาลอาสา ชมรมแม่วังบริการ ชมรม Robot club ฯลฯ อาจกล่าวได้ว่าการทำกิจกรรมของนักศึกษาส่วนหนึ่งมีลักษณะที่เรียกว่าเป็นการทำงานหรือทำกิจกรรมแบบอาสาตามนิยามของการอาสาที่ประกอบด้วยลักษณะ 6 ประการ คือ เป็นการกระทำด้วยความสมัครใจ เป็นการบริการช่วยเหลือผู้อื่นซึ่งเกิดจากการใคร่ครวญหรือมีการวางแผน (Planfulness) เกิดขึ้นโดยอาศัยระยะเวลา (Longevity) ปราศจากความคาดหวังในรางวัลหรือผลตอบแทน เป็นการช่วยเหลือที่แม่ไม่ใช้หน้าที่หรือมีความผูกพันกันมาก่อน (Nonobligation) และอยู่ในบริบทขององค์กร (Snyder; & Omoto. 2008: 2; Penner. 2002)

ในการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยพบว่าการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมอาสาส่วนใหญ่เน้นนักศึกษาในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงสาเหตุกับพฤติกรรมอาสา อาทิเช่น การอบรมเลี้ยงดู การมีแบบอย่างของการอาสา บุคลิกภาพ การเข้าร่วมในศาสนา แรงจูงใจ การสนับสนุนทางสังคม ความพึงพอใจ ความเชื่ออำนาจในตน การรับรู้ความสามารถของตน เจตคติต่อการทำงาน การเห็นคุณค่าในตนเอง ทศนคติเชิงจริยธรรม เอกลักษณะในบทบาท ฯลฯ แต่ยังมีงานวิจัยจำนวนน้อยที่ศึกษาถึงกระบวนการที่เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดของพฤติกรรมอาสา ซึ่งโดยแท้จริงแล้วมีผู้เสนอแนวคิดอธิบายรูปแบบที่เกิดขึ้นของการทำงานอาสาไว้อย่างเป็นกระบวนการแต่ละระยะที่ชัดเจน ซึ่งได้แก่แนวคิดแบบจำลองกระบวนการอาสา (Volunteer process model) ของชไนเดอร์และโอโมโต (Snyder; & Omoto. 2008) แบบจำลองนี้ได้ระบุถึงกระบวนการที่เกิดขึ้น 3 ระยะ คือ ระยะนำเข้าสู่การอาสา (Antecedents stage) ระยะประสบการณ์ของการอาสา (Experience stage) และระยะผลของการอาสา (Consequence stage) ทั้งนี้กระบวนการอาสานั้นจะดำเนินไปตามระยะเวลา และมีพฤติกรรมรวมถึงลักษณะทางจิตเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในแต่ละระยะ (Omoto; & Snyder. 1995; Snyder; & Omoto. 2008; Omoto; Snyder; & Hackett. 2010) ได้แก่

ระยะนำเข้าสู่การอาสา (Antecedents stage) ในขั้นนี้จะเป็นการอธิบายถึงสาเหตุที่ทำให้บุคคลตัดสินใจที่ส่งผลให้บุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมอาสา โดยปัจจัยหรือตัวแปรของการเข้าสู่การเป็นอาสา อาทิเช่น แรงจูงใจ บุคลิกภาพ อัตลักษณ์ของบุคคล ความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน (Solidarity) ความผูกพันทางอารมณ์ (Attachment) อิทธิพลทางบรรทัดฐาน (Normative influence) การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน จากครอบครัวและเพื่อนร่วมงาน (Omoto; & Snyder. 1995: 672) รวมทั้งแรงกดดันจากสังคมและปัจจัยในเรื่องตัวกระตุ้นอื่นๆ ซึ่งเป็นไปได้ทั้งสถานการณ์บางอย่างในชีวิต หรือภาพข้อความที่ปลุกเร้าความคิดหรือความรู้สึกให้ต้องการอาสา (Penner. 2004: 651-652) ในระยะประสบการณ์ของการอาสา (Experience stage) ในขั้นนี้กล่าวถึงประสบการณ์ของอาสาสมัคร ที่เป็นได้ทั้งลักษณะทางจิตวิทยาและลักษณะทางพฤติกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานอาสา ไม่ว่าจะเป็นสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่พัฒนาขึ้น ความคาดหวังและความต้องการที่บรรลุเป้าหมายของอาสาสมัคร การรับรู้ที่มีต่องาน การรับรู้ต่อองค์กร รวมถึงการรับรู้ในปฏิกริยาของผู้อื่นต่อการทำงานอาสาสมัคร ซึ่งประสบการณ์ทางบวกที่เกิดขึ้นอาจจะช่วยส่งเสริมให้เข้าไปมีส่วนร่วมกับการงานอาสาได้อย่างต่อเนื่อง และระยะสุดท้ายซึ่งคือระยะผลของการอาสา (Consequence stage) ได้กล่าวถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทำงานอาสาสมัครไว้อย่างกว้างขวางนั่นคือ เกิดการเปลี่ยนแปลงในเจตคติ ความรู้ หรือพฤติกรรมของอาสาสมัคร เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น มีพัฒนาการในด้านทักษะชีวิต เห็นคุณค่าในตัวเองมากขึ้น ลดความตึงเครียดทางอารมณ์ ส่งเสริมพัฒนาการทางศีลธรรม เกิดเครือข่ายทางสังคม เสริมสร้างความรู้สึกล้อมรอบกับชุมชน ดึงการศึกษาของโอเบรอน ทาวน์เซนด์และเอ็บเด็น (O'Brien; Townsend; & Ebden. 2010) พบว่าประโยชน์ที่ได้รับจากการเป็นอาสาสมัครมีทั้งช่วยส่งเสริมสุขภาพ การเข้าร่วมในงานบริการเป็นการช่วยให้วัยรุ่นเข้าใจบริบททางสังคม-ประวัติศาสตร์เพิ่มขึ้น นำไปสู่การคิดเกี่ยวกับประเด็นทางการเมือง จริยธรรม และบทบาทของตนที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม มีความรู้สึกถึงความรับผิดชอบต่อบุคคลและสังคม มองตนเองในฐานะเป็นส่วนหนึ่งทางสังคม การมีเหตุผลเชิงจริยธรรมและช่วยเหลือผู้อื่นเพิ่มขึ้น (Schmidt; Shumow; & Kackar. 2006: 128) สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่าในกลุ่มวัยรุ่นหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมที่มีลักษณะบริการชุมชนนั้นจะมีเจตคติต่อหน้าที่ทางสังคมในการช่วยเหลือผู้อื่นเพิ่มขึ้นและเรียนรู้ที่จะมีความเห็นใจและช่วยเหลือผู้อื่น (Wilson; & Musick. 2000: 145; citing Hamilton; & Fenzel. 1988; Zawacki. 1997)

โดยงานวิจัยที่น่าแนวคิดกระบวนการอาสาที่เกิดขึ้นครบทั้ง 3 ระยะนี้ไปศึกษาตั้งเช่นในงานของเดวิส ฮอลล์ และเมเยอร์ (Davis; Hall; & Meyer. 2003) ที่ระยะนำเข้าสู่การอาสา นั้น ผู้วิจัยดังกล่าวศึกษาตัวแปร การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) แรงจูงใจ และความเข้มข้นของลักษณะกิจกรรมที่ทำ ส่วนระยะประสบการณ์ ศึกษาตัวแปรอารมณ์ การเติมเต็มแรงจูงใจ และความพึงพอใจสำหรับระยะผล ศึกษาตัวแปรความเกี่ยวพันในงานอาสาและการคงอยู่ในงานอาสา ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยในระยะนำเข้า (Antecedents factors) สามารถทำนายปัจจัยระยะประสบการณ์ได้ และตัวแปรในระยะประสบการณ์ซึ่งได้แก่ ความพึงพอใจสามารถทำนายตัวแปรที่เกิดในระยะผลได้ นั่น

คือความเกี่ยวพันในงานอาสา ซึ่งในงานนี้วัดเป็นจำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อสัปดาห์ เช่นเดียวกับ การศึกษาของฟิงเกลสเทน (Finkelstein, 2008a) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นใน 3 ระยะ คือ ระยะนำเข้าสู่ศึกษาตัวแปรแรงจูงใจ ระยะประสบการณ์ศึกษาตัวแปรการเติมเต็มแรงจูงใจ และความ พึงพอใจ ส่วนในระยะผลของการอาสา นั้นศึกษาตัวแปรระยะเวลาที่ใช้ในงานอาสาและความ ยาวนานของการอาสา ผลพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจมากขึ้นตามประสบการณ์ที่แรงจูงใจ ในการช่วยเหลือได้รับการเติมเต็ม ความพึงพอใจทำนายระยะเวลาที่ใช้ในการอาสาแต่ไม่ได้ทำนาย ความยาวนาน (Longevity) ที่ใช้ จำนวนเวลาที่ใช้และความยาวนานของการบริการมีความสัมพันธ์ ไม่มากนักกับแรงจูงใจหรือการเติมเต็มแรงจูงใจ และนอกจากนี้งานของจอห์นสันและคณะ (Johnson; et al. 1998) ศึกษาแนวคิดกระบวนการอาสา ใน 2 ระยะ นั่นคือ ระยะนำเข้าสู่และระยะ ผลของการอาสา โดยมีวัตถุประสงค์คือเพื่อศึกษาถึงลักษณะของเยาวชนที่เข้าร่วมงานอาสาและผลที่ เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมงานอาสา ผลการวิจัยพบว่า การอาสาช่วยเพิ่มความเกี่ยวข้องกับชุมชน และ เป็นตัวทำนายการวางแผนในการศึกษาต่อ อีกทั้งช่วยให้การเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น ส่วนใน ประเทศไทยนั้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษา มักศึกษาใน รูปแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional design) ทั้งที่ตามแนวคิดทฤษฎีแล้วกระบวนการอาสา นั้นจะ ดำเนินไปตามระยะเวลา (Over period) ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่างานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการอาสา นั้นควรเป็นการศึกษาแบบระยะยาว (Longitudinal study) ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการเปลี่ยนแปลง การพัฒนา รวบรวมข้อมูลโดยการวัดซ้ำ (Repeated measures) ในกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดิม เครื่องมือ วัดชุดเดิม จุดมุ่งหมายก็เพื่อตอบปัญหาการวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ต้องการวัดว่ามีการ เปลี่ยนแปลงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมากน้อยเพียงใด มีความแตกต่างระหว่างหน่วยตัวอย่างหรือไม่ และ วิเคราะห์ว่ามีตัวแปรใดเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความแตกต่างในคะแนนความเปลี่ยนแปลง (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542: 259)

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรในกระบวนการทำ กิจกรรมอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาจากแนวคิดกระบวนการอาสา ของชไนเดอร์และโอโมโตทั้ง 3 ระยะ ในระยะนำเข้าสู่ผู้วิจัยเห็นว่าตัวแปรที่สำคัญ ได้แก่ แรงจูงใจ อาสา เนื่องจากเป็นตัวแปรที่ถือว่าเป็นเหตุผลของการตัดสินใจเข้าร่วมการทำกิจกรรมอาสา สำหรับ ระยะประสบการณ์ในการทำงานอาสา ตัวแปรที่สำคัญได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรม อาสา และความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา เพราะเมื่อนักศึกษาได้ทำกิจกรรมอาสา ก็จะพบเห็น เหตุการณ์แวดล้อมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคมหรือจิตใจที่ส่งผลต่อตนเอง และสุดท้ายคือระยะ ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเข้าสู่กระบวนการอาสาของนักศึกษานั้น ผู้วิจัยเห็นว่าตัวแปรที่สำคัญ คือ เจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม เนื่องจากการเข้าร่วมทำกิจกรรมอาสานี้อาจส่งผลต่อ ความคิดหรือความรู้สึกที่ตนมีต่อผู้อื่น กระตุ้นให้เกิดแนวโน้มในการทำประโยชน์เพื่อสังคมในตัว นักศึกษานั้นเอง ทั้งนี้ศึกษาในกลุ่มนักศึกษาที่เข้าร่วมทำกิจกรรมโดยเป็นสมาชิกขององค์กร สโมสร หรือชมรมซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อบริการชุมชน สังคม บำเพ็ญหรือทำประโยชน์ต่อ

ส่วนรวม การที่ผู้วิจัยมองว่าการทำกิจกรรมดังกล่าวของนักศึกษาเป็นพฤติกรรมอาสา เนื่องจากมีความสอดคล้องเป็นไปตามนิยามของการอาสาสมัคร (Volunteering) ที่ว่าเป็นการสละเวลาในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น กลุ่ม หรือองค์กร ตามลักษณะ 6 ประการ คือ กระทำด้วยความสมัครใจ เป็นการบริการช่วยเหลือผู้อื่นซึ่งเกิดจากการใคร่ครวญหรือมีการวางแผน (Planfulness) เกิดขึ้นโดยอาศัยระยะเวลา (Longevity) ปราศจากความคาดหวังในรางวัลหรือผลตอบแทน ช่วยเหลือหรือทำประโยชน์ที่แม้ไม่ใช่หน้าที่หรือมีความผูกพันกันมาก่อน (Nonobligation) และการทำกิจกรรมนี้นักศึกษานั้นอยู่ในบริบทขององค์กร (Omoto; & Snyder. 1995; Wilson. 2000; Penner. 2002) ทั้งนี้ใช้การเก็บข้อมูลซ้ำจำนวน 4 ครั้งกับกลุ่มตัวอย่างคนเดิม เพื่อเป็นการตอบปัญหาการวิจัยหลักว่า ตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาเปลี่ยนแปลงไปตามระหว่างช่วงเวลาที่นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนักศึกษาหรือไม่ อย่างไร โดยใช้การวิเคราะห์แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง (Latent growth curve model) ที่ช่วยประมาณค่าการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงของตัวแปรได้ดีและสะท้อนถึงพลวัตการเปลี่ยนแปลง (Dynamics) ที่เกิดขึ้นทั้งในเชิงพัฒนาการหรือความเสื่อมถอยได้ (อิทธิพงษ์ ตั้งสกุลเรืองไฉล. 2541: 6) และศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาโดยใช้การวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีการวัดเหลื่อมเวลา (Cross-lagged panel model) ทั้งนี้การเก็บข้อมูลระยะยาวที่มีการวัดตัวแปรหลายช่วงเวลารวมทั้งการวิเคราะห์เช่นนี้จะทำให้ได้คำตอบที่เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรได้ชัดเจนมากกว่าการศึกษาแบบภาคตัดขวาง อีกทั้งการศึกษาแบบระยะยาวนี้จะทำให้ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในลักษณะที่ส่งผลซึ่งกันและกัน (Reciprocal effect) ที่ตัวแปรเชิงผลมีอิทธิพลย้อนกลับมายังตัวแปรเชิงสาเหตุได้ชัดเจนและหนักแน่นกว่าศึกษาแบบภาคตัดขวาง ซึ่งทำให้ผู้วิจัยคาดว่าการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจถึงสาเหตุ รวมทั้งพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ที่นอกเหนือจากการเรียนปกติที่เน้นการปฏิบัติในด้านวิชาการและวิชาชีพแล้ว ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมอาสาที่ได้ทำงานร่วมกับบุคคลอื่น มีการช่วยเหลือ แบ่งปันทรัพยากร และบำเพ็ญประโยชน์เพื่อคนอื่นนี่เองจะให้นักศึกษาเกิดความรู้ ความเข้าใจทางบวกในบทบาทของตนต่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม มีโอกาสของการเป็นผู้ให้ด้วยความสมัครใจกับผู้ที่แม้ตนไม่รู้จักมาก่อน เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการได้ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น ซึ่งจะทำให้มีแนวโน้มที่จะสนับสนุนในพฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นอีก ซึ่งถือเป็นการสร้างเจตคติที่ดีซึ่งจะเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของนักศึกษาสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมต่อไปได้ ทำให้สังคมไม่เต็มไปด้วยการอยู่แบบค่านิยมแก่งแย่งแข่งขันอันถูกหล่อหลอมจากสังคมแห่งการบริโภคทุนนิยม แต่เป็นสังคมแห่งการคำนึงถึงผู้อื่น แบ่งปันช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ นี้ให้เกิดขึ้นอันจะยังประโยชน์ในการพัฒนาประเทศได้ยั่งยืนสืบไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลาระหว่างการทำกิจกรรมอาสาของ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาหรือไม่อย่างไร ของตัวแปรในกระบวนการทำ กิจกรรมอาสาของนักศึกษา ซึ่งได้แก่ แรงจูงใจอาสา การสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสา ความ พึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา และเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรเชิงเหตุและตัวแปรเชิงผลที่วัดเหลื่อม เวลากันในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

3. เพื่อศึกษาแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของกระบวนการทำกิจกรรมอาสาตั้งแต่ ระยะเวลาเข้าสู่การอาสาจนถึงระยะผลของการอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ล้านนา

ความสำคัญของการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้เป็นผลงานวิชาการที่สามารถประยุกต์ให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อแนว ทางการพัฒนานักศึกษา และก่อให้เกิดประโยชน์เชิงวิชาการ ประโยชน์เชิงปฏิบัติและประโยชน์เชิง นโยบาย ดังต่อไปนี้

ความสำคัญในเชิงทฤษฎี

1. เป็นการขยายแนวคิดกระบวนการอาสาสมัครของชไนเดอร์และโอโมโต (Snyder; & Omoto. 2008) ให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากแต่เดิมแนวคิดนี้ระบุถึงตัวแปรที่เป็นลักษณะ ทางจิตและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละระยะไว้อย่างกว้างๆ การศึกษาครั้งนี้จึงได้บูรณาการแนวคิด ทฤษฎีอื่นมารวมศึกษาด้วย ทั้งแนวคิดทฤษฎีทางจิตที่ให้ความสำคัญกับลักษณะทางจิตใจของบุคคล เช่น แนวคิดแรงจูงใจอาสา ความพึงพอใจอาสา และเจตคติ และแนวคิดทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับ ลักษณะสภาพแวดล้อมของบุคคล เช่น แนวคิดการสนับสนุนทางสังคม

2. เนื่องจากแบบจำลองกระบวนการอาสาตามแนวคิดของชไนเดอร์และโอโมโต (Snyder; & Omoto. 2008) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในกระบวนการอาสาโดยไม่ได้ระบุถึง ขอบเขตหรือบริบทที่แบบจำลองนี้จะสามารถนำไปใช้อธิบายได้ การศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการทดสอบ อำนาจการอธิบายในเชิงการสรุปอ้างอิงทั่วไป (Generalizability) ของแบบจำลองนี้ว่าสามารถ นำไปใช้อธิบายกระบวนการอาสาภายใต้บริบทกระบวนการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยได้หรือไม่อย่างไร

ความสำคัญในเชิงปฏิบัติ

1. ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของตัวแปรภายในกระบวนการ อาสาซึ่งมีทั้งตัวแปรทางจิตวิทยา ตัวแปรทางพฤติกรรม และตัวแปรทางสังคมจากประสบการณ์ทำ กิจกรรมของนักศึกษา ซึ่งข้อมูลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ของนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรม จะมีผล

นำไปสู่การปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะองค์การนักศึกษา สโมสร ชมรมต่างๆ และมหาวิทยาลัย โดยผ่านแนวทางการพัฒนาโดยผู้บริหาร อาจารย์ที่ปรึกษา เจ้าหน้าที่ขององค์การ สโมสรและชมรม ที่จะหาวิธีการส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าร่วมทำกิจกรรมอาสาให้มากขึ้น รวมถึงสร้างรูปแบบกิจกรรมในระหว่างดำเนินการกิจกรรมของนักศึกษาในภาคการศึกษาให้นักศึกษาเกิดแรงจูงใจ ร่วมทำกิจกรรมอาสา มีความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา หรือมีเจตคติที่ดีต่อการทำ ประโยชน์เพื่อสังคมให้มากขึ้น

2. ทำให้ทราบข้อมูลที่สำคัญให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา เช่น บุคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับกิจการนักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้บริหารมหาวิทยาลัย บุคคลในครอบครัว หรือ สื่อมวลชนเห็นรูปแบบของการพัฒนานักศึกษาจากการทำกิจกรรมของนักศึกษา

ความสำคัญในเชิงนโยบาย

1. เพื่อให้ทราบข้อมูลที่สามารถนำไปประกอบการตัดสินใจเพื่อวางกรอบนโยบายด้าน กิจการนักศึกษา รวมถึงเป็นข้อมูลอ้างอิงเชิงวิชาการเพื่อช่วยกำหนดแนวทางการพัฒนานักศึกษา ผ่านรูปแบบการทำกิจกรรมนักศึกษาอย่างเป็นระบบ ทำให้ทิศทางการกำหนดนโยบายนี้มีความ ชัดเจนขึ้นจากผลการศึกษาวิจัยนี้ โดยเฉพาะในประเด็นด้านกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนานักศึกษา ด้วยการสร้างแรงจูงใจอาสาในการทำกิจกรรมของนักศึกษา การวางแผนรูปแบบประชาสัมพันธ์ เพื่อให้นักศึกษาได้รับการสนับสนุนทางสังคมรวมถึงมีพฤติกรรมอาสามากขึ้นในระหว่างที่นักศึกษา ทำกิจกรรมอาสาในมหาวิทยาลัยฯ การส่งเสริมนโยบายในการสร้างความพึงพอใจในการทำกิจกรรม อาสาและมีเจตคติที่ดีต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมในตัวนักศึกษา ซึ่งเหล่านี้จะช่วยให้บรรลุ วัตถุประสงค์ของการพัฒนานักศึกษาได้

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จำนวนทั้ง 6 เขตพื้นที่ ได้แก่ เขตพื้นที่ภาคพายัพ เขตพื้นที่เชียงใหม่ เขตพื้นที่ลำปาง เขตพื้นที่น่าน เขตพื้นที่ตาก และเขตพื้นที่พิษณุโลก ปีการศึกษา 2556 ที่เข้าร่วมทำกิจกรรมนักศึกษาโดยเป็น สมาชิกขององค์กร สโมสร หรือชมรมที่ได้รับการอนุมัติจัดตั้งขึ้นจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลล้านนา ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อบริการชุมชน สังคม บำเพ็ญหรือทำประโยชน์ต่อ ส่วนรวมและเป็นนักศึกษาที่นับถือศาสนาพุทธ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้มาจากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) จำนวน 300 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีจำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ แรงจูงใจอาสา (Volunteer motivations) การสนับสนุนทางสังคม (Social supports) ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา (Volunteer satisfactions) พฤติกรรมอาสา (Volunteer behaviors) และเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม (Attitude towards making social benefit contributions)

นิยามศัพท์เฉพาะ

การทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร หมายถึง การทำกิจกรรมหรืองานใดๆ ที่จัดขึ้นโดยชมรมหรือสโมสรของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งขึ้นเพื่อบริการชุมชน สังคม บำเพ็ญหรือทำประโยชน์ต่อส่วนรวม

กระบวนการทำกิจกรรมอาสา หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นก่อน ระหว่าง และหลังการทำกิจกรรมอาสาตามแนวคิดของชไนเดอร์และโอโมโต (Snyder; & Omoto. 2008) ซึ่งประกอบไปด้วยลักษณะทางจิตวิทยา พฤติกรรม และบริบททางสังคมที่สัมพันธ์กันใน 3 ระยะเวลาตลอดช่วงเวลา

นิยามเชิงปฏิบัติการ

การศึกษานี้ได้กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการไว้ดังนี้

1. แรงจูงใจอาสา (Volunteer motivations) หมายถึง แรงผลักดันที่เป็นเหตุผลให้นักศึกษาตัดสินใจทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร โดยมีองค์ประกอบที่เป็นลักษณะสำคัญ 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีความเอื้อเฟื้อ (Altruistic concern function) หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร เนื่องจากนักศึกษามีความรู้สึกคำนึงถึงผู้อื่น ห่วงใย ต้องการช่วยเหลือหรือทำประโยชน์ต่อผู้อื่น 2) ด้านความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง (Civic responsibility function) หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร เนื่องจากนักศึกษาต้องการช่วยสร้างสังคมให้ดีขึ้น 3) ด้านการเรียนรู้ (Learning function) หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร เนื่องจากนักศึกษาต้องการได้เรียนรู้ทักษะและความรู้ใหม่ 4) ด้านการเข้าสังคม (Socializing function) หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร เนื่องจากนักศึกษาต้องการเข้ากับกลุ่มเพื่อนหรือสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น 5) ด้านแผนในอนาคต (Future plan function) หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร เนื่องจากนักศึกษาต้องการแนวทางที่จะนำไปสู่งานที่จะทำในอนาคตหรือการศึกษาที่ดีขึ้น 6) ด้านความสุขใจ (Well-being function) หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร เนื่องจากทำให้นักศึกษารู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเพิ่มขึ้นหรือทำให้ลืมปัญหาหรือลดความทุกข์ของตนเองลง 7) ด้านความสามารถในการช่วยเหลือสังคม (Prosocial competence function) หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร เนื่องจากนักศึกษาระหนักถึงการช่วยเหลือผู้อื่น เชื่อมั่นว่าตนเองจะสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ 8) ด้านความเชื่อทางพุทธศาสนา (Buddhist belief) หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร เนื่องจากมีความสอดคล้องกับความเชื่อตามลักษณะของผู้ที่ได้เชื่อว่าเป็นพุทธมามกะ 2 ประการ คือ 8.1) มีความเชื่อ

ในไตรสรณคมน์ หมายถึง การเชื่อว่าพระพุทธเจ้ามีจริง ทรงเป็นผู้รู้และผู้ปฏิบัติชอบ ความเชื่อในพระธรรมคือเชื่อในความจริงที่ท่านค้นพบและทรงนำมาสั่งสอนผู้อื่น เราควรเรียนรู้และปฏิบัติตาม และความเชื่อในภิกษุสงฆ์ว่าเป็นผู้ศึกษาและปฏิบัติตามคำสั่งของพระพุทธเจ้า ท่านเป็นผู้นำคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาเผยแพร่แก่ประชาชน และ 8.2) มีความเชื่อในกฎแห่งกรรม คือเชื่อในการเวียนว่ายตายเกิดของมนุษย์และสัตว์ ตลอดจนความเชื่อว่าสวรรค์ นรก มีจริง

แรงจูงใจอาสาวัดได้จากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 37 ข้อ ลักษณะแบบวัดเป็นแบบมาตรประมาณค่า 6 ระดับ จากจริงที่สุด (6 คะแนน) ถึง ไม่จริงเลย (1 คะแนน) ผู้ตอบที่มีคะแนนสูงกว่าเป็นผู้ที่มีแรงจูงใจอาสาสูงกว่าผู้ตอบที่มีคะแนนต่ำกว่า

2. การสนับสนุนทางสังคม (Social supports) หมายถึง การที่นักศึกษารับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือ สนับสนุนด้านต่างๆ ในการทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร จากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ในสังคม ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน ครูอาจารย์ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotional support) หมายถึง การแสดงออกที่เป็นการสนับสนุนให้กำลังใจ ปลอบประโลม สร้างความรู้สึกมั่นคง ซึ่งทำให้บุคคลรู้สึกว่าคุณค่าได้รับความรัก ความเอาใจใส่จากผู้อื่นในการทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร 2) การสนับสนุนทางด้านการให้คุณค่า (Esteem support) หมายถึง การแสดงออกจากผู้อื่นที่เป็นแสดงถึงการยอมรับ เห็นด้วยกับความดีหรือความรู้สึก เคารพในศักดิ์ศรีและมองเห็นคุณค่าของบุคคล ทำให้นักศึกษารู้สึกว่าคุณค่ามีประโยชน์และมีความสามารถในการทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร 3) การสนับสนุนทางวัตถุ (Tangible support) หมายถึง การได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นในการทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสรในด้านสิ่งของ เงินทอง หรือแม้กระทั่งการบริการ เช่น เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ การช่วยเหลือโดยใช้แรงงาน เป็นต้น และ 4) การสนับสนุนทางด้านข้อมูลสารสนเทศ (Informational support) หมายถึง การได้รับคำแนะนำ แนวทาง หรือข้อมูลสะท้อนกลับที่อาจช่วยในการแก้ปัญหาหรือดำเนินการในการทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร

การสนับสนุนทางสังคมวัดได้จากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 6 ระดับ จาก จริงที่สุด (6 คะแนน) ถึง ไม่จริงที่สุด (1 คะแนน) จำนวน 18 ข้อ ผู้ตอบที่มีคะแนนสูงกว่าเป็นผู้ที่มีรับรู้ถึงการสนับสนุนทางสังคมมากกว่าผู้ตอบที่มีคะแนนต่ำกว่า

3. พฤติกรรมอาสา (Volunteer behaviors) คือการทำกิจกรรมของบุคคลเพื่อส่วนรวมด้วยความเต็มใจโดยมีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นการกระทำด้วยความสมัครใจ เกิดจากการใคร่ครวญหรือมีการวางแผนมาก่อน เป็นการกระทำอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยระยะเวลา ไม่คาดหวังรางวัลตอบแทน เป็นการช่วยเหลือหรือทำประโยชน์กับผู้อื่นแม้ว่าไม่ใช่หน้าที่หรือมีความผูกพันกันมาก่อน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นภายในบริบทขององค์กร ในการศึกษารั้งนี้วัดพฤติกรรมอาสาจากการทำกิจกรรมชมรมหรือสโมสรที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อบริการชุมชน สังคม บำเพ็ญหรือทำประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งมีความสอดคล้องกับลักษณะของความเป็นพฤติกรรมอาสา ดังนั้นในการศึกษารั้งนี้ พฤติกรรมอาสาจึงหมายถึงการกระทำของนักศึกษาที่ได้เสียสละแรงงาน ไม่ว่าจะผ่านทางกาย ทาง

ความคิด หรือเวลาในการเข้าร่วมทำกิจกรรมของชมรมหรือสโมสร โดยวัดจากระดับความมากน้อยของการเข้าร่วมทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร ในชั้นวางแผนเตรียมการ ชั้นการดำเนินงาน และชั้นประเมินสรุปผลการดำเนินงานเหล่านี้ด้วยความตั้งใจ

การวัดพฤติกรรมอาสาวัดจากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งจะเป็นข้อคำถามทางบวก เป็นมาตรประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 8 ข้อ จากได้รับมอบหมายและเข้าร่วมทุกครั้ง ได้รับมอบหมายและเข้าร่วมเกือบทุกครั้ง ได้รับมอบหมายและเข้าร่วมบางครั้ง ได้รับมอบหมายแต่ไม่ได้เข้าร่วม และไม่ได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมนี้ รวมทั้งถามความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละข้อ โดยให้ผู้ตอบประมาณค่า 4 ระดับ จาก ตั้งใจมากที่สุด ตั้งใจมาก ตั้งใจปานกลาง ตั้งใจน้อย ตั้งใจน้อยที่สุด การคิดคะแนนนั้นจะนำลักษณะทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมและความตั้งใจในการทำกิจกรรมเพื่อกำหนดคะแนน ผู้ตอบที่มีคะแนนสูงกว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมอาสามากกว่าผู้ตอบที่มีคะแนนต่ำกว่า

4. ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา (Volunteer satisfactions) หมายถึง ระดับของการตอบสนองทางความรู้สึกหรืออารมณ์ทางบวกของบุคคล อันเป็นผลมาจากการได้รับประสบการณ์ในการทำพฤติกรรมอาสา เนื่องจากในการศึกษาครั้งนี้วัดพฤติกรรมอาสาจากการทำกิจกรรมชมรมหรือสโมสรของนักศึกษา ดังนั้นความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาครั้งนี้จึงหมายถึง ระดับของการตอบสนองทางความรู้สึกหรืออารมณ์ทางบวกในการทำกิจกรรมชมรมหรือสโมสรของนักศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการสนับสนุนขององค์กร (Organizational support) หมายถึง นักศึกษาเกิดความพึงพอใจจากการที่ชมรมหรือสโมสร ให้ความสนับสนุนด้านต่างๆ ในการทำกิจกรรม เช่น สนับสนุนช่วยเหลือเมื่อนักศึกษาต้องการความช่วยเหลือ ให้การยอมรับในตัวนักศึกษา ให้ผลป้อนกลับด้านการปฏิบัติงานแก่นักศึกษา 2) ด้านประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วม (Participation efficacy) หมายถึง นักศึกษาเกิดความพึงพอใจจากการที่ตนเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอาสา เห็นว่าการมีส่วนร่วมของตนนั้นก่อให้เกิดประโยชน์หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางบวกกับผู้อื่น รู้สึกถึงความสามารถของตนเองว่ามีประสิทธิภาพ 3) ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) หมายถึง ความพึงพอใจของนักศึกษาในศักยภาพตนเองเนื่องจากได้ทำงานที่เหมาะสมกับทักษะของตน ได้พัฒนาความสามารถด้านต่างๆ จากการทำกิจกรรมอาสา การมีโอกาสดูแลเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และ 4) ด้านการบูรณาการกับกลุ่ม (Group integration) หมายถึง ความพึงพอใจที่นักศึกษามีต่อสัมพันธภาพทางสังคมกับชมรมหรือสโมสร อันเกิดจากการทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร

ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาวัดจากแบบวัดที่ผู้วิจัยปรับมาจากดัชนีวัดความพึงพอใจอาสา (The Volunteer Satisfaction Index: VSI) ของกาลินโด-คูห์นและกัชเลย์ (Galindo-Kuhn; & Guzley. 2001) จำนวน 23 ข้อ ซึ่งลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 6 ระดับ จากพึงพอใจมากที่สุด (6 คะแนน) ถึง ไม่พึงพอใจอย่างมาก (1 คะแนน) ผู้ตอบที่มีคะแนนสูงกว่าเป็นผู้ที่มีความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาสูงกว่าผู้ตอบที่มีคะแนนต่ำกว่า

6. เจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม (Attitude towards making social benefit contributions) หมายถึงการที่นักศึกษา มีความเชื่อ ความรู้ หรือความคิดต่อการทำประโยชน์ต่อสังคมว่าเป็นสิ่งที่ดี มีประโยชน์หรือมีคุณค่า เป็นสิ่งที่พึงกระทำ ทำให้เกิดความรู้สึกชอบ พอใจ และพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมหรือสนับสนุนให้เกิดการทำประโยชน์เพื่อสังคม ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้เชิงประเมินค่า (Cognitive component) หมายถึง การที่นักศึกษา มีความเชื่อ ความรู้ หรือความคิดเกี่ยวกับการทำประโยชน์เพื่อสังคมว่าเป็นสิ่งที่ดี มีประโยชน์หรือมีคุณค่า เป็นสิ่งที่พึงกระทำ 2) ด้านความรู้สึก (Affective component) หมายถึง อารมณ์ความรู้สึกของนักศึกษาที่แสดงออกมาในลักษณะชอบ หรือพอใจต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม และ 3) ด้านความพร้อมกระทำ (Action tendency component) หมายถึง การที่นักศึกษาแสดงถึงแนวโน้มหรือความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมหรือสนับสนุนการทำประโยชน์เพื่อสังคม

การวัดเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดขึ้นมาเอง ลักษณะแบบวัดเป็นมาตราประมาณค่า 6 ระดับ จาก จริงที่สุด (6 คะแนน) ถึง ไม่จริงเลย (1 คะแนน) จำนวน 13 ข้อ ผู้ตอบที่มีคะแนนสูงกว่าเป็นผู้ที่มีเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมมากกว่าผู้ตอบที่มีคะแนนต่ำกว่า

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาตัวแปรภายในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา โดยที่กระบวนการทำกิจกรรมอาสาดังกล่าวประกอบไปด้วย 3 ระยะ คือ ระยะนำเข้าสู่การอาสา ระยะประสบการณ์ของการอาสา และระยะผลของการอาสา ทั้งนี้ในระยะนำเข้าสู่การอาสาผู้วิจัยศึกษาตัวแปรแรงจูงใจอาสา ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่ชักนำให้นักศึกษาเข้าสู่กระบวนการอาสา เนื่องจากในการทำกิจกรรมของนักศึกษานั้น ทางมหาวิทยาลัย มีนโยบายให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ทุกคนเข้าร่วมทำกิจกรรมใดๆ ก็ได้ตามความสนใจของตน ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขภายนอกที่ทำให้นักศึกษาทำกิจกรรม แต่การที่นักศึกษาเลือกที่จะเข้าร่วมหรือสมัครที่มีวัตถุประสงค์ในการบริการชุมชน สังคม หรือบำเพ็ญประโยชน์นั้นส่วนหนึ่งจึงน่าจะมาจากแรงจูงใจ ซึ่งเป็นเหตุผลที่อยู่ภายในตัวนักศึกษาเอง ซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่าเหตุผลเบื้องหลังใดบ้างที่ทำให้นักศึกษาร่วมทำกิจกรรมดังกล่าว สำหรับระยะประสบการณ์ของการอาสาผู้วิจัยเห็นว่าตัวแปรที่สำคัญของระยะนี้ ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสา และความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา เนื่องจากเมื่อนักศึกษาได้เข้าร่วมทำกิจกรรมอาสาแล้วต้องพบกับประสบการณ์ต่างๆ ซึ่งอาจจะเกิดจากอิทธิพลของกลุ่มคนแวดล้อมรอบข้างที่มีปฏิกริยาต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา รวมถึงความรู้สึกที่มีในการเข้าร่วมทำกิจกรรม นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่สนับสนุนถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างแรงจูงใจอาสาและความพึงพอใจอาสา (Davis; Hall; & Meyer. 2003; Spicer. 2012) อีกทั้งผู้วิจัยต้องการตรวจสอบถึงลำดับความเป็นสาเหตุและผลที่ชัดเจนระหว่างการสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสา และความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา และเมื่อภายหลังที่นักศึกษามีพฤติกรรมในกระบวนการอาสาแล้วน่าจะทำให้นักศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจต่อบทบาทของตนในการอยู่ร่วมในสังคม มีโอกาสของการเป็นผู้ให้ เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการได้ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น จะทำให้มีแนวโน้มที่จะสนับสนุนพฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นอีกด้วย ผู้วิจัยจึงคาดเดาว่าเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมนั้นจะเป็นผลที่เกิดขึ้นในระยะผลของการอาสาของนักศึกษา ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. กระบวนการอาสา (Volunteer process)
2. ระยะนำเข้าสู่การอาสา (Antecedents stage)
3. ระยะประสบการณ์ของการอาสา (Experience stage)
4. ระยะผลของการอาสา (Consequences stage)
5. การวิจัยแบบช่วงยาวหรือการวิจัยแบบระยะยาว (Longitudinal research)
  - 5.1 รูปแบบของการวิจัยแบบช่วงยาว
  - 5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยแบบช่วงยาว

ทั้งนี้ ในแต่ละหัวข้อจะอธิบายถึงแนวคิดทฤษฎี และการให้นิยามความหมาย รวมถึง เครื่องมือวัดตัวแปร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรนั้น ๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กระบวนการอาสา (Volunteer process)

ความหมายและลักษณะของกระบวนการอาสา

คำว่าอาสาสมัคร ซึ่งใช้เทียบเคียงกับคำภาษาอังกฤษคือ Volunteer ซึ่งมีการใช้คำนี้ครั้งแรกในช่วงศตวรรษที่ 17 หมายถึงผู้ที่สมัครเข้าเป็นทหารโดยไม่ได้ถูกบังคับให้เป็นไปตามปกติ กล่าวคือสมัครใจเป็นเอง และความหมายนี้ยังใช้รวมไปถึงการสมัครใจทำงานใดๆ โดยไม่รับค่าตอบแทน และยังมีคำที่เกี่ยวข้องกับอาสาสมัครอีกสองคำ คือ Voluntarism และ Volunteerism โดยคำแรกมีความหมายที่ใช้กับกิจกรรมที่ทำด้วยความสมัครใจ ใช้ในองค์กรเอกชนที่ไม่ได้ถูกระบุหน้าที่นั้นๆ ตามกฎหมาย ส่วนคำว่า Volunteerism นั้นใช้กันมากและมีความหมายกว้างกว่าคำแรก กล่าวคือ เป็นเรื่องใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวอาสาสมัครหรือเป็นการอาสาเข้าไปทำเรื่องใดๆ โดยไม่จำกัดประเภทของกลุ่มหรือองค์กร ดังนั้นจุดแตกต่างของทั้งสองคำอยู่ที่ Voluntarism เน้นที่องค์กรซึ่งไม่หวังผลกำไร ขณะที่ Volunteerism จะหมายถึงกิจกรรมอาสาสมัครที่ครอบคลุมหน่วยงานทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน ซึ่งอย่างไรก็ตามนักวิชาการและผู้ทำงานในวงการอาสาสมัคร เช่น ซูซาน เจ. เอลลิส (Susan J. Ellis) และ แคเธอรีน เอช. โนค (Katherine H. Noques) ได้เห็นด้วยในความหมายที่ว่า อาสาสมัคร คือการเลือกกระทำการต่างๆ ที่เห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรกระทำ และเป็นความรับผิดชอบต่อสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงินทองและการกระทำนี้ไม่ใช่ภาระงานที่ต้องทำตามหน้าที่ (ศุภรัตน์ รัตนมุขย์, 2547: 1-2) โดยที่เคลรีและคณะ (Clary; et al. 1998: 1517) ได้อธิบายความหมายและลักษณะของการอาสาสมัครว่าเป็นการช่วยเหลือที่เป็นไปด้วยความสมัครใจ ยั่งยืนและดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ส่วนวิลสัน (Wilson, 2000: 1) กล่าวว่า การอาสาสมัคร (Volunteering) หมายถึง กิจกรรมใดๆ ที่ทำขึ้นโดยอิสระเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นของกลุ่มหรือขององค์กรซึ่งมีความหมายอย่างกว้างๆ สำหรับในประเทศไทยนั้น สุกุณา บัณฑิตรัตน์ (2553: ออนไลน์) มองว่างานอาสาสมัครคือ การทำงานด้วยความสมัครใจและความเสียสละ โดยมีความประสงค์จะทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมมากกว่าการสร้างประโยชน์แก่ตนเอง อนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552: 20) ได้กล่าวโดยมีรายละเอียดที่ชัดเจนขึ้นว่าการอาสาสมัคร หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือการทำการกิจกรรมต่าง ๆ ที่มุ่งบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวมโดยสมัครใจ โดยการทำการกิจกรรมนั้นมีการวางแผนในการปฏิบัติไว้ก่อนล่วงหน้าภายใต้การจัดการขององค์กร มีความต่อเนื่อง และประเภทของกิจกรรมนั้นมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับความสนใจและความถนัดของบุคคล

ทั้งนี้ในการศึกษาเกี่ยวกับอาสาสมัคร (Volunteer) ที่ผ่านนั้นมาส่วนใหญ่อธิบายรูปแบบการเกิดขึ้นของพฤติกรรมอาสาหรือการทำงานอาสาสมัครโดยประยุกต์จากแนวคิดกระบวนการ

อาสาสมัคร (Volunteer process) ของโอโมโตและซไนเดอร์ (Omoto; & Snyder. 1995) ที่พัฒนาขึ้นเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมของการทำงานอาสาสมัครในผู้ป่วยเอ็ดส์ โดยมองการอาสาสมัครเป็นลักษณะของการกระทำทางสังคม (Social action) รูปแบบหนึ่ง ที่คนเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่น ต่อกลุ่มคน ชุมชนและสังคมที่ตนเป็นสมาชิก (Snyder; & Omoto. 2007: 946) เป็นส่วนหนึ่งในกลุ่มของพฤติกรรมความช่วยเหลือ (Helping behavior) และเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของพฤติกรรมเอื้อสังคม (Prosocial behavior) สามารถเกิดขึ้นข้ามช่วงเวลา ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นอีกทั้งยังก่อให้เกิดประโยชน์ทางจิตใจและกายภาพสำหรับผู้ที่เป็อาสาสมัครอีกด้วย (Baumeister; & Finkel. 2010: 286; Penner. 2005: 380; Bierhoff. 2002: 313) นอกจากนั้นแล้วการอาสาสมัครยังประกอบด้วย 6 ลักษณะดังนี้ (Omoto; & Snyder. 1995; Snyder; & Omoto. 2008: 2-3)

1.1 เป็นการกระทำด้วยความสมัครใจ นั่นคือกระทำกิจกรรมอาสาบนพื้นฐานความเต็มใจแม้ไม่ใช่หน้าที่หรือถูกบังคับ แม้ว่าอาสาสมัครอาจมีการพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้อื่นอันเกิดเนื่องมาจากการทำงาน ซึ่งอาจทำให้รู้สึกว่าคุณมีพันธะหน้าที่ในการช่วยเหลือหน่วยงานหรือบุคคลนั้นๆ ต่อไปก็ตาม แต่จุดเริ่มต้นในงานอาสาจะไม่ได้เกิดจากความรู้สึกถึงการมีพันธะหน้าที่หรือความสัมพันธ์ที่มีมาก่อน

1.2 เป็นการบริการช่วยเหลือผู้อื่นซึ่งเกิดจากการใคร่ครวญหรือตัดสินใจมาก่อน นั่นคือมีการวางแผน (Planfulness) ซึ่งจะไม่เหมือนกับลักษณะการช่วยแบบฉุกเฉิน (Emergency helping) ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติในสถานการณ์คับขันหรือเกิดขึ้นอย่างทันทีทันใด

1.3 กิจกรรมอาสาต้องเกิดขึ้นโดยอาศัยระยะเวลา (Longevity) กิจกรรมการช่วยเหลืออาจดำเนินไปเป็นสัปดาห์ เดือน หรือปี เป็นกิจกรรมหรือเหตุการณ์ที่ใช้เวลามากกว่าหนึ่งครั้ง

1.4 การตัดสินใจเป็นอาสาสมัครอยู่บนพื้นฐานที่ปราศจากความคาดหวังในรางวัลหรือบทลงโทษ ดังนั้นจึงไม่นับกิจกรรมที่บุคคลทำไปเพื่อต้องการค่าตอบแทนหรือหลีกเลี่ยงการลงโทษหรือคำตำหนิว่าเป็นงานอาสา

1.5 การอาสาสมัครเกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือผู้คนที่ต้องการความช่วยเหลือ หรืออาจกล่าวได้ว่าการบริการช่วยเหลือของอาสาสมัครนั้นจะต้องไม่เป็นการยัดเยียดแต่เกิดจากความเต็มใจหรือการยอมรับของผู้รับ เป็นการช่วยเหลือที่แม้ไม่ใช่หน้าที่หรือมีความผูกพันกันมาก่อน (Nonobligation) โดยงานอาสานั้นไม่นับรวมถึงพฤติกรรมความช่วยเหลือเพื่อน คนรัก หรือคนที่สนิท ซึ่งจากนิยามนี้อาจกล่าวได้ว่าผู้รับการช่วยเหลือจากอาสาสมัครคือคนแปลกหน้า อาสาสมัครจะไม่ถูกจูงใจให้ช่วยเนื่องจากเป็นหน้าที่หรือเพราะเป็นคนสนิทรู้จักกันมาก่อนแต่ช่วยเพราะต้องการช่วย พฤติกรรมการช่วยเหลือประเภทนี้จึงเรียกว่าช่วยทั้งที่ไม่ใช่หน้าที่ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการอาสา

1.6 การอาสาสมัครกระทำขึ้นในนามของกลุ่มคนหรือมีเหตุให้เกิดโดยผ่านหน่วยงานหรือองค์กร (Organizational context) ซึ่งความแตกต่างที่สำคัญระหว่างความช่วยเหลือแบบธรรมดา

กับการอาสาสมัครคือการอาสาสมัครจะแสดงให้เห็นโดยผ่านองค์กรหรือเป็นความร่วมมือกับองค์กร (เช่น การช่วยแบบเป็นไม่เป็นทางการและเป็นทางการ)

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่าการอาสาสมัครคือการทำกิจกรรมของบุคคลเพื่อส่วนรวมด้วยความเต็มใจโดยมีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นการกระทำด้วยความสมัครใจ เกิดจากการใคร่ครวญหรือมีการวางแผนมาก่อน เป็นการกระทำอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยระยะเวลา ไม่คาดหวังรางวัลตอบแทน เป็นการช่วยเหลือหรือทำประโยชน์กับผู้อื่นแม้ว่าไม่ใช่หน้าที่หรือมีความผูกพันกันมาก่อน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นภายในบริบทขององค์กร

เมื่อพิจารณาถึงความหมายและลักษณะดังที่กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการอาสาสมัครถือเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจเนื่องจากเป็นสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นโดยง่าย มีความแตกต่างไปจากการช่วยเหลือ (Helping) หลายประการ การช่วยเหลือนั้นมักเกิดสนองตอบต่อสถานการณ์ฉุกเฉินเกิดขึ้นในช่วงไม่กี่นาทีหรือชั่วโง เป็นแสดงออกถึงความรู้สึกของการมีพันธะหน้าที่จากความเกี่ยวพันทางครอบครัวหรือความสัมพันธ์ที่มีอยู่แล้ว พฤติกรรมการช่วยเหลือที่เกิดภายใต้ความสัมพันธ์ที่มีอยู่ก่อนแล้วนี้เรียกว่าเป็นการให้การดูแลเอาใจใส่ (Care-giving) ส่วนการอาสาสมัครนั้น นอกจากจะเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่มีผู้ขอให้ความช่วยเหลือแล้ว คนที่เป็นอาสาสมัครมักจะแสวงหาโอกาสในการให้ความช่วยเหลือ (Omoto; Snyder; & Hackett. 2010: 1705-1706) ไม่มีเรื่องของพันธะผูกพันหรือหน้าที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นการสละเวลาและความพยายามของตนเองให้กับองค์กรหรือบุคคลที่ช่วยเหลือ การบริการช่วยเหลือโดยปราศจากความต้องการค่าตอบแทนนี้ทำให้การอาสาสมัครมีลักษณะเสียสละตนเอง (Self-sacrificial) แม้ว่ามีต้นทุนค่าเสียโอกาสทางสังคมเกิดขึ้นจากการเป็นอาสาสมัครเนื่องจากได้ละทิ้งเวลาในการทำกิจกรรมและความสัมพันธ์ทางสังคมอื่นๆ เพื่อที่จะมาทำกิจกรรมอาสาสมัครทั้งที่อาจได้รับการไม่ยอมรับเป็นผลลัพธ์ตอบแทน และแม้ว่าอาจต้องพบกับอุปสรรคเช่นนั้นบุคคลก็ยังพยายามหาโอกาสในการเป็นอาสาสมัคร อีกทั้งการเป็นอาสาสมัครนั้นจะมีความเป็นทางการมากกว่า (Formal volunteering) ส่วนใหญ่จะอยู่ในบริบทขององค์กร ส่วนการช่วยเหลือนั้นเป็นการอาสาที่ไม่เป็นทางการ (Informal volunteering) ส่วนใหญ่จะอยู่ในบริบทส่วนบุคคลไม่เกี่ยวกับองค์กร เช่น การช่วยเหลือเพื่อน เพื่อนบ้าน เป็นต้น (Wilson; & Musick. 1997: 700) การอาสาสมัครยังเป็นเรื่องของการใช้เวลาใคร่ครวญในการตัดสินใจที่จะเข้าร่วมหรือกระทำการต่อไป การตัดสินใจไม่ใช่แค่ว่าจะช่วยเหลือหรือไม่ แต่ยังคงพิจารณาว่าจะช่วยเหลือที่ไหน ช่วยเมื่อไหร่ อย่างไร รวมถึงความถี่ที่ต้องเข้าร่วมงานอาสาสมัคร ลักษณะงานที่ต้องทำ ความยาวนานในการทำงานอาสาสมัคร โดยที่กิจกรรมอาสาสมัครมักจะยั่งยืนเป็นสัปดาห์ เป็นเดือนหรือปี สะท้อนให้เห็นถึงการวางแผนอย่างเป็นระบบและมีการวางกำหนดการ ถือเป็นความช่วยเหลือที่มีการวางแผนไว้แล้ว (Planned helping) ลักษณะเหล่านี้ทำให้สะท้อนถึงแรงจูงใจค่านิยม และลักษณะทางบุคคลอื่นๆ ของอาสาสมัครได้ การอาสาสมัครยังมีความแตกต่างไปจากรูปแบบอื่นๆ ของการกระทำเอื้อสังคม (Prosocial action) ด้วย เช่น แตกต่างไปจากการให้แบบบริจาคหรือทำบุญในแง่ที่ว่าการทำงานของอาสาสมัครจะมีมากกว่าการบริจาคเงินหรือสิ่งของ เป็นต้น

นักวิจัยพยายามจัดกลุ่มตามลักษณะการทำงานของอาสาสมัครเป็น 2 ประเภท (Ayyr. 2011: 7; Burr; Caro; & Mutchler. 2003: 1268-1269) คือ 1) การอาสาสมัครที่เป็นทางการ (Formal volunteering) 2) การอาสาสมัครที่ไม่เป็นทางการ (Informal volunteering) โดยการอาสาสมัครแบบเป็นทางการคือ การทำงานที่ไม่มีค่าตอบแทน เป็นประโยชน์ต่อบุคคลหรือองค์กรอื่น เกิดขึ้นโดยความสมัครใจ เกี่ยวข้องกับงานในช่วงเวลาที่กำหนดเกิดภายในบริบทองค์กรแบบเป็นทางการที่มีการก่อตั้งขึ้น เช่น องค์กรที่อยู่อาศัยเพื่อมนุษย์หรืออาสาสมัครสถานสงเคราะห์สัตว์เลี้ยง ส่วนอาสาสมัครแบบไม่เป็นทางการนั้นคือการทำงานที่ทำเพื่อช่วยเพื่อน เพื่อนบ้าน คนในครอบครัว รวมไปถึงกิจกรรมที่กระทำขึ้นจากความคิดเห็นที่เกิดร่วมกันระหว่างสมาชิกของชุมชน ซึ่งการพิจารณาการอาสาสมัครจะเน้นไปที่ความตั้งใจให้เกิดผลลัพธ์ในทางที่ดี โดยในการศึกษาคั้งนี้จะสนใจในพฤติกรรมตั้งใจที่ช่วยเหลือผู้อื่นที่เป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมในลักษณะการอาสาสมัครแบบเป็นทางการ (Formal volunteering)

แบบจำลองกระบวนการอาสา (Volunteer process model)

ชไนเดอร์และโอโมโต (Snyder; & Omoto. 2008) ได้พัฒนาแบบจำลองกระบวนการอาสาขึ้น โดยเป็นกรอบแนวคิดที่กล่าวถึงลักษณะทางจิตวิทยาและพฤติกรรม ตลอดจนบริบทที่แวดล้อมในภาพรวมอย่างกว้างไว้ ทั้งบริบททางองค์กรและบริบททางสังคมที่สัมพันธ์กันในแต่ละระยะ (Stage) ซึ่งเกิดขึ้นข้ามช่วงเวลา แบบจำลองนี้ประกอบไปด้วยกระบวนการที่เกิดขึ้น 3 ระยะ คือ ระยะนำเข้าสู่การอาสา (Antecedents stage) ระยะประสบการณ์ของการอาสา (Experience stage) และระยะผลของการอาสา (Consequences stage) ในหลายระดับการวิเคราะห์ ไม่ว่าจะเป็นระดับบุคคล ระดับกลุ่ม หรือระดับองค์กรและสังคม ทั้งนี้กระบวนการอาสานั้นจะดำเนินไปตามระยะเวลาซึ่งจะมีพฤติกรรมและลักษณะทางจิตเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในแต่ละระยะ ดังรายละเอียดที่ปรากฏในตารางที่ 1 ต่อไปนี้ โดยผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดในแต่ละขั้นรวมทั้งตัวแปรที่เกี่ยวข้องในหัวข้อลำดับต่อไป

ตาราง 1 แบบจำลองกระบวนการอาสา

ระดับการวิเคราะห์	ระยะของกระบวนการอาสา		
	ระยะนำเข้าสู่การอาสา (Antecedents stage)	ระยะประสบการณ์ของการอาสา (Experiences stage)	ระยะผลของการอาสา (Consequences stage)
บุคคล	เช่น บุคลิกภาพ, แรงจูงใจ, สถานการณ์ในชีวิต (Life circumstances) ฯลฯ	เช่น ความพึงพอใจ, มลทิน (Stigma), การเป็นส่วนหนึ่งกับองค์กร (Organizational integration) ฯลฯ	เช่น การเปลี่ยนแปลงความรู้และทัศนคติ, สุขภาพ ฯลฯ
ระหว่างบุคคล/กลุ่ม	เช่น การเป็นสมาชิกของกลุ่ม, บรรทัดฐาน ฯลฯ	เช่น สัมพันธภาพในการช่วยเหลือ, การเห็นคุณค่าของกลุ่ม (Collective esteem)	เช่น การรวมตัวของเครือข่ายทางสังคม, การพัฒนาสัมพันธภาพ ฯลฯ
หน่วยงาน/องค์กร	เช่น กลยุทธ์การรับสมาชิก, การฝึกอบรม ฯลฯ	เช่น วัฒนธรรมองค์กร, หน้าที่ในงานอาสาสมัคร (Volunteer placement) ฯลฯ	เช่น การคงอยู่ในงานอาสา, การประเมินงาน ฯลฯ
สังคม/บริบททางวัฒนธรรม	เช่น มโนคติวิทยา (Ideology), โปรแกรมและสถาบันที่ให้ความช่วยเหลือ ฯลฯ	เช่น การจัดหาความช่วยเหลือ, การพัฒนาโปรแกรม ฯลฯ	เช่น ทุนทางสังคม, ความประหยัดทางเศรษฐกิจ ฯลฯ

ที่มา: Snyder, M.; & Omoto, A. M. (2008). Volunteerism: Social Issues Perspectives and Social Policy Implication. *Social Issues and Policy Review*. 2(1): 1-36.

จะเห็นได้ว่าแบบจำลองกระบวนการอาสา (Volunteer process model) นี้กล่าวถึงตั้งแต่การเริ่มต้น การคงอยู่และประสิทธิผลที่เกิดขึ้นตามเวลาที่ผ่านไปจากการทำกิจกรรมอาสาโดยมีตัวแปรทางจิตวิทยา พฤติกรรมและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในแต่ละระยะ นอกจากนี้กระบวนการอาสายังมีระดับการวิเคราะห์ (Levels of analyses) ของตัวแปรในหลายระดับด้วย โดยที่ในระดับบุคคล (Individual level) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมและกระบวนการทางจิตของอาสาสมัครแต่ละคนและรวมถึงผู้ที่รับการช่วยเหลือ (Recipients) อาทิ แรงจูงใจ ความพึงพอใจ การเปลี่ยนแปลงในด้าน

ความรู้ ทัศนคติ รวมถึงพฤติกรรมของผู้ที่เป็นอาสาสมัคร ในระดับระหว่างบุคคล (Interpersonal level) แบบจำลองนี้ได้กล่าวถึงความเป็นสมาชิกในกลุ่ม บรรทัดฐาน ความสัมพันธ์ที่เกิดจากการร่วมมือกันระหว่างอาสาสมัครและผู้รับการช่วยเหลือ เครือข่ายสังคม ส่วนในระดับองค์กรหรือหน่วยงาน (Organizational or agency level) กล่าวถึงกลยุทธ์การรับสมาชิก การจัดการ การบรรจุพนักงานอาสา วัฒนธรรมองค์กร การประเมินผล และในการวิเคราะห์ระดับสังคม (Social level) ได้กล่าวโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรมของอาสาสมัคร โปรแกรมที่เป็นไปเพื่อสนองต่อการบริการอาสา การเพิ่มขึ้นของทุนทางสังคม รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นกับการประหยัดในแง่ของเศรษฐกิจ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการอาสา

งานวิจัยของเดวิส ฮอลล์ และเมเยอร์ (Davis; Hall; & Meyer. 2003: 248) ศึกษากระบวนการอาสาตามแนวคิดของโอโมโตและชไนเดอร์ ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาสาสมัครชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 5 ครั้งระหว่างที่เป็นอาสาสมัคร โดยครั้งที่ 1 วัดปฏิบัติการทางอารมณ์ได้แก่ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Sympathy) ความเศร้าเสียใจ (Distress) ความพึงพอใจในงานอาสาและระดับที่แรงจูงใจอาสาถูกเติมเต็ม ส่วนครั้งที่ 2 วัดหลังจากครั้งแรก 1 เดือน ครั้งที่ 3 วัดหลังจากครั้งแรก 4 เดือน ครั้งที่ 4 วัดหลังจากครั้งแรก 8 เดือน และครั้งที่ 5 วัดหลังจากครั้งแรก 12 เดือน โดยครั้งที่ 2 ถึงครั้งที่ 5 จะวัดตัวแปรประสบการณ์ในการเป็นอาสา การคงอยู่ในงานอาสา ลักษณะงาน จำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อสัปดาห์ ปฏิบัติการทางอารมณ์ต่องานอาสา แรงจูงใจ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยในระนาบนำเข้า (Antecedent factors) ทำนายความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความเศร้าเสียใจ และการเติมเต็มแรงจูงใจ ประสบการณ์ของบุคคลเป็นตัวทำนายความพึงพอใจในงานอาสา ความพึงพอใจในงานอาสาทำนายความเกี่ยวข้องในงานอาสาซึ่งวัดเป็นจำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อสัปดาห์ แม้ว่าจะไม่พบผลการทำนายของความพึงพอใจกับการคงอยู่ (Persistence) ของอาสาสมัคร ผลที่พบนี้สอดคล้องกับการศึกษาของฟิงเกิลสไตน์ (Finkelstein. 2008a: 9) ซึ่งใช้แนวคิดการหน้าที่เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการอาสาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาสาสมัครที่ทำงานในบ้านพัก (Hospice) โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระนาบนำเข้า ได้แก่แรงจูงใจ ระยะประสบการณ์ ได้แก่การเติมเต็มแรงจูงใจ ความพึงพอใจ และระยะผล ได้แก่ระยะเวลาที่ใช้ในงานอาสา ความยาวนานของการอาสา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจมากขึ้นตามประสบการณ์ที่แรงจูงใจในการช่วยเหลือได้รับการเติมเต็ม ความพึงพอใจทำนายระยะเวลาที่ใช้ในการอาสาแต่ไม่ได้ทำนายความยาวนาน (Longevity) ที่ใช้ จำนวนเวลาที่ใช้และความยาวนานของการบริการมีความสัมพันธ์ไม่มากนักกับแรงจูงใจหรือการเติมเต็มแรงจูงใจ ผลการศึกษามีข้อเสนอแนะว่าควรให้ความสำคัญกับแรงจูงใจในการช่วยเหลือก่อนเพื่อที่จะจับคู่บุคคลเข้ากับงานที่ต้องการที่สุด บุคคลที่มีแรงจูงใจหรือความพึงพอใจน้อยจะใช้เวลาในองค์กรน้อยด้วยแต่ก็ยังคงเป็นอาสาสมัครอยู่ในงานของมากิ; ดิวเยอร์; และชไนเดอร์ (Maki; Dwyer; & Snyder. 2015) ศึกษาโครงสร้างของบุคลิกภาพแบบเอื้อเพื่อ เอกลักษณ์ในบทบาท และแรงจูงใจในการบริการว่ามีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ ความตั้งใจ และ

พฤติกรรมในโปรแกรม AmeriCorps ซึ่งเป็นโปรแกรมงานบริการในระดับชาติของสหรัฐอเมริกา ซึ่งพบผลว่าบุคลิกภาพ เอกลักษณ์ในบทบาท และแรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์และผลของการให้บริการ นอกจากนี้พบว่าโดยภาพรวมแล้ว แรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับทั้งความพึงพอใจและความตั้งใจในการอาสา บุคลิกภาพแบบเอื้อเพื่อและเอกลักษณ์ในบทบาทมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการอาสาเท่านั้น ความแตกต่างของแรงจูงในการบริการมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์เฉพาะอย่างของการทำงานอาสาและผลในการบริการ กลุ่มตัวอย่างที่รู้สึกว่าการบริการที่ตัวเองได้รับการเติมเต็มระหว่างการทำกิจกรรมมีแนวโน้มจะทำให้คนเข้าร่วมในพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอาสาบ่อยครั้งขึ้น อายดินลิ-คาราคูลัคและคณะ (Aydinli-Karakulak; et.al. 2016) ศึกษาแบบจำลองกระบวนการอาสา (VPM) แบบภาคตัดขวางเพื่อศึกษาการอาสาสมัครซึ่งเป็นแนวคิดตะวันตกกับกลุ่มอาสาสมัครในฮ่องกง ในการศึกษาที่ 1 พบว่าแรงจูงใจแบบเอื้อสังคมมีความสัมพันธ์กับการอาสาสมัคร การอาสาสมัครมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิต แต่มีข้อค้นพบที่ต่างไปจากบริบททางประเทศตะวันตกคือ ความเอาใจใส่ในผู้อื่น (Other-oriented empathy) ไม่มีความสัมพันธ์กับการอาสาสมัคร ส่วนการศึกษาที่ 2 ซึ่งศึกษาถึงประสบการณ์ระหว่างการอาสาสมัครนั้น พบผลส่วนใหญ่เป็นไปตามข้อเสนอของแบบจำลองกระบวนการอาสาว่า ความพึงพอใจในการทำงานอาสาสมัครเป็นตัวแปรคั่นกลางความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจอาสาสมัครกับความยั่งยืนของการอาสาสมัคร แรงจูงใจอาสาสมัครและประสบการณ์ของการอาสาสมัครทำให้มีความพึงพอใจในการทำงานอาสาสมัครเพิ่มขึ้น ซึ่งนำไปสู่ความยึดมั่นผูกพันในงานอาสาสมัครในที่สุด

ส่วนการศึกษาในประเทศไทยนั้น ออนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552) ศึกษาการรับรู้สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาและลักษณะส่วนบุคคลที่เอื้อต่อการเป็นอาสาสมัครอย่างยั่งยืนในนักศึกษาที่เป็นสมาชิกสังกัดชมรมด้านบำเพ็ญประโยชน์ พบผลการวิจัยว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการอาสาสมัครอย่างยั่งยืนมี 4 ปัจจัย คือ เอกลักษณ์ในบทบาทอาสาสมัครแบบเฉพาะ การสนับสนุนทางสังคม ความพึงพอใจในกิจกรรมและองค์กร และบุคลิกภาพชอบช่วยเหลือแบบพุทธ โดยทั้ง 4 ปัจจัยสามารถอธิบายการอาสาสมัครอย่างยั่งยืนได้ร้อยละ 67.8 ส่วนปัจจัยด้านแรงจูงใจอาสาสมัครนั้นพบว่ามีอิทธิพลทางอ้อมต่อการอาสาสมัครอย่างยั่งยืนผ่านเอกลักษณ์ในบทบาทอาสาสมัครแบบเฉพาะในเฉพาะกลุ่มตัวอย่างเพศชาย

ดังนั้นจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่ามีผู้สนใจศึกษาสิ่งที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการอาสา ทั้งนี้มีตัวแปรที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก โดยกระบวนการอาสาประกอบไปด้วย 3 ระยะ ในระยะที่ 1 เป็นระยะที่กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสู่ในงานอาสา นั้น เช่น บุคลิกภาพบางประการ แรงจูงใจ ในระยะที่ 2 เป็นระยะที่กล่าวถึงปัจจัยที่สาคัญอันเกิดจากการมีประสบการณ์ในการเข้าร่วมทำกิจกรรมอาสา เช่น พฤติกรรมอาสา ความตั้งใจ ความพึงพอใจ และในระยะที่ 3 หรือระยะผลของการอาสาสมัครนั้นเป็นระยะที่กล่าวถึงผลที่เกิดจากการได้เข้าร่วมกิจกรรมอาสานั้นจะทำให้ นักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในตัวผู้เป็นอาสาสมัครเองในด้านต่างๆ

เช่น การคงอยู่ในงานอาสาอย่างยั่งยืน ความพึงพอใจในชีวิตไม่ หรือการเปลี่ยนแปลงในความรู้ การมีทักษะในชีวิต พฤติกรรมรับผิดชอบ เป็นต้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2. ระยะนำเข้าสู่การอาสา (Antecedents stage)

ระยะนำเข้าสู่การอาสา (Antecedents stage) ในขั้นนี้จะเป็นการอธิบายถึงสาเหตุที่ทำให้บุคคลตัดสินใจที่จะเป็นอาสาสมัคร รวมไปถึงแรงจูงใจที่นำให้บุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมอาสา และผลที่ทำให้ยังคงอยู่ในระยะยาว และในระยะนี้จะระบุถึงสิ่งที่จะทำนายผู้ที่มีประสิทธิภาพและความพึงพอใจในการทำงานอาสาสมัครได้มากกว่าด้วย โดยปัจจัยหรือตัวแปรของการเข้าสู่การเป็นอาสาสมัครหรือที่เรียกว่า Dispositional variables ได้แก่ ปัจจัยในเรื่องลักษณะบุคลิกภาพที่อาจมีแนวโน้มให้บุคคลมาเข้าร่วมในงานอาสา อาทิ ความเข้าใจในผู้อื่น (Empathy) โดยนักวิจัยทางจิตวิทยาบุคลิกภาพ จิตวิทยาสังคมและจิตวิทยาพัฒนาการพบว่าความเข้าใจในผู้อื่นนั้นเป็นตัวกระตุ้นบุคคลให้เกิดการช่วยเหลือ ดังในการศึกษาของเดวิส ฮอล และเมเยอร์ (Davis; Hall; & Meyer. 2003: 257) พบว่าการมีความเข้าใจในผู้อื่นแตกต่างกันสัมพันธ์กับการตัดสินใจเริ่มต้นที่จะเป็นอาสาสมัครและสัมพันธ์กับประสบการณ์ระหว่างการทำงานอาสาสมัคร ถึงแม้ว่าความสัมพันธ์นี้จะลดลงเมื่อเวลาผ่านไป นอกจากนั้นแล้วบุคลิกภาพในการเข้าสู่การเป็นอาสาสมัครก็มีอีกได้แก่ บุคลิกภาพแบบแสดงตัว (Extraversion) บุคลิกภาพแบบอ่อนโยน (Agreeableness) บุคลิกภาพแบบยืดหยุ่น (Resilient) บุคลิกภาพแบบเอื้อสังคม (Prosocial personality) ส่วนปัจจัยอื่นๆ ที่นอกจากบุคลิกภาพนั้น เช่น อัตลักษณ์ของบุคคล (Identity) ทั้งนี้การเป็นอาสาสมัครนั้นถือเป็นแหล่งกำเนิดอัตลักษณ์ของบุคคล เป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคคลอธิบายได้ว่าตนคือใคร ให้ความหมายและจุดประสงค์ของการมีชีวิตอยู่และยังเป็นแหล่งของความภาคภูมิใจในตัวเองด้วย นอกจากนั้นยังมีปัจจัยในเรื่องความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน (Solidarity) ที่เป็นตัวพยากรณ์ประการหนึ่งของการเข้าไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย ปัจจัยในด้านความผูกพันทางอารมณ์ (Attachment) รวมถึงปัจจัยในด้านแรงจูงใจ (Motivation) เหล่านี้เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้บุคคลแสวงหาและเข้าร่วมในงานอาสาสมัคร และทำให้มีการเข้าร่วมการเป็นอาสาสมัครอย่างยั่งยืนเมื่อระยะเวลาผ่านไป (Wilson. 2012: 178-181; Snyder, & Omoto. 2008: 10-14; Penner. 2002: 450) นอกจากนั้นยังมีปัจจัยเรื่องลักษณะสถานการณ์ในชีวิต เช่น อิทธิพลทางบรรทัดฐาน (Normative influence) การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน ครอบครัวและเพื่อนร่วมงาน (Omoto; & Snyder.1995: 672) รวมทั้งแรงกดดันจากสังคม และปัจจัยในเรื่องตัวกระตุ้นการเป็นอาสาสมัครอื่นๆ ซึ่งเป็นไปได้ทั้งสถานการณ์บางอย่างในชีวิตหรือภาพข้อความที่ปลุกเร้าความคิดหรือความรู้สึกให้ต้องการอาสา (Penner. 2004: 651-652) ที่ก่อให้เกิดบรรยากาศทางสังคมที่เป็นการสนับสนุนให้บุคคลเข้าร่วมในงานอาสาสมัครด้วย ทั้งนี้ในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยมองว่าแรงจูงใจอาสาเป็นตัวแปรสำคัญที่เป็นเหตุผลให้นักศึกษาตัดสินใจเข้าร่วมเข้าสู่กระบวนการอาสา เนื่องจากในการทำกิจกรรมของนักศึกษาชั้น ทางมหาวิทยาลัยฯ มีนโยบายให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ทุกคนเข้าร่วมทำกิจกรรมใดๆ ตามความสนใจของตน ซึ่งถือเป็นเงื่อนไข

ภายนอกที่ทำให้นักศึกษาทำกิจกรรม แต่การที่นักศึกษาเลือกที่จะเข้าชมรมหรือสโมสรที่มีวัตถุประสงค์ในการบริการชุมชน สังคม หรือบำเพ็ญประโยชน์นั้นส่วนหนึ่งจึงน่าจะมาจากแรงจูงใจ ซึ่งเป็นเหตุผลที่อยู่ภายในตัวนักศึกษาเอง ซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่าเหตุผลเบื้องหลังใดบ้างที่ทำให้ นักศึกษาร่วมทำกิจกรรมดังกล่าว จึงขอเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับตัวแปรแรงจูงใจอาสาดังต่อไปนี้

แรงจูงใจอาสา (Volunteer motivations)

ความหมายของแรงจูงใจอาสา

ตามแบบจำลองกระบวนการอาสาสมัครนั้น แรงจูงใจอาสาจัดเป็นตัวแปรที่อยู่ในระยะนำเข้าสู่การอาสา (Antecedents stage) ซึ่งโดยทั่วไป จะมีการใช้มุมมองแรงจูงใจตามแนวคิดของนักการหน้าที่ (Functionalist) มาอธิบายถึงสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมอาสาและความยั่งยืนของพฤติกรรมเมื่อระยะเวลาผ่านไป โดยมองว่าบุคคลจะเป็นอาสาสมัครก็เพื่อตอบสนองความพึงพอใจหรือความต้องการหรือแรงจูงใจของตนเอง ตามแนวคิดนี้มีสมมติฐานหลักว่าการที่บุคคลแสดงพฤติกรรมเหมือนกันอาจเกิดจากหน้าที่ทางจิตใจหรือแรงจูงใจที่แตกต่างกันไป (Finkelstein. 2008b: 10) การทำความเข้าใจแรงจูงใจอาสาจะทำให้เข้าใจถึงเหตุผลของพฤติกรรมอาสาด้วย โดยที่คำว่าแรงจูงใจอาสา (Volunteer motivations) มีผู้ศึกษาและให้ความหมายไว้ เช่น แคลร์และคณะ (Clary; et al. 1998: 1517) มองว่าแรงจูงใจอาสา คือ กลุ่มของสาเหตุที่ทำให้มีแรงจูงใจในการเป็นอาสาสมัคร ซึ่งมีจำนวน 6 สาเหตุ ได้แก่ 1) การให้คุณค่าคือความต้องการที่ให้บุคคลอื่นได้รับผลประโยชน์ 2) การทำความเข้าใจคือการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ 3) หน้าที่การงานคือการหาโอกาสในการทำงาน 4) การเข้าสังคมคือการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น 5) การปกป้องตนเองคือการทำเพื่อลดความรู้สึกผิดของตนเอง และ 6) การเพิ่มพูนตนเองคือการสร้างความรู้สึกลงมือให้กับตนเอง ส่วนเฟอร์เตสและเจเมเนส (Fuertes; & Jiménez. 2000: 75) กล่าวว่าแรงจูงใจอาสา คือ เหตุผลในการตัดสินใจที่จะอุทิศเวลาและพลังงานเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นที่ตนไม่รู้จัก และเหตุผลเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับการช่วยเหลือในระยะยาว อันสตีท-จอส (Unstead-Joss. 2008: 4) มองว่าแรงจูงใจอาสา คือ การทำความเข้าใจเหตุผลในการแสดงพฤติกรรมอาสา ส่วนอนู เจริญวงศ์ระยับ (2552: 42) ได้ศึกษาและให้ความหมายแรงจูงใจอาสาว่าหมายถึง กลุ่มของสาเหตุที่ทำให้อาสาสมัครมีความต้องการที่จะทำกิจกรรมอาสาสมัคร

ดังนั้นพอจะสรุปความหมายได้ว่า แรงจูงใจอาสา หมายถึง แรงผลักดันที่เป็นเหตุผลให้บุคคลตัดสินใจทำกิจกรรมอาสาช่วยเหลือหรือทำประโยชน์ต่อผู้อื่น โดยแรงจูงใจอาสานั้นเป็นปัจจัยประการหนึ่งในการพยากรณ์ความถี่หรือระยะเวลา ความยาวนานของการเป็นอาสาสมัคร และพบว่าแรงจูงใจอาสาเป็นตัวทำนายที่ดีของพฤติกรรมการเป็นอาสาสมัครในอนาคตมากกว่าการใช้พฤติกรรมอาสาในปัจจุบันเป็นตัวทำนาย (Allison; Okun; & Dutridge. 2002) อีกทั้งแรงจูงใจอาสายังเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับใช้อธิบายความแตกต่างระหว่างผู้ที่ เป็นอาสาสมัครกับไม่เป็นอาสาสมัคร

และระหว่างผู้ที่เป็อาสาสมัครอย่างต่อเนื่องกับผู้ที่ละทิ้งออกจากการเป็นอาสาสมัคร (Fuentes; & Jiménez. 2000)

การวัดแรงจูงใจอาสา

มีงานวิจัยที่ศึกษาถึงการวัดแรงจูงใจอาสาอย่างหลากหลาย ดังเช่น การศึกษาของ ซีแนนและโกลด์เบิร์ก-เกลน (Cnaan; & Goldberg-Glen. 1991) ได้พัฒนาแบบวัดแรงจูงใจอาสาชื่อว่า The Motivation to Volunteer Scale (MVS) ศึกษาแรงจูงใจอาสาใน 2 ด้าน คือ ด้านความเอื้อเฟื้อ (Altruistic) และด้านการยึดถือตนเอง (Egoistic) แต่ผู้วิจัยเห็นว่าแรงจูงใจทั้งสองประเภทนี้อาจยังไม่สามารถแยกกันได้อย่างชัดเจน มอร์โรว-โฮเวลและมุย (Wang. 2004; citing Morrow-Howell; & Mui.1989) แบ่งแรงจูงใจอาสาออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านความเอื้อเฟื้อ (Altruistic) โดยแรงจูงใจด้านนี้จะเกี่ยวข้องกับสิ่งตอบแทนที่เป็นนามธรรมอันอยู่ภายในตัวบุคคลทำให้คนเกิดการอาสา กล่าวคือเป็นความรู้สึกพึงพอใจที่เป็นผลมาจากความรู้สึกว่าตนได้ช่วยผู้อื่น 2) ด้านวัตถุ (Material) เกี่ยวข้องกับสิ่งตอบแทนที่เป็นรูปธรรม เช่น รางวัล ของที่ระลึก การได้มีชื่อเสียง และความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ 3) ด้านสังคม (Social) เป็นความพึงพอใจของบุคคลที่เป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ส่วนในการศึกษาของแคลเวลและเอนเดอเรค (Wang. 2004; citing Caldwell; & Andereck.1994) ซึ่งคล้ายกับการศึกษาของมอร์โรว-โฮเวลและมุย ตามที่ได้กล่าวไปข้างต้นนั้น อธิบายถึงองค์ประกอบของแรงจูงใจในการเป็นอาสาสมัคร 3 ด้าน คือ 1) ด้านจุดมุ่งหมาย (Purposive) แรงจูงใจด้านนี้สัมพันธ์กับการทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม 2) ด้านวัตถุ (Material) เป็นแรงจูงใจที่เกี่ยวข้องกับสิ่งตอบแทนที่เป็นรูปธรรม และ 3) ด้านความเป็นหนึ่งเดียว (Solidarity) เป็นแรงจูงใจที่เกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เอกลักษณะความเป็นกลุ่มและเครือข่าย

ในการศึกษาเกี่ยวกับอาสาสมัครดูแลผู้ป่วยโรคเอดส์ของโอมโโตและซไนเดอร์ (Omoto; & Snyder. 1995) ได้เสนอแนวคิดที่ได้รับความนิยมของแรงจูงใจในการเป็นอาสาสมัครว่าประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการให้คุณค่า (Value) 2) การทำความเข้าใจ (Understanding) 3) ด้านการพัฒนาตนเอง (Personal development) 4) ด้านการคำนึงถึงชุมชน (Community concern) และ 5) ด้านการเพิ่มพูนคุณค่าตนเอง (Esteem enhancement)

แคลรี่และคณะ (Clary; et al. 1994) เสนอองค์ประกอบของแรงจูงใจ 5 องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเป็นอาสาสมัคร ได้แก่ 1) ด้านความรู้ (Knowledge) 2) ด้านการปรับตัวทางสังคม (Social adjustment) 3) ด้านการแสดงคุณค่า (Value expression) 4) ด้านการปกป้องอีโก้ (Ego protection) และ 5) ด้านการคำนึงถึงประโยชน์ (Utilitarian concern) โดยที่องค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านการแสดงคุณค่า (Value expression) ด้านการปกป้องอีโก้ (Ego protection) และด้านคำนึงถึงประโยชน์ (Utilitarian concern) นั้น สอดคล้องกับองค์ประกอบของโอมโโตและซไนเดอร์ (Omoto; & Snyder. 1995) ในองค์ประกอบด้านการทำความ

เข้าใจ (Understanding) ด้านการให้คุณค่า(Value) ด้านการเพิ่มพูนคุณค่าตนเอง (Esteem enhancement) และด้านการพัฒนาตนเอง (Personal development)

หลังจากนั้นในปี 1998 แคลรีและคณะ (Clary; et al.1998) เสนอองค์ประกอบแรงจูงใจอาสา 6 ด้าน โดยใช้แนวคิดการวิเคราะห์หน้าที่ (Functional analysis) ในการอธิบายถึงกระบวนการจูงใจของอาสาสมัคร และสร้างแบบวัดที่ชื่อว่า The Volunteer Functions Inventory (VFI) โดยเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่าแบบลิเคิร์ต ในแบบวัดนี้เสนอว่าแรงจูงใจอาสาประกอบด้วย 6 กลุ่มหน้าที่ ได้แก่ 1) ด้านการให้คุณค่า (Value) ซึ่งหมายถึงการทำงานอาสาสมัครเป็นโอกาสในการแสดงค่านิยมของบุคคลที่สัมพันธ์กับความเอื้อเฟื้อ (Altruistic) และมนุษยธรรม (Humanitarian) ต่อผู้อื่น 2) ด้านการทำความเข้าใจ (Understanding) เป็นโอกาสของบุคคลในการเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่และได้ฝึกฝนความรู้ ทักษะ ความสามารถ 3) ด้านการเข้าสังคม (Social) เป็นโอกาสในการสร้างมิตรภาพหรือสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ที่มีความสำคัญกับตนเอง 4) ด้านหน้าที่การทำงาน (Career) เป็นประสบการณ์ที่อาจได้รับการเข้าร่วมงานอาสา 5) ด้านการปกป้องตนเอง (Protective) เป็นการลดความรู้สึกผิดที่ตนมีและเพื่อค้นหาปัญหาที่มีอยู่ในตนเอง และ 6) ด้านการเพิ่มพูนตนเอง (Enhancement) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวตนของตนเอง ซึ่งมีงานวิจัยจำนวนมากทดสอบคุณสมบัติและใช้แบบวัดนี้ในการศึกษาแรงจูงใจอาสา (Allison; Okun; & Dutridge. 2002; Houle; Sagarin; & Kaplan. 2005; Finkelstein. 2008a; Fox; et al. 2008; Wu; Wing; & Liu. 2009; Vocino; & Polonsky. 2009; Phillips; & Phillips. 2010; Kim; Zhang; & Connaughton. 2010; พระมหาจันทร์ธรรม อินทรี เกิด. 2552; อนุ เจริญวงศ์ระยับ. 2552)

การกำหนดแรงจูงใจอาสาเป็น 6 กลุ่มหน้าที่นี้ แคลรีและคณะได้แนวคิดมาจากทฤษฎีของแคทซ์ (Katz. 1960) กับสมิธและคณะ (Clary; et al. 1998; citing Smith; et al. 1956) โดยในแต่ละทฤษฎีกำหนดแรงจูงใจอาสาออกเพียง 4 กลุ่มหน้าที่ ซึ่งจากงานวิจัยก่อนหน้านี้ของ แคลรีและคณะก็มี 4 กลุ่มหน้าที่ ส่วนการกำหนดเป็น 6 กลุ่มหน้าที่นี้ได้มาจากการรวมกันของทั้งสามทฤษฎีเข้าด้วยกัน เพื่อให้ครอบคลุมถึงลักษณะเกี่ยวข้องให้ได้มากที่สุด จากการสังเคราะห์ทฤษฎีดังกล่าวจึงกำหนดจำนวนหน้าที่ได้เป็น 6 กลุ่มหรือ 6 ด้าน นอกจากนี้แรงจูงใจอาสายังมีความสำคัญกับแนวคิดหน้าที่ ที่ว่าแรงจูงใจที่มีจำนวนมากขึ้นจะช่วยให้เข้าใจถึงแรงจูงใจของบุคคลและแรงจูงใจทางสังคมที่ช่วยส่งเสริมลักษณะของการช่วยเหลือผู้อื่นอย่างยั่งยืนมากยิ่งขึ้นด้วย แคลรีและคณะเสนอแนวทางการพัฒนาแรงจูงใจอาสาในแต่ละองค์ประกอบไว้ดังนี้ (Maley;Dennis; & Eckenrode. 2015) 1) องค์ประกอบด้านการให้คุณค่า สามารถพัฒนาได้โดยการรวบรวมและเน้นให้เห็นผลด้านบวกจากการทำงานอาสาสมัคร ควรจัดให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้ที่เป็นอาสาสมัครกับผู้ที่มีศักยภาพหรือแนวโน้มที่จะเป็นอาสาสมัคร 2) องค์ประกอบด้านการทำความเข้าใจ พัฒนาได้โดยแสดงให้เห็นว่าการเป็นอาสาสมัครนั้นเป็นโอกาสที่จะได้ฝึกฝนในสิ่งที่รักและเป็นสิ่งที่ดี ทั้งนี้การสร้างให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญต่อองค์กรและแสวงหาโอกาสในการใช้ความรู้ของตนนี้จะเป็นสิ่งที่จูงใจกลุ่มอาสาสมัครที่เป็นวัยรุ่นได้ 3) องค์ประกอบด้านการเข้าสังคม พัฒนาได้โดย

จัดหาเวลาในการเข้าสังคมจากการทำงานอาสาสมัคร 4) องค์ประกอบด้านหน้าที่การงาน พัฒนาได้ โดยให้มีการแบ่งปันทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านบวกที่จะได้รับ รวมถึงจัดให้มีการสนับสนุนหรือฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องให้กับอาสาสมัครโดยเน้นไปยังทักษะที่หลากหลาย เช่น ทักษะการวางแผน ทักษะการเป็นผู้นำ 5) องค์ประกอบด้านการปกป้องตนเอง พัฒนาได้โดยจัดกิจกรรมอาสาสมัครที่มีลักษณะงานเกี่ยวข้องกับการสร้างความยุติธรรมทางสังคม หรือการพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น 6) องค์ประกอบด้านการเพิ่มพูนตนเอง พัฒนาได้โดยส่งเสริมค่านิยมส่วนบุคคลผ่านงานอาสาสมัครหรือใช้เรื่องราวความสำเร็จของการทำงานเพื่อเน้นความรู้สึกที่ดีต่อการทำงานอาสาสมัคร

ต่อมาลอร์วี่, เชค; และมาล (Law; Shek; & Mal. 2011) ได้พัฒนาแบบวัดแรงจูงใจของวัยรุ่นอาสาสมัครชาวจีน โดยมีแนวคิดพื้นฐานมาจากแบบวัด VFI ของแคลรี่และคณะทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับการอธิบายแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการเป็นอาสาสมัครตามบริบทของชาวเอเชีย แบบวัดนี้มีชื่อว่า The Revised Personal Functions of the Volunteerism Scale (R-PFVS) มีองค์ประกอบดังนี้

1) ด้านการมีความเอื้อเพื่อ (Altruistic concern function) คือ การเป็นอาสาสมัครถือว่าเป็นการแสดงค่านิยมเพื่อสังคมที่สัมพันธ์กับความเอื้อเพื่อหวังใยผู้อื่น

2) ด้านการเรียนรู้ (Learning function) คือ การเป็นอาสาสมัครถือว่าเป็นการได้เรียนรู้ทักษะและความรู้ใหม่ๆ จากการเป็นอาสาสมัคร

3) ด้านแผนในอนาคต (Future plan function) คือ การเป็นอาสาสมัครถือว่าเป็นการสร้างประวัติส่วนตัว (Resume) ให้ดีขึ้นเพื่ออนาคตหรือเพื่อการศึกษาที่ดีขึ้น

4) ด้านการเข้าสังคม (Socializing function) คือ การเป็นอาสาสมัครถือว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

5) ด้านความสามารถในการช่วยเหลือสังคม (Prosocial competence function) คือ การเป็นอาสาสมัครถือว่าเป็นการตระหนักถึงการช่วยเหลือผู้อื่น

6) ด้านความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง (Civic responsibility function) คือ การเป็นอาสาสมัครถือว่าเป็นช่วยสร้างสังคมให้ดีขึ้นได้

7) ด้านความสุขใจ (Well-being function) คือ การเป็นอาสาสมัครถือว่าเป็นการทำให้ความรู้สึกถึงการมีคุณค่าในตัวเองได้เพิ่มขึ้นหรือได้ลืมปัญหาหรือความทุกข์ของตน

จะเห็นว่าองค์ประกอบของแบบวัด R-PFVS ที่เพิ่มขึ้นจากแบบวัด VFI ได้แก่ องค์ประกอบด้านการเข้าสังคม (Socializing function) ด้านความสามารถในการช่วยเหลือสังคม (Prosocial competence function) และด้านความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง (Civic responsibility function) และการศึกษารั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแบบวัด The Revised Personal Functions of the Volunteerism Scale (R-PFVS) ของลอร์วี่, เชค; และมาล (Law; Shek; & Mal. 2011) ที่ปรับปรุงมาจากแบบวัด The Volunteer Functions Inventory (VFI) ของแคลรี่และคณะ (Clary; et al. 1998) อันเนื่องมาจากข้อจำกัดของแบบวัด VFI ในเรื่องความทันสมัยและบริบทของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคน

เอเชีย โดยที่แบบวัด R-PFVS มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นในแต่ละองค์ประกอบดังนี้ การมีความเอื้อเฟื้อ = 0.68 ความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง = 0.75 การเรียนรู้ = 0.89 การเข้าสังคม = 0.83 แฝงในอนาคต = 0.68 ความสุขใจ = 0.75 ความสามารถในการช่วยเหลือสังคม = 0.88 โดยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2_{(423)} = 5,220.01, p < .01; CFI = 0.97; GFI = 0.87; NNFI = 0.96; RMSEA = 0.07; SRMR = 0.07; EVCI = 2.45$ (Range = 2.35–2.55) มาปรับใช้ในการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนั้นในการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบการศึกษาที่ระบุถึงแรงจูงใจที่สำคัญอีกประการหนึ่งของแรงจูงใจอาสา คือ ความเชื่อทางศาสนา (Religious motives) (Fuentes; & Jiménez. 2000; Allison; Okun; & Dutridge. 2002; Shye. 2009; Ruiter; & Graaf. 2006; Safrihsyah; Jusoff; & Fadhil. 2009) ซึ่งในประเทศไทยมีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ผู้วิจัยจึงได้สร้างข้อคำถามในองค์ประกอบของความเชื่อทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นใน R-PFVS ด้วย โดยองค์ประกอบด้านนี้อ้างอิงจากนิยามในการวิจัยมหภาคของดวงเดือน พันธุมนาวินและคณะ (2540) เนื่องจากเป็น การศึกษาที่มีความเป็นระบบและครอบคลุม เหมาะสมกับบริบทของคนไทยที่ส่วนใหญ่เป็น พุทธศาสนิกชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจอาสา

ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจอาสาพบผลดังนี้ แอลลิสัน โอคุน และดูทริจ (Allison; Okun; & Dutridge. 2002: 243) ศึกษาแรงจูงใจอาสา 6 องค์ประกอบ ตามแนวคิดของ แคลร์และคณะ (Clary; et al. 1998) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาสาสมัครขององค์กรในชุมชน ผลพบว่า สหสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจทั้ง 6 องค์ประกอบเท่ากับ 0.71 องค์ประกอบของแบบวัด VFI ในด้านคุณค่าซึ่งเป็นตัวพยากรณ์ทางบวกและองค์ประกอบด้านการเข้าสังคมซึ่งเป็นตัวพยากรณ์ทางลบ สามารถพยากรณ์ความถี่ในการเข้าร่วมการอาสาได้ การวิเคราะห์จากข้อคำถามปลายเปิดพบว่ามีแรงจูงใจอาสาที่เพิ่มเติมเข้ามาอีก 3 ด้าน คือ ด้านความเพลิดเพลิน (Enjoyment) ด้านความศรัทธาในศาสนา (Religiosity) และด้านการสร้างความเป็นกลุ่ม (Team building) ในการศึกษาของฟอกซ์และคณะ (Fox; et al. 2008: 1) ศึกษาการวิเคราะห์แรงจูงใจอาสาในกลุ่มเยาวชน พบว่า องค์ประกอบที่พบมากที่สุดคือด้านคุณค่า (Value) รองลงมาคือด้านการทำความเข้าใจ (Understanding) และด้านหน้าที่การงาน (Career) ตามลำดับ ส่วนด้านที่น้อยที่สุดคือด้านการเข้าสังคม (Social) ในงานได้มีการสัมภาษณ์เพิ่มเติมถึงสิ่งสำคัญที่สุดที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ พบว่าองค์ประกอบในด้านการเข้าสังคม (Social) นั้นมีผู้ตอบมากที่สุด รองลงมาคือด้านคุณค่า (Value) และด้านการทำความเข้าใจ (Understanding) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าน้อยที่สุดคือด้านหน้าที่การงานและด้านการปกป้องตนเอง (Protective) ส่วน สไปเซอร์ (Spicer. 2012) ศึกษาแรงจูงใจอาสาและผลกระทบที่มีต่อความพึงพอใจและความตั้งใจในการเป็นอาสาสมัครต่อไปในกลุ่ม นักศึกษาวิทยาลัย พบผลการวิจัยว่าการเติมเต็มแรงจูงใจไม่ส่งผลกระทบต่อความตั้งใจที่จะคงอยู่ในการเป็นอาสา การเติมเต็มแรงจูงใจมีผลกระทบทางบวกต่อความพึงพอใจเมื่อนักศึกษาถูกจูงใจใน

ด้านคุณค่า (Value) ด้านสังคมหรือการเพิ่มพูนตนเอง (Social or enhancement) แต่ไม่มีผลกระทบต่อเมื่อถูกจูงใจในด้านความเข้าใจ (Understanding) ด้านการปกป้องตนเองหรือด้านการทำงานและอาชีพ (Protective or career) และนักศึกษามีแรงจูงใจด้านการทำงานและอาชีพ (Career) ด้านคุณค่า และด้านความเข้าใจอยู่ในระดับสูง

ในปี ค.ศ. 2009 การศึกษาของเคิร์กคินและคณะ (Clerkin; et al., 2009) ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสหรัฐอเมริกาพบว่า นักศึกษาที่มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะในระดับที่สูง จะมีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณกุศลในระดับที่สูงตามไปด้วย และยังพบอีกว่า รายได้ของครอบครัว อัตลักษณ์ทางการเมือง เพศ ศาสนา การขัดเกลาของครอบครัว และประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาในระดับมัธยมศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าทำกิจกรรมจิตอาสา การศึกษาของสตูกัสและคณะ (Stukas; et. Al. 2016) นั้นสำรวจเกี่ยวกับแรงจูงใจอาสา การเห็นคุณค่าในตนเอง ความสุขใจ การรับรู้ความสามารถของตนเอง การเชื่อมโยงกับสังคมและความไว้วางใจในสังคมของอาสาสมัครชาวออสเตรเลียจำนวน 4,085 คน ทั้งนี้แรงจูงใจอาสาใช้แบบวัด Volunteer Functions Inventory ได้ผลการศึกษาพบว่าบุคคลจะมีความสุขใจแตกต่างกันไปตามประเภทของแรงจูงใจซึ่งแบ่งเป็นแรงจูงใจที่ให้ความสำคัญกับผู้อื่น (Other-oriented) กับแรงจูงใจที่ให้ความสำคัญกับตนเอง (Self-oriented) นอกจากนี้แรงจูงใจที่ให้ความสำคัญกับผู้อื่น (Other-oriented) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจและความตั้งใจที่จะเป็นอาสาสมัครต่อไป ส่วนแรงจูงใจประเภทที่ให้ความสำคัญกับตนเองนั้นมีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจและความตั้งใจในการเป็นอาสาสมัครต่อไป

สำหรับการศึกษาในประเทศไทยนั้นพวงทอง วุฒิเดช (2542) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาผลพบว่า นักศึกษาต้องการเข้าร่วมกิจกรรมเนื่องจากต้องการพัฒนาตัวเองให้มีความรอบรู้ รอบคอบ มีความอดทน มีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัยและแบบแผนอันดีงาม เพิ่มพูนประสบการณ์ด้านความคิด สร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องดีงาม ตลอดจนปรับตัวเข้ากับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและเสริมสร้างบุคลิกภาพให้แข็งแรง สมบูรณ์ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ผลที่ได้นี้คล้ายคลึงกับการศึกษาของ มนัส นิลสวัสดิ์ (2547) ซึ่งเปรียบเทียบแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิต พบว่านิสิตมีแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นิสิตมีแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง และด้านการประกอบอาชีพอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการช่วยเหลือสังคม มีแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้พบว่านิสิตที่มีเพศ ชั้นปี และกลุ่มคณะวิชาที่แตกต่างกันมีแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละด้านและโดยรวมไม่แตกต่างกัน การศึกษาของจันทิมา จันทศักดิ์ (2547) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล พบผลที่สำคัญว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา เรียงลำดับจากปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดไปยังปัจจัยที่ส่งผลน้อยที่สุด ได้แก่ สัมพันธภาพ

ระหว่างนักศึกษาด้วยกัน เพื่อน ระดับการศึกษา สัมพันธภาพระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา สาขาวิชาที่ศึกษา จำนวนครั้งของการเข้าร่วมกิจกรรมและระดับการศึกษา โดยปัจจัยทั้งหมดนี้สามารถรวมกันพยากรณ์แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมได้ร้อยละ 33.00 ส่วนอนุ เจริญวงศ์ระยัับ; และ คนอื่นๆ (2552: 930) ศึกษาแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา ตามแนวคิดของแคลรี่และคณะ (Clary; et al. 1998) ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจสำคัญที่ผลักดันให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา ได้แก่ ด้านการทำความเข้าใจ ด้านการสนองความต้องการของตน และด้านการให้คุณค่า นอกจากนี้พบว่า นักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมชมรมที่แตกต่างกันมีแรงจูงใจในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และนักศึกษาหญิงมีแรงจูงใจสูงกว่านักศึกษาชาย พระมหาจันทร์ธรรม อินทร์เกิด (2552) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะและ สถานการณ์ทางสังคมกับประสิทธิภาพการทำงานของอาสาสมัครกุ๊กภัยมูลนิธิรวมกตัญญู โดยจิตลักษณะในการศึกษาประกอบไปด้วยแรงจูงใจอาสาสมัคร และพรหมวิหาร 4 ผลที่สำคัญพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองในการทำงาน เจตคติต่อการทำงาน พรหมวิหาร 4 แรงจูงใจในการทำงาน การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมจากหัวหน้าจุด การสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน และการสนับสนุนทางสังคมจากประชาชน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของอาสาสมัครกุ๊กภัย และพบว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองในการทำงาน เจตคติต่อการทำงาน แรงจูงใจในการทำงาน สามารถร่วมกันอธิบายประสิทธิภาพการทำงานของอาสาสมัครกุ๊กภัยได้ร้อยละ 22 ในกลุ่มตัวอย่างรวม สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานน้อยนั้นการรับรู้ความสามารถของตนเองในการทำงาน เจตคติต่อการทำงาน แรงจูงใจในการทำงาน สามารถร่วมกันอธิบายประสิทธิภาพการทำงานของอาสาสมัครกุ๊กภัยได้ร้อยละ 28 จากงานที่เกี่ยวข้องที่กล่าวไปจึงเห็นได้ว่าแรงจูงใจอาสาเป็นตัวแปรสำคัญตัวหนึ่งของระยะนำเข้าสู่การอาสา เป็นสิ่งที่ช่วยให้เข้าใจการตัดสินใจเข้าร่วมทำกิจกรรมอาสา อีกทั้งเป็นตัวช่วยอธิบายหรือทำนายถึงสิ่งที่เกิดตามมาจากการเข้าร่วมการอาสา อาทิ ความถี่ของพฤติกรรมอาสา ความต่อเนื่องหรือยาวนานของการอาสา รวมถึงประสิทธิภาพของการทำงานได้ด้วย

3. ระยะประสบการณ์ของการอาสา (Experiences stage)

ระยะประสบการณ์ของการอาสา (Experience stage) ในขั้นนี้กล่าวถึงประสบการณ์ของอาสาสมัคร ซึ่งเป็นได้ทั้งลักษณะทางจิตวิทยาและทางพฤติกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานอาสา ที่ไม่ว่าจะเกิดระหว่างอาสาสมัครผู้ทำงานด้วยกัน หรือกับเจ้าหน้าที่อื่นในหน่วยงาน และกับผู้ที่ไปให้ความช่วยเหลือ ในขั้นนี้มีการศึกษาถึงสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่พัฒนาขึ้น ความคาดหวังและความต้องการที่บรรลุเป้าหมายของอาสาสมัคร การรับรู้ที่มีต่องาน ต่อองค์กรรวมถึงการรับรู้ในปฏิกริยาของผู้อื่นต่อการทำงานอาสาสมัคร ซึ่งประสบการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ อาจช่วยส่งเสริมให้ทำงานอาสาสมัครอย่างต่อเนื่อง ประสบการณ์นี้อาจจะเป็นความพึงพอใจ (Satisfaction) ความเพลิดเพลิน (Enjoy) จากการทำงานอาสา ความรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร (Organizational

integration) นอกจากนั้นที่ระยะประสบการณ์ของการอาสาทำให้ความสนใจในเรื่องรูปแบบของพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ทำให้มีการอาสาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงความรู้สึกที่มีจากความคาดหวัง การได้รับการตอบสนองความต้องการ การรับรู้เกี่ยวกับงาน องค์กร และการรับรู้เกี่ยวกับปฏิกิริยาของผู้อื่นที่มีต่องานอาสาสมัครที่ตนทำ ซึ่งประสบการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นอาจเป็นได้ทั้งความรู้สึกทางบวกหรือความรู้สึกทางลบ ความรู้สึกทางบวกเช่น การมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) ซึ่งจะเป็นตัวทำนายพฤติกรรมการช่วยเหลือและความตั้งใจที่จะช่วยเหลือต่อไป ส่วนความรู้สึกทางลบ เช่น ความเบื่อหน่าย หรือความไม่ประทับใจ ที่เกิดขึ้นก็อาจทำให้ผู้ที่เป็อาสาสมัครยุติการเข้าร่วมงานอาสาได้ (Law; & Shek. 2011) สำหรับการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าเมื่อนักศึกษาได้เข้าร่วมทำกิจกรรมอาสาแล้วต้องพบกับประสบการณ์ต่างๆ ซึ่งอาจจะเกิดจากอิทธิพลของกลุ่มคนแวดล้อมรอบข้างที่จะมีปฏิกิริยาต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา ตัวนักศึกษามีพฤติกรรมอาสาในลักษณะต่างๆ เกิดความรู้สึกจากการเข้าร่วมทำกิจกรรมอาสา ดังนั้นตัวแปรที่สำคัญในระยะนี้ จึงได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสา และความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา โดยขอเสนอรายละเอียดของแต่ละตัวแปรตามลำดับดังนี้

การสนับสนุนทางสังคม (Social supports)

ความหมายของการสนับสนุนทางสังคม

การศึกษาแนวคิด ความหมาย รวมทั้งการวัดของการสนับสนุนทางสังคมนั้นพบว่าแตกต่างกันไปตามจุดประสงค์ของการศึกษา การสนับสนุนทางสังคมมีโครงสร้างแบบหลายมิติ ซึ่งอาจจะวัดจากขนาดของเครือข่ายทางสังคม ความถี่ของการติดต่อกันของสมาชิกในเครือข่าย การสนับสนุนทางอุปกรณ์ การสนับสนุนทางอารมณ์ คุณภาพของการสนับสนุนทางสังคม และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างบุคคล จึงขึ้นอยู่กับว่าผู้วิจัยนั้นต้องการศึกษาในแนวทางใด (ประณต คำฉิม. 2549: 51; อ้างอิงจาก Sarason; et al. 1992: 1; Chou. 2000: 299; Gottlieb; & Bergen. 2010: 516) สำหรับความหมายของการสนับสนุนทางสังคมนั้น มีผู้กล่าวไว้ อาทิเช่น ธีอิตส์ (Thoits. 1985: 55) เสนอว่าการสนับสนุนทางสังคมนั้นโดยทั่วไปหมายถึงความช่วยเหลือที่บุคคลได้รับจากคนสำคัญรอบข้าง (Significant others) คอบบี้ (Cobb. 1976: 300) มองว่าการสนับสนุนทางสังคมคือการทำให้บุคคลเชื่อว่าตนได้รับความรัก ความเอาใจใส่ การเห็นคุณค่า การได้รับการยกย่อง เป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในฐานะที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ทั้งนี้โคเฮน; และคนอื่นๆ (Cohen; et al. 2000: 4) กล่าวถึงการสนับสนุนทางสังคมว่า หมายถึงการรับรู้ของบุคคลถึงแหล่งทางสังคมที่บุคคลได้รับจากทั้งกลุ่มสังคมแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เทย์เลอร์ (Taylor. 2009: 187) เห็นว่าการสนับสนุนทางสังคมหมายถึง การที่บุคคลได้รับข้อมูลจากผู้อื่นว่าตนได้รับความรัก ความเอาใจใส่ การได้รับการยกย่อง เห็นคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายในความสัมพันธ์ที่มีร่วมกัน ซึ่งการสนับสนุนทางสังคมนี้สามารถได้มาจากพ่อแม่ คู่สมรส หรือคนรัก ญาติพี่น้อง เพื่อน สังคมและชุมชนที่บุคคลมีการติดต่อ หรือแม้แต่จากสัตว์เลี้ยงก็ได้

ในประเทศไทยนั้น คักดีชัย นิรัญทวิ (2532: 64) กล่าวถึงการสนับสนุนทางสังคมว่า หมายถึง การรับรู้ถึงแหล่งบุคคลที่จะให้ความช่วยเหลือด้านอารมณ์ เช่น ให้ความรัก ความเห็นใจ ความเอื้ออาทร การยอมรับเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือด้านข้อมูลข่าวสารหรือการช่วยเหลือด้านอื่น ๆ เมื่อตนเองต้องการ บุญเยี่ยม ตระกูลวงศ์ (2535: 594) ก็ได้อธิบายการสนับสนุนทางสังคมไว้ว่าเป็นสิ่งที่ผู้รับแรงสนับสนุนได้รับการช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสาร วัสดุสิ่งของหรือการสนับสนุนด้านจิตใจจากผู้ให้การสนับสนุน ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือกลุ่มแล้วมีผลทำให้ผู้รับได้ปฏิบัติไปในทิศทางที่ผู้ให้ต้องการ การศึกษาของพิชามญชฺ์ โตโถมงาม (2552: 38) มองว่า การสนับสนุนทางสังคม เป็นการแสดงถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ผู้ให้การสนับสนุนจะแสดงออกถึงความสนใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือด้านวัตถุ สิ่งของ ข้อมูลข่าวสาร หรืออารมณ์ โดยที่มีลักษณะของการติดต่อสัมพันธ์นั้น ประกอบด้วยการถ่ายทอดข้อมูลสาระสำคัญที่ทำให้ผู้รับเชื่อว่ามีคนเอาใจใส่ มีความรักความหวังดี และรู้สึกว่าคุณค่า เป็นที่ยอมรับในสังคม เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเป็นประโยชน์แก่สังคม สำหรับบริบทของพฤติกรรมอาสาสมัคร กฤตยา ทัพวงษ์ (2552: 10-11) เห็นว่าการสนับสนุนทางสังคมหมายถึง การที่บุคคลได้รับความรัก ความเอาใจใส่ มองเห็นคุณค่า ได้รับการยกย่องมีความผูกพันซึ่งกันและกัน ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น การให้คำแนะนำ การให้สิ่งของ การประเมินเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น การช่วยเหลือเกี่ยวกับอุปกรณ์ เครื่องมือ เวลา ความคิดและการให้ข้อมูลข่าวสาร โดยการให้สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะมีผลต่อภาวะจิตใจและอารมณ์ของผู้รับ อันเป็นผลให้บุคคลเกิดพฤติกรรมอาสาสมัครที่จะช่วยเหลือสังคมต่อไป และไพศาล แยมวงษ์ (2555: 10) กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคม คือ การที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบต่างๆ กับแหล่งเอื้ออำนวยทางสังคมของตน เช่น ครอบครัว เพื่อน ครูอาจารย์ หรือหน่วยงานสังคมอื่นๆ ในช่วงเวลาหนึ่งและสามารถตัดสินคุณค่าในเชิงปริมาณของการมีปฏิสัมพันธ์ ความช่วยเหลือ การดูแลเอาใจใส่ความรัก เคารพให้เกียรติรวมถึงข่าวสารข้อมูลทั้งหมดที่บุคคลได้รับเหล่านั้นได้ จากที่กล่าวมาจึงพอจะเห็นได้ว่าการให้ความหมายนั้นมีทั้งแนวคิดที่มองการสนับสนุนในฐานะที่เป็นผู้รับฝ่ายเดียวและแนวคิดที่มองในฐานะของปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างบุคคล สำหรับการศึกษารุ่นนี้จึงสรุปว่า การสนับสนุนทางสังคมหมายถึง การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือ สนับสนุนในด้านต่างๆ จากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ในสังคม อาทิ ครอบครัว เพื่อน ครูอาจารย์

แหล่งการสนับสนุนทางสังคม

สำหรับแหล่งที่จัดหาหรือให้การสนับสนุนแก่บุคคลนั้น แฮร์ส (House, 1981: 22) แบ่งแหล่งสนับสนุนทางสังคมเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่ไม่เป็นทางการ (Informal sources) คือ บุคคลที่ให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลอื่น มีความสัมพันธ์กันตามธรรมชาติ ผูกพันใกล้ชิดสนิทสนม เช่น คู่สมรส ญาติพี่น้อง เพื่อน และ 2) กลุ่มที่เป็นทางการ (Formal sources) คือ บุคคลที่ให้การช่วยเหลือบุคคลอื่นโดยมีความเกี่ยวข้องกับบทบาทการทำงานหรือวิชาชีพ เช่น เพื่อนร่วมงาน กลุ่มวิชาชีพ

หรือกลุ่มสังคมอื่นๆ นอกจากนั้นจริยาวัตร คมพยัคฆ์ (2531: 99) แบ่งแหล่งของการสนับสนุนตามความแน่นแฟ้น ของความสัมพันธ์เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มปฐมภูมิ (Primary group) เป็นกลุ่มเล็กๆ ซึ่งสมาชิกภายในกลุ่มมีความผูกพันกันมาก สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้ากัน มีการติดต่อทางสังคมกันอย่างไม่เป็นทางการ มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันเป็นส่วนตัวและในทุกๆ เรื่อง สัมพันธภาพทางสังคมภายในกลุ่มเป็นไปอย่างผ่อนคลาย สมาชิกกลุ่มให้ความสนใจในความเป็นบุคคลซึ่งกันและกัน กลุ่มจะเน้นสัมพันธภาพทางสังคมมากกว่าด้านการทำงาน เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน กลุ่มปฐมภูมิจะเป็นแหล่งที่ให้การสนับสนุนด้านอารมณ์และความเป็นเพื่อน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับบุคคลมาก บุคลิกภาพของบุคคลจะถูกสร้างขึ้นภายในกลุ่มปฐมภูมิ สมาชิกกลุ่มจะได้รับความใกล้ชิดสนิทสนม การร่วมความรู้สึกและมีการแลกเปลี่ยนสิ่งที่น่าสนใจและกิจกรรมต่างๆ

2. กลุ่มทุติยภูมิ (Secondary group) สมาชิกกลุ่มทุติยภูมิมี่ความรู้สึกผูกพันกันไม่มากนัก สมาชิกกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์และสัมพันธภาพระหว่างกันมาเป็นเวลานานเช่นกัน มีการติดต่อทางสังคมแบบเป็นทางการไม่ใช่เป็นการส่วนตัว สมาชิกไม่ค่อยสนใจในความเป็นบุคคลของกันและกัน ขนาดของกลุ่มจะใหญ่หรือเล็กก็ได้เพราะกลุ่มไม่ได้เน้นที่ความผูกพันแน่นแฟ้นของสมาชิกและมักพบว่ากลุ่มทุติยภูมิเกิดจากการที่บุคคลมาอยู่รวมกันเพื่อทำงานเฉพาะอย่าง ดังนั้นเป้าหมายของกลุ่มจึงมีความจำเพาะและมีข้อจำกัดมากกว่ากลุ่มปฐมภูมิ โดยกลุ่มถือว่าผลงานและการแสดงบทบาทของสมาชิกเป็นสิ่งสำคัญ กลุ่มทุติยภูมิอาจเป็นสหภาพแรงงาน สมาคมทางการค้าหรือสโมสรต่างๆ เช่น กลุ่มเพื่อนร่วมงาน กลุ่มวิชาชีพ และกลุ่มทางสังคมอื่นๆ สมาชิกกลุ่มทุติยภูมิจะได้รับเครื่องมือหรือวิธีการในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย แต่ในบางครั้งสมาชิกก็ต้องเก็บกอดความรู้สึกที่แท้จริงบางอย่างไว้

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมจากแหล่งใกล้ชิดที่สำคัญของนักศึกษาทั้งจากแหล่งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการนั้นก็คือ จากครอบครัวซึ่งเป็นที่พึ่งพาแม่ ปู่ย่า ตายาย ญาติพี่น้อง จากเพื่อนฝูง และจากครูอาจารย์ รวมทั้งจากทางมหาวิทยาลัย

ประเภทของการสนับสนุนทางสังคม

การแบ่งประเภทของการสนับสนุนทางสังคมนั้น พบว่ามีการแบ่งออกเป็นหลายลักษณะดังนี้

คอบบ์ (Cobb.1976: 300-301) แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ด้าน คือ

1) การสนับสนุนทางอารมณ์ (Emotional support) เป็นการทำให้บุคคลเชื่อว่าเขาได้รับความรัก การดูแลเอาใจใส่ มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน 2) การสนับสนุนทางคุณค่า (Esteem support) เป็นความรู้สึกที่บอกให้ทราบว่าบุคคลมีคุณค่า บุคคลอื่นให้การยอมรับ และ 3) การสนับสนุนทางเครือข่าย (Network support) เป็นการแสดงให้เห็นว่าบุคคลเป็นสมาชิกหรือเป็นส่วนหนึ่งของ

เครือข่ายสังคม มีบทบาทในการช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน นอกจากนั้นนักวิจัยที่มองว่าการสนับสนุนทางสังคมนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 4 ชนิด (House, 1981: 24-25; Brown, 1986) ได้แก่

1. การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotional support) หมายถึง การทำให้บุคคลเชื่อว่าตนเองได้รับการยกย่อง ความไว้วางใจ ความรัก ความจริงใจ ความเอาใจใส่ดูแล และความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ

2. การสนับสนุนทางการประเมิน (Appraisal support) หมายถึง การให้ข้อมูลย้อนกลับหรือข้อมูลที่น่าไปใช้ประเมินตนเอง การเห็นพ้อง การรับรองและการเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นในสังคมซึ่งจะทำให้เกิดความมั่นใจ

3. การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร (Information support) หมายถึง การให้ข้อมูล คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ ทิศทาง และข้อมูลข่าวสารที่สามารถทำให้เกิดแนวทางเลือกหรือแนวทางปฏิบัติ

4. การสนับสนุนทางด้านวัตถุสิ่งของ แรงงานและการเงิน (Material/Instrument support) หมายถึง การช่วยเหลือโดยตรงต่อความต้องการของบุคคลในเรื่องวัตถุ สิ่งของ แรงงาน การปรับปรุงสภาพแวดล้อม และเงิน ที่จะช่วยให้บุคคลสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้

ส่วนซาราฟิโน (สุริย์ กาญจนวงศ์, 2553: 94-95; อ้างอิงจาก Sarafino, 1990) สรุปประเภทของการสนับสนุนไว้ 4 ประการ คือ

1. การสนับสนุนทางอารมณ์ (Emotional support) เป็นการแสดงความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ ให้การดูแลและเอาใจใส่ต่อบุคคล การแสดงความรู้สึกดังกล่าวจะทำให้บุคคลที่ได้รับการสนับสนุนมีความรู้สึกปลอดภัย สบายใจ รู้สึกว่าตนเองได้รับความรัก ความผูกพันในช่วงเวลาที่มีความเครียด

2. การสนับสนุนทางด้านศักดิ์ศรี (Esteem support) เมื่อบุคคลได้รับการปฏิบัติหรือการแสดงออกในทางบวกในลักษณะที่เห็นด้วยกับความคิดหรือความรู้สึกหรือให้กำลังใจจะทำให้บุคคลนั้นมีความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่า หรือมีความหมายและพร้อมจะต่อสู้กับปัญหาหรือความเครียดที่เกิดขึ้น การสนับสนุนในลักษณะนี้จึงช่วยให้บุคคลมองตนเองในแง่ดีและมีความเชื่อมั่นมากยิ่งขึ้น

3. การสนับสนุนทางด้านสิ่งที่จับต้องได้ (Tangible or Instrumental support) ในภาวะความเครียดที่บุคคลขาดสิ่งของที่จำเป็นเพื่อใช้ในการจัดการกับความเครียด การได้รับการสนับสนุนสิ่งของที่ต้องการหรือเงินทอง จะเป็นการสนับสนุนโดยตรงที่เป็นทรัพยากรให้บุคคลต่อสู้กับความต้องการหรือภาวะเครียดทางจิตใจได้

4. การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร ซึ่งรวมทั้งการให้คำแนะนำ การให้คำปรึกษา การให้ผลสะท้อนกลับ (Feedback) ว่าการกระทำหรือความคิดของบุคคลคนนั้นเป็นอย่างไร มีหลายครั้งที่บุคคลมีความเครียดเพราะไม่รู้ข้อมูลที่แท้จริง ทำให้เกิดความกังวลใจ ระวัง

กล่าว การให้ข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องและพอเพียงจะช่วยให้บุคคลรู้และเข้าใจความเป็นจริง ทำให้ลดความรู้สึกเครียดดังกล่าวได้

คล้ายคลึงกันกับที่ พรพิมล วรภูมิพุทธพงศ์; และ สงคราม เซวาน์ศิลป์ (2549: 36) ได้สรุปถึงประเภทของการสนับสนุนทางสังคมแบ่งไว้ 4 ด้าน คือ 1) การสนับสนุนทางอารมณ์ เป็นการที่ผู้รับฟังความรู้สึกของเรา การแสดงว่ารักหรือชอบ เข้าใจ เห็นอกเห็นใจ การให้ความไว้วางใจ 2) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร เป็นการที่ผู้อื่นให้คำแนะนำ การเสนอแนะ การชี้แนะโดยตรง และการให้ข้อมูล การให้การสะท้อนกลับจากผู้อื่นว่าสิ่งที่ดำเนินการไปแล้วเป็นอย่างไร 3) การสนับสนุนเพื่อประเมินคุณค่า เป็นการที่ผู้อื่นพูดหรือแสดงการยอมรับเคารพในศักดิ์ศรี และมองเห็นคุณค่า 4) การสนับสนุนด้านวัตถุสิ่งของ เป็นการที่บุคคลให้การสนับสนุนวัตถุสิ่งของ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ สนับสนุนด้านการเงิน การลงแรงช่วยเหลือ การเสียสละเวลาช่วยเหลือ

ส่วนการศึกษาที่สรุปว่าการสนับสนุนทางสังคมนั้นแบ่งได้ 5 ประเภทนั้นได้แก่ (Cutrona; & Russell. 1990: 322; Bernard; & Krupat. 1994: 260)

1. การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotional support) หมายถึง การแสดงออกทั้งทางด้านภาษา (Verbal expression) และไม่ใช่ภาษา (Nonverbal expression) ที่เป็นการสนับสนุนให้กำลังใจ ปลอดภัย สร้างความรู้สึกมั่นคง สบายใจ ซึ่งจะทำให้บุคคลรู้สึกว่าตนได้รับความเอาใจใส่จากผู้อื่น

2. การสนับสนุนทางการให้คุณค่า (Esteem support) หมายถึง การแสดงออกทั้งทางด้านภาษาและไม่ใช่ภาษาที่ช่วยสร้างความรู้สึกถึงการมีคุณค่าในตัวเอง รวมทั้งความรู้สึกถึงการมีคุณประโยชน์และมีความสามารถ เช่น การให้ข้อมูลสะท้อนกลับทางบวกในเรื่องทักษะหรือความสามารถของบุคคล การแสดงความเชื่อว่าบุคคลนั้นสามารถจัดการกับสถานการณ์ได้ เป็นต้น

3. การสนับสนุนทางด้านข้อมูลสารสนเทศ (Informational support) หมายถึง การให้คำแนะนำหรือแนวทางที่อาจช่วยในการแก้ปัญหาหรือดำเนินการแก่บุคคล

4. การสนับสนุนทางวัตถุ (Tangible support) หมายถึง การให้ความช่วยเหลือด้านปัจจัยโดยตรงซึ่งอาจอยู่ในรูปของการบริการและทรัพยากร เช่น การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน การช่วยเหลือโดยใช้แรงงาน เป็นต้น

5. การสนับสนุนทางด้านความเป็นกลุ่มหรือเครือข่าย (Social integration or Network support) หมายถึง การแสดงให้บุคคลรู้สึกว่าบุคคลเป็นสมาชิกของกลุ่มซึ่งมีความสนใจร่วมกัน สัมพันธภาพประเภทนี้สะท้อนถึงความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ

สำหรับการศึกษาค้นคว้าวิจัยแบ่งประเภทของการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 4 ประเภทตามความเหมาะสมของปัญหาและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยแบ่งเป็น 1) การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotional support) หมายถึง การแสดงออกที่เป็นการสนับสนุนให้กำลังใจ ปลอดภัย ปลอดภัย สร้างความรู้สึกมั่นคง ซึ่งทำให้บุคคลรู้สึกว่าตนได้รับความรัก ความเอาใจใส่จากผู้อื่น 2)

การสนับสนุนทางการให้การให้คุณค่า (Esteem support) หมายถึง การแสดงออกที่เป็นแสดงถึงการยอมรับ เห็นด้วยกับความคิดหรือความรู้สึก เคารพในศักดิ์ศรีและมองเห็นคุณค่าของบุคคล รู้สึกว่าตนมีประโยชน์และมีความสามารถ 3) การสนับสนุนทางวัตถุ (Tangible support) หมายถึง การให้ความช่วยเหลือในด้านสิ่งของ เงินทอง หรือแม้กระทั่งการบริการ เช่น เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ การช่วยเหลือโดยใช้แรงงาน เป็นต้น 4) การสนับสนุนทางด้านข้อมูลสารสนเทศ (Informational support) หมายถึง การให้คำแนะนำ แนวทาง หรือข้อมูลสะท้อนกลับที่อาจช่วยในการแก้ปัญหาหรือดำเนินการแก้ปัญหา

การวัดการสนับสนุนทางสังคม

ในการวัดการสนับสนุนทางสังคมนั้นมีการวัดเชิงโครงสร้าง (Structural measures) ซึ่งเป็นการวัดเครือข่ายของทรัพยากรที่มีอยู่ในการสนับสนุนทางสังคม เช่น สถานภาพสมรส การเป็นสมาชิกในองค์กร บทบาททางสังคม จำนวนเพื่อนหรือจำนวนผู้ช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาในเรื่องต่างๆ เป็นต้น การวัดในลักษณะนี้เน้นที่จำนวนเครือข่ายมากกว่าจะเน้นในเรื่องของคุณภาพที่ได้รับจากแหล่งสนับสนุนทางสังคม ส่วนการวัดอีกประเภทนั้นเป็นการวัดเชิงหน้าที่ (Functional measures) ซึ่งเป็นเหมือนการสะท้อนว่าผู้ได้รับการสนับสนุนทางสังคมรับรู้สิ่งที่ได้รับดังกล่าวนั้นอย่างไร การวัดในลักษณะนี้เป็นการวัดในเชิงคุณภาพของการสนับสนุนที่ได้รับ คุณภาพของสัมพันธภาพในสังคม และ/หรือแง่มุมเฉพาะอย่างของการสนับสนุนที่สัมพันธ์กับความมีศักดิ์ศรีของตนเอง (Self-esteem) ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด ความช่วยเหลือทางด้านวัตถุสิ่งของและการให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ นอกจากนี้ยังประเมินโอกาสที่จะได้รับ เวลาที่ได้รับและจำนวนที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมอีกด้วย ซึ่งแม้ว่าการวัดเชิงโครงสร้างทำให้เห็นว่าการมีเครือข่ายการสนับสนุนทางสังคมมากจะช่วยให้บุคคลต่อสู้กับปัญหาต่างๆ ได้มาก แต่ทั้งนี้คุณภาพหรือหน้าที่ของการสนับสนุนเป็นเรื่องสำคัญมากกว่า ความสำคัญของการสนับสนุนทางสังคมอยู่ที่ว่าผู้รับมีความพึงพอใจหรือยินดีในสิ่งที่ได้รับมากน้อยเพียงใด แรงสนับสนุนทางสังคมมีคุณค่าต่อตัวผู้รับมากแม้ได้รับจากเครือข่ายหรือแหล่งสนับสนุนจำนวนน้อยย่อมมีค่ามากกว่าการสนับสนุนจำนวนมากที่ผู้รับไม่รู้สึกยินดี ความหมายและคุณค่าของการสนับสนุนทางสังคมจึงขึ้นอยู่กับการรับรู้ของผู้รับเป็นสำคัญ (สฤย์ กาญจนวงศ์. 2553: 89-90)

ซึ่งจากที่กล่าวไปข้างต้นแล้วว่าการวัดการสนับสนุนทางสังคมมีความแตกต่างกันไปตามจุดประสงค์ของการศึกษา สำหรับแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาสาสมัครนั้นโอโมโตและชไนเดอร์ (Omoto; & Snyder.1995) ได้วัดการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 2 ลักษณะคือเครือข่ายทางสังคมและการรับรู้ถึงการได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับการทำงานอาสา โดยถามถึงจำนวนเพื่อนสนิท ระดับการได้รับการสนับสนุนทางด้านอารมณ์และด้านจิตวิทยาจากเพื่อน ครอบครัว เพื่อนร่วมงาน เพื่อนในโรงเรียน และเพื่อนสนิทในปัจจุบัน เป็นมาตรประเมินค่า 7 ระดับ ส่วนการวัดการสนับสนุนทางสังคมของคมนา วิชระวานินท์ (2546) ในฐานะปัจจัยเชิงเหตุ

ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาสาสมัครพัฒนาในนักศึกษามหาวิทยาลัยนั้น ได้วัดการรับรู้ที่ตนเองได้รับการดูแลจากคนในครอบครัว อาจารย์ และเพื่อน ๆ ตลอดจนปริมาณความช่วยเหลือจากบุคคลรอบข้างเหล่านี้ใน 4 ด้าน คือ ด้านอารมณ์หรือกำลังใจ การให้การช่วยเหลือด้านวัตถุหรือทรัพยากร ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านการให้คำปรึกษาหารือ การให้คำแนะนำ เป็นต้น เป็นมาตรประเมินรวมค่า 6 ระดับ และอนุ เจริญวงศ์ระยิบ (2552) วัดการสนับสนุนทางสังคมของการทำกิจกรรมอาสาสมัครในมหาวิทยาลัยจากการรับรู้ของผู้ตอบจากครอบครัว เพื่อน อาจารย์ที่ปรึกษาชมรม บุคคลที่ทำกิจกรรมอาสาสมัครร่วมกันใน 4 ด้าน คือ ด้านอารมณ์ ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านประเมินคุณค่า และด้านวัตถุจาก เป็นมาตรประเมินรวมค่า 6 ระดับ และสำหรับการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยสร้างแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมขึ้นจากการรับรู้การได้รับความช่วยเหลือที่มีจากครอบครัว เพื่อนฝูง และครูอาจารย์ ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotional support) 2) การสนับสนุนทางด้านการให้คุณค่า (Esteem support) 3) การสนับสนุนทางวัตถุ (Tangible support) และ 4) การสนับสนุนทางด้านข้อมูลสารสนเทศ (Informational support) ลักษณะเป็นมาตรประเมินรวมค่า 6 ระดับ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางสังคม

มาร์ติน (Martin. 1996) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมกับการปรับตัวในมหาวิทยาลัย พบผลว่านักศึกษาที่เข้าร่วมกับกิจกรรมและองค์กรของมหาวิทยาลัยมีการปรับตัวกับชีวิตสังคมในมหาวิทยาลัยได้ดีกว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความเกี่ยวข้องในกิจกรรมของมหาวิทยาลัยกับการปรับตัวทางสังคมได้รับอิทธิพลส่งผ่านบางส่วนจากการสนับสนุนทางสังคม ส่วนสถานภาพการอยู่อาศัยและการเกี่ยวข้องในกิจกรรมที่ผ่านมาเป็นตัวพยากรณ์ความเกี่ยวข้องของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยได้ ส่วนรุ่งสวรรค์ วรรณสุทธิ (2540) ทำการศึกษาลักษณะทางพุทธศาสนาและลักษณะทางจิตสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตปทุมธานี การศึกษาพบว่าลักษณะทางพุทธศาสนาและลักษณะทางจิตสังคม ได้แก่ ความเชื่ออำนาจในตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทศนคติต่ออาชีพการเกษตรและการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของนักศึกษา โกลด์มีความดี (2547) ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการมีจิตสาธารณะของข้าราชการตำรวจ พบว่าข้าราชการตำรวจที่มีสภาพแวดล้อมทางสังคมแตกต่างกันมีจิตสาธารณะแตกต่างกัน โดยข้าราชการตำรวจที่มีการรับรู้วัฒนธรรมองค์กรการสูง มีการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวสูง มีการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากผู้บังคับบัญชาสูง มีการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนร่วมงานสูง มีการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากประชาชนสูง มีการได้รับแบบอย่างจากผู้บังคับบัญชาสูงมีจิตสาธารณะสูงกว่ากลุ่มที่มีตัวแปรดังกล่าวต่ำ และพบว่าการรับรู้ความสามารถของตนและการสนับสนุนทางสังคมจากประชาชนสามารถร่วมกันทำนายการมีจิตสาธารณะได้ร้อยละ 55.9 ในงานของจตุพร นาคิด (2548) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบความเป็นผู้นำ ความเป็นผู้คิดก้าวหน้า

และการได้รับการสนับสนุนทางสังคมของนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบผลการวิจัยว่านักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรมากและนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรน้อยมีความเป็นผู้นำ ความเป็นผู้คิดก้าวหน้าและการได้รับการสนับสนุนทางสังคมแตกต่างกัน โดยนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรมากมีค่าเฉลี่ยความเป็นผู้นำ ความเป็นผู้คิดก้าวหน้าและการได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูงกว่านักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรน้อย

สำหรับงานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับการมีจิตอาสา ดังเช่นในงานของพริยา เลิศมงคลนาม (2551) ศึกษาอิทธิพลของการทำหน้าที่ของครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมและการเห็นคุณค่าในตนเองที่มีต่อคุณธรรมของวัยรุ่นจิตอาสาโรงพยาบาลชุมชน ผลการศึกษาพบว่า วัยรุ่นจิตอาสาอยู่ในครอบครัวที่มีการทำหน้าที่ของครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม การเห็นคุณค่าในตนเองและคุณธรรมอยู่ในระดับสูง โดยการเห็นคุณค่าในตนเองด้านความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถ การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว การเห็นคุณค่าในตนเองด้านความรู้สึกว่าตนมีคุณความดี การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัวและการสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาลมีอิทธิพลต่อคุณธรรม โดยตัวแปรทั้ง 6 ตัวร่วมกันพยากรณ์คุณธรรมได้ร้อยละ 71.1 ส่วนงานวิจัยของกฤตยา ทัพวงษ์ (2552) ศึกษาพฤติกรรมอาสาของนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบผลที่สำคัญว่าตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมสามารถอธิบายการผันแปรของพฤติกรรมอาสาได้ดีที่สุด (ร้อยละ 4) นั้นให้ผลสอดคล้องกันกับการศึกษาของ นันทรัตน์ ปรีวัทธิธรรม (2553) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของเด็กและเยาวชนที่ได้รับทุนการศึกษาสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ผลการศึกษาพบว่า ด้านปัจจัยภายใน คือทัศนคติเชิงจริยธรรมมีอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยภายนอก คือ การสนับสนุนทางสังคมจากคนในครอบครัว สถานศึกษา ชุมชนและเพื่อน ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมีอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยภายนอกนั้นการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนสามารถอธิบายพฤติกรรมจิตอาสาได้ดีที่สุด อีกทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกสามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมจิตอาสาได้

พฤติกรรมอาสา (Volunteer behaviors)

การศึกษาครั้งนี้พฤติกรรมอาสาเป็นผลที่เกิดขึ้นในกระบวนการอาสา (Consequence stage) ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงความหมายของการอาสาสมัคร (Volunteering) ที่ได้กล่าวไปในการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องกระบวนการอาสาข้างต้นแล้วก็คือ การทำกิจกรรมของบุคคลเพื่อส่วนรวมด้วยความเต็มใจโดยมีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นการกระทำด้วยความสมัครใจ เกิดจากการใคร่ครวญหรือมีการวางแผนมาก่อน เป็นการกระทำอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยระยะเวลา ไม่คาดหวังรางวัลตอบแทน ช่วยเหลือหรือทำประโยชน์กับผู้อื่นแม้ว่าจะไม่ใช่หน้าที่ของตนหรือมีความผูกพันกันมาก่อน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นภายในบริบทขององค์กร ทั้งนี้ในการศึกษา

ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของพฤติกรรมอาสาว่า หมายถึง การที่บุคคลได้เสียสละแรงงาน ไม่ว่าจะ เป็นทางกาย ทางความคิด หรือเวลาในการเข้าร่วมทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวมโดยอ้างอิงตามแนวคิดอาสาสมัคร อีกทั้งผู้วิจัยเห็นว่าการทำกิจกรรมที่เป็นการบริการชุมชน สังคมหรือบำเพ็ญประโยชน์ ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยมีความสอดคล้องกับลักษณะของการอาสาสมัคร 6 ประการ (Snyder; & Omoto. 2008: 2; Penner. 2002) ประกอบด้วย เป็นการกระทำด้วยความสมัครใจ เกิดจากการใคร่ครวญหรือมีการวางแผนมาก่อน เป็นการกระทำอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยระยะเวลา ไม่คาดหวังรางวัลตอบแทน เป็นการช่วยเหลือหรือทำประโยชน์กับผู้อื่นแม้ไม่โชหน้าหรือมีความผูกพันกันมาก่อน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นภายในบริบทขององค์กรจึงได้พิจารณาศึกษาพฤติกรรมอาสาโดยผ่านการทำกิจกรรมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย

การวัดพฤติกรรมอาสา

ในการวัดการเข้าร่วมกิจกรรมอาสาหรือการมีพฤติกรรมอาสาที่ผ่านมามีการวัดในหลายมิติ อาทิ ด้านความหลากหลาย (Diversity) คือ ความหลากหลายหรือจำนวนองค์กร/กิจกรรมทั้งหมดในการเข้าร่วมทำกิจกรรม ด้านความเข้มข้น (Intensity) คือ จำนวนเวลาหรือความถี่ที่ใช้ในการเข้าร่วมทำกิจกรรม ที่ใช้ต่อสัปดาห์ เดือน หรือปี และด้านความต่อเนื่อง (Consistency) คือความยาวนานของการเข้าร่วมทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ (Richardson. 2001; Penner. 2002; Gillath. et al. 2005; Piliavin;& Siegl. 2007) นอกจากนี้ยังมีการวัดในด้านความตั้งใจของการอาสาในอนาคต (McGinley; et al. 2010) การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยสร้างแบบวัดพฤติกรรมอาสาขึ้นซึ่งจะเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับลักษณะการเข้าร่วมและความตั้งใจในการเข้าร่วมทำในแต่ละกิจกรรมของชมรมหรือสโมสร เป็นมาตรประมาณค่า จากได้รับมอบหมายและเข้าร่วมทุกครั้ง ได้รับมอบหมายและเข้าร่วมเกือบทุกครั้ง ได้รับมอบหมายและเข้าร่วมบางครั้ง ได้รับมอบหมายแต่ไม่ได้เข้าร่วม และไม่ได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมนี้ โดยถามความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละข้อ โดยให้ผู้ตอบประมาณค่าคำตอบจาก ตั้งใจมากที่สุด ตั้งใจมาก ตั้งใจปานกลาง ตั้งใจน้อย ตั้งใจน้อยที่สุด การคิดคะแนนนั้นจะนำลักษณะทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมและความตั้งใจในการทำกิจกรรมเพื่อกำหนดคะแนน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาสา

มีการศึกษาการทำงานอาสาแบบมีการวัดซ้ำซึ่งจะทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลที่ตามมาของพฤติกรรมอาสาได้ชัดเจนขึ้น อาทิเช่น ในงานวิจัยของพิไลวินและซีเกล (Piliavin; & Siegl. 2007: 450) ที่ศึกษาถึงผลทางบวกของการอาสาสมัครที่มีต่อสุขภาพทางจิตและสุขภาพร่างกาย ใช้การศึกษาช่วงยาว 4 ระยะ เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่จบจาก Wisconsin high school ในปี 1957 และทำแบบสำรวจติดตามผลในปี 1964 ปี 1975 ปี1992 และ ปี 2004 ตามลำดับ โดยวัดตัวแปรการอาสาสมัครในด้านจำนวนกิจกรรม จำนวนชั่วโมงของการทำกิจกรรม และความ

ยาวนานของการทำกิจกรรม ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าการอาสาสมัครมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาพทางจิตและสุขภาพร่างกาย และพบว่าทั้งตัวแปรความคงที่ของการอาสาสมัครเมื่อเวลาผ่านไป และความหลากหลายของการมีส่วนร่วม นั้น มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาพทางจิตและสุขภาพกาย ระดับของการบูรณาการทางสังคม (Social integration) เป็นตัวกำกับความสัมพันธ์ระหว่างการอาสาสมัครกับสุขภาพทางจิตมี และพบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการอาสาสมัครกับสุขภาพทางจิตในปี 2004 ส่วนงานวิจัยของกอนซาเลซ (Gonzalez. 2010) แสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอาสาสมัคร โดยศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นตัวแบบของพ่อแม่และการเข้าร่วมในศาสนาของวัยรุ่น ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นอาสาสมัครทั้งแบบที่เป็นทางการและแบบที่ไม่เป็นทางการ โดยมีการเก็บข้อมูลครั้งที่สองในอีก 3 ปีต่อมา ได้ผลการศึกษานับสนุนข้อเสนอที่ว่าบริบททางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างรุ่น (Intergenerational relationships) มีอิทธิพลต่อการอาสาสมัครของวัยรุ่น การเป็นตัวแบบของพ่อแม่รวมถึงการเข้าร่วมในศาสนาของวัยรุ่นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการอาสาสมัคร

และสำหรับงานวิจัยระยะยาวของเจมีเนส; เฟอเตส; และอาบัด (Jiménez; Fuertes; & Abad. 2010: 343) ที่ศึกษาความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันของกลุ่มอาสาสมัคร จำนวน 851 คน ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มที่ทำงานอาสาสมัครมากกว่า 8 ปี และกลุ่มอาสาสมัครที่ออกจากงานอาสาไป ในระหว่างปีแรก โดยทำการวัด 2 ครั้ง โดยทิ้งช่วงห่างการวัดจำนวน 1 ปี เมื่อสิ้นสุดการวัดครั้งที่ 2 กลุ่มตัวอย่างคงเหลือ 642 คน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ในช่วงแรกบุคคลจะยังคงเป็นอาสาสมัครอยู่ ตราบเท่าที่แรงจูงใจของตนได้รับการตอบสนอง ในระยะที่สองกลุ่มตัวอย่างจะมีการพัฒนาความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กรและในระยะที่สามซึ่งเป็นระยะสุดท้ายตามกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างจะมีการพัฒนาอัตลักษณ์ตามบทบาทของการเป็นอาสาสมัครขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าอาสาสมัครที่ทำงานมากกว่า 8 ปี จะมีระดับความเหนื่อยหน่ายทางอารมณ์และมีระดับความยึดมั่นผูกพันกับองค์กรอยู่ในระดับสูง มีอัตลักษณ์ตามบทบาทของการเป็นอาสาสมัครอย่างมาก และพึงพอใจกับมิตรภาพในองค์กรรวมทั้งมีความตั้งใจอย่างยิ่งที่จะคงอยู่ในงานอาสาในระยะยาวในอีก 2 ปี จากนี้ ผลที่ได้นี้ทำให้เห็นถึงความสำคัญของแรงจูงใจอาสาที่เป็นเหตุผลให้เกิดพฤติกรรมอาสา และเห็นชัดเจนขึ้นในงานวิจัยที่ให้ผลคล้ายคลึงกันนี้ของโมเวนและซูแจน (Mowen; & Sujan. 2005: 170) ศึกษาปัจจัยการเกิดของพฤติกรรมอาสาภายใต้รูปแบบโครงสร้างของแรงจูงใจและบุคลิกภาพ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็นการศึกษาย่อย 3 ชั้น โดยแต่ละชั้นศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันไป ผลพบว่าจากทั้ง 3 การศึกษานั้นลักษณะความเอื้อเฟื้อ (Altruism) ความต้องการในการทำกิจกรรมและความต้องการที่จะเรียนรู้เป็นตัวทำนายที่มีความคงที่ของการอาสา ส่วนในการศึกษาที่ 2 และที่ 3 พบว่าแรงจูงใจด้านความต้องการช่วยเหลือผู้อื่นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมอาสา แรงจูงใจด้านการเพิ่มพูนตนเองมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมอาสา

สำหรับงานวิจัยในประเทศไทยนั้นคมนา วัชรานินท์ (2546) ศึกษาภาคตัดขวางถึงปัจจัยเชิงเหตุและผลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาสาสมัครพัฒนาของนักศึกษามหาวิทยาลัย จำนวน

360 คน โดยแบ่งกลุ่มตัวแปรเป็น 4 ประเภท ได้แก่ กลุ่มลักษณะสถานการณ์ทางสังคม กลุ่มจิตลักษณะ กลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์และลักษณะทางชีวสังคมของนักศึกษา ผลการศึกษาพบว่า 1) นักศึกษาที่อยู่ในสถานการณ์ใดใน 3 ด้านที่เหมาะสมมากที่สุดต่อไปนี้คือ การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากหรือการได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากหรือมีแบบอย่างการอาสา เป็นผู้มีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมอาสาและพฤติกรรมอาสาในปัจจุบันมากกว่านักศึกษาประเภทตรงข้ามพบในกลุ่มรวม กลุ่มเพศหญิงและกลุ่มผู้มีฐานะสูง 2) นักศึกษาที่มีจิตลักษณะแต่ละด้านใน 3 ด้านสูงคือ เหตุผลเชิงจริยธรรมมาก ลักษณะความเชื่ออำนาจในตนมากและมีเอกลักษณ์แห่งอีโก้มาก เป็นผู้มีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมอาสาและมีพฤติกรรมอาสาในปัจจุบันมากกว่านักศึกษาประเภทตรงข้ามพบในกลุ่มผู้ที่มีเกรดเฉลี่ยต่ำ 3) ตัวแปรกลุ่มลักษณะทางสถานการณ์ทางสังคม 5 ตัวแปร เมื่อรวมกับตัวแปรกลุ่มจิตลักษณะ 4 ตัวแปร สามารถทำนายทัศนคติที่ดีต่องานพัฒนาสังคมและความตั้งใจที่จะทำงานอาสาในอนาคตในนักศึกษากลุ่มรวมได้ 52.4% และ 45.3% ตามลำดับ และทำนายทัศนคติที่ดีต่องานพัฒนาสังคมได้สูงสุด 58.5% ในกลุ่มเพศหญิง ส่วนความตั้งใจที่จะทำงานอาสาในอนาคต ทำนายได้สูงสุด 53.3% ในกลุ่มผู้ที่มีฐานะสูง 4) นักศึกษาที่มีปริมาณการเรียนรู้สังคม-พฤติกรรมศาสตร์มากเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติ 4 ประการต่อไปนี้ คือ ทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมอาสา มีพฤติกรรมอาสาในปัจจุบัน มีทัศนคติที่ดีต่องานพัฒนาสังคมและความตั้งใจที่จะทำงานอาสาในอนาคต มากกว่าผู้ที่มีปริมาณการเรียนรู้สังคม-พฤติกรรมศาสตร์น้อย พบมากในกลุ่มผู้ที่มีฐานะต่ำ และกลุ่มผู้ที่มีเกรดเฉลี่ยสูง 5) นักศึกษาที่มีทัศนคติที่ดีต่องานพัฒนาสังคมและความตั้งใจที่จะทำงานอาสาในอนาคตปริมาณต่ำ คือ นักศึกษาที่มีฐานะสูงและนักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยต่ำ

อนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552) พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการอาสาสมัครอย่างยั่งยืนมี 4 ปัจจัย คือ เอกลักษณ์ในบทบาทอาสาสมัครแบบเฉพาะซึ่งหมายถึงการรับรู้ความสำคัญของการทำกิจกรรมอาสาสมัครในชมรมที่สังกัดอยู่ และอุทิศเวลาในการทำกิจกรรมอาสาสมัครให้กับชมรมที่ตนสังกัดอยู่จนทำให้บทบาทของการทำกิจกรรมอาสาสมัครในชมรมเป็นตัวตนของนักศึกษา การสนับสนุนทางสังคม ความพึงพอใจในกิจกรรมและองค์การ และบุคลิกภาพขอช่วยเหลือแบบพุทฺธ โดยทั้ง 4 ปัจจัยสามารถอธิบายการอาสาสมัครอย่างยั่งยืนได้ร้อยละ 67.8

กฤตยา ทัพวงษ์ (2552) ศึกษาถึงพฤติกรรมอาสาของนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่าพฤติกรรมอาสาแปรผันตามอายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำกิจกรรมอาสา จำนวนเพื่อนที่ทำกิจกรรมอาสา การสนับสนุนทางสังคม ชั้นปีที่ศึกษา สถาบันอุดมศึกษาของเอกชน และภูมิภาคนอกเขตเทศบาล ซึ่งตัวแปรที่ศึกษา 16 ตัวสามารถร่วมกันอธิบายความแปรผันของพฤติกรรมอาสาได้ร้อยละ 9.6 และพบว่าการสนับสนุนทางสังคมสามารถอธิบายการแปรผันของพฤติกรรมอาสาได้ดีที่สุดคือร้อยละ 4 รองลงไปคือจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำกิจกรรมอาสา ชั้นปีที่ศึกษา จำนวนเพื่อนที่ทำกิจกรรมอาสา และประเภทของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเพิ่มอำนาจการอธิบายการแปรผันของพฤติกรรมอาสาได้ร้อยละ 1.6, 1, 0.7 และ 0.7 ตามลำดับ

ชนากร มูลพงศ์และวิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์ (2552) ได้ศึกษาอิทธิพลของแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ ที่มีต่อการแสดงพฤติกรรมความสัมพันธ์ที่ีระหว่างกัน พฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่น และพฤติกรรมสุภาพอ่อนน้อมกับกลุ่มนักศึกษารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พบผลว่าแรงจูงใจในการบริการสาธารณะมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมความสัมพันธ์ที่ีระหว่างกัน พฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่น และพฤติกรรมสุภาพอ่อนน้อมของนักศึกษา นอกจากนี้การเข้าร่วมกิจกรรมอาสายังเป็นตัวแปรกำกับ (Moderator) ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการบริการสาธารณะกับพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นนั้นคือนักศึกษาที่มีแรงจูงใจในการบริการสาธารณะในระดับที่สูง ผนวกกับการได้เข้าร่วมกิจกรรมอาสาระหว่างเรียน นักศึกษาผู้นั้นจะมีพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้นตามไปด้วย

ธิดาชนก วงศ์พิทักษ์ (2556) ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่าปัจจัยทางจิต ซึ่งได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนและแรงจูงใจอาสาสมัครมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมจิตอาสา และปัจจัยทางสังคม ซึ่งได้แก่การมีตัวแบบด้านจิตอาสาและการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมจิตอาสา ทั้งนี้การรับรู้ความสามารถของตน แรงจูงใจอาสา การสนับสนุนทางสังคมและการเห็นคุณค่าในตนเองสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมจิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยได้ร้อยละ 53

การศึกษาของสุพัฒนา บุญแก้ว (2556) ศึกษาพบว่าตัวแปรชุดจิตลักษณะเดิม 2 ตัวแปร ซึ่งได้แก่แรงจูงใจอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคม ตัวแปรชุดสถานการณ์ทางสังคม 3 ตัวแปร ซึ่งได้แก่ การได้รับการถ่ายทอดอุดมการณ์กาชาด การได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาสมัครและการได้รับแบบอย่างพฤติกรรมอาสาสมัครจากบุคคลรอบข้าง และตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์ 1 ตัวแปร ซึ่งได้แก่ เจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมอาสาสมัคร รวมทั้งสิ้น 6 ตัวแปร ร่วมกันทำนายพฤติกรรมอาสาสมัครได้ร้อยละ 61 โดยที่ตัวทำนายพฤติกรรมอาสาสมัครที่สำคัญคือ เจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมอาสาสมัคร การได้รับการถ่ายทอดอุดมการณ์ ความรับผิดชอบต่อสังคม และแรงจูงใจอาสาตามลำดับ

จึงเห็นได้ว่ามีตัวแปรจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาสา โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงจูงใจอาสา ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงคาดว่าตัวแปรเชิงเหตุในระยะนำเข้าสู่การอาสาอันได้แก่แรงจูงใจอาสา มีความสัมพันธ์โดยเป็นสาเหตุไปยังตัวแปรในระยะประสพการณ์อาสาได้แก่พฤติกรรมอาสาตามแนวคิดของแบบจำลองกระบวนการอาสา

ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา (Volunteer satisfactions)

เมื่อกล่าวถึงความหมายของความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา อาจต้องทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิดความพึงพอใจ ซึ่งในบริบทของการทำงานในองค์กรนั้น ความพึงพอใจในงาน (Job satisfaction) มีความสำคัญต่อผู้ปฏิบัติงานและองค์กรอย่างมาก ซึ่งความพึงพอใจนั้นขึ้นกับวิธีการรับรู้และการประเมินประสบการณ์ของบุคคล โดยแฮคแมนและโลดแฮม (Hackman; & Oldham. 1975: 162) กล่าวว่าความพึงพอใจในงานคือ การประเมินโดยรวมถึงระดับความพึงพอใจและมีความสุขกับงานของผู้ปฏิบัติงาน สมิท เคนดัลและฮูลิน (Smith; Kendall; & Hulin. 1969: 6) กล่าวว่าความพึงพอใจในงานหมายถึงความรู้สึกหรืออารมณ์ที่สนองตอบต่อสถานการณ์ในด้านต่างๆ ส่วนแมคเชนและกลินาว (McShane; & Glinow. 2008: 115) ให้ความหมายว่าความพึงพอใจในงานคือการประเมินของบุคคลที่มีต่องานและบริบทของงาน เมื่อนำมาใช้ในบริบทงานอาสาจึงพอสรุปความหมายของความพึงพอใจในกิจกรรมอาสา (Volunteer satisfaction) ว่าหมายถึง ระดับของการตอบสนองทางความรู้สึกหรืออารมณ์ทางบวกอันเป็นผลมาจากการได้รับประสบการณ์ในการทำกิจกรรมอาสา

ความพึงพอใจในกิจกรรมอาสาถือเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญตามแนวคิดการหน้าที่ต่อกระบวนการอาสา ในการศึกษาวิจัยพบผลว่าความพึงพอใจมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ใช้ในการอาสาและความยาวนานในการบริการ (Longevity of service) (Omoto; & Snyder. 1995; Finkelstein. 2008: 10) อีกทั้งความพึงพอใจเป็นตัวทำนายความตั้งใจในการเป็นอาสาต่อไปและการคงอยู่ (Persistence) เมื่อเวลาผ่านไปของผู้ที่เพิ่งเข้ามาเป็นอาสาสมัคร (Barraza.2011:216) อาสาสมัครที่มีประสบการณ์ความพึงพอใจน้อยจะรายงานว่าตนเองมีความเครียด งานหนักเกินไป มีความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กรในระดับน้อยและมีความตั้งใจที่จะลาออกอย่างมาก (Rogelberg; et al. 2010: 423) อย่างไรก็ตามแม้ว่าความพึงพอใจนั้นจะเป็นปัจจัยจำเป็นต่อการทำงานอาสาสมัคร แต่การอาสาสมัครแบบยั่งยืนนั้นคือเพื่อให้คงอยู่ในระยะยาวนั้นแท้จริงอาจมีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย เนื่องจากมีผลการศึกษานานหนึ่งที่ไม่พบความสัมพันธ์ของความพึงพอใจกับการคงอยู่ของอาสาสมัคร (Davis; & Meyer. 2003; Finkelstein; Penner; & Brannick. 2005) ทั้งนี้ได้มีการพบว่าปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้คนทำงานอาสาสมัครยังคงอยู่ในงานอาสาสมัครในระยะยาวนั้นเป็นเพราะตัวอาสาสมัครเองได้มีการพัฒนาอัตลักษณ์ตามบทบาท (Role identity) ในฐานะอาสาสมัครขึ้น (Jiménez; Fuertes; & Abad. 2010: 349) นั่นเอง

จากแนวคิดแรงจูงใจนั้นพบว่าการคงอยู่ในงานอาสาสมัครขึ้นกับว่าประสบการณ์ที่เจอนั้นจะเติมเต็มแรงจูงใจได้มากน้อยแค่ไหน โดยสมมติฐานของทฤษฎีกล่าวไว้ว่าผู้ที่มีความพึงพอใจมากจะเป็นอาสาสมัครที่กระตือรือร้นมากขึ้นด้วย ดังนั้นหลายๆ องค์กรจึงมีการประเมินความพึงพอใจในงานอาสาด้วยความคิดว่าหากมีความพึงพอใจมากก็จะทำให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในงานอาสาสมัครมากขึ้นด้วย (Finkelstein. 2007: 7) และมีข้อเสนอหนึ่งกล่าวว่าอาสาสมัครมักจะมี ความพึงพอใจเมื่อกิจกรรมที่ทำมีความหลากหลาย (Okun; & Eisenberg. 1992) แคลรี่และคณะ (Clary; et

al. 1998) ศึกษาพบว่าเมื่อประสบการณ์ในการอาสาจับคู่ตรงกับแรงจูงใจในการช่วยเหลือบุคคลจะพึงพอใจมากขึ้นและมีความตั้งใจหนักแน่นที่จะทำงานอาสาต่อไปมากกว่าคนที่ยังมีแรงจูงใจไม่พอหรือเมื่อได้รับการตอบสนองในแรงจูงใจด้านที่ไม่สำคัญ สอดคล้องกับการศึกษาติดตามอาสาสมัครในช่วงปีแรกของเดวิส ฮอลล์และเมเยอร์ (Davis; Hall; & Meyer. 2003: 258) พบว่าประสบการณ์เริ่มต้นของปฏิริยาทางอารมณ์และการเติมเต็มแรงจูงใจจะเป็นตัวทำนายความพึงพอใจ ความพึงพอใจสัมพันธ์กับจำนวนชั่วโมงที่ใช้ในการอาสาในแต่ละช่วงเวลา แต่ในระยะยาวการเติมเต็มแรงจูงใจจะไม่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในงานอาสา นอกจากนั้นความพึงพอใจไม่มีความสัมพันธ์กับความยาวนาน (Longevity) ของการให้บริการ ฟินเกิลสไตน์และแมคอินไทร์ (Finkelstein; & McIntyre. 2005) ศึกษาอาสาสมัครที่ทำงานบ้านพักคนเดินทาง (Hospice) พบว่าความพึงพอใจมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ใช้ในการอาสาแต่ไม่สัมพันธ์กับความยาวนานของการให้บริการ

การวัดความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา

แบบวัดที่ใช้วัดความพึงพอใจในกิจกรรมอาสานั้น แต่เดิมใช้พื้นฐานจากแบบวัดความพึงพอใจในงานโดยทั่วไป ต่อมาวิลเลียมสัน (Galindo-Kuhn; & Guzley. 2001: 49; citing Williamson. 1996) พัฒนาแบบวัดความพึงพอใจในงานบริการมนุษย์ ที่คำนึงถึงว่าคำตอบแทนไม่ใช่สิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมความพึงพอใจ เป็นแบบวัดที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ด้าน คือ ด้านค่าตอบแทนและผลประโยชน์ (Pay and benefits) ด้านการสนับสนุน (Promotion) ด้านการติดต่อกับผู้รับบริการ (Client contact) ด้านประสิทธิภาพการทำงาน (Work efficacy) ด้านความท้าทาย (Challenge) และด้านความเหมาะสมกับงาน (Job-fit) อย่างไรก็ตามก็ยังมีองค์ประกอบบางด้านที่ไม่เหมาะสมกับลักษณะของการอาสา อาทิ ด้านค่าตอบแทน ผลประโยชน์และด้านการสนับสนุน และในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้แบบวัดความพึงพอใจในกิจกรรมอาสาที่ปรับมาจากดัชนีวัดความพึงพอใจอาสา (The Volunteer Satisfaction Index: VSI) ของกาลินโด-คุห์น; และกัชเลย์ (Galindo-Kuhn; & Guzley. 2001) เนื่องจากเป็นแบบวัดที่สร้างขึ้นโดยคำนึงถึงบริบทงานอาสา จำนวนแบบวัดมี 26 ข้อ โดยเริ่มต้นนั้นแบบวัดนี้ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบได้แก่ ด้านคุณภาพการสื่อสาร (Communication quality) ด้านการมอบหมายงาน (Work assignment) ด้านประสิทธิภาพการมีส่วนร่วม (Participation efficacy) ด้านการสนับสนุน (Support) และการบูรณาการกับกลุ่ม (Group integration) จากนั้นได้มีการจัดกลุ่มใหม่เหลือองค์ประกอบของ VSI อยู่ 4 องค์ประกอบ นั่นคือ 1) ด้านการสนับสนุนขององค์กร (Organizational support) ประกอบด้วย การสื่อสาร กลไกการสนับสนุน และความสัมพันธ์กับอาสาสมัคร/คณะทำงาน รวมจำนวน 12 ข้อ 2) ด้านประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วม (Participation efficacy) ประกอบด้วย การมอบหมายงาน โอกาส และการรับรู้ประสิทธิภาพการทำงาน รวมจำนวน 7 ข้อ 3) ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ประกอบด้วยความสามารถในการใช้ทักษะของบุคคล การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และความยืดหยุ่นในกิจกรรมอาสา รวมจำนวน 3 ข้อ และ 4) ด้านการบูรณาการกับกลุ่ม (Group integration)

ประกอบด้วยการก่อตัวในความสัมพันธ์กับอาสาสมัครคนอื่น รวมจำนวน 4 ข้อ ลักษณะแบบวัดเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จากพอใจมากที่สุด (5 คะแนน) ถึง ไม่พอใจ (1 คะแนน)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา

ในงานวิจัยของซาคอน; เวชินา; และดาวิลลา (Chacón; Vecina; & Dávila. 2007) ที่ศึกษาระยะยาวโดยรวบรวมข้อมูล 3 ครั้งใน 1 ปี กับผู้ที่เป็นอาสาสมัครในองค์กรทางสังคม พบว่าตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดของความคงทน (Duration) ของการอาสาคือความตั้งใจแสดงพฤติกรรม ความพึงพอใจ ความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กรและเอกลักษณ์ในบทบาทสามารถทำนายการคงอยู่ในงานอาสาได้ทั้งในการศึกษาระยะสั้นและระยะยาว แต่อิทธิพลนี้ต้องถูกคั่นกลางด้วยตัวแปรความตั้งใจที่จะคงอยู่ ส่วนความพึงพอใจเกี่ยวข้องกับการทำนายความคงทนของการอาสาในระยะสั้น ในขณะที่ความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กรและเอกลักษณ์ในบทบาทจะเกี่ยวข้องกับการทำนายการคงอยู่ในระยะปานกลางและระยะยาว การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้เสนอว่าหากต้องการเพิ่มการคงอยู่ในการอาสาในระยะสั้นจึงควรเพิ่มความพึงพอใจ แต่หากเป็นระยะยาวแล้วควรเพิ่มความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กรกับเอกลักษณ์ในบทบาท และในงานวิจัยของแซปปา; และซาวาร์โรน (Zappa; & Zavarrone. 2010: 215) ศึกษาความสัมพันธ์ของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างอาสาสมัครที่ทำงานในองค์กรไม่หวังผลกำไรและความพึงพอใจในงาน ในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คนจากองค์กรที่ไม่หวังผลกำไรนั้นพบผลว่าประโยชน์ของความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน โอกาสที่จะได้เรียนรู้ในความสามารถหรือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจส่งผลต่อระดับความพึงพอใจมากกว่าผลจากปฏิสัมพันธ์ในตัวแปรอื่นๆ

จากที่กล่าวไปจึงเห็นได้ว่าความพึงพอใจในกิจกรรมอาสาเป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการทำงานอาสา เป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับลักษณะของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นทั้งในเรื่องของระยะเวลาที่ใช้ รวมถึงความตั้งใจที่จะคงอยู่ในงานอาสา และเนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาพฤติกรรมอาสาจากการทำกิจกรรมชมรมหรือสโมสรของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ดังนั้นจึงขอเสนอถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนักศึกษาพอสังเขป ดังนี้

กิจกรรมนักศึกษา (Student activities)

ความหมายของกิจกรรมนักศึกษา

กิจกรรมของนักศึกษาเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ จากการได้รับประสบการณ์ของการลงมือปฏิบัติ โดยมีผู้ให้นิยามของกิจกรรมนักศึกษาดังนี้

กู๊ด (Good.1973:12) ให้ความหมายกิจกรรมนักศึกษาว่าหมายถึง การงานที่นักศึกษาจัดขึ้นตามความสนใจและด้วยความสมัครใจ เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษา ทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับและประเพณีของสถาบัน

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2538: 58) กล่าวถึงคำจำกัดความของกิจกรรมนิสิตนักศึกษา (Student activities) ว่าหมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อการพัฒนาให้นักศึกษาในด้านต่างๆ

นอกเหนือไปจากสิ่งที่บังคับให้ทุกคนต้องเรียนในชั้นเรียน กิจกรรมดังกล่าวเป็นไปโดยความสมัครใจของนิสิตนักศึกษาและไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของคะแนนในวิชาใดๆ กิจกรรมที่มีจุดหมายในการพัฒนานิสิตนักศึกษา จึงหมายรวมทั้งกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยจัดให้นิสิตนักศึกษาและกิจกรรมในส่วนที่ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาได้จัดกันขึ้นเองโดยการนิเทศและดูแลจากอาจารย์ที่ปรึกษาชมรมต่างๆ เพื่อให้นิสิตนักศึกษาสัมผัสชีวิตที่ถูกต้องในมหาวิทยาลัย

พรณี ตันสกุล (2538: 12) กล่าวว่า กิจกรรมนักศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นโดยสมัครใจที่จะเข้าร่วมและดำเนินการกันเอง โดยได้รับความเห็นชอบและสนับสนุนจากอาจารย์ที่ปรึกษาโดยไม่มีภาระให้คะแนนหรือหน่วยกิตใดๆ แต่เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาสร้างความสนุกสนาน เพิ่มพูนความรู้และส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่างๆ อย่างเต็มที่ ซึ่งกิจกรรมได้แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. กิจกรรมในหลักสูตร (Class activities) หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อประกอบความเข้าใจในเนื้อหาสาระของบทเรียน ซึ่งผู้สอนจะมีกิจกรรมบางอย่างที่เสริมสร้างความเข้าใจในบทเรียนให้ดียิ่งขึ้น เช่น การจัดสัมมนาวิชาการ การจัดการดูงานนอกสถานที่ เป็นต้น

2. กิจกรรมเสริมหลักสูตร (Extra-curriculum activities) หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนรู้กว้างขวางทั้งในด้านการเรียน ในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน ส่วนมากจัดขึ้นด้วยความสมัครใจและความต้องการของนักศึกษาและจะมีผลต่อกิจกรรมในหลักสูตรให้ได้รับผลดียิ่งขึ้น

3. กิจกรรมนอกหลักสูตร (Extra-class activities) หมายถึง การประกอบกิจกรรมโดยทั่วไปไม่ใช่กิจกรรมที่มีในหลักสูตร เป็นกิจกรรมเพื่อเสริมทักษะโดยรูปแบบที่เป็นเอกเทศและมองถึงความเหมาะสมในลักษณะงานที่จะประกอบ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตนเองและสังคมเป็นหลัก

จึงพอจะกล่าวโดยสรุปได้ว่า กิจกรรมนักศึกษาหมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นนอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียน เพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ต่างๆ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาตนเองทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และได้รับการสนับสนุนเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาชมรมหรือองค์กร

วัตถุประสงค์ของกิจกรรมนักศึกษา

สำเนาวิ ขจรศิลป์ (2538: 120) สรุปถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยหลายแห่งว่ามีความคล้ายคลึงกัน ดังต่อไปนี้

1. เพื่อเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์ทางด้านวิชาการให้แก่นักศึกษา
2. เพื่อเป็นการเตรียมนักศึกษาสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตย
3. เพื่อพัฒนานักศึกษาทางด้านสังคม อารมณ์ ร่างกายและจิตใจ
4. เพื่อเพิ่มพูนความสนใจของนักศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

5. เพื่อให้นักศึกษาใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
6. เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับผู้อื่นให้แก่นักศึกษา
7. เพื่อพัฒนาความสามารถพิเศษของนักศึกษา
8. เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาได้นำความรู้ไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์แก่สังคม
9. เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาได้รู้จักทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมไทย
10. เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่นักศึกษา

ทบวงมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการพัฒนาการอุดมศึกษานั้นได้ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัย โดยกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมนักศึกษา ดังนี้ (ทบวงมหาวิทยาลัย. 2546: 7)

1. เพื่อพัฒนาตัวนักศึกษา
2. เพื่อให้นักศึกษาได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร ทั้งด้านอาสาพัฒนาหรือบำเพ็ญประโยชน์ ศิลปวัฒนธรรม จริยธรรม กีฬา สัมมนา เพื่อพัฒนากิจการนักศึกษา รวมทั้งกิจกรรมที่เป็นประโยชน์

3. เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและรักษาไว้ซึ่งค่านิยมในตัวนักศึกษาทางด้านศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และเอกลักษณ์อันดีงามของชาติ

4. เพื่อให้นักศึกษานำความรู้ทางวิชาการและบริการไปสร้างสรรค์และพัฒนาสังคมให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ทั้งในด้านถาวรวัตถุและการดำเนินชีวิตของประชาชน และเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักศึกษา ประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ และมีประสบการณ์ตรงในสภาพที่เป็นจริงในสังคม อันจะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม มีจิตสำนึกที่ถูกต้องดีงาม และตระหนักถึงความรับผิดชอบที่พึงมีต่อสังคม

5. เพื่อเสริมสร้างค่านิยมด้านความร่วมมือ ความสามัคคี ความรับผิดชอบ และความเสียสละเพื่อส่วนรวม ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักการวางแผน กำหนดวิธีการและขั้นตอนการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ

6. เพื่อเสริมสร้างพละนาถัยและพัฒนาบุคลิกภาพ
7. เพื่อเผยแพร่ชื่อเสียงและเกียรติคุณของมหาวิทยาลัย

โดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมนักศึกษาไว้ในระเบียบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาว่าด้วยกิจกรรมนักศึกษา พ.ศ. 2552 ดังนี้ (กลุ่มงานพัฒนาศักยภาพนักศึกษา. 2552: 3-4)

1. เพื่อปลูกฝังให้นักศึกษามีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

2. เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีความเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

3. เพื่อปลูกฝังให้นักศึกษามีคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ชนมธรรมเนียม ประเพณีและระเบียบวินัยอันดีงาม
4. เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมท้องถิ่นและความมั่นคงของชาติ
5. เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีความภาคภูมิใจและรักในมหาวิทยาลัย มีความสามัคคีในหมู่คณะ
6. เพื่อส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตรทั้งด้านประสบการณ์ ความคิดและวิชาชีพ
7. เพื่อส่งเสริมพละนาามัยและบุคลิกภาพ
8. เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาตระหนักในภาระหน้าที่ ที่ตนจะต้องปฏิบัติในการบำเพ็ญประโยชน์
9. เพื่อเผยแพร่ชื่อเสียงเกียรติคุณของมหาวิทยาลัย

ความสำคัญของกิจกรรมนักศึกษา

นักวิชาการหลายท่านให้ความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของกิจกรรมนักศึกษา ตัวอย่างเช่นจาเมียส (Jamias. 1969: 12) กล่าวว่ากิจกรรมนักศึกษาได้มีการจัดองค์กรเพื่อเป็นการเปิดโอกาสและการเสริมประสบการณ์พิเศษให้นักศึกษา โดยการสร้างความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานเพื่อเป็นการศึกษาประชาธิปไตยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างประชากรที่ดีมีคุณค่าแก่สังคม นอกจากนี้ พรธณี ต้นสกุล (2538: 14) กล่าวว่ากิจกรรมนักศึกษาเป็นกระบวนการอันสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาที่จะใช้พัฒนานักศึกษาให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกายและจิตใจ ตลอดจนมีทัศนคติที่ถูกต้องในการดำรงชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต

วิจิตร ศรีสะอ้าน (2525; อ้างอิงจาก พรธณี ต้นสกุล.2538: 13) กล่าวว่าการศึกษาเป็นการสอนทางวิชาการถือเป็นหัวใจหลักของสถาบันอุดมศึกษา ในขณะที่เกี่ยวกับกิจกรรมนิสิต นักศึกษาก็มีความสำคัญทัดเทียมกัน โดยเฉพาะบทบาทในการสร้างเสริมพัฒนานิสิตนักศึกษาให้มีความพร้อมในทุกด้าน คือ มีจิตวิญญาณเสียสละเพื่อส่วนรวม มีคุณธรรมและจริยธรรม รวมทั้งมีสุขภาพและพละนาามัยที่แข็งแรง

สำเนาวั ขจรศิลป์ (2538: 13-14) เห็นว่ากิจกรรมนักศึกษาที่มีความสำคัญและจำเป็นมาก โดยพอจะสรุปความสำคัญของกิจกรรมนักศึกษาได้ดังนี้

1. ความสำคัญต่อนักศึกษา ทั้งนี้ นักศึกษาเป็นกลุ่มสาวที่มีพลังกำลังทางร่างกายและความคิด มีความอยากรู้อยากเห็นและเป็นผู้ที่หวังดีต่อสังคมด้วยใจอันบริสุทธิ์ กิจกรรมเสริมหลักสูตรหรือกิจกรรมนอกหลักสูตรจะช่วยตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี กิจกรรมนักศึกษาจึงมีความสำคัญต่อนักศึกษา คือ

- 1.1 ช่วยพัฒนานักศึกษาในด้านสังคม อารมณ์ ร่างกายและจิตใจ
- 1.2 ช่วยให้นักศึกษาใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

1.3 ช่วยให้นักศึกษามีโอกาสใช้พลังด้านร่างกาย ความคิดและการกระทำ ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ต่อสถาบันการศึกษาและต่อประเทศชาติ

2. ความสำคัญต่อสถาบันอุดมศึกษา กิจกรรมนักศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาที่ใช้พัฒนานักศึกษาให้เป็นคนที่มีความสมบูรณ์ทั้งในด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกายและจิตใจ และการทำงานร่วมกันระหว่างอาจารย์และนักศึกษา ในกระบวนการทำกิจกรรมนักศึกษาทำให้นักศึกษาเกิดความอบอุ่นและมีความเข้าใจอาจารย์และสถาบันอุดมศึกษาดียิ่งขึ้น กิจกรรมศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านบำเพ็ญประโยชน์และด้านกีฬา มีความสำคัญในการเผยแพร่ชื่อเสียงและเกียรติคุณของสถาบันอุดมศึกษา

3. ความสำคัญของประเทศ ในแต่ละปีนักศึกษาได้ออกไปพัฒนาชนบทในถิ่นทุรกันดารยากไร้ ได้สร้างถาวรวัตถุหลายอย่าง เช่น โรงเรียน สะพาน ห้องสมุด ฝายน้ำล้น ถังเก็บน้ำฝน ห้องสุขา เป็นต้น นอกจากนี้นักศึกษายังช่วยประชาชนในชนบทให้เข้าใจการประกอบอาชีพ ด้านเกษตรกรรมแผนใหม่ การสาธารณสุข การศึกษา เพื่อช่วยให้ชาวชนบทมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมของนักศึกษา มีบทบาทสำคัญในการทำนุบำรุง พัฒนาและเผยแพร่ วัฒนธรรมของชาติ กิจกรรมด้านกีฬาช่วยให้นักศึกษาซึ่งเป็นเยาวชนของชาติมีร่างกายแข็งแรง ซึ่งจะเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ การแข่งกีฬานักศึกษาระหว่างประเทศยังเป็นการเผยแพร่ชื่อเสียงและเกียรติคุณของประเทศทางหนึ่ง กิจกรรมศึกษานับว่ามีความสำคัญต่อประเทศชาติเป็นอันมาก

จิรวัดณ์ วีรังกร (2542: 3-4) ได้กล่าวถึงการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตว่าทำให้นิสิตได้รับประโยชน์ที่มีคุณค่าดังต่อไปนี้

1. ทำให้มีโลกทัศน์ของตนเองกว้างมากขึ้น การเข้าร่วมกิจกรรมจะทำให้นิสิตได้มีโอกาสทำงานร่วมกับบุคคลอื่น ทำให้นิสิตได้รับความคิดแปลกใหม่อันเนื่องมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน การได้ถกเถียงจากการประชุม อันจะส่งผลให้นิสิตไม่เป็นคนที่ยึดมั่นถือมั่นในตนเองมากเกินไป ขณะเดียวกันจะทำให้นิสิตได้แก่งคิดหลากหลายมุมมองซึ่งเป็นการพัฒนาสติปัญญาไปด้วยในตัว

2. ค้นพบและรู้จักตนเองมากขึ้น การเข้าร่วมกิจกรรมจะทำให้นิสิตได้มีโอกาสประเมินตนเองไปในตัวว่าจุดเด่น จุดด้อยของตัวนิสิตเองนั้นมีอะไรบ้าง นิสิตจะทราบได้ว่าตนเองมีความถนัดอะไร ชอบอะไร เช่น บางคนอาจจะพบว่าชอบทำงานด้านการวางแผน มีความสามารถในด้านทักษะการพูด ด้านการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น ฯลฯ แต่ขณะเดียวกันก็อาจพบว่าตนเองเป็นคนแข็งกระด้างจนเกินไป เป็นคนคิดมาก เข้ากับผู้อื่นได้ยาก ซึ่งหากนิสิตไม่เข้าร่วมกิจกรรมก็อาจจะทำให้รู้จักตนเองช้าไป ทำให้โอกาสในการพัฒนาจุดด้อยพลอยช้าตามไปด้วย

3. มีความสามารถในการบริหารเวลา การเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมจะทำให้นิสิตรู้จักแบ่งเวลาในแต่ละกิจกรรมของตนเองอย่างเหมาะสม เช่น ต้องมีเวลาให้ในการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการ กิจกรรมร่วมหลักสูตร เรื่องส่วนตัว กิจกรรมครอบครัว และกิจกรรมนิสิตที่ตนต้อง

รับผิดชอบ การเข้าร่วมเหล่านี้จะทำให้ นิสิตเห็นว่าหากมีความจำเป็นที่จะต้องทำหลายสิ่งในเวลาเดียวกัน นิสิตจะมีศักยภาพในการดำเนินการเพียงใด จะสามารถดำเนินการได้อย่างไร จะประสบปัญหาและจะสามารถแก้ปัญหาได้อย่างไร เป็นต้น

4. ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ในการเข้าร่วมกิจกรรม นิสิตจะมีอิสระในการคิดและการตัดสินใจด้วยตัวเองมากขึ้น ในโลกของการทำงานจำเป็นต้องทำงานร่วมกับผู้อื่น ดังนั้น นิสิตจำเป็นต้องปรับตนเองให้เข้ากันได้กับบุคคลหลายประเภทเพื่อให้ผลการดำเนินงานที่รับผิดชอบเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ดังนั้นเมื่อต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นที่มีธรรมชาติและลักษณะที่หลากหลายจะสะท้อนให้เห็นว่า นิสิตจะสามารถทำงานเข้ากับใครๆ ได้หรือไม่ ซึ่งการทำกิจกรรมจะเป็นโอกาสสำคัญที่ทำให้ นิสิตได้รู้จักเรียนรู้และเข้าใจในความหมายของความแตกต่างระหว่างบุคคลได้มากขึ้น

5. การมีพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพ การเข้าร่วมกิจกรรมจะสอนให้รู้จักที่จะควบคุมอารมณ์ของตนเอง รู้จักการเป็นผู้ฟังที่ดี รู้จักทักษะสังคม รู้จักที่จะยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่น สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่ช่วยปรับแต่งบุคลิกภาพของ นิสิตให้ดูดีเสมอ

6. การรู้จักและเข้าใจคำว่าบทบาท และรู้จักการใช้บทบาทที่เหมาะสม ในการเข้าร่วมกิจกรรมนั้นแต่ละคนจะต้องดำรงตำแหน่งในบทบาทใดบทบาทหนึ่ง ซึ่งในแต่ละบทบาทจะมีหน้าที่และความรับผิดชอบแตกต่างกันไป บางคนมีบทบาทเป็นผู้นำกลุ่ม เป็นรองประธาน เภรัญญิก เลขานุการ ฯลฯ เมื่ออยู่ในบทบาทใดก็จะต้องเรียนรู้และเข้าใจในบทบาทของตนเอง ณ เวลานั้น เช่นในแต่ละวัน นิสิตอาจจะมียุทธศาสตร์ในฐานะนักศึกษา ผู้นำนักศึกษา ศิษย์ของครู ลูกของพ่อแม่ เป็นต้น ดังนั้นถ้าไม่เข้าใจคำว่าบทบาท ก็อาจจะดำเนินสิ่งที่เรียกว่าผิดบทบาท อันจะนำมาซึ่งความขัดแย้งในภายหลัง เพราะฉะนั้นผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม นิสิตจะได้รับประสบการณ์ในส่วนนี้เป็นอย่างมาก

7. การได้รับหลักคิดสำหรับการดำเนินชีวิตและการทำงานในอนาคต การเข้าร่วมกิจกรรมจะทำให้ นิสิตได้คิดและรู้จักคิดเกี่ยวกับตัวเอง ทักษะที่มีต่อบุคคลอื่น ทักษะที่มีต่อการทำงาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการดำรงตนและการทำงานต่อไป

ธิดารัตน์ บุญนุช (2543: 3) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของกิจกรรม นิสิตนักศึกษา ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านวิชาการและสติปัญญา กิจกรรม นิสิตนักศึกษาเป็นส่วนเสริมและสนับสนุนการเรียนในชั้น ถ้ามีการจัดกิจกรรมให้ดีแล้ว สามารถนำความรู้จากชั้นเรียนมาประยุกต์เข้ากับสภาพแวดล้อมนอกชั้นเรียน ช่วยให้ได้ความรู้ที่แตกฉานและได้ประสบการณ์มากยิ่งขึ้นด้วยกิจกรรมบางอย่างยังเป็นการผสมผสานความรู้หลาย ๆ ด้าน

2. ด้านสังคม กิจกรรมช่วยสอนและฝึกทักษะพิเศษในการติดต่อกันในสังคม เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความเกี่ยวพันกันในสังคม ช่วยให้รู้จักปรับตัว หาโลกของตนเองได้ กิจกรรมเป็นห้องปฏิบัติการที่มีค่าของการใช้ชีวิตในสังคมเพราะกิจกรรมช่วยให้เข้าถึงอิทธิพลและ

แรงผลักดันของสังคม และวัฒนธรรมต่อทัศนคติ คุณธรรมและการแสดงออกของแต่ละคนและของกลุ่ม

3. ด้านการอยู่ร่วมกัน กิจกรรมช่วยให้ได้มีปฏิสัมพันธ์กันเอง ได้เรียนรู้ถึงการอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกัน ประชุมร่วมกัน ฝึกหัดประสานงานกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกกลุ่ม เมื่ออยู่ในกลุ่มจะลดความห่างเหินระหว่างบุคคลกันไปเอง จะพัฒนาความเข้าใจต่อคนอื่นลึกซึ้งขึ้น และยังเกิดความพอใจที่รู้สึกว่าเป็นคนของกลุ่มด้วย

4. ด้านพัฒนาการในตัวนิสิตนักศึกษา กิจกรรมช่วยให้งานด้านพัฒนาในตัวนิสิต นักศึกษาบรรลุผล ช่วยให้เกิดการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เช่น ร่างกาย คุณธรรม ถ้าได้แสดงออก จะช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านบุคลิกภาพ และช่วยให้ได้ปรับตนเอง ฝึกฝนตนเองเพื่อชีวิตในอนาคต

5. ฝึกการเป็นผู้นำและการใช้ชีวิตในระบบประชาธิปไตย สร้างพลเมืองที่ดีของประเทศ ช่วยเตรียมนิสิตนักศึกษาเพื่อการมีชีวิตในสังคมระบอบประชาธิปไตย ได้เรียนรู้ว่าการเป็นพลเมืองดีนั้นเป็นอย่างไร ให้โอกาสได้พัฒนาความเป็นผู้นำ และผู้ตาม ช่วยพัฒนาความกล้าหาญที่มีคุณธรรม และรู้จักรักษากฎและระเบียบต่าง ๆ

6. เกิดความรักสถาบันและรักการให้บริการชุมชน เปิดโอกาสให้เกิดการรวมตัวกันเป็นเอกภาพในสถาบัน จากการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เพื่อน ทำให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ได้รู้จักการให้สถาบันหรือชุมชนที่ตนอยู่ร่วมด้วย ซึ่งจะนำไปสู่การให้กับสังคมหรือบริการแก่สังคมต่อไปด้วย

7. ระบายพลังของนิสิตนักศึกษา กิจกรรมช่วยให้ใช้เวลาว่างไปในการสร้างสรรค์ ได้รู้จักใช้พลังที่มีอยู่ใช้ไปในทางที่ถูกที่ควรจากการทำกิจกรรมเพื่อสังคม ทำให้เกิดประโยชน์เยาวชนเองและสังคมหลายด้าน

และนอกจากนั้น ธิดารัตน์ บุญนุช (2543: 54) ได้กล่าวถึงประโยชน์การทำกิจกรรมเพื่อสังคมว่าจะทำให้นักศึกษาได้รับประโยชน์หลายอย่าง ได้แก่

1. เรียนรู้ที่จะวางแผนงาน กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และแนวทางในการปฏิบัติ รวมทั้งการนำเสนอโครงการที่สอดคล้องกับวิชาที่เรียน

2. ทำให้รู้จักการปรึกษาหารือและการแบ่งงานกันทำตามความถนัดของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม

3. สามารถที่จะทำการศึกษา ค้นหาข้อมูลสนับสนุนโครงการที่จะทำและทำการติดต่อหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ที่ทางกลุ่มต้องการขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานนั้นๆ

4. เรียนรู้วิธีการจูงใจให้สมาชิกในกลุ่มปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้เพื่อบรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ตอนต้น

5. รู้จักที่จะเสียสละสิ่งของเครื่องใช้ที่มีสภาพดี แต่ตนเองไม่ได้ใช้ประโยชน์ แล้วแบ่งปันให้ผู้อื่นที่ยังคงด้อยโอกาสและมีความจำเป็นสำหรับคนเหล่านั้น

6. ทำให้รู้ว่ายังมีผู้ยากลำบากกว่าอีกมากมาย และยังคงต้องการความช่วยเหลืออยู่อีกเป็นจำนวนมาก
7. รู้จักแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยไม่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า ถือว่าเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถที่ได้เรียนมาตลอด 4 ปีเต็ม
8. พัฒนาความคิดที่จะดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต เช่น ถ้ามีโอกาสเป็นเจ้าของกิจการใดกิจการหนึ่งในอนาคต จะต้องคิดเสมอว่าถึงแม้เป้าหมายธุรกิจ คือ ต้องทำกำไรสูงสุด เพื่อให้ธุรกิจอยู่รอดขยายตัวต่อไป แต่ก็ต้องไม่ลืมที่จะตอบแทนและรับผิดชอบต่อสังคมด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนักศึกษา

งานวิจัยของฮานเซน; ลาร์สัน; และดวอร์คิน (Hansen; Larson; & Dworkin. 2003: 25) ศึกษาประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมองค์กรทั้งกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมทางชุมชนของนักเรียนมัธยมปลาย ผลการศึกษาพบว่านักเรียนรายงานว่าได้รับประสบการณ์การเรียนรู้เพิ่มขึ้น การทำกิจกรรมมีความสัมพันธ์กับการได้สำรวจและสะท้อนอัตลักษณ์ตนเอง การเรียนรู้ทางอารมณ์ การพัฒนาทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม และสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่น ๆ ในชุมชน การศึกษารุ่นนี้ให้ข้อเสนอแนะว่าความแตกต่างในกิจกรรมที่ทำนั้นจะให้รูปแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป โดยกิจกรรมในเชิงงานบริการ กิจกรรมที่เกี่ยวกับความศรัทธา กิจกรรมทางชุมชนและอาชีพจะสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ บรรทัดฐานแบบเอื้อต่อสังคม ซึ่งจะเชื่อมโยงต่อไปในวัยผู้ใหญ่ ส่วนกิจกรรมในรูปแบบกีฬามีสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ของงานและพัฒนาการทางอารมณ์

ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นนี้เช่นนี้ให้ผลสอดคล้องกันโดยจะเห็นได้ในการศึกษาของ กรกช อัตตวิริยะนุภาพ (2540) ที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิตนักศึกษา กับการพัฒนาตนเอง พบว่านิสิตนักศึกษามีคะแนนการพัฒนาตนเองโดยรวมอยู่ในระดับมากใน 5 ด้าน คือ การจัดการกับอารมณ์ การพัฒนาสัมพันธภาพกับผู้อื่นอย่างมีวุฒิภาวะ การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตน การพัฒนาเป้าหมายและการพัฒนาความมีคุณธรรม ส่วนการพัฒนาตนเองที่อยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ การพัฒนาความสามารถและการพัฒนาจากความเป็นตัวของตัวเองไปสู่การพึ่งพาอาศัยกัน นอกจากนี้ยังพบว่าเวลาที่ใช้ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิตนักศึกษาและคะแนนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิตนักศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาตนเองของนิสิตนักศึกษาทั้ง 7 ด้าน เช่นเดียวกับผลของการศึกษาของ อภิชน สมมิตร (2552) ที่ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน การปรับตัวทางสังคม และภาวะผู้นำ ระหว่างนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษามากและนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาน้อย ซึ่งพบว่านักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษามาก และนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาน้อยมีความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตนและการปรับตัวทางสังคมแตกต่างกัน นอกจากนั้นตามทัศนะของผู้นำกลุ่มกิจกรรมนักศึกษาในงานของ ศรีสุข มงกุฎวิสุทธิ (2551) พบว่านักศึกษาเห็นว่าผลของการทำกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม ยอมรับฟังความคิดเห็น

เรียนรู้เป็นผู้นำผู้ตาม นอกจากนี้ยังเห็นว่าปัจจัยที่เอื้อให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม คือมหาวิทยาลัย ควรสนับสนุนพื้นที่ให้เพียงพอ สร้างการมีส่วนร่วม นักศึกษาทั่วไปต้องมีบุคลิกที่ใฝ่รู้ เห็นประโยชน์ ส่วนรูปแบบกิจกรรม ควรมีความอิสระไม่ผูกมัด เนื้อหากิจกรรมมีความหลากหลายและควรจัดใน แหล่งชุมชนโดยใช้เวลาไม่มากนัก ใช้เทคโนโลยีในการทำกิจกรรมให้มากขึ้น อีกทั้งควรมีประโยชน์ สร้างจิตสำนึกทางสังคมให้นักศึกษา เชื่อมโยงกิจกรรมกับประโยชน์ต่ออาชีพในอนาคต วิทยาลัย ปรเมศวร์วิชนโซต (2556) ศึกษาลักษณะของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา กับคุณลักษณะด้านจิต อาสาของนิสิตนักศึกษา โดยเป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed method research) เก็บข้อมูลเชิง ปริมาณจากกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยของรัฐในจังหวัด นครปฐม 4 แห่ง และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประธานและเลขานุการจากชมรม 4 ประเภท พบผลว่า ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ระดับคุณลักษณะด้านจิตอาสาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้การมีส่วนร่วมในกิจกรรม นักศึกษาในลักษณะที่มีการทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ เข้าไปมีส่วนร่วมในการคิด แก้ไข พัฒนา และ ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังจะทำให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตอาสาได้

จากที่กล่าวไปจึงจะเห็นได้ว่ากิจกรรมนักศึกษานั้นเป็นกระบวนการอันสำคัญของ สถาบันอุดมศึกษา ที่เป็นการเปิดโอกาสและเสริมประสบการณ์เพิ่มเติมให้กับนักศึกษาได้อย่างมี คุณค่า ก่อให้เกิดประโยชน์กับตัวนักศึกษาหลายประการ อาทิเช่น ทำให้ใช้เวลาว่างไปในทางที่ สร้างสรรค์ ช่วยเพิ่มเติมความรู้ทั้งทางด้านโลกทัศน์และทางวิชาการ ทำให้รู้จักตนเองมากขึ้น ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพ รู้จักการตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น สำหรับผลในด้านสังคม นั้นการได้ทำงานหรือกิจกรรมจะทำให้รู้จักเรียนรู้บทบาทที่มีในสังคม รู้จักการอยู่ร่วมหรือทำงาน ร่วมกับผู้อื่น การรู้จักเสียสละตนทำเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นและสังคมนั้นจะช่วย สร้างความสัมพันธ์ กับสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคม รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดความตระหนักถึงการเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของ สังคมอีกด้วย

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนักศึกษาดังที่นำเสนอมานี้ ผู้วิจัยมี ความเห็นว่าการทำกิจกรรมของนักศึกษาในชมรมหรือสโมสรที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อ บริการชุมชน สังคม บำเพ็ญหรือทำประโยชน์ต่อส่วนรวมนั้น หรือที่เรียกว่าการทำกิจกรรมอาสาสมัคร นั้นมีความสอดคล้องกับลักษณะของการอาสาสมัคร 6 ประการ (Snyder; & Omoto. 2008: 2; Penner. 2002) ไม่ว่าจะเป็นประการที่หนึ่งคือการทำกิจกรรมอาสาเป็นการกระทำด้วยความสมัครใจของ นักศึกษาเอง แม้ว่าทางมหาวิทยาลัยจะมีนโยบายส่งเสริมให้นักศึกษาทุกคนทำกิจกรรม แต่ทั้งนี้ นักศึกษาสามารถเลือกที่จะทำกิจกรรมประเภทใดก็ได้ตามความสนใจและเต็มใจ ไม่ว่าจะเป็น กิจกรรมด้านกีฬาส่งเสริมสุขภาพ กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น แต่นักศึกษาที่เลือกทำ กิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้นแสดงว่าเกิดจากความสมัครใจในการทำกิจกรรมอาสาเอง ประการที่สองการทำกิจกรรมอาสาเป็นการกระทำที่เกิดจากการใคร่ครวญหรือมีการวางแผนมาก่อน นั่นคือคือแต่ละชมรมที่จะได้รับอนุมัติให้จัดตั้งได้ต้องมีการนำเสนอโครงการและกิจกรรมที่จะกระทำ

อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนที่เกิดจากการวางแผนการดำเนินงานล่วงหน้ามาก่อน ประการที่สาม การทำกิจกรรมอาสาในชมรม/สโมสรนั้นเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยระยะเวลา เนื่องจากเป็นการดำเนินโครงการที่จัดทำตลอดปีการศึกษาจึงไม่ใช่แค่กิจกรรมที่เกิดขึ้นชั่วคราว ประการที่สี่การทำกิจกรรมอาสาถือเป็นการกระทำที่ไม่คาดหวังรางวัลตอบแทน ไม่มีค่าจ้างหรือค่าตอบแทนใดๆ ให้เพื่อแลกกับการทำกิจกรรมของนักศึกษา ประการที่ห้าเป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวมช่วยเหลือผู้อื่น ถึงแม้ไม่ใช่หน้าที่โดยตรงของตนหรือนักศึกษามีความผูกพันกับบุคคลหรือชุมชนนั้นมาก่อน และประการสุดท้ายตามลักษณะของการอาสาสมัครนั้นคือ การทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษาในชมรมหรือสโมสรนั้นเกิดขึ้นในบริบทภายใต้การกำกับขององค์การนักศึกษาของทางมหาวิทยาลัย มีโครงสร้างหน้าที่ในการบริหารเพื่อดำเนินงานอย่างชัดเจน เหล่านี้ในการศึกษาครั้งนี้จึงถือว่าในบริบทของนักศึกษามหาวิทยาลัยการทำกิจกรรมนักศึกษาในชมรมหรือสโมสรที่ตั้งขึ้นเพื่อบริการชุมชน สังคม บำเพ็ญหรือทำประโยชน์ต่อส่วนรวมจึงเป็นสิ่งที่เรียกได้ว่าเป็นกิจกรรมอาสาหรืองานอาสาตนเอง

4. ระยะเวลาของการอาสา (Consequences stage)

ระยะเวลาของการอาสา (Consequence stage) ซึ่งกล่าวถึงผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำงานที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติ ความรู้ และพฤติกรรมของอาสาสมัคร รวมไปถึงความยาวนานของการทำงานอาสา ประสิทธิผลของการรับรู้และการตัดสินใจ การได้รับความช่วยเหลือ การเป็นสมาชิกเครือข่ายสังคม (Social network) และนอกจากนั้นแล้วการศึกษาถึงผลที่เกิดสืบเนื่องจากงานอาสาสมัครนั้นพบว่า มีผลดีทั้งทางด้านสังคมและด้านจิตใจอื่นๆ ต่อตัวอาสาสมัครเอง ไม่ว่าจะเป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น การเข้ากับสังคมได้เพิ่มขึ้น เกิดอัตลักษณ์ในบทบาท มีพัฒนาการในด้านทักษะชีวิต เกิดเครือข่ายทางสังคม มีความใส่ใจในสังคม เสริมสร้างความรู้สึกเชื่อมโยงกับชุมชน รู้สึกถึงความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีสุขภาพกายและจิตที่ดี เกิดความพึงพอใจในชีวิต มีความรู้สึกอยากช่วยเหลือเพิ่มขึ้น เห็นคุณค่าในตัวเองมากขึ้น เพิ่มความสามารถในการเป็นผู้นำในวัยรุ่นและการเข้ากันได้กับผู้อื่น เกิดความกระตือรือร้น ช่วยลดความตึงเครียดทางอารมณ์ ส่งเสริมพัฒนาการทางศีลธรรม และเพิ่มแนวโน้มการมีพฤติกรรมรับผิดชอบ (Moore; & Allen. 1996: 242; Johnson; et al. 1998; Astin; Sax; & Avalos. 1999; Wilson. 2000; Musick; & Wilson. 2003: 2; Piliavin; & Siegl. 2007: 450; Snyder; & Omoto. 2008: 15-18; O'Brien; Townsend; & Ebdon. 2010) อีกทั้งยังการทำงานอาสาระหว่างในช่วงวัยรุ่นมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา รวมทั้งการทำผิดกฎหมาย เพิ่มความสามารถในการต่อสู้กับปัญหาให้กับวัยรุ่น ช่วยลดการเกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรือการตั้งครุฑก่อนวัยอันควร การลาออกจากโรงเรียน (School dropout) การถูกพักการเรียน (Moore; & Allen. 1996: 233; Uggen; & Janikula. 1999; Wilson. 2000; Schmidt; Shumow; & Kackar. 2006: 127) นอกจากนี้การอาสาสมัครยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างความเชื่อมโยงกับชุมชน สนับสนุนให้เกิดความรู้สึกค้ำึงถึงชุมชน (Sense of community) (Snyder; & Omoto. 2008: 17)

สอดคล้องกับการศึกษาของชมิทท์ ชูโมว์และแคคคาร์ (Schmidt; Shumow; & Kackar. 2006: 127-128) พบว่า คนที่เข้าร่วมในงานบริการ (Service) ใดๆ ก็ตาม ไม่ว่าจะเป็งานที่เต็มใจทำเองหรือได้รับการเรียกร้องให้ทำมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพของพลเมือง (Civic efficacy) ความรู้เกี่ยวกับพลเมือง (Civic knowledge) โดยที่การเข้าร่วมในงานบริการจะช่วยให้เข้าใจบริบททางสังคม-ประวัติศาสตร์เพิ่มขึ้น นำไปสู่การคิดเกี่ยวกับประเด็นทางการเมือง จริยธรรม และบทบาทของตนที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมมากขึ้น มีความรู้สึกถึงความรับผิดชอบต่อบุคคลและสังคม มองตนเองในฐานะเป็นส่วนหนึ่งทางสังคมและเห็นในประสิทธิภาพของตนเพิ่มขึ้น เหตุผลเชิงจริยธรรมและการช่วยเหลือผู้อื่นเพิ่มขึ้น ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการทำกิจกรรมอาสาจึงน่าจะส่งผลต่อความคิดหรือความรู้สึกที่ตนมีต่อผู้อื่น กระตุ้นให้เกิดแนวโน้มในการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับเยาวชน อันเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมอาสาหรืออยู่ในระยะผลของการอาสา ดังนั้นจึงขอเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมดังนี้

เจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม (Attitude towards making social benefit contributions)

คำว่า เจตคติ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Attitude มีรากศัพท์จากภาษาลาตินคำว่า Aptus แปลว่า โน้มเอียง เหมาะสม โดยเจตคติเป็นสิ่งที่นักจิตวิทยาสังคมคิดขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือที่ใช้ทำความเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ ทั้งนี้เพราะบุคคลจะทำอะไรย่อมขึ้นอยู่กับความเชื่อความรู้สึกและความเข้าใจ มีผู้เชื่อว่าเจตคติเป็นจิตลักษณะที่เกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม เป็นปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับพฤติกรรม อาจเป็นสาเหตุของพฤติกรรมที่แสดงออกหรือพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นส่วนหนึ่งของเจตคติ นอกจากนั้นเจตคติเป็นพฤติกรรมการเตรียมพร้อมทางสมองที่บ่งชี้สภาพทางจิตใจหรืออารมณ์อันซับซ้อนก่อนที่บุคคลจะตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง (ธีรวุฒิ เอกะกุล. 2550: 1)

ทั้งนี้ก็มีผู้ให้ความหมายของเจตคติไว้ อาทิ ฟิชไบน์ (Fishbein. 1967: 8) กล่าวว่าเจตคติหมายถึงสภาพความพร้อมของจิตใจและระบบประสาท ซึ่งเกิดขึ้นจากประสบการณ์ มีอิทธิพลโดยตรงกับการตอบสนองของบุคคลต่อวัตถุและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง ส่วนเอกลี; และไคเคน (Eagly;& Chaiken.1993: 1) ให้ความหมายเจตคติว่าเป็นการประเมินสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยระดับความชอบหรือไม่ชอบ งามตา วนิทานนท์ (2534: 215) กล่าวถึงความหมายของทัศนคติหรือเจตคติว่าเป็น จิตลักษณะประเภทหนึ่งของบุคคลเกิดจากการรู้คิดเชิงประเมินค่าเกี่ยวกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดในทำนองประโยชน์หรือโทษมากน้อยเพียงใด ทำให้มีความรู้สึกโน้มเอียงไปทางชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจต่อสิ่งต่างๆ โดยมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ รวมทั้งความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมเฉพาะอย่าง ทั้งนี้องค์ประกอบของเจตคติประกอบด้วย 1) ความรู้เชิงประเมินค่า (Cognitive component) เป็นการรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับวัตถุ สิ่งของหรือเหตุการณ์ต่างๆ รวมทั้ง

ความเชื่อของบุคคลต่อสิ่งเหล่านั้นว่าดีหรือไม่ดี มีประโยชน์หรือมีโทษมากน้อยเพียงใด 2) ความรู้สึกทางอารมณ์ (Affective component) เป็นความรู้สึกของบุคคลในลักษณะชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจต่อสิ่งนั้น การที่บุคคลรู้ว่าสิ่งใดมีประโยชน์บุคคลจะเกิดความรู้สึกชอบสิ่งนั้นและตรงกันข้ามถ้ารู้สึกว่สิ่งใดมีโทษบุคคลจะไม่ชอบหรือเกลียดสิ่งนั้น และ 3) การมุ่งกระทำหรือความพร้อมที่จะกระทำ (Behavioral intention component) เป็นความโน้มเอียงหรือความพร้อมที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความรู้สึกของตนเอง (วิริติ ปานศิลา. 2542: 70; อ้างอิงจาก McGuire. 1969: 155-156; Shaver. 1977: 168-170) เจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดย่อมมีความสอดคล้องกันทั้ง 3 องค์ประกอบ ฉะนั้นในการวัดเจตคติต่อสิ่งใดหรือเรื่องใดผู้วัดอาจจะเลือกวัดองค์ประกอบการรู้คิดเชิงประมาณค่า ความรู้สึก หรือการพร้อมกระทำองค์ประกอบหนึ่งองค์ประกอบใดเพียงด้านเดียวหรือจะวัดทั้งสามองค์ประกอบพร้อมกันก็ได้ (งามตา วนิทานนท์. 2534: 215) นอกจากนี้ ธีรวุฒิ เอกะกุล (2550: 3-5) ได้กล่าวถึงเจตคติว่าเป็นความรู้สึกที่บ่งชี้ลักษณะทางจิตใจ อารมณ์ของบุคคล ซึ่งอาจเป็นลักษณะที่ไม่แสดงออกมาภายนอกให้บุคคลอื่นเห็นหรือเข้าใจได้ ซึ่งมีลักษณะทั่วไปที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) เจตคติเป็นเรื่องของอารมณ์ (Feeling) อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามเงื่อนไขหรือสถานการณ์ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลจะมีการกระทำที่เสแสร้งโดยแสดงออกไม่ให้ตรงกับความรู้สึกของตนเมื่อรู้ตัวว่ามีคนสังเกต 2) เจตคติเป็นเรื่องเฉพาะตัว (Typical) ความรู้สึกของบุคคลอาจมีเหมือนกันแต่รูปแบบ การแสดงออกแตกต่างกันไป หรืออาจมีการแสดงออกที่เหมือนกันแต่ความรู้สึกต่างกันได้ 3) เจตคติมีทิศทาง (Direction) การแสดงออกของความรู้สึกสามารถแสดงออกได้ 2 ทิศทาง เช่น ทิศทางบวกเป็นทิศทางที่สังคมปรารถนา และทิศทางลบเป็นทิศทางที่สังคมไม่ปรารถนา ได้แก่ ซื่อสัตย์-คดโกง รัก-เกลียด ชอบ-ไม่ชอบ เป็นต้น 4) เจตคติมีความเข้ม (Intensity) ความรู้สึกของบุคคลอาจเหมือนกันในสถานการณ์เดียวกัน แต่อาจแตกต่างกันในเรื่องความเข้มที่บุคคลรู้สึกมากน้อยต่างกัน เช่น รักมาก รักน้อย ชยันมาก ชยันน้อย เป็นต้น และ 5) เจตคติต้องมีเป้า (Target) ความรู้สึกจะเกิดขึ้นลอยๆ ไม่ได้ เช่น รักพ่อรักแม่ ชยันเข้าชั้นเรียน เป็นต้น

ดังนั้นจึงพอจะกล่าวได้ว่า เจตคติ คือ ความเชื่อ ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์และโทษ ความรู้สึกชอบและไม่ชอบสิ่งต่าง ๆ ของบุคคล รวมทั้งความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นๆ ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้ภายใต้บริบทของการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษา ผู้วิจัยให้นิยามของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมไว้ว่าเป็น การที่นักศึกษาที่มีความเชื่อ ความรู้ หรือความคิดต่อการทำประโยชน์ต่อสังคมว่าเป็นสิ่งที่ดี มีประโยชน์หรือมีคุณค่า เป็นสิ่งที่พึงกระทำ ทำให้เกิดความรู้สึกชอบ พอใจ และพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมหรือสนับสนุนให้เกิดการทำประโยชน์เพื่อสังคม

การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงเจตคติ

การสร้างเจตคติที่ดีสำหรับบุคคลเป็นสิ่งที่จะทำให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมซึ่งเจตคติเป็นสภาพการณ์ทางจิตใจที่เกิดจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ดังนั้นการสร้างเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมจึงน่าจะสามารถพัฒนาหรือส่งเสริมให้

เกิดขึ้นได้เช่นกัน สำหรับแนวทางการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงเจตคตินั้น มีผู้กล่าวไว้ดังนี้ โคลสนิค (Kolesnik. 1970: 484-486) กล่าวถึงพัฒนาการของเจตคติว่าจะดำเนินไปโดยอาศัยแนวทาง 3 ประการ คือ 1) บุคคลได้มีโอกาสติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น (Association) 2) บุคคลถ่ายทอดแบบอย่างการกระทำหรือความคิดของคนอื่นมาเป็นของตน (Transfer) 3) บุคคลพยายามที่จะตอบสนองความต้องการของตน (Need satisfaction) สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติของบุคคลประกอบด้วยปัจจัยที่มีองค์ประกอบร่วมกันหลายอย่าง และปัจจัยบางอย่างมีลักษณะแตกต่างกันไป (ธีรวุฒิ เอกะกุล. 2550: 11-12) ดังนี้

1. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific experiences) วิธีการหนึ่งในการเรียนรู้เจตคติ คือจากการมีประสบการณ์เฉพาะอย่างกับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ นั้น เช่น การมีประสบการณ์ที่ดี การได้รับการลงโทษทางร่างกายและจิตใจ การเกิดภาวะคับข้องใจ เป็นต้น

2. การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น (Communication from others) เจตคติหลายอย่างของบุคคลเกิดขึ้นจากผลของการได้ติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการที่เด็กได้รับในครอบครัวและสังคม เช่น การรับคำบอกเล่าจากผู้ปกครองและครู เป็นต้น

3. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) เจตคติบางอย่างของบุคคลถูกสร้างขึ้นจากการเลียนแบบจากคนอื่น กระบวนการเลียนแบบเริ่มขึ้นตั้งแต่การสังเกตพฤติกรรมของคนอื่น ขึ้นต่อไปเป็นการแปลความหมายการปฏิบัติให้อยู่ในรูปของความเชื่อ ยิ่งบุคคลที่เป็นแบบอย่างเป็นที่เคารพหรือได้รับการยกย่องอยู่แล้วจะมีผลต่อความเชื่อมากยิ่งขึ้น

4. องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional factors) เจตคติของบุคคลหลายอย่างเกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากสถาบัน เช่น โรงเรียน สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา หน่วยงานต่างๆ เป็นต้น สถาบันเหล่านี้จะเป็นแหล่งที่มาและสิ่งช่วยสนับสนุนให้เกิดเจตคติบางอย่างได้

ทริแอนด์ส (ธีรวุฒิ เอกะกุล. 2550: 12-13; อ้างอิงจาก Triandis. 1971: 142-159) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงเจตคติว่าสามารถทำได้หลายวิธีด้วยกัน เช่น

1) โดยการรับข้อมูลใหม่จากบุคคลอื่นหรือผ่านทางสื่อมวลชน ซึ่งจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบด้านความคิดความเข้าใจ และมีผลถึงการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบด้านความรู้สึก และการประพฤติปฏิบัติ

2) โดยการได้รับประสบการณ์ตรง เช่น คนมีอคติต่อนิโกรแต่ถ้าบุคคลนั้นได้พบปะกับนิโกรที่มีลักษณะในทางบวก ซึ่งตรงข้ามกับสิ่งที่เขาเคยรู้สึกทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติได้

3) โดยการบังคับให้ปฏิบัติในแนวทางที่แตกต่างไปจากเจตคติเดิม เช่น การออกกฎหมาย การเปลี่ยนแปลงปทัสถานของสังคม เป็นต้น

ดังนั้นจึงจะเห็นว่าแนวทางในการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้นสามารถทำได้หลายวิธี อาทิ การจัดประสบการณ์ใหม่ให้บุคคลได้เกิดความรู้ความเชื่อใหม่ต่อสิ่ง

นั้น รวมถึงการเรียนรู้ทางสังคมจากการปฏิบัติ การเลียนแบบบุคคลอื่นจากกระบวนการสื่อสารสัมพันธ์ที่มีอยู่ในสังคม เจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมก็เช่นเดียวกันหากนักศึกษาได้มีประสบการณ์โดยตรงกับการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น ก็อาจเกิดความรู้ความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นหรือสังคม และสนับสนุนพฤติกรรมที่เป็นทำประโยชน์ต่อสังคมต่อไป

การวัดเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม

การวัดเจตคติเป็นการวัดคุณลักษณะภายในของบุคคลเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึก โดยวรรณดี แสงประทีปทอง (2544: 14-15) กล่าวถึงความสำคัญของการวัดเจตคติไว้ดังนี้

1. การวัดเจตคติเพื่อทำนาย เนื่องจากการวัดเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลย่อมเป็นเครื่องแสดงว่าบุคคลมีความรู้ทางด้านที่ดีหรือไม่ดีเกี่ยวกับสิ่งนั้นมากน้อยเพียงใด และรู้สึกชอบหรือไม่ชอบสิ่งนั้นเพียงใด เจตคติของบุคคลต่อสิ่งนั้นจึงเป็นเครื่องหมายทำนายว่า บุคคลนั้นจะมีการกระทำไปในทำนองใดด้วย ดังนั้น การทราบเจตคติของบุคคลย่อมช่วยให้ทำนายการกระทำของบุคคลได้ ความสามารถในการทำนายพฤติกรรมของผู้อื่นเป็นความต้องการของมนุษย์และสังคม เพราะจะเป็นแนวทางให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อบุคคลนั้นได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และอาจเป็นแนวทางให้ผู้อื่นสามารถควบคุมพฤติกรรมของบุคคลได้ด้วย

2. การวัดเจตคติเพื่อเข้าใจสาเหตุและผล เจตคติต่อสิ่งต่าง ๆ นั้นเปรียบเสมือนสาเหตุภายใน ซึ่งมีกำลังผลักดันให้บุคคลกระทำได้ต่าง ๆ กัน เจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคล อาจได้รับสาเหตุมาจากผลกระทบภายนอกด้วยส่วนหนึ่ง และเจตคติของบุคคลอาจเป็นเครื่องกรองหรือหันเหอิทธิพลของสาเหตุจากภายนอกที่มีต่อการกระทำของบุคคลนั้นได้ ดังนั้นการจะเข้าใจอิทธิพลของสาเหตุภายนอกที่มีต่อการกระทำของบุคคลต่าง ๆ ให้ชัดเจน บางกรณีจำเป็นต้องวัดเจตคติของบุคคลต่าง ๆ ต่อสาเหตุภายนอกนั้นด้วย

3. การวัดเจตคติเพื่อหาทางป้องกัน ในสังคมการที่บุคคลจะมีเจตคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างไรนั้นเป็นสิทธิของแต่ละบุคคล แต่การที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคมย่อมเป็นไปได้เมื่อประชาชนมีเจตคติต่อสิ่งเดียวกันคล้ายคลึงกัน ซึ่งจะเป็นแนวทางให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันและไม่เกิดความแตกแยกในสังคม การประกอบอาชีพบางประเภทมีความจำเป็นต้องได้ผู้มีเจตคติเหมาะสมมาปฏิบัติ เช่น ผู้มีอาชีพนักวิจัยย่อมมีเจตคติที่ดีต่อการวิจัย ผู้ที่เป็นอาจารย์ถ้ามีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเป็นอาจารย์ อาจทำให้เกิดผลเสียหายแก่นักเรียนนักศึกษา สถาบันการศึกษาและประเทศชาติได้

4. การวัดเจตคติเพื่อหาทางแก้ไข ในสังคมประชาธิปไตยบุคคลสามารถจะมีเจตคติต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งแตกต่างกันไปได้มาก แต่ในบางเรื่องจำเป็นที่จะต้องได้รับความเห็นและเจตคติที่สอดคล้องกันเพื่อที่จะได้มีการกระทำที่พร้อมเพรียงกัน การวัดเจตคติจะได้ข้อมูลที่ชี้ว่ามีความสอดคล้องหรือมีความไม่สอดคล้องที่อาจทำให้เกิดความเสียหาย ดังนั้นการวัดเจตคติจึงอาจแสดงให้เห็น

ทราบว่าคุณมีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด เพื่อหาทางแก้ไขเจตคติที่ไม่ถูกต้องและปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อไป

ซึ่งไพศาล หวังพานิช (2530: 147) ได้กล่าวว่า เจตคตินั้นเป็นคุณลักษณะภายในมีการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย การวัดเจตคติจึงต้องยึดหลักสำคัญ ดังนี้

1. ต้องยอมรับข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการวัดเจตคติ คือ เจตคติของคุณจะมีลักษณะคงที่หรือคงเส้นคงวาอยู่ช่วงเวลาหนึ่ง ไม่ได้ผันแปรตลอดเวลา อย่างน้อยจะต้องมีช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่มีความรู้สึกต่อสิ่งหนึ่งคงที่ทำให้สามารถวัดได้ เจตคติของคุณไม่สามารถวัดหรือสังเกตเห็นได้โดยตรง จึงจะต้องวัดทางอ้อมโดยวัดจากแนวโน้มที่บุคคลจะแสดงออกหรือประพฤติอย่างสม่ำเสมอ และเจตคตินอกจากจะแสดงออกในรูปทิศทางของความรู้สึกนึกคิด เช่น สนับสนุนหรือคัดค้านแล้ว ยังมีขนาดและปริมาณของความรู้สึกนึกคิดนั้นๆ ด้วย ดังนั้นนอกจากจะสามารถทราบทิศทางแล้วยังสามารถวัดความเข้มของเจตคติได้ด้วย

2. การวัดเจตคติได้ก็ตามจะต้องมีสิ่งประกอบ 3 ประการ คือ ตัวบุคคลที่ถูกวัด สิ่งเร้า และการตอบสนอง

3. สิ่งเร้าที่นิยมใช้คือข้อความวัดเจตคติ ซึ่งเป็นสิ่งเร้าทางภาษาที่ใช้อธิบายถึงคุณลักษณะของคุณลักษณะของสิ่งนั้นเพื่อให้บุคคลตอบสนองออกมาเป็นระดับความรู้สึก เช่น มาก ปานกลาง น้อย เป็นต้น

4. การวัดเจตคติของคุณเกี่ยวกับเรื่องใดสิ่งใด ต้องพยายามถามคุณค่าและลักษณะในแต่ละด้านของเรื่องนั้นออกมาแล้วนำผลซึ่งเป็นส่วนประกอบหรือรายละเอียดปลีกย่อยมาผสมผสานสรุปรวมเป็นเจตคติของคุณนั้น เพราะฉะนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่การวัดนั้นๆ จะต้องครอบคลุมลักษณะต่างๆ ครอบคลุมทุกลักษณะเพื่อให้การสรุปตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

5. ต้องคำนึงถึงความเที่ยงตรงของผลการวัดอย่างเป็นพิเศษ กล่าวคือ ต้องพยายามให้ผลที่วัดได้ตรงตามสภาพความเป็นจริงของคุณคนทั้งในแง่ทิศทางและระดับ และช่วงเจตคติ

ดังนั้นการวัดเจตคติถือว่าไม่สามารถวัดได้อย่างตรงไปตรงมาได้ แบบวัดหรือเครื่องมือที่นักจิตวิทยานิยมใช้มากจึงอยู่ในรูปของแบบสอบถามหรือแบบสำรวจ เรียกว่าแบบวัดเจตคติ เพื่อใช้ข้อความหรือข้อความถามในแบบวัดเจตคติเป็นสิ่งเร้ากระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาภายนอกในรูปของการตอบสนอง (Response) ต่อข้อความหรือข้อความเหล่านั้น แล้วจึงแปลผลระดับมาตราจากคะแนนการตอบที่ได้ โดยผู้นำด้านการวัดเจตคติหลายท่าน เช่น เทอร์สตัน (Thurstone) ลิเคิร์ต (Likert) ออสกู๊ด (Osgood) และกัตต์แมน (Guttman) ได้พยายามคิดค้นสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวัดเจตคติขึ้น โดยคะแนนที่ได้จากการวัดด้วยเครื่องมือเหล่านี้ถูกจัดอยู่ในระดับมาตราอันตรภาค (Interval scale) ซึ่งถือว่าแต่ละหน่วยมีขนาดเท่ากัน จึงสามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ว่ามากหรือน้อยกว่ากันเท่าไร เครื่องมือวัดเจตคติแต่ละแบบมีวิธีการสร้างและคุณสมบัติแตกต่างกันออกไป สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการนำแบบวัดเจตคติที่สร้างโดยทฤษฎีแต่ละทฤษฎี

ไปใช้ คือ คุณภาพของแบบวัดเจตคติที่นำไปใช้โดยเฉพาะความเที่ยงตรง (Validity) และค่าความน่าเชื่อถือ (Reliability) (มณฐิณี ประเสริฐลาภ; และกิตติมา พฤกษุณ. 2558: 250-251)

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติผู้วิจัยพบว่า การวัดเจตคติต่อสถานการณ์ใดๆ จะวัดตามองค์ประกอบ 3 ด้านของเจตคติ ได้แก่ ด้านความรู้เชิงประเมินค่า ด้านความรู้สึกทางอารมณ์ และด้านการมุ่งกระทำหรือความพร้อมที่จะกระทำ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสร้างแบบวัดเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมตามองค์ประกอบ 3 ด้านดังกล่าว ลักษณะเป็นมาตราประเมินรวมค่า 6 ระดับ โดยมีการใช้ข้อคำถามที่ถามถึงการให้คุณค่า คุณลักษณะของเหตุการณ์หรือสภาพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำประโยชน์เพื่อสังคมเป็นตัวกระตุ้นและให้บุคคลตอบสนองออกมาเป็นระดับความรู้สึก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม

เนื่องจากยังไม่มีงานวิจัยโดยตรงกับตัวแปรเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม แต่ในแนวคิดกระบวนการอาสาของชไนเดอร์และโอโมโต (Snyder; & Omoto. 2008: 8, 16) นั้น ตัวแปรนี้อยู่ในระยะสุดท้ายนั่นคือระยะผลของการอาสาผู้วิจัยจึงขอเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้ สำหรับระยะผลของการอาสา นั้น ชไนเดอร์และโอโมโตได้กล่าวถึงผลที่เกิดขึ้นไว้โดยกว้างว่าผู้ที่เป็อาสาสมัครจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านเจตคติ ด้านความรู้ หรือด้านพฤติกรรม เนื่องจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการอาสา อีกทั้งช่วยให้เกิดความคำนึงถึงชุมชน (Sense of community) ได้ รวมทั้งการเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนและมีแรงจูงใจที่ห่วงใยเกี่ยวกับชุมชนนั้นมีแนวโน้มที่ส่งอิทธิพลต่อความเต็มใจในการเป็นอาสาสมัคร (Omoto; & Snyder. 1995; 2002; Snyder; & Omoto. 2007) การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยที่มีลักษณะการศึกษาที่คล้ายคลึงการทำกิจกรรมอาสา ซึ่งพบข้อสนับสนุนดังที่กล่าวไป อาทิ ในการศึกษาของ เฮมิลตันและเฟนเซล (Wilson; & Musick. 2000: 145; citing Hamilton; & Fenzel. 1988) ซึ่งเป็นงานวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental) เพื่อวัดเจตคติเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมและต่อตนเองของวัยรุ่นอายุระหว่าง 11-19 ปี ก่อนและหลังจากเข้าร่วมการอาสาที่เป็นโครงการพัฒนาชุมชน จำนวน 44 คน พบว่า เจตคติที่มีต่อหน้าที่ทางสังคมในการช่วยเหลือผู้อื่นเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ส่วนความรู้สึกว่าการช่วยเหลือผู้อื่นเป็นหน้าที่ของบุคคลนั้นไม่มีเปลี่ยนแปลง แต่การศึกษาข้างต้นเนื่องจากไม่มีกลุ่มเปรียบเทียบจึงทำให้ยากที่จะสรุปว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่เกิดขึ้นเป็นผลจากการทำงานอาสาหรือเป็นเรื่องของวุฒิภาวะ ส่วนงานวิจัยของ มัวร์และอัลเลน (Moor; & Allen. 1996: 239) ที่รวบรวมผลการวิจัยเชิงทดลองที่เกี่ยวกับผลของโปรแกรมงานบริการอาสา (Volunteer service program) จำนวน 33 โปรแกรมกับนักเรียน 4,000 คน ผลพบว่านักเรียนที่เข้ากลุ่มทดลองมีด้านต่อไปนี้มากกว่ากลุ่มควบคุม ได้แก่ การพัฒนาทางจริยธรรม การยอมรับตนเอง เจตคติทางบวกต่อผู้ใหญ่ เจตคติทางบวกที่มีต่อการอยู่ในสังคม การมีความรับผิดชอบ และความเชื่อในเรื่องความรับผิดชอบต่อผู้อื่นในการช่วยผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ

สำหรับการศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ด้วยการบริการ (Service learning) ก็ให้ผลที่คล้ายคลึงกันเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อตัวผู้เข้าร่วมโครงการเองที่มีความสนใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมมากขึ้น อาทิ ซาวัคคิ (Zawacki, 1997) ศึกษาองค์ประกอบด้านบุคคลและครอบครัวที่มีผลต่อการเรียนรู้ด้วยการบริการ พบว่า องค์ประกอบด้านบุคคลและครอบครัวมีผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการบริการ และนักเรียนที่เรียนรู้จากรายวิชาที่มีการทำกิจกรรมการบริการสังคมมีความแตกต่างจากนักเรียนที่เรียนจากรายวิชาที่ไม่มีกิจกรรมการบริการสังคม โดยที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการบริการสังคม มีความสนใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม และเรียนรู้ที่จะมีความเห็นใจและช่วยเหลือผู้อื่น สำหรับวิลเลียมส์ (Williams, 1997) นั้นศึกษาประสบการณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในการเรียนรู้ด้วยการบริการ เพื่อระบุผลของการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และเพื่อทำความเข้าใจต่อผลกระทบที่มีผลต่อนักเรียนจากนักเรียนจำนวน 150 คน ผลพบว่านักเรียนที่เข้าโครงการมีผลทางด้านบวกในเรื่องพฤติกรรมวางแผนและการสำรวจวิชาชีพ ทักษะการยอมรับผู้อื่น ความสามารถที่จะลงมือกระทำเมื่อมีความรู้สึกเห็นใจผู้อื่น มีความรู้สึกซาบซึ้งในคุณค่าและความสามารถของตนในสถานการณ์สังคมและมีพฤติกรรมเข้าเรียนและพฤติกรรมที่ดีในโรงเรียนและเทอริ (Terry, 2000) ศึกษาเรื่องกรณีศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมของวัยรุ่นที่มีความสามารถพิเศษกับชุมชน เป็นการศึกษาคำรับรู้ของวัยรุ่นจำนวน 28 คน ที่เข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการการบริการสังคม ตั้งแต่ปี ค.ศ.1998 – ค.ศ. 2000 การรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ การสังเกต และวิเคราะห์เอกสาร พบว่าการร่วมในโครงการการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมทำให้นักเรียนมีโอกาสเติบโตในด้านสติปัญญา ด้านบุคคล ความริเริ่ม และด้านสังคมมีความตระหนักและความรับผิดชอบต่อความเป็นพลเมืองดี

จึงพอจะเห็นได้ว่าคุณลักษณะทางจิตใจที่เกิดขึ้นกับผู้ที่ประสบจากการทำงานอาสา นั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงที่ความรู้ ความเชื่อ หรือความรู้สึก ซึ่งจะส่งผลต่อการตัดสินใจทำพฤติกรรมต่อไปของอาสาสมัคร เช่นเดียวกันนี้ผู้วิจัยจึงคาดว่าเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมนั้นจะเปลี่ยนแปลงได้อันเป็นผลจากการเข้าสู่กระบวนการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษาเช่นเดียวกัน

5. การวิจัยแบบช่วงยาวหรือการวิจัยแบบระยะยาว (Longitudinal research)

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบช่วงยาว (Longitudinal research) ซึ่งเป็นรูปแบบการวิจัยที่ศึกษาปรากฏการณ์เดิมตามเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาลักษณะพัฒนาการหรือสภาพการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ ตอบปัญหาการวิจัยว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเพราะสาเหตุใด หรือปรากฏการณ์ต่างๆ เหล่านั้นมีความสัมพันธ์กันเช่นไร รวมทั้งจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการอธิบายถึงสาเหตุของความแตกต่างในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยการศึกษาการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตามระยะเวลา อาจมีการวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายครั้งในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ช่วงห่างของการรวบรวมข้อมูลแต่ละครั้งอาจกำหนดเป็นราย

สัปดาห์ รายเดือน หรือรายปี ขึ้นกับจุดมุ่งหมายและปัญหาของการวิจัยเป็นสำคัญ มีการวัดตัวแปรซ้ำหลายครั้งในเวลาต่างกัน การวัดหลายครั้งนี้จะทำในกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียวหรือเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างไปในแต่ละครั้งของการวัดก็ได้ การวิจัยช่วงยาวนี้ในทางพฤติกรรมศาสตร์นิยมใช้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการของพฤติกรรมมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นด้านความคิด ความรู้สึก หรือพฤติกรรม เช่น ผู้วิจัยต้องการศึกษาถึงวิธีการที่เด็กใช้ในการจดจำสิ่งต่าง ๆ นั้นว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรเมื่อเติบโตขึ้น จึงใช้การวิจัยช่วงยาวติดตามเด็กกลุ่มเดิม ทดสอบในเรื่องของวิธีการจดจำสิ่งต่าง ๆ ที่ใช้เมื่อเด็กอายุ 4 ปี 8 ปี และ 12 ปี เป็นต้น ซึ่งการวิจัยในรูปแบบนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผน และการตอบคำถามในเชิงสาเหตุเกี่ยวกับผลของสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นหรือแม้แต่สิ่งที่บุคคลได้รับนั้นจะส่งผลเช่นไรในระยะยาวเมื่อเวลาผ่านไป (McArdle & Bell, 2000: 69; Leary, 2001: 296; Babbie, 2010: 107-110; ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล; และ สุภาพ ฉัตรภรณ์, 2553: 209; องอาจ นัยพัฒน์, 2554: 156)

5.1 รูปแบบของการวิจัยแบบช่วงยาว

โคเฮนและแมนเนียน (Cohen; & Manion, 1994: 72) ได้จำแนกรูปแบบหรือประเภทของการวิจัยช่วงยาวตามความนิยมในประเทศอังกฤษ ออกเป็น 2 ประเภท คือ การศึกษาแบบแนวโน้ม (Trend Study) และการศึกษาแบบติดตามกลุ่มหรือกลุ่มเฉพาะ (Follow-up หรือ Cohort study) ซึ่งการแบ่งประเภทของการวิจัยในลักษณะนี้ แตกต่างจากการแบ่งประเภทในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่ง แบบบี (Babbie, 2010: 107) แบ่งประเภทของการวิจัยช่วงยาวออกเป็น 3 ประเภท คือ การศึกษาแบบแนวโน้ม (Trend Studies) การศึกษาแบบกลุ่มเฉพาะ (Cohort Studies) และการศึกษาแบบองค์คณะ (Panel Studies) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาแบบแนวโน้ม (Trend Studies)

เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงภายในประชากรจากอดีตจนถึงปัจจุบัน หรือจากปัจจุบันต่อเนื่องไปเป็นระยะเวลาหนึ่ง โดยศึกษาถึงรูปแบบและทิศทางของความเปลี่ยนแปลง เพื่อคาดหมายแนวโน้มที่จะเป็นไปในอนาคต โดยอาศัยการศึกษาจากสภาพการณ์ต่างๆ เป็นช่วงๆ ต่อเนื่องกัน นำข้อมูลมาเปรียบเทียบกันทำให้ทราบอัตราและทิศทางการเปลี่ยนแปลง จากนั้นก็สามารถพยากรณ์สภาพหรือเหตุการณ์ที่น่าจะเกิดขึ้นในอนาคตหรือในช่วงเวลาที่คาดไว้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2530: 58) การศึกษาแบบแนวโน้มบางครั้งอาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า แบบภาคตัดขวางซ้ำ (Repeated Cross-Section Design) เนื่องจากเป็นแบบการวิจัยที่มีลักษณะแบบแผนของการศึกษาคลายคลึงกับแบบภาคตัดขวางที่ดำเนินการซ้ำติดต่อกัน 2 ครั้งหรือมากกว่า ตลอดช่วงเวลาที่สนใจแบบการวิจัยระยะยาวประเภทนี้เหมาะสำหรับใช้เป็นแบบสำรวจติดตามการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิดเห็น ความเชื่อหรือเจตคติที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลจำนวนหลายกลุ่มที่เลือกมาโดยวิธีการสุ่มจากประชากรกลุ่มเดียวกัน ณ หลายจุดเวลาตลอดช่วงศึกษาวิจัย การศึกษาแนวโน้มเป็นการศึกษาข้อมูลในตัวแปรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจากอดีตจนถึงปัจจุบันต่อเนื่องไปเป็นระยะเวลา

หนึ่ง เพื่อที่จะคาดหมายแนวโน้มที่จะเป็นไปในอนาคตในตัวแปรเหล่านั้น ซึ่งจะเป็นข้อมูลเชิงพยากรณ์ที่จะช่วยตรวจสอบแนวโน้มที่จะเป็นจริงในอนาคต โดยทั่วไปนักวิจัยนิยมใช้แบบแนวโน้มในการออกแบบการวิจัยเชิงสำรวจที่มุ่งเน้นศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นระดับมหภาคหรือส่วนรวมกลุ่ม (Macro or individual level) และไม่เหมาะสมสำหรับใช้ศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal relationship) (องอาจ นัยพัฒน์. 2554: 181) การศึกษาแบบแนวโน้มมีประโยชน์ในด้านการวางแผนอนาคต เช่น การวางแผนด้านประชากร การวางแผนด้านการศึกษา การวางแผนด้านแรงงาน เป็นต้น (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล; และ สุภาพ จัตราภรณ์. 2553: 211)

การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ หรือการศึกษาแล้วทำการวิเคราะห์เพื่อหาแนวโน้ม และพยากรณ์เหตุการณ์ในอนาคต เป็นวิธีการวิจัยเชิงพรรณนาอีกแบบหนึ่ง ซึ่งนักวิจัยพยายามเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงระยะเวลาหนึ่งที่ซ้ำ ๆ กัน เพื่ออธิบายเหตุการณ์ในปัจจุบัน และสภาพการณ์ต่างๆในอดีต หลังทำการเปรียบเทียบ ศึกษาการเพิ่ม และทิศทางของการเปลี่ยนแปลงแล้ว นักวิจัยจะพยายามพยากรณ์ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นในอนาคต การศึกษาแบบนี้ จึงเป็นการรวมเอาวิธีการทางประวัติศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนเทคนิคในการสำรวจต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน การวิเคราะห์แนวโน้มจึงมีขอบเขต และจุดมุ่งหมายกว้างขวาง ซึ่งการศึกษาบางเรื่องจึงพิจารณาเฉพาะตัวแปรเพียงตัวเดียว บางเรื่องก็พิจารณาหลายตัวแปร เช่น อาจตั้งคำถามว่าในภาวะที่ค่าครองชีพสูงขึ้น มีอัตราการเกิด การตาย การแต่งงาน และหย่าร้างเพิ่มขึ้นหรือไม่ ขนาดและชนิดของชุมนุมจำนวนอาชญากรรมมีอิทธิพลต่อการขึ้นลงทางธุรกิจหรือไม่ ในกรณีที่มีหลายตัวแปรจึงจำเป็นต้องหา ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหล่านั้นด้วย (อนันต์ ศรีโสภณ. 2527: 92-93)

2. การศึกษาแบบกลุ่มเฉพาะ (Cohort Studies)

การวิจัยชนิดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ กัน จัดเป็นการวิจัยที่ใช้แนวทางของการเปรียบเทียบข้อมูลในคนกลุ่มเดียว (Within-subjects study) หรือมุ่งสำรวจตรวจค้นพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องกับประชากรกลุ่มย่อยที่มีจำนวนคงตัวและมีลักษณะเจาะจง (Specific Subpopulation) หรือที่มักเรียกในชื่อง่ายว่ากลุ่มร่วมรุ่น (Cohort) ซึ่งตรงกับความสนใจของนักวิจัย อาทิ กลุ่มบุคคลที่เกิดในปีเดียวกัน กลุ่มผู้เรียนหรือเกษียณอายุราชการในปีเดียวกัน หรือกลุ่มบุคคลผู้มีประสบการณ์ชีวิตร่วมกันในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ในขณะที่แบบแนวโน้มเป็นแบบการวิจัยระยะยาวที่ศึกษาเกี่ยวกับประชากรที่มีลักษณะโดยทั่วไป ซึ่งมักมีจำนวนไม่คงที่ ไม่เจาะจงว่าจะต้องเป็นกลุ่มบุคคลที่มีคุณสมบัติหรือลักษณะเฉพาะร่วมกันตรงตามที่นักวิจัยสนใจศึกษา จุดเน้นสำคัญของการนำแบบกลุ่มเฉพาะไปใช้ออกแบบการวิจัยเชิงสำรวจมีลักษณะเช่นเดียวกับแบบแนวโน้ม คือ การศึกษากระบวนการและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นล่วงหน้า (Overtime) ณ ระดับส่วนรวมกลุ่ม มากกว่าระดับบุคคล ดังนั้น ถ้าตรวจพบว่าการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญเกิดขึ้น นักวิจัยจะไม่สามารถระบุได้ว่า หน่วยตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลรายใดที่มีส่วนสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

(องอาจ นัยวัฒน์. 2554:181-183) โดยที่การศึกษาติดตามกลุ่ม อาจเป็นเพียงการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจลักษณะการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มบุคคล หรืออาจจะเป็นการพยายามตอบคำถามในเชิงสาเหตุว่าผลของสภาพการณ์หนึ่งๆ ที่เกิดขึ้นหรือที่บุคคลนั้นๆ ได้รับ จะส่งผลเช่นไรในระยะยาว การวิจัยประเภทนี้จึงเหมาะสำหรับการศึกษาพัฒนาการของคน เช่น พัฒนาการทางการศึกษา พัฒนาการทางความคิด พัฒนาการทางพฤติกรรม จึงเป็นงานวิจัยที่พบบ่อยในสาขาจิตวิทยาและการศึกษา(ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล; และสุภาพ นัตรภรณ์. 2553: 211)

3. การศึกษาแบบองค์คณะ (Panel Studies)

เป็นแบบการวิจัยช่วงยาวที่มีการรวบรวมข้อมูลหลักฐาน ณ จุดเวลาแตกต่างกัน หลายครั้งจากตัวอย่างกลุ่มเดิมที่เลือกมาจากระชากรเดียวกัน ซึ่งอาจมีลักษณะทั่วไปหรือลักษณะเฉพาะเจาะจงก็ได้ ตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลทุกคนในกลุ่มที่สุ่มมาทำวิจัยนี้ นิยมเรียกว่า “องค์คณะบุคคล” (Panel) ตามที่ พอล เฮซ ลาซาฟีลด์ (Paul H. Lazarsfeld) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกันใช้คำนี้ครั้งแรกเมื่อทำการวิจัยเรื่องอิทธิพลของการรับฟังโฆษณาสินค้าทางวิทยุต่อการซื้อสินค้าของตัวอย่างบุคคลกลุ่มเดียวกัน แบบการวิจัยองค์คณะบุคคลนี้สามารถเอื้ออำนวยให้นักวิจัยสามารถสืบค้นความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการเปลี่ยนแปลงกับตัวแปรด้านต่างๆ ที่วัดค่า ณ จุดเวลาต่างกัน (Across Time) แทนที่จะเป็นแค่เพียงความสัมพันธ์กับตัวแปรเหล่านั้นที่วัดค่า ณ จุดเวลาเดียว (One Point in Time) (องอาจ นัยวัฒน์. 2554:183) ซึ่งพบว่าข้อดีของการศึกษาประเภทนี้คือ ผลของการวิจัยมีรายละเอียดบ่งชี้แบบแผนและเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยภาพรายกลุ่มและรายบุคคล อีกทั้งช่วยให้ทราบถึงปริมาณการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นว่ามีความสัมพันธ์กับตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยใดบ้าง ณ เวลาที่ต่างกัน นอกจากนั้นยังถือว่าเป็นการศึกษาวิจัยที่มีความไวหรือมีอำนาจสูงต่อการตรวจพบการเปลี่ยนแปลงขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากค่าของตัวแปรที่ศึกษาวิจัยมีการวัดและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในระดับรายบุคคล

แบบการวิจัยช่วงยาวทั้ง 3 ประเภทนี้ มีลักษณะค่อนข้างคล้ายคลึงกัน แต่มีข้อแตกต่างอยู่ที่คุณสมบัติหรือลักษณะของประชากรที่ศึกษาวิจัย และสภาพลักษณะและจำนวนครั้งของการเลือกตัวอย่างจากประชากรโดยวิธีการสุ่ม โดยองอาจ นัยวัฒน์ (2554: 183-184) ระบุขั้นตอนของการวิจัยช่วงยาวแต่ละประเภทไว้ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 ขั้นตอนของการวิจัยช่วงยาวแต่ละประเภท

ประเภท การวิจัยช่วงยาว	ลักษณะ ประชากร	วิธีเลือก กลุ่มตัวอย่าง	จุดเวลาที่ทำกรรวบรวมข้อมูล				
			O ₁	O ₂	O ₃	O ₄	O _n
แบบแนวโน้ม	Gp	R	S ₁	S ₂	S ₃	S ₄	S _n
แบบกลุ่มเฉพาะ	Sp	R	S ₁	S ₂	S ₃	S ₄	S _n
แบบองค์คณะ	Gp & Sp	R	S ₁	S ₁	S ₁	S ₁	S ₁

ตาราง 2 สัญลักษณ์แทนความหมาย ดังนี้

Gp	แทน	ประชากรที่มีคุณสมบัติหรือลักษณะทั่วไป (มีจำนวนเปลี่ยนแปลงได้ตามธรรมชาติ)
Sp	แทน	ประชากรที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง (มีจำนวนคงตัวตามจุดเวลาที่ทำการศึกษา)
R	แทน	การเลือกกลุ่มตัวอย่างศึกษาวิจัยโดยการสุ่ม
S ₁ - S ₄	แทน	กลุ่มตัวอย่างวิจัยที่ 1 ถึง 4
S _n	แทน	กลุ่มตัวอย่างวิจัยที่ n
O ₁ - O ₄	แทน	การรวบรวมข้อมูลครั้งที่ 1 ถึง 4
O _n	แทน	การรวบรวมข้อมูลครั้งที่ n

จากตาราง 2 จะเห็นได้ว่าการศึกษาแบบแนวโน้ม (Trend Study) มีวิธีการดำเนินงานศึกษาวิจัย โดยในการรวบรวมข้อมูลครั้งที่ 1 (O₁) จะมีการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่ม (S₁) ณ จุดเวลาใดๆ จากผู้ให้ข้อมูลที่มาจากประชากรที่มีลักษณะทั่วไป ผู้วิจัยทำการวัดค่าตัวแปรที่สนใจ แล้วปล่อยให้กลุ่มตัวอย่างดำเนินชีวิตประจำวันไปตามสภาพปกติเป็นระยะเวลาหนึ่ง โดยไม่มีการเข้าไปแทรกแซง จากนั้นในการรวบรวมข้อมูลครั้งต่อมา (O₂) ผู้วิจัยจะเลือกกลุ่มตัวอย่างมาจากประชากรทั่วไป โดยใช้วิธีการสุ่มด้วยจำนวนเท่าเดิม (S₂) ในครั้งนี้อาจได้หน่วยตัวอย่างซ้ำหรือไม่ซ้ำกับหน่วยตัวอย่างเดิมก็ได้ แล้วจึงวัดค่าตัวแปรที่ต้องการสำรวจครั้งที่ 2 โดยใช้ชุดคำถามเดียวกับที่วัดค่าครั้งแรก และดำเนินการเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนครบจำนวนครั้งที่ต้องการศึกษา ซึ่งโดยปกตินิยมวัดค่าตัวแปรที่สนใจกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล ณ จุดเวลาที่มีระยะห่างเท่ากัน เช่น ทุกๆ 1 สัปดาห์ 1 เดือน หรือ 1 ปี

สำหรับในการศึกษาแบบกลุ่มเฉพาะ (Cohort Study) มีวิธีการดำเนินงานศึกษาวิจัยคล้ายคลึงกับแบบแนวโน้ม แต่ต่างกันตรงการวิจัยช่วงยาวแบบกลุ่มเฉพาะนี้ ประชากรกลุ่มย่อยที่ศึกษาจะมีจำนวนคงตัวและมีลักษณะเฉพาะหรือลักษณะเฉพาะร่วมกันตรงตามที่นักวิจัยสนใจศึกษา สำหรับขั้นตอนการดำเนินงานคือ ในการรวบรวมข้อมูลครั้งที่ 1 (O₁) ผู้วิจัยจะเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วย

วิธีการสุ่ม (S_1) มา ณ จุดเวลาใดๆ โดยผู้ให้ข้อมูลมาจากประชากรที่มีลักษณะเฉพาะ ผู้วิจัยวัดค่าตัวแปรที่ต้องการศึกษาแล้วปล่อยให้ตัวอย่างดำเนินชีวิตประจำวันไปตามสภาพปกติเป็นระยะเวลาหนึ่ง โดยไม่มีการเข้าไปแทรกแซง จากนั้นในการรวบรวมข้อมูลครั้งที่ 2 (O_2) ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างมาจากประชากรที่มีลักษณะเฉพาะ โดยใช้วิธีการสุ่มด้วยจำนวนเท่าเดิม (S_2) ในครั้งนี้อาจได้หน่วยตัวอย่างซ้ำหรือไม่ซ้ำกับหน่วยตัวอย่างเดิมก็ได้ แล้ววัดค่าตัวแปรที่ต้องการสำรวจครั้งที่ 2 โดยใช้ชุดคำถามเดียวกับที่วัดค่าครั้งแรก และดำเนินการเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนครบจำนวนครั้งที่ต้องการศึกษา

ส่วนในการศึกษาแบบองค์คณะ (Panel Study) มีขั้นตอนการศึกษาวิจัยคล้ายคลึงกับแบบแนวโน้มและแบบกลุ่มเฉพาะ เพียงแต่แบบองค์คณะวัดค่าตัวแปรที่ต้องการสนใจศึกษาจากตัวอย่างบุคคลในองค์คณะเดิม (S_1) ในการวัดทุกครั้ง โดยมีวิธีการดำเนินงานศึกษาวิจัยคือ ในการรวบรวมข้อมูลครั้งที่ 1 (O_1) ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่งที่สุ่มมาจากประชากรทั่วไปหรือประชากรย่อยที่ต้องการศึกษา (S_1) ณ จุดเวลาใดๆ ผู้วิจัยวัดค่าตัวแปรที่ต้องการศึกษา แล้วปล่อยให้กลุ่มตัวอย่างดำเนินชีวิตประจำวันไปตามสภาพปกติเป็นระยะเวลาหนึ่งโดยไม่มีการเข้าไปแทรกแซง จากนั้นในการรวบรวมข้อมูลครั้งที่ 2 (O_2) ผู้วิจัยวัดค่าตัวแปรที่ต้องการที่สนใจศึกษาจากตัวอย่างบุคคลในองค์คณะเดิม (S_1) โดยใช้เครื่องมือและวิธีการเดียวกันกับที่วัดค่าครั้งแรก และดำเนินการเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนครบจำนวนครั้งที่ต้องการสำรวจตัวอย่าง

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ถือว่าเป็นการวิจัยช่วงยาวแบบองค์คณะ ที่ศึกษาเปลี่ยนแปลงของตัวแปรที่สนใจจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนเดิมในการวัดทุกครั้ง นั่นก็คือเป็นนักศึกษาที่เข้าร่วมทำกิจกรรมนักศึกษาโดยเป็นสมาชิกของชมรมหรือสโมสรที่ได้รับการอนุมัติจัดตั้งขึ้นจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อบริการชุมชน สังคม บำเพ็ญหรือทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้นจำนวน 4 ครั้ง เนื่องจากการศึกษาช่วงยาวประเภทนี้มีข้อดีคือ เป็นการศึกษาวิจัยที่มีความไวหรือมีอำนาจสูงต่อการตรวจพบการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งผลของการวิจัยมีรายละเอียดบ่งชี้แบบแผนและความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ณ ช่วงเวลาต่างๆ จากการวัดและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในระดับรายบุคคลนั่นเอง

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยแบบช่วงยาว

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยแบบช่วงยาวนั้นมีวิธีการวิเคราะห์หลายวิธีซึ่งขึ้นกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย สำหรับการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์หลักอยู่ 2 ประการ นั่นคือเพื่อศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของตัวแปรภายในกระบวนการอาสา และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรในกระบวนการอาสา ดังนั้นในการศึกษานี้จึงได้ใช้การวิเคราะห์แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง (Latent growth curve model) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในเรื่องลักษณะการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรและใช้การวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์ที่มีการวัดเหลื่อมเวลา (Cross lagged panel model) ในการตอบวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โดยผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดของการวิเคราะห์ดังนี้

5.2.1 แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง (Latent growth curve model)

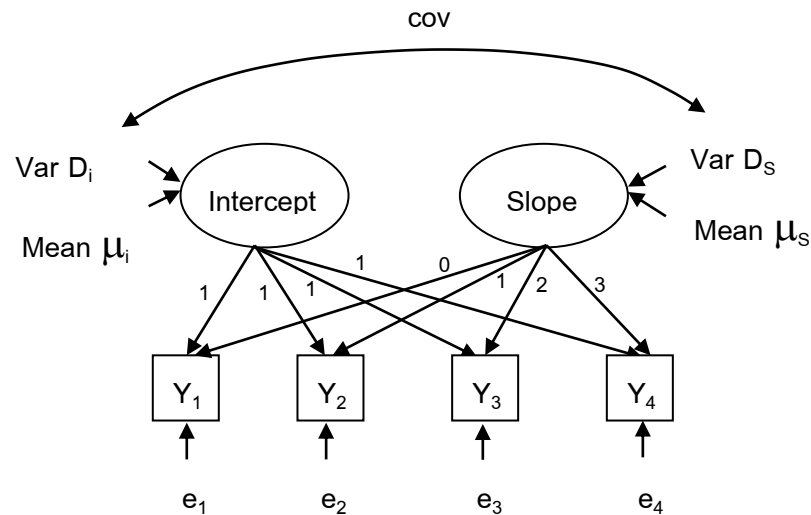
แนวคิดพื้นฐานของการใช้แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงในการวัดการเปลี่ยนแปลงระยะยาวมีรากฐานมาจากแนวคิดที่พัฒนาโดยราโอ (Rao) และทูกเกอร์ (Tucker) เมื่อ ค.ศ. 1958 ในการศึกษาแบบแผนการเปลี่ยนแปลงรายบุคคล ต่อมา มีนักวิจัยหลายท่านที่ให้แนวคิดเพิ่มเติมในการพัฒนาแบบจำลองนี้เรื่อยมา ไม่ว่าจะเป็นแมคอาร์ดเดิล (McArdle) และเอปสไตน์ (Epstein) ในปี ค.ศ. 1987 เมเรดิท (Meredith) และทิสซัค (Tisak) ในปี 1990 จนได้พัฒนามาถึงแบบจำลองการวัดองค์ประกอบระยะยาวและแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงในที่สุด การที่นักวิจัยเรียกชื่อโมเดลในการวิเคราะห์ว่า โมเดลโค้งพัฒนาการ (Growth curve model) เนื่องจากโมเดลนี้ประกอบด้วยค่าพารามิเตอร์พื้นฐาน ซึ่งสามารถอธิบายลักษณะรูปแบบความแตกต่างของแต่ละบุคคลอย่างเป็นระบบในการวัดการเปลี่ยนแปลงตลอดช่วงเวลา ซึ่งการเปลี่ยนแปลง (Growth) อาจจะเป็นทางบวกหรือลบก็ได้ และรูปร่างการเปลี่ยนแปลงอาจจะเป็นเส้นตรง หรือเส้นโค้งก็ได้ (Growth curve)

แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงนับเป็นรูปแบบของการวัดการเปลี่ยนแปลงที่นิยมใช้ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงระยะยาวมากที่สุด ปัจจุบันได้มีการใช้แบบจำลองนี้ในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในหลายสาขาวิชา เนื่องจากลักษณะข้อดีหลายประการของแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงนั้น ได้แก่ ความสามารถประมาณค่าพารามิเตอร์ได้แม้กลุ่มตัวอย่างจะมีน้อย ความสามารถประมาณค่าอัตราการเปลี่ยนแปลงเมื่อข้อมูลมีโครงสร้างที่ต่างกัน เช่น มีข้อมูลขาดหายหรือวัดไม่ครบสมบูรณ์ สามารถประมาณค่าได้แม้แบบแผนพัฒนาการจะเป็นเส้นตรงหรือไม่เป็นเส้นตรงก็ตาม ประมาณค่าอัตราการเปลี่ยนแปลงเป็นรายหน่วยและรายกลุ่มได้ ข้อมูลมีลักษณะเป็นโครงสร้างเชิงเวลา (Time structured data) มีการนำความคลาดเคลื่อนในการวัดมารวมวิเคราะห์ รวมทั้งแบบข้อดีในเรื่องความยืดหยุ่น (Flexible) ของแบบจำลองที่สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับโค้งพัฒนาการรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนั้นการประมาณค่าอัตราการเปลี่ยนแปลงจากการวัดที่มากกว่า 2 ครั้งได้ ทำให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับการวัดการเปลี่ยนแปลงมากยิ่งขึ้น จึงเห็นพัฒนาการของแต่ละบุคคลตามแบบแผนการเปลี่ยนแปลงหรือกระบวนการของพัฒนาการ (Developmental process) อันเกิดจากข้อมูลระยะยาว (Longitudinal data (มนต์ทิศา ไชยแก้ว. 2542: 2; ศศิวิมล อมตชีวิน. 2546: 3; สุภมาศ อังศุโชติ; สมถวิล วิจิตรรรณนา; และ รัชนี้กุล ภิญโญ ภาณุวัฒน์. 2552: 265; จารุณี แซ่ตั้ง. 2554: 112)

แนวคิดแบบจำลองนี้คือ คะแนนการวัดแต่ละครั้งประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วนคือ คะแนนเริ่มต้นในการวัดครั้งแรก (Latent initial หรือ Intercept) อัตราพัฒนาการ (Latent growth rate หรือ Slope) และความคลาดเคลื่อนในการวัด (Error) โดยที่คะแนนเริ่มต้นในการวัดครั้งแรกและอัตราพัฒนาการจะเป็นองค์ประกอบร่วมหรือตัวแปรแฝงของคะแนนการวัดทุกครั้ง ส่วนความคลาดเคลื่อนในการวัดเป็นองค์ประกอบเฉพาะของการวัดแต่ละครั้ง โดยมีสมการเท่ากับจำนวนครั้งที่มีการวัดซ้ำ เช่น ถ้ามีการวัด 4 ครั้ง ก็จะมี 4 สมการ และผลการวิเคราะห์จะทำให้ทราบ

ค่าเฉลี่ยและความแปรปรวนของคะแนนเริ่มต้น (Mean and variance intercept) ค่าเฉลี่ยและความแปรปรวนของอัตราพัฒนาการ (Mean and variance slope) และความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนเริ่มต้นกับอัตราการพัฒนา (covariance of intercepts and slopes) ลักษณะพื้นฐานของแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงปรากฏดังภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 ลักษณะพื้นฐานแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงที่มีแบบแผนเชิงเส้นตรง

ภาพประกอบ 1 สัญลักษณ์แทนค่าต่างๆ ดังนี้

- Y(t) แทน ตัวแปรสังเกตที่ได้จากการวัดครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ t
- Intercept แทน ตัวแปรแฝงที่เป็นระดับคะแนนเริ่มต้น (Intercept)
- Slope แทน ตัวแปรแฝงความชัน หรือการเปลี่ยนแปลง (Slope)
- e(t) แทน ตัวแปรแฝงความคลาดเคลื่อนสุ่มในการวัดครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ t
- Mean μ_i แทน ค่าเฉลี่ยของตัวแปรแฝงคะแนนเริ่มต้น (Intercept mean)
- Mean μ_s แทน ค่าเฉลี่ยของตัวแปรแฝงความชัน หรือการเปลี่ยนแปลง (Slope mean)
- Var D_i แทน ความแปรปรวนของตัวแปรแฝงคะแนนเริ่มต้น (Intercept variance)
- Var D_s แทน ความแปรปรวนของตัวแปรแฝงความชัน หรือการเปลี่ยนแปลง (Slope variance)
- Cov แทน ความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรแฝงคะแนนเริ่มต้น และตัวแปรแฝงความชัน หรือการเปลี่ยนแปลง (Covariance of intercepts and slopes)

ทั้งนี้ในการวิเคราะห์ผู้วิจัยจะต้องกำหนดค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เพื่อแสดงถึงสมมติฐานแบบแผนในการพัฒนาและเวลาในการวัด ซึ่งประกอบด้วยการกำหนดค่าน้ำหนักองค์ประกอบของคะแนนเริ่มต้นในการวัดครั้งแรก (Intercept) และการเปลี่ยนแปลง (Slope) โดยที่การกำหนดค่าน้ำหนักองค์ประกอบของคะแนนเริ่มต้นในการวัดครั้งแรก (Intercept) จะบอกถึงค่าเริ่มต้นในการวัดตัวแปรครั้งแรก ซึ่งจะเป็นค่าคงที่เท่ากันในทุกการวัดไม่มีการเปลี่ยนแปลง กำหนดให้ค่าน้ำหนัก (Factor loading) มีค่าเท่ากับ 1 ในทุกการวัด ดังเช่นในภาพประกอบ 2 กำหนดค่าเป็น 1,1,1,1 ส่วนการกำหนดค่าน้ำหนักองค์ประกอบของการเปลี่ยนแปลง (Slope) ถูกกำหนดตามลักษณะรูปร่างของการพัฒนา (Aspect of growth) และระยะเวลาในการวัดในแต่ละครั้งจากการวัดครั้งแรก ซึ่งระยะห่างของการวัดในการแต่ละครั้งจะเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ ตัวอย่างเช่น ลักษณะรูปร่างการเปลี่ยนแปลงเป็นเส้นตรง และมีระยะห่างของการวัดแต่ละครั้งเป็นหนึ่งหน่วยเวลาเท่ากัน จึงกำหนดค่าน้ำหนักองค์ประกอบเส้นตรงจากการเปลี่ยนแปลงมายัง Y1 ถึง Y4 เป็น 0, 1, 2, 3 ตามลำดับ โดยกำหนดให้ค่าน้ำหนักการวัดครั้งแรก เป็น 0 เนื่องจากเป็นเวลาเริ่มต้นยังไม่มีเปลี่ยนแปลง นั่นคือในแบบจำลองที่มีแบบแผนเชิงเส้นตรงจะกำหนดให้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของคะแนนเริ่มต้นในการวัดครั้งแรก เป็น 1, 1, 1, 1 ส่วน น้ำหนักองค์ประกอบของการเปลี่ยนแปลงเป็น 0, 1, 2, 3

ส่วนแบบจำลองที่มีลักษณะรูปร่างการเปลี่ยนแปลงเป็นเส้นตรง แต่มีระยะห่างของการวัดแต่ละครั้งไม่เท่ากัน เช่นมีการวัดครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2550 หลังจากนั้นเก็บข้อมูลในครั้งถัดมาห่างจากครั้งแรก 2 ปี 6 ปี และ 7 ปี ตามลำดับ จึงมีการกำหนดค่าน้ำหนักองค์ประกอบของการเปลี่ยนแปลงเป็น 0, 2, 6, 7 นั่นคือแบบจำลองที่มีแบบแผนเชิงเส้นตรงแต่มีระยะห่างของการวัดไม่เท่ากันจะกำหนดให้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของคะแนนเริ่มต้นในการวัดครั้งแรก เป็น 1, 1, 1, 1 ส่วน น้ำหนักองค์ประกอบของการเปลี่ยนแปลงเป็น 0, 2, 6, 7 และสำหรับกรณีที่มีแบบจำลองไม่เป็นเส้นตรงจะใช้วิธีการเพิ่มน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) เช่น กรณีแบบแผนการเปลี่ยนแปลงเป็นเส้นโค้ง (Quadratic) ต้องเพิ่มค่าเริ่มต้นอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงเป็น 2 เท่า ดังนั้นค่าน้ำหนักองค์ประกอบของอัตราการเปลี่ยนแปลงเป็นเส้นโค้ง จึงเป็น 0,1,4,9 ตามลำดับ

สมการของแบบจำลองโค้งพัฒนาการแบบมีตัวแปรแฝงนั้น คือ

$$Y_{it} = \lambda_{1t} \eta_1 + \lambda_{2t} \eta_2 + \varepsilon_{it}$$

หรือก็คือ คะแนนการวัด_t = (น้ำหนักองค์ประกอบของคะแนนเริ่มต้นในการวัดครั้งแรก x คะแนนเริ่มต้นในการวัดครั้งแรก) + (น้ำหนักองค์ประกอบของการเปลี่ยนแปลง x การเปลี่ยนแปลง) + ความคลาดเคลื่อน_t

เมื่อ Y_{ti} คือ คะแนนในการวัดครั้งที่ t

λ_{1t} คือ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของคะแนนเริ่มต้นการวัด (Intercept factor loading)

λ_{2t} คือ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของอัตราการเปลี่ยนแปลง (Slope factor loading)

โดยสมการจะมีจำนวนเท่ากับจำนวนครั้งในการวัด เช่น ภาพประกอบ 2 มีการวัดซ้ำ 4 ครั้ง จึงมีสมการ 4 สมการ ดังนี้

$$\text{Time}_1 = 1x \text{ intercept} + (0 \times \text{slope}) + E_1$$

$$\text{Time}_2 = 1x \text{ intercept} + (1 \times \text{slope}) + E_2$$

$$\text{Time}_3 = 1x \text{ intercept} + (2 \times \text{slope}) + E_3$$

$$\text{Time}_4 = 1x \text{ intercept} + (3 \times \text{slope}) + E_4$$

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง

นงลักษณ์ วิรัชชัย; และรุ่งนภา ตั้งจิตตเจริญกุล (2551) ศึกษาการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงคุณธรรมจริยธรรมของคนไทย โดยกำหนดคุณธรรมจริยธรรมที่ควรเฝ้าระวัง จำนวน 7 ตัว ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความมีสติสัมปชัญญะ ความรับผิดชอบ ความยุติธรรม ความขยันหมั่นเพียร ความมีวินัยและความอดทน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 5,250 คน จาก 15 กลุ่มสาขาอาชีพ ใน 4 ภาคของประเทศไทย เก็บรวบรวมข้อมูล 5 ช่วงเวลา ห่างกันช่วงเวลาละ 3 เดือน ผลการวิจัยในส่วนของงานวิเคราะห์เพื่อศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงคุณธรรมจริยธรรมที่ควรเฝ้าระวังนั้น ผลการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการแบบมีตัวแปรแฝง (Latent growth curve model) เพื่อศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงคุณธรรมจริยธรรมที่ควรเฝ้าระวังของคนไทยตามตัวบ่งชี้ทั้ง 7 พบว่า อัตราพัฒนาการ 4 ช่วงเวลา จากการวัด 5 ครั้งเพิ่มขึ้นมีแนวโน้มเป็นเส้นตรง โดยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงของทุกกลุ่มอาชีพในช่วงแรกมีค่าระหว่าง 0.250-0.448 ในช่วงที่สองมีค่าระหว่าง 0.500-0.812 ในช่วงที่สามมีค่าระหว่าง 0.750-1.174 และในช่วงที่สี่อันเป็นช่วงสุดท้ายมีค่าระหว่าง 1.000-1.412 สรุปได้ว่าลักษณะการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นช่วงละประมาณ 0.320-0.500 คิดเป็นร้อยละ 8.00-12.00 แสดงถึงลักษณะแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงมีแนวโน้มเป็นเส้นตรง และเมื่อพิจารณาตามกลุ่มอาชีพพบว่า กลุ่มที่มีระดับการเริ่มต้นสูงและมีอัตราการพัฒนาการสูงที่สุดคือ กลุ่มพระสงฆ์/นักบวช/ผู้นำศาสนา รองลงมาคือกลุ่มทหาร/ตำรวจ แพทย์/เภสัชกร/พยาบาล/ ทนาย/อัยการ/ผู้พิพากษา/พศติ นักบัญชี/ผู้ตรวจบัญชี ครูอาจารย์ วิศวกร/สถาปนิก ส่วนกลุ่มที่มีอัตราการพัฒนาการค่อนข้างต่ำคือ กลุ่มนักเรียน/นิสิต/นักศึกษา กลุ่มกรรมกร/ผู้ใช้แรงงาน/ลูกจ้าง กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มคนว่างงาน จึงถือว่ากลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มเสี่ยง

ก้อง ไชยณรงค์ (2552) ศึกษาผลของการพัฒนาภาวะผู้นำเต็มรูปและทักษะผู้นำในรูปโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงอันเป็นผลจากการจัดการศึกษาตามหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะผู้นำ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นนักเรียนนายร้อยจำนวน 444 คน และสัมภาษณ์เพิ่มเติมในกลุ่มนายทหารสัญญาบัตรและผู้รับผิดชอบจัดการเรียนสอน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติบรรยาย สถิติอนุกรมการวิเคราะห์ความต่างข้อมูล การวิเคราะห์ความแปรปรวนทั้งแบบพหุนามและวัดซ้ำ การวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง การวิเคราะห์โมเดลสหสัมพันธ์ข้าม-เหลือมเวลา และวิเคราะห์การสัมภาษณ์เพิ่มเติมโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาของหลักสูตร ผลการศึกษาพบว่า 1) ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ ภาวะผู้นำแบบปล่อยตามสบายและทักษะผู้นำมีลักษณะพัฒนาการเป็นโมเดลพัฒนาการความแปรปรวนคลาดเคลื่อนไม่เท่ากัน ส่วนภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนมีลักษณะพัฒนาการเป็นโมเดลพัฒนาการเส้นตรง ภาวะผู้นำเต็มรูปมีตัวแปรการสร้างแรงจูงใจที่เป็นพลังบันดาลใจ คุณลักษณะการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์และพฤติกรรมการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ส่วนทักษะผู้นำมีตัวแปรทักษะทางเทคนิคมนุษยสัมพันธ์และทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบสำคัญสูงสุด 2) ผลการวิเคราะห์หลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะผู้นำเทียบเคียงกับค่าเฉลี่ยภาวะผู้นำเต็มรูปและทักษะผู้นำมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นแบบเส้นตรง โดยมีคะแนนครั้งที่ 2, 4, 6 และ 8 อันเป็นการวัดในช่วงปลายภาคการศึกษาสูงกว่าในการวัดครั้งที่ 1, 3, 5 และ 7 อันเป็นการวัดต้นภาคการศึกษา 3) อิทธิพลของภาวะผู้นำเต็มรูปและทักษะผู้นำจากการวัดกลุ่มตัวอย่าง ผลการวัดช่วงต้นมีอิทธิพลต่อการวัดช่วงต่อไปและขนาดอิทธิพลของการวัดแต่ละช่วงแตกต่างกันโดยอิทธิพลการวัดช่วงปีที่ 1-2 สูงกว่าปีที่ 2-3 และปีที่ 3-4

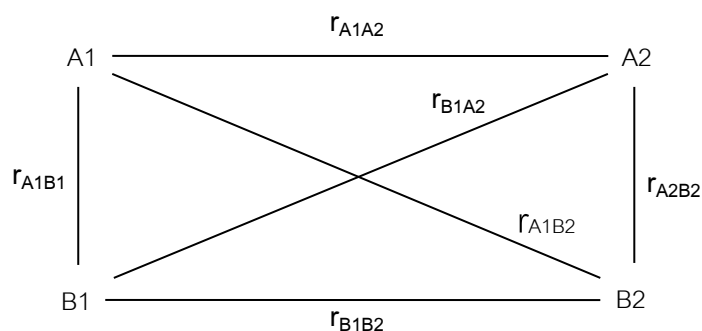
รุจิพัชญ์ อรุวิพัฒนานนท์ (2553) ศึกษาความสัมพันธ์ของพัฒนาการระหว่างการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และอัตมโนทัศน์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดสกลนคร โดยทำการเก็บข้อมูลระยะยาวจำนวน 3 ครั้ง แต่ละครั้งมีระยะห่างกัน 1 เดือน จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 961 คน จาก 17 โรงเรียน ผลวิจัยโดยสรุปพบว่าความสัมพันธ์ของพัฒนาการระหว่างการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และอัตมโนทัศน์ จากเส้นพัฒนาการตลอดช่วงการรวบรวมข้อมูลพัฒนาการของการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์มีระดับของค่าเริ่มต้นและอัตราพัฒนาการมากที่สุด ส่วนเส้นพัฒนาการของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับสูงกว่าเส้นพัฒนาการของอัตมโนทัศน์ตลอดช่วงของการวัด แต่ในระยะหลังของการวัดเส้นพัฒนาการของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และอัตมโนทัศน์มีความใกล้เคียงกันมากยิ่งขึ้นกว่าในระยะแรก

5.2.2 แบบจำลองความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีการวัดเหลือมเวลา (Cross-lagged panel model)

แบบจำลองความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีการวัดเหลือมเวลานี้เป็นรูปแบบของการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรตั้งแต่ 2 ตัวแปรขึ้นไป โดยทำการวัดซ้ำในตัวแปรเดิม กับกลุ่มตัวอย่างหน่วยเดิมเมื่อเวลาผ่านไป (Panel data) โดยมีธรรมชาติข้อมูลเป็นแบบ

เรียงลำดับตามระยะเวลาทั้งนี้เพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับลำดับของความเป็นสาเหตุ ทั้งนี้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีการวัดเหลื่อมเวลาวิเคราะห์ได้หลายวิธี เช่น วิเคราะห์โดยการหาค่าสหสัมพันธ์ วิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบแบบจำลอง เป็นต้น โดยมีรายละเอียดของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีการวัดแบบเหลื่อมเวลาโดยการหาค่าสหสัมพันธ์ดังนี้

ในการวิเคราะห์โดย Cross-lagged model หรือที่รู้จักกันในชื่อ Simplex models, Autoregressive models, Conditional model และ Transition models นั้นนิยามลักษณะของโมเดลประเภทนี้คือการประมาณค่าในขั้นตอนเดียว (Single step) มากกว่าที่จะแยกเป็นชุดของการถดถอย เป็นวิธีการศึกษาแบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยจัดความสัมพันธ์เทียม (Spuriousness correlation) เพื่อให้ได้ความสัมพันธ์ที่แท้จริงระหว่างตัวแปร ซึ่งมีข้อตกลงเบื้องต้นว่าลักษณะของโมเดลมีความคงที่ (Stationary) และมีความสอดคล้อง (Synchronicity) จะทำให้สามารถสรุปความสัมพันธ์เชิงสาเหตุได้อย่างชัดเจน ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นมีทั้งหมด 3 แบบ คือ 1) Test-retest correlations หมายถึง ความเชื่อถือได้ของผลการวัดของตัวแปรในสองช่วงเวลา 2) Synchronous correlations หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว ในช่วงเวลาหนึ่ง 3) Cross-lagged correlations หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผลการวัดตัวแปรตัวที่หนึ่งในช่วงเวลาที่หนึ่งกับผลการวัดตัวแปรที่สองในช่วงเวลาที่สอง และความสัมพันธ์ระหว่างผลการวัดตัวแปรที่สองในช่วงเวลาที่หนึ่งกับผลการวัดตัวแปรที่หนึ่งในช่วงเวลาที่สอง (Kenny, 1975; Berrington; Smith; & Sturgis. 2006: 21; citing Twisk. 2003) ดังภาพประกอบ 2

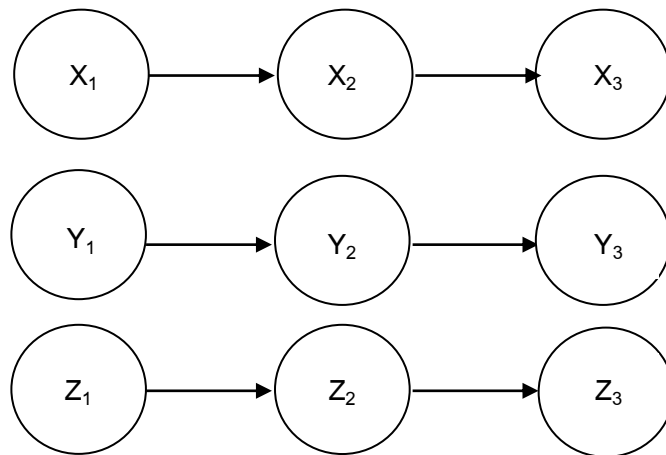

ภาพประกอบ 2 ตัวอย่างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่มีการวัดเหลื่อมเวลา

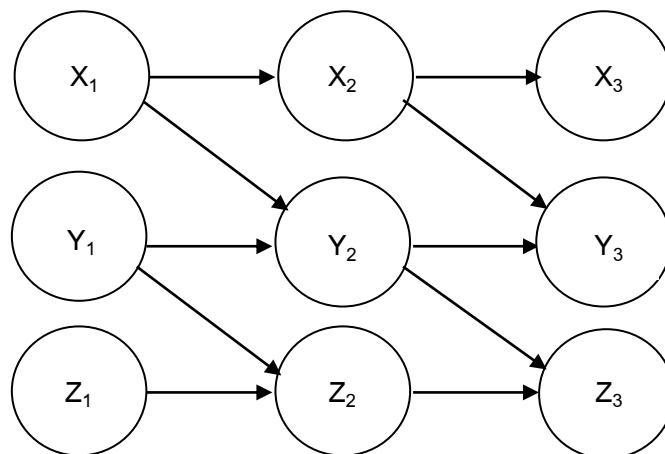
จากภาพประกอบ 2 มีตัวแปรสองตัวคือตัวแปร A และตัวแปร B โดยที่มี A เป็นตัวแปรเหตุ B เป็นตัวแปรผล มีการรวบรวมข้อมูล 2 ครั้งได้เป็นตัวแปร A1, A2, B1 และ B2 โดยที่ความเชื่อถือได้ของผลการวัดของตัวแปรในสองช่วงเวลาหรือความคงที่ระหว่างช่วงเวลากการวัด (Test-retest correlations) หรือที่เรียกว่า Autocorrelation หรือคือค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่แสดงถึงความคงที่ระหว่างช่วงเวลากการวัด ได้แก่ค่า r_{A1A2} และ r_{B1B2} ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวในช่วงเวลาหนึ่งซึ่งเป็นการตรวจสอบสหสัมพันธ์สอดคล้อง (Synchronous correlations) ได้แก่ ค่า r_{A1B1} และ r_{A2B2} และความสัมพันธ์แบบเหลื่อมเวลา (Cross-lagged correlations) ได้แก่ ค่า r_{A1B2}

และ r_{B1A2} ผลการวิเคราะห์ควรจะต้องได้ Autocorrelation ที่มีนัยสำคัญทางสถิติเพื่อแสดงความคงที่ในการวัด และได้สหสัมพันธ์สอดคล้องเพื่อแสดงความคงที่ของขนาดและทิศทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ในขณะที่ความสัมพันธ์แบบหลัอมเวลาจะแสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุที่นักวิจัยต้องการศึกษา โดยที่ค่าสหสัมพันธ์ r_{A1B2} ที่ได้ต้องมีค่ามากกว่าค่า r_{B1A2} อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจึงจะเป็นการ แสดงว่าตัวแปรทั้งสองตัวมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบหลัอมเวลานั้นคือ A1 เป็นตัวแปรเชิงเหตุที่ วัดในครั้งก่อนส่งผลต่อ B2 ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงผลที่วัดในครั้งถัดมา (Kenny, 1975; Berrington; Smith; & Sturgis. 2006: 21; citing Twisk. 2003)

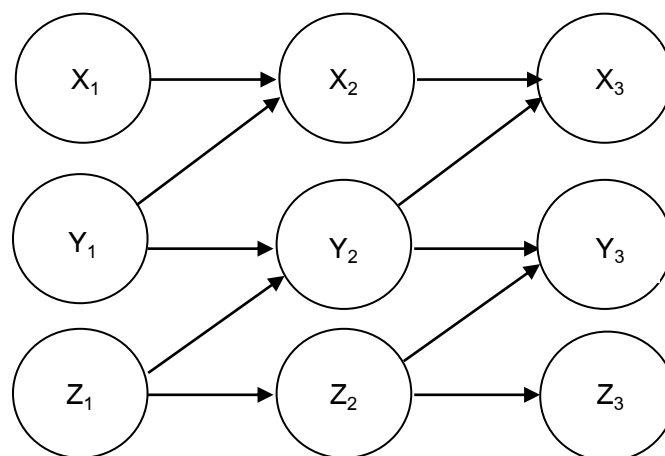
และสำหรับการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีการวัดแบบหลัอมเวลาด้วยวิธีการเปรียบเทียบแบบจำลอง (Grunberg; et al. 2006) จะเป็นการเปรียบเทียบแบบจำลองพื้นฐาน (Baseline model) กับแบบจำลองอื่นๆ (Alternatives models) โดยแบบจำลองพื้นฐาน (Stability model หรือ Baseline model) คือ แบบจำลองที่มีเฉพาะเส้น Stability หรือเส้นที่แสดงความสัมพันธ์ข้ามช่วงเวลาของตัวแปรตัวเดียวกัน ส่วนแบบจำลองอื่นๆ ที่นำมาเปรียบเทียบได้แก่ 1) แบบจำลองมาตรฐาน (Standard model) คือ แบบจำลองที่มีเส้นความสัมพันธ์หลัอมเวลาในลักษณะลง (Down) ซึ่งคือความสัมพันธ์ที่ตัวแปรสาเหตุที่วัดในช่วงเวลาก่อนส่งผลต่อตัวแปรผลที่วัดในช่วงเวลาหลัง และรวมกับเส้นความสัมพันธ์แบบ Stability 2) แบบจำลองย้อนกลับ (Reverse model) คือ แบบจำลองที่มีเส้นความสัมพันธ์หลัอมเวลาในลักษณะขึ้น (Up) ซึ่งคือความสัมพันธ์ที่ตัวแปรผลที่วัดในช่วงเวลาก่อนส่งผลต่อตัวแปรเหตุที่วัดในช่วงเวลาหลัง และรวมกับเส้นความสัมพันธ์แบบ Stability 3) แบบจำลองซึ่งกันและกัน (Reciprocal model) คือ แบบจำลองที่มีเส้นความสัมพันธ์หลัอมเวลาในลักษณะทั้งลงและขึ้น และรวมกับเส้นความสัมพันธ์แบบ Stability และ 4) แบบจำลองที่ดีที่สุด (Best model) คือ แบบจำลองที่มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์และนำเอาเส้นอิทธิพลของตัวแปรสังเกตที่ไม่มีนัยสำคัญออกไป เพื่อให้แบบจำลองมีความประหยัด (Parsimonious) และในการศึกษาครั้งนี้จะใช้การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบแบบจำลองเนื่องจากความเหมาะสมที่เกี่ยวกับจำนวนครั้งของการวัดและจำนวนตัวแปร โดยรายละเอียดของแต่ละแบบจำลองที่ใช้ในการเปรียบเทียบปรากฏตามภาพต่อไปนี้

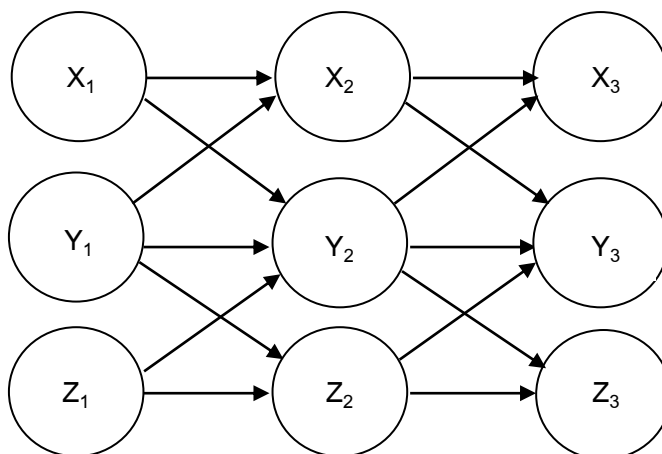
ภาพประกอบ 3 แบบจำลองพื้นฐาน (Stability หรือ Baseline model)

ภาพประกอบ 4 แบบจำลองมาตรฐาน (Standard model)

ภาพประกอบ 5 แบบจำลองย้อนกลับ (Reverse model)

ภาพประกอบ 6 แบบจำลองซึ่งกันและกัน (Reciprocal model)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีการวัดเหลื่อมเวลา

ในงานวิจัยของชวนชัย เชื้อสาธุชน (2553) ศึกษาถึงปัจจัยเชิงเหตุและผลที่เกี่ยวกับการใฝ่เรียนรู้คู่ความดีของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ใช้แบบแผนการวิจัยข้ามกลุ่มแบบทิ้งช่วงเวลา (Cross-lagged panel design) กับนักศึกษาชั้นปีที่ 1-3 เก็บข้อมูลซ้ำ 2 ครั้งระยะห่างกัน 1 ปี ได้ผลการวิจัยในส่วนของกรอบการอธิบายความเป็นสาเหตุพบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Cross-lagged ระหว่างตัวแปรในกลุ่มลักษณะสถานการณ์ใฝ่เรียนรู้ จิตลักษณะเดิมและจิตลักษณะตามสถานการณ์ใฝ่เรียนรู้ของการวัดครั้งที่ 1 กับพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของการวัดครั้งที่ 2 มีค่าเท่ากับ .39 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Cross-lagged ระหว่างพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของการวัดครั้งที่ 1 กับตัวแปรในกลุ่มสถานการณ์ใฝ่เรียนรู้ จิตลักษณะเดิมและจิตลักษณะตามสถานการณ์ใฝ่เรียนรู้ของการวัดครั้งที่ 2 มีค่าเท่ากับ .39 นั่นคือ ตัวแปรในกลุ่มลักษณะสถานการณ์ใฝ่เรียนรู้ จิตลักษณะเดิมและจิตลักษณะตามสถานการณ์ใฝ่เรียนรู้ส่งผลต่อพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของนักศึกษาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณารายตัวแปรพบว่า ความมุ่งมั่นในการศึกษา ส่งผลต่อพฤติกรรมตั้งใจเรียนของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนอกจากนั้นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Cross-lagged ระหว่างตัวแปรในกลุ่มลักษณะสถานการณ์การเป็นคนดี กลุ่มจิตลักษณะเดิมและกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์การเป็นคนดีของการวัดครั้งที่ 1 กับพฤติกรรมการเป็นคนดีของการวัดครั้งที่ 2 มีค่าเท่ากับ 0.44 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Cross-lagged ระหว่างพฤติกรรมการเป็นคนดีของการวัดครั้งที่ 1 กับตัวแปรในกลุ่มลักษณะสถานการณ์การเป็นคนดี กลุ่มจิตลักษณะเดิมและกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์การเป็นคนดีของการวัดครั้งที่ 2 มีค่าเท่ากับ 0.45 นั่นคือ ตัวแปรในกลุ่มลักษณะสถานการณ์การเป็นคนดี กลุ่มจิตลักษณะเดิมและกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์การเป็นคนดีส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นคนดีอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อ

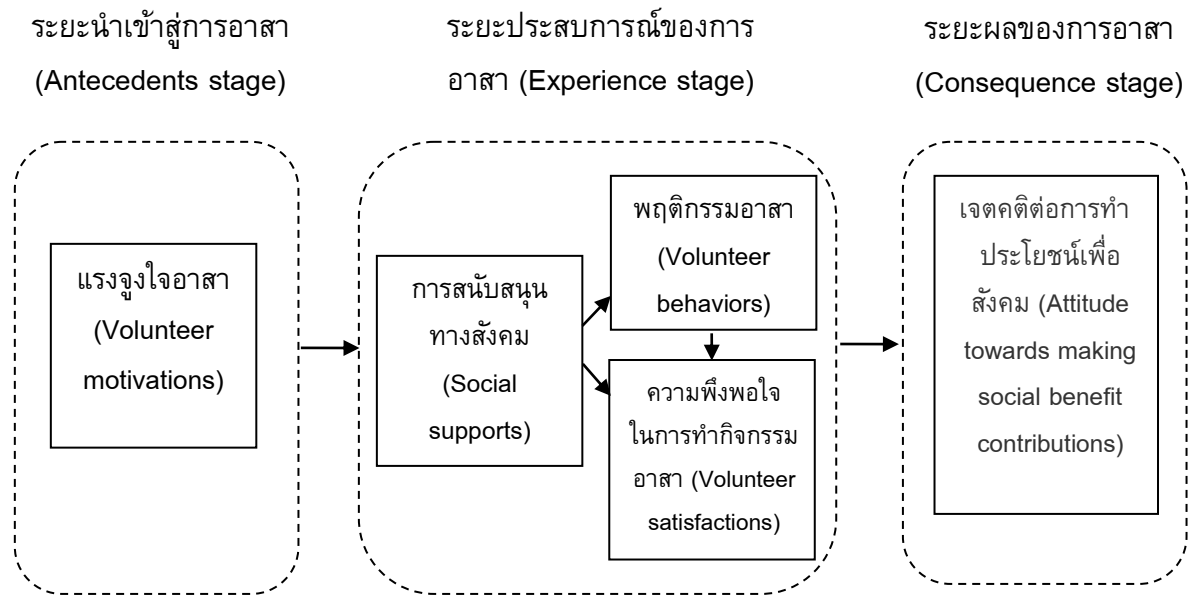
พิจารณาเป็นรายตัวแปรพบว่า เอกลักษณ์แห่งอิโก้ส่งผลต่อพฤติกรรมยึดหลักสัจจะอย่างมีนัยสำคัญต่างสถิติ

รานี วณิชย์เศรษฐ์ (2553) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาที่ส่งผลต่อเจตคติต่อวิชาชีพครูของนักศึกษาต่างชั้นปี โดยมีวัตถุประสงค์วิจัยย่อยเฉพาะคือ 1) วิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาในช่วงเวลาก่อนที่มีต่อตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาในช่วงเวลาต่อไป และวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรเจตคติต่อวิชาชีพครูของนักศึกษาในช่วงเวลาก่อนที่มีต่อตัวแปรเจตคติต่อวิชาชีพครูของนักศึกษาในช่วงเวลาต่อไป 2) วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษากับตัวแปรเจตคติต่อวิชาชีพครูของนักศึกษาใน 4 ช่วงเวลาที่วัด 3) วิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาในช่วงเวลาก่อนที่มีต่อตัวแปรเจตคติต่อวิชาชีพครูในช่วงเวลาถัดไป และอิทธิพลของตัวแปรเจตคติต่อวิชาชีพครูในช่วงเวลาก่อนที่มีต่อตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาในช่วงเวลาถัดไป โดยใช้ฐานข้อมูลทฤษฎีภูมิจากงานวิจัยของสมเกียรติ ทานอก (2552) ที่รวบรวมจากการวัด 4 ครั้ง จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 1,876 คน จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ผลการวิจัยสรุปได้ว่าโมเดลความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาที่ส่งผลต่อเจตคติต่อวิชาชีพครูของนักศึกษามีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืน $\chi^2 = 5.748$, $df = 11$, $p = 0.890$, $RMSEA = 0.000$, $CFI = 1.000$, $GFI = 0.999$ และ $AGFI = 0.997$ ตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาในครั้งก่อนส่งผลต่อตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาในครั้งต่อไปอยู่ในระดับสูง (0.747-0.850) และมีอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และตัวแปรเจตคติต่อวิชาชีพครูในครั้งก่อนส่งผลต่อตัวแปรเจตคติต่อวิชาชีพครูในครั้งต่อไปอยู่ในระดับสูง (0.769-0.912) และมีอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความสัมพันธ์อาจารย์กับนักศึกษา กับตัวแปรเจตคติต่อวิชาชีพครูในการวัดทุกครั้งมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำถึงปานกลาง (0.141-0.546) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวแปรเจตคติต่อวิชาชีพครูของนักศึกษาในช่วงเวลา ก่อนส่งผลต่อตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาในช่วงเวลาต่อไปและตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาส่งผลต่อเนื่องไปยังตัวแปรเจตคติต่อวิชาชีพครูของนักศึกษาในช่วงเวลาต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษารูปแบบของการทำกิจกรรมอาสาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดกระบวนการอาสา (Volunteer process model: VPM) ของชไนเดอร์และโอโมโต (Snyder; & Omoto. 2008) ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีการระบุถึงลักษณะทางจิตวิทยาและพฤติกรรม ตลอดจนค่านึงถึงบริบททางองค์กรและทางสังคมที่แวดล้อมการอาสาสมัคร ในหลายระดับการวิเคราะห์ ทั้งการวิเคราะห์ในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระดับองค์กร และระดับสังคม ซึ่งกระบวนการนี้จะเกิดขึ้นตามช่วงเวลา ตามแบบจำลองนี้

ระบุถึงกระบวนการใน 3 ระยะ คือ ระยะนำเข้าสู่การอาสา (Antecedents stage) ระยะประสบการณ์ของการอาสา (Experience stage) และระยะผลของการอาสา (Consequence stage) ซึ่งการศึกษาครั้งนี้หน่วยของการวิเคราะห์อยู่ในระดับบุคคล (Individual level) มีตัวแปรแรงจูงใจอาสาเป็นปัจจัยที่อยู่ในระยะนำเข้าสู่การอาสาเนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นเหตุผลของการนำเข้าสู่การเข้าร่วมทำกิจกรรมอาสา ส่วนในระยะของประสบการณ์ของการอาสา นั้นกล่าวถึงประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมอาสา ซึ่งได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสาและความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา โดยความพึงพอใจนั้นพบว่ามีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจอาสาที่อยู่ในระยะก่อนหน้านี้ และยังเป็นตัวแปรเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเข้าร่วมทำกิจกรรมอาสา ส่วนในระยะผลของการอาสา ซึ่งเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรม มีการศึกษาพบว่า การอาสาในกลุ่มเยาวชนจะนำมาซึ่งพัฒนาการทางจิตสังคมในทางบวก มีใจเปิดกว้าง พัฒนาการในด้านความรู้สึกรับผิดชอบเพิ่มสมรรถนะทางสังคมและพลเมือง นอกจากนี้ประสบการณ์อาสาจะทำให้เยาวชนมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนเพิ่มขึ้นด้วย (Kirkham. 2010: 19) เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักศึกษาต่อสังคมไทย ในประเด็นความรู้ ความเข้าใจต่อปัญหาสังคม เกิดการรับรู้ เข้าใจ มีความเห็นอกเห็นใจและอยากช่วยเหลือ (ศรีสุข มงกุฎวิสุทธิ. 2553: 75) โดยที่การเข้าร่วมในงานบริการจะช่วยให้เข้าใจบริบททางสังคม-ประวัติศาสตร์เพิ่มขึ้น นำไปสู่การคิดเกี่ยวกับประเด็นทางการเมือง จริยธรรม และบทบาทของตนที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมมากขึ้น มีความรู้สึกถึงความรับผิดชอบต่อบุคคลและสังคม มองตนเองในฐานะเป็นส่วนหนึ่งทางสังคม มีเหตุผลเชิงจริยธรรมและการช่วยเหลือผู้อื่นเพิ่มขึ้น (Schmidt; Shumow; & Kackar. 2006: 128) ดังนั้นการทำกิจกรรมอาสาจึงน่าจะส่งผลต่อความคิดหรือความรู้สึกที่ตนมีต่อผู้อื่น กระตุ้นให้เกิดแนวโน้มในการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับเยาวชน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาดังภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 กรอบแนวคิดการวิจัย

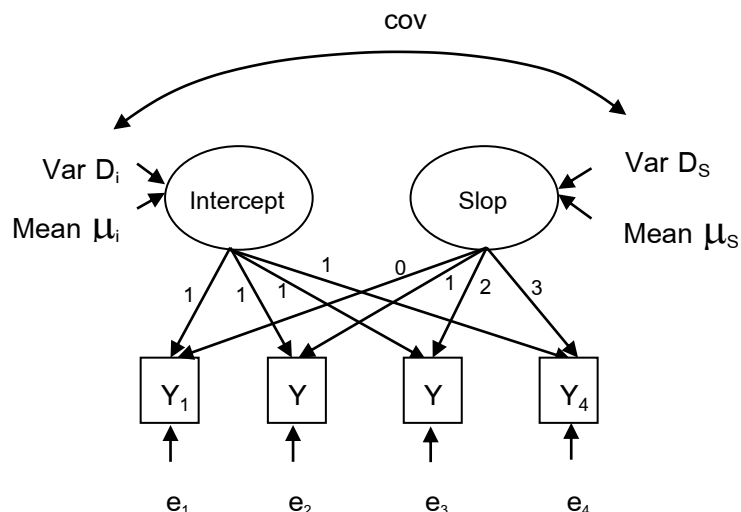
สมมติฐานของการวิจัย

1. ตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสา ซึ่งได้แก่ แรงจูงใจอาสา การสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสา ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา และเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นตามช่วงเวลาระหว่างการทำกิจกรรมอาสา

2. ตัวแปรเชิงเหตุในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งก่อน มีอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรเชิงผลในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งถัดมา

3. แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ตัวแปรในระยณะนำเข้าสู่การอาสาจากการวัดครั้งที่ 1 ตัวแปรระยะประสบการณ์ของการอาสาจากการวัดครั้งที่ 2 ถึง 3 และตัวแปรระยะผลของการอาสาจากการวัดครั้งที่ 4 มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เพื่อให้เห็นรูปแบบของการวัดตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้เสนอแบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานแต่ละข้อดังต่อไปนี้

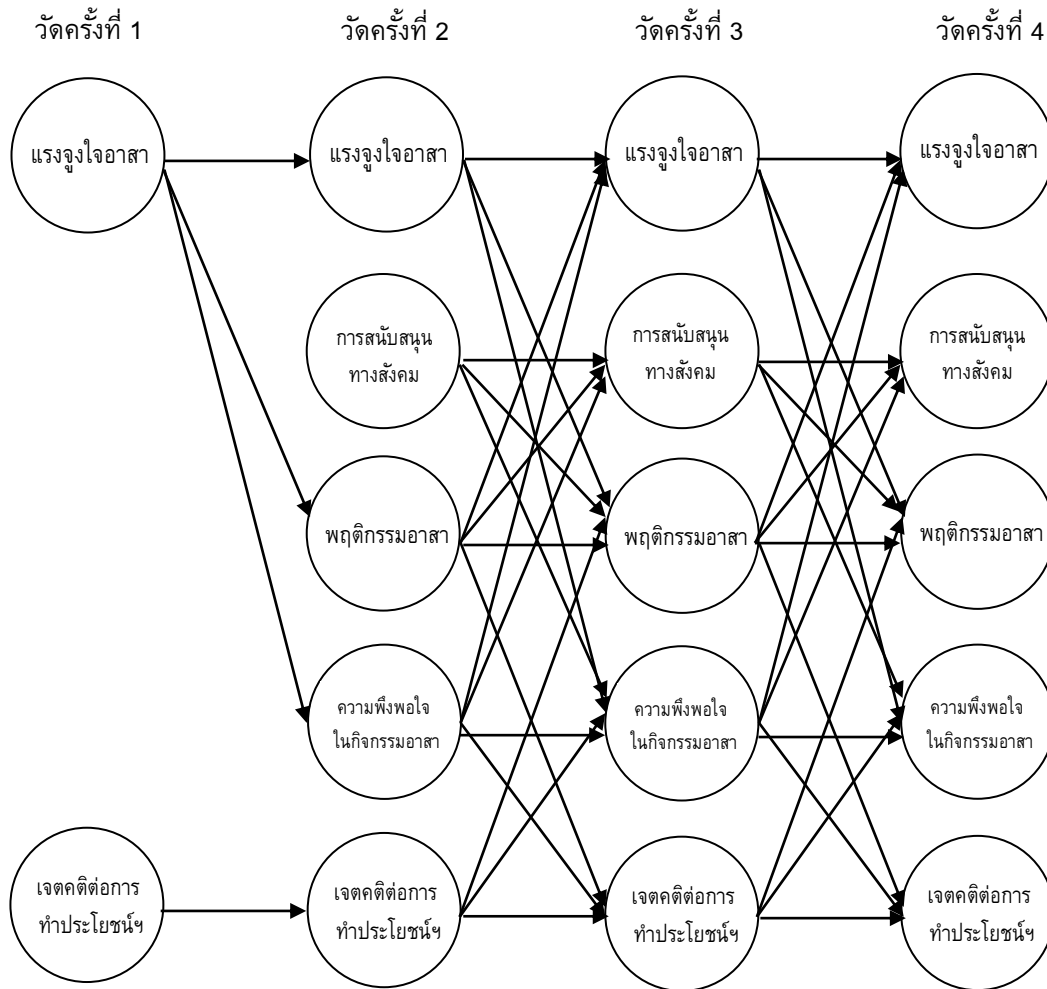
ภาพประกอบ 8 แบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1

ภาพประกอบ 8 สัญลักษณ์แทนค่าต่างๆ ดังนี้

Y(t)	แทน ตัวแปรสังเกตที่ได้จากการวัดครั้งที่ 1 ถึง 4
Intercept	แทน ตัวแปรแฝงที่เป็นระดับคะแนนเริ่มต้น (Intercept)
Slope	แทน ตัวแปรแฝงความชัน หรือการเปลี่ยนแปลง (Slope)
e(t)	แทน ตัวแปรแฝงความคลาดเคลื่อนสุ่มในการวัดครั้งที่ 1 ถึง 4
Mean μ_i	แทน ค่าเฉลี่ยของตัวแปรแฝงคะแนนเริ่มต้น (Intercept mean)
Mean μ_s	แทน ค่าเฉลี่ยของตัวแปรแฝงความชัน หรือการเปลี่ยนแปลง (Slope mean)
Var D_i	แทน ความแปรปรวนของตัวแปรแฝงคะแนนเริ่มต้น (Intercept variance)
Var D_s	แทน ความแปรปรวนของตัวแปรแฝงความชัน หรือการเปลี่ยนแปลง (Slope variance)
Cov	แทน ความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรแฝงคะแนนเริ่มต้น และตัวแปรแฝงความชันหรือการเปลี่ยนแปลง (Covariance of intercepts and slopes)

จากภาพประกอบ 8 เป็นแบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ว่า “ตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสา ซึ่งได้แก่ แรงจูงใจอาสา การสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสา ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา และเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นตามช่วงเวลาระหว่างการทำกิจกรรมอาสา” โดยผู้วิจัยคาดว่า การเพิ่มขึ้นนี้จะเกิดขึ้นในรูปแบบเส้นตรง การกำหนดค่านำหน้าองค์ประกอบ (Factor loading) ของตัวแปรแฝง

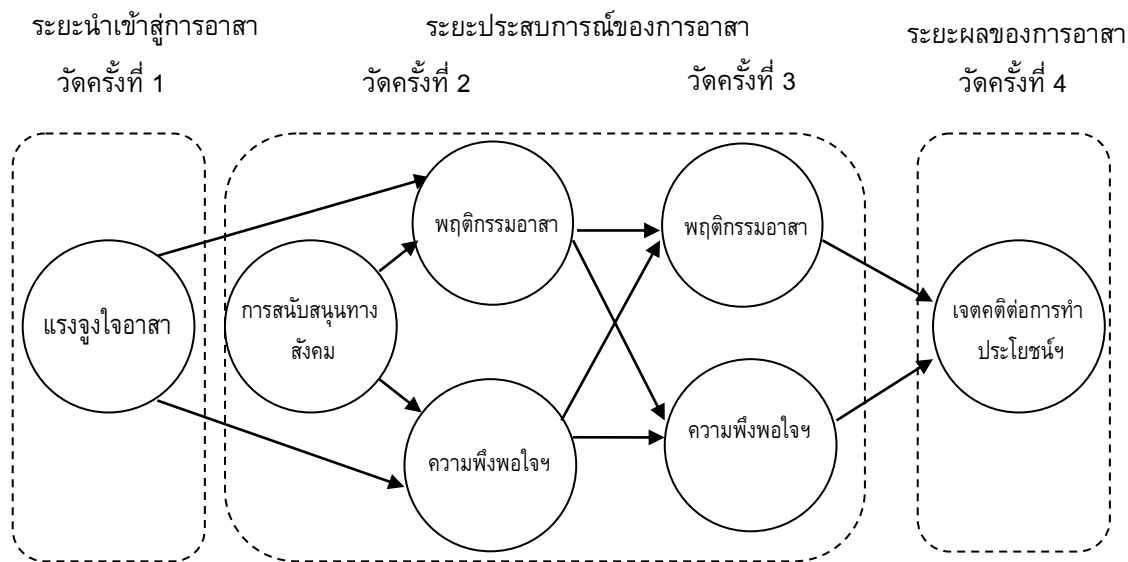
ความชันหรือการเปลี่ยนแปลง (Slope) จึงเริ่มต้นจาก 0 ในการวัดครั้งแรกเนื่องจากเป็นเวลาเริ่มต้น ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลง และเพิ่มขึ้นทีละ 1 หน่วยในการวัดลำดับถัดไปตามลำดับ โดยที่ตัวแปร แรงจูงใจอาสา และเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมจะมีตัวแปรสังเกต (Y) ที่ได้จากการวัดครั้งที่ 1 ถึง การวัดครั้งที่ 4 เนื่องจากมีการวัดทั้งสิ้น 4 ครั้ง ส่วนตัวแปรการสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสา และความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา นั้นจะมีตัวแปรสังเกตที่ได้จากการวัดครั้งที่ 1 ถึง การวัดครั้งที่ 3 เนื่องจากมีการวัดทั้งสิ้น 3 ครั้ง

ภาพประกอบ 9 แบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2

จากภาพประกอบ 9 เป็นแบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ว่า “ตัวแปรเชิงเหตุในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งก่อน มีอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรเชิงผลในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งถัดมา” การที่จะพบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบเหลื่อมเวลาได้นั้นมีหลักสำคัญว่าค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรเชิงเหตุที่วัดในครั้งก่อนกับตัวแปรเชิงผลที่วัดในครั้งถัดมาต้องมีค่ามากกว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรเชิงผลที่วัดในครั้งก่อนกับตัวแปรเชิงเหตุที่วัดในครั้งถัดมาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นการวิเคราะห์สมมติฐานที่ 2 นี้จะทำการเปรียบเทียบค่า

อิทธิพลดังกล่าว ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างเช่น เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงเหตุ นั่นคือแรงจูงใจอาสาสมัครกับตัวแปรเชิงผล นั่นคือพฤติกรรมอาสาสมัคร ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ถึงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Cross-lagged ของตัวแปรแรงจูงใจอาสาสมัครในการวัดครั้งที่ 2 กับพฤติกรรมอาสาสมัครในการวัดครั้งที่ 3 ซึ่งต้องมีค่ามากกว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Cross-lagged ของตัวแปรพฤติกรรมอาสาสมัครที่วัดในครั้งที่ 2 กับแรงจูงใจอาสาสมัครที่วัดในครั้งที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นต้น

ภาพประกอบ 10 แบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3

ภาพประกอบ 10 แสดงแบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ว่า “แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ตัวแปรในระยะนำเข้าสู่การอาสาสมัครมาจากการวัดครั้งที่ 1 ตัวแปรระยะประสบการณ์ของการอาสาสมัครมาจากการวัดในครั้งที่ 2 ถึง 3 และตัวแปรระยะผลของการอาสาสมัครมาจากการวัดครั้งที่ 4 มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์” ซึ่งสมมติฐานข้อนี้คือการทดสอบตามกรอบแนวคิดกระบวนการอาสาสมัคร (Volunteer process model) ของชไนเดอร์และโอโมโต (Snyder; & Omoto, 2008) นั่นเอง ที่กล่าวถึงลักษณะทางจิตและพฤติกรรมของบุคคลซึ่งเกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมอาสาสมัครตามช่วงเวลาที่ผ่านมา ทั้งระยะแรกคือระยะนำเข้าสู่การอาสาสมัครประกอบด้วยตัวแปรแรงจูงใจอาสาสมัครที่วัดในครั้งแรกซึ่งมีความสัมพันธ์กับระยะต่อมาคือระยะประสบการณ์ของการอาสาสมัครประกอบด้วยตัวแปรการสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสาสมัคร และความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาสมัครในครั้งถัดมา และมีความสัมพันธ์กับระยะสุดท้ายคือระยะผลของการอาสาสมัครประกอบด้วยตัวแปรเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมในการวัดครั้งสุดท้าย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง
5. การจัดกระทำข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรในการศึกษานี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จำนวนทั้ง 6 เขตพื้นที่ ได้แก่ เขตพื้นที่เชียงใหม่ เขตพื้นที่เชียงราย เขตพื้นที่ลำปาง เขตพื้นที่น่าน เขตพื้นที่ตาก และเขตพื้นที่พิษณุโลก ปีการศึกษา 2556 ที่เข้าร่วมทำกิจกรรมนักศึกษา โดยเป็นสมาชิกของชมรมที่ได้รับรองอนุมัติจัดตั้งขึ้นจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

1.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) ดังนี้
ขั้นที่ 1 ในขั้นนี้หน่วยในการสุ่มคือชมรม ผู้วิจัยใช้วิธีการแบ่งชั้น (Stratified sampling) โดยใช้เขตพื้นที่เป็นเกณฑ์ในการแบ่งชั้น ทำการแบ่งหน่วยตัวอย่างของประชากรออกตามแต่ละเขตพื้นที่ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา คัดเลือกโดยเอาทุกชมรมที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อบริการชุมชน สังคม บำเพ็ญหรือทำประโยชน์ต่อส่วนรวม และเป็นนักศึกษาที่นับถือศาสนาพุทธ จากขั้นนี้จึงทำให้ได้ชมรมที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อบริการชุมชน สังคม บำเพ็ญหรือทำประโยชน์ต่อส่วนรวม จำนวน 6 เขตพื้นที่ เพื่อใช้ในการดำเนินการสุ่มในขั้นถัดไป

ขั้นที่ 2 ในขั้นนี้หน่วยในการสุ่มคือนักศึกษา เมื่อได้ชมรมมาจากในขั้นที่ 1 แล้ว ผู้วิจัยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาจากแต่ละสโมสรหรือชมรมโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) จากทะเบียนรายชื่อสมาชิก

สำหรับการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างนั้นผู้วิจัยกำหนดจากกฎความเพียงพอในการวิเคราะห์ข้อมูล (Rule of thumb) โดย Saris และ Stronkhorst (1984) กำหนดว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างควรมีขนาดเท่ากับหรือมากกว่า 100 หน่วย นอกจากนี้ Bentler และ Chou (1987; อ้างอิงจาก Schumacker; & Lomax. 1996) กำหนดว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมไม่ควรต่ำกว่า

5 หน่วยต่อ 1 ตัวแปรที่ใช้ในการประมาณค่าพารามิเตอร์สำหรับโมเดลสมการโครงสร้างที่ตัวแปรมีการแจกแจงแบบปกติและตัวแปรแฝงวัดจากตัวแปรสังเกตได้หลายตัว ส่วนแฮร์และคนอื่นๆ (Hair; et .al. 2010) แนะนำขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการประมาณค่าพารามิเตอร์ ว่าควรอยู่ระหว่าง 100 ถึง 200 หน่วย หรือไม่ควรน้อยกว่า 50 หน่วย จึงจะทำให้ผลการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือ ในขณะที่นักวิชาการอีกกลุ่มหนึ่งแนะนำให้ใช้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 100 หน่วย (Bollen.1989: 267; citing Gerbing; & Anderson.1984; Boomsma.1983) เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบระยะยาวที่เก็บข้อมูลซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างคนเดิมจำนวน 4 ครั้ง ดังนั้นในเบื้องต้นการเก็บข้อมูลครั้งที่ 1 ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างให้ได้จำนวนมากที่สุดตามการลงชื่อสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกในชมรมที่มีคุณสมบัติตรงตามข้อกำหนดของการศึกษาค้นคว้านี้ จึงได้กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลครั้งแรกจำนวน 311 คน แต่ทั้งนี้เมื่อเก็บข้อมูลในครั้งต่อๆ มากกลุ่มตัวอย่างบางส่วนได้ออกจากชมรม ทำให้คงเหลือกลุ่มตัวอย่างที่มีการทำกิจกรรมกับชมรมอย่างต่อเนื่องจนครบตลอดช่วงเวลาที่ทำการศึกษาจำนวน 152 คน ซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้นี้ก็ยังเป็นไปตามเกณฑ์การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่กล่าวไป ที่ควรมีขนาดขั้นต่ำ 100 คนและมีมากกว่า 5 เท่าของจำนวนตัวแปรที่ใช้ในการประมาณค่าพารามิเตอร์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างโดยผู้เข้าร่วมการวิจัยลงนามแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย (Informed consent form) ที่มีการชี้แจงรายละเอียดของโครงการวิจัย เพื่อให้รับทราบสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนตัวของผู้เข้าร่วมการวิจัยด้วย

2. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ ประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 2 ชุด แต่ละชุดแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนแรกจะเป็นการสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ รหัสชั้นศึกษา สาขาวิชา กิจกรรม/ชมรมที่ตนสังกัดเป็นสมาชิกอยู่ ส่วนตอนที่สองจะเป็นการวัดตัวแปรในการวิจัย โดยแบบสอบถามฉบับแรกจะใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งที่ 1 (T_1) ตัวแปรที่วัดจำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรแรงจูงใจอาสา และตัวแปรเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม ส่วนแบบสอบถามฉบับที่สองนั้นใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 จนถึงครั้งสุดท้ายคือครั้งที่ 4 ($T_2 - T_4$) วัดตัวแปรทั้งหมด 5 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรแรงจูงใจอาสา ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคม ตัวแปรพฤติกรรมอาสา ตัวแปรความพึงพอใจในงานอาสา และตัวแปรเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งมีรายละเอียดของขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย เพื่อทำความเข้าใจความหมายของตัวแปรให้ตรงตามทฤษฎี และกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรที่ต้องการวัด

ขั้นตอนที่ 2 สร้างข้อคำถามในแต่ละตัวแปรให้ตรงตามนิยามเชิงปฏิบัติการ ในกรณีที่ตัวแปรใดมีเครื่องมือที่สร้างไว้แล้วอย่างเป็นทางการและสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยนำเครื่องมือนั้นมาปรับให้เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ของการวิจัยที่ศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของแบบวัดโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ผู้วิจัยนำแบบวัดที่สร้างขึ้นพร้อมกับรายละเอียดเกี่ยวกับหัวข้อวิจัยวัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย นิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัยให้กับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านตรวจสอบ (ตั้งรายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแสดงในภาคผนวก ก) ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านพฤกษศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา ผู้เชี่ยวชาญด้านการทำกิจกรรมนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาให้มีความครอบคลุม มีความชัดเจนของข้อคำถาม ตรวจสอบความถูกต้องทางภาษา รวมทั้งอาจมีข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ตามมา จากนั้นผู้วิจัยจึงนำมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไข โดยมีการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาในคำถามกับคำนิยามเชิงปฏิบัติการและแนวคิดทฤษฎีของตัวแปรในการวิจัย (Item-objective congruence index: IOC) กำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญตัดสินว่าคำถามในแบบสอบถามแต่ละข้อมีความสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่มุ่งวัดหรือไม่ มีเกณฑ์ดังนี้ 1 = คำถามสอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการประเมิน 0 = ไม่แน่ใจว่าคำถามสอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการประเมิน และ -1 = คำถามไม่สอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการประเมิน ผู้วิจัยพิจารณาใช้ข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป (บุญใจ ศรีสถิตยน์รานุภ. 2555: 122-123) ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่าเกณฑ์ ผู้วิจัยจะพิจารณาปรับปรุงให้สอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการประเมินหรือให้มีความสอดคล้องกับคำนิยามเชิงปฏิบัติการ แนวคิด ทฤษฎีของตัวแปรตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำมาใช้

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแบบวัดฉบับร่างจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำแบบวัดที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาที่เป็นสมาชิกของชมรมที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อบริการชุมชน สังคม บำเพ็ญหรือทำประโยชน์ต่อส่วนรวมจำนวน 64 คน (ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามในการทดลองใช้จำนวน 87 ชุด ได้แบบสอบถามคืนกลับที่มีความสมบูรณ์จำนวน 64 ชุด คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 73.56) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ทดลองใช้มาหาคุณภาพรายข้อของแบบวัดด้วยการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item discrimination) พิจารณาตัดข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำออกไป พิจารณาจากเกณฑ์ค่า D index หรือค่า t ที่มากกว่าหรือเท่ากับ 1.79 และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของแบบวัดทั้งฉบับที่ไม่รวมข้อนั้น (Corrected Item - total correlation) โดยควรได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์หรือค่า r อย่างน้อย 0.2 ขึ้นไป (ดุจเดือน พันธุมนาวิน. 2551: 46-60) จากนั้นจึงตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความเชื่อมั่น (Reliability) โดยพิจารณาความสอดคล้องภายใน (Internal consistency) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ทั้งนี้ค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ควรมีค่า 0.70 ขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 5 ตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้านความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง ทั้งนี้การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis: CFA) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงการวัดระหว่างตัวแปรแฝง (Latent variable) กับตัวแปรสังเกต (Observed variable) โดยกำหนดให้ตัวบ่งชี้ในแต่ละด้านของตัวแปรแฝงมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านนั้นๆ การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแต่ละแบบจำลองจะพิจารณาจากความสอดคล้องกลมกลืนของแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หากผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองดังกล่าวมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงว่ามีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลพิจารณาจากค่าไคสแควร์ (χ^2) โดยมีค่าไคสแควร์ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โมเดลที่มีความกลมกลืนควรมีค่าดัชนี CFI ไม่ต่ำกว่า 0.90 ค่าดัชนี NNFI (Nonnormed Fit Index) เป็นดัชนี NFI ที่ปรับค่า df ของโมเดลที่ทดสอบ การแปลค่าดัชนีนี้ยังค่าเข้าใกล้ 1 โมเดลทดสอบยังมีความกลมกลืน เกณฑ์ที่นิยมคือไม่ต่ำกว่า 0.90 และมีค่าดัชนีของค่าความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) น้อยกว่า 0.08

ซึ่งหากผลการตรวจสอบพบว่าแบบจำลองไม่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจะปรับแก้แบบจำลอง ทั้งนี้การปรับแก้จะอยู่ภายใต้พื้นฐานทางทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงในการวัด (Construct reliability and validity) โดยทำการตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ว่าตัวแปรสังเกตของตัวแปรแฝงมีความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงในการวัดตัวแปรแฝง โดยทำการคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (Construct reliability: CR) ซึ่งเกณฑ์การพิจารณาหากมีค่ามากกว่า 0.70 แสดงว่าตัวแปรสังเกตของตัวแปรแฝงมีความเชื่อมั่นในการวัดตัวแปรแฝงหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด (Hair; et al. 2010: 710) และคำนวณหาค่าเฉลี่ยความแปรปรวนของตัวบ่งชี้ที่ตัวแปรแฝงสามารถอธิบายได้ (Average variance extracted: AVE) ซึ่งเกณฑ์การพิจารณาหากมีค่ามากกว่า 0.50 แสดงว่าตัวบ่งชี้ที่มีความเที่ยงตรงในการวัดตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวบ่งชี้ นั้นจะวัด (Hair; et al. 2010: 709) และทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของตัวบ่งชี้ โดยการหาค่าความเที่ยงตรงแบบ Convergent validity โดยตัวบ่งชี้ของตัวแปรแฝงต้องมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) ของตัวแปรแฝงที่วัดอย่างมีนัยสำคัญ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ใช้ได้ควรมีค่า 0.45 น้ำหนักองค์ประกอบที่ดีมีค่า 0.55 น้ำหนักองค์ประกอบที่ดีมากมีค่า 0.63 และน้ำหนักองค์ประกอบที่ดีเยี่ยมมีค่ามากกว่า 0.71 (Tabachnick; & Fidell. 2007: 649) นอกจากนี้เกณฑ์พิจารณาขั้นต่ำที่ยอมรับได้ของค่าน้ำหนักองค์ประกอบควรอยู่ระหว่าง 0.30 ถึง 0.40 (Hair; et al. 2010: 118) และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (Discriminant validity) โดยตัวบ่งชี้ต้องมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบข้ามไปยังตัวแปรแฝงอื่นที่ไม่ใช่ตัวแปรแฝงของตัวบ่งชี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 5 แบบวัด แต่ละแบบวัดมีรายละเอียดของการสร้างและผลของการหาคุณภาพดังต่อไปนี้

1. แบบวัดแรงจูงใจอาสา

การสร้างแบบวัดแรงจูงใจอาสา

แบบวัดแรงจูงใจอาสาเป็นแบบวัดที่ถามความคิดเห็นในด้านต่างๆ เกี่ยวกับเหตุผลในการเข้าร่วมกิจกรรมอาสา ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบวัดนี้ขึ้นมาเองโดยได้นำแบบวัด The Revised Personal Functions of the Volunteerism Scale (R-PFVS) ของ Law; et al. (2008; citing Law; et al. (2010) เป็นพื้นฐานในการสร้าง ประกอบไปด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการมีใจเอื้อเฟื้อ (Altruistic concern function) หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร เนื่องจากนักศึกษาที่มีความรู้สึกคำนึงถึงผู้อื่น ห่วงใย ต้องการช่วยเหลือหรือทำประโยชน์ต่อผู้อื่น 2) ด้านความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง (Civic responsibility function) หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร เนื่องจากนักศึกษาต้องการช่วยสร้างสังคมให้ดีขึ้น 3) ด้านการเรียนรู้ (Learning function) หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร เนื่องจากนักศึกษาต้องการได้เรียนรู้ทักษะและความรู้ใหม่ 4) ด้านการเข้าสังคม (Socializing function) หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร เนื่องจากนักศึกษาต้องการเข้ากับกลุ่มเพื่อนหรือสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น 5) ด้านแผนในอนาคต (Future plan function) หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร เนื่องจากนักศึกษาต้องการแนวทางที่จะนำไปสู่งานที่จะทำในอนาคตหรือการศึกษาที่ดีขึ้น 6) ด้านความสุขใจ (Well-being function) หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร เนื่องจากทำให้นักศึกษารู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเพิ่มขึ้นหรือทำให้มีปัญหาหรือลดความทุกข์ของตนลง 7) ด้านความสามารถในการช่วยเหลือสังคม (Prosocial competence function) หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร เนื่องจากนักศึกษาตระหนักถึงการช่วยเหลือผู้อื่น เชื่อกันว่าตนจะสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ ทั้งนี้การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้วิจัยพบผลการวิจัยจำนวนหนึ่งที่เสนอว่าแรงจูงใจที่สำคัญอีกประการหนึ่งของแรงจูงใจอาสาสมัครคือ ความเชื่อทางศาสนา (Religious motives) (Fuentes; & Jiménez. 2000; Allison; Okun; & Dutridge. 2002; Ozorak. 2003; Safrilsyah; Jusoff; & Fadhil. 2009) ผู้วิจัยจึงได้สร้างข้อคำถามเป็นองค์ประกอบใหม่เพิ่มขึ้นเป็นองค์ประกอบที่ 8 ได้แก่ ด้านความเชื่อทางพุทธศาสนา (Buddhist belief) หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร เนื่องจากมีความสอดคล้องกับความเชื่อตามลักษณะของผู้ที่ได้เชื่อว่าเป็นพุทธมามกะ 2 ประการ คือ 8.1 มีความเชื่อในไตรสรณคมน์ หมายถึง การเชื่อว่าพระพุทธเจ้ามีจริง ทรงเป็นผู้รู้และผู้ปฏิบัติชอบ ความเชื่อในพระธรรมคือเชื่อในความจริงที่ท่านค้นพบและทรงนำมาสั่งสอนผู้อื่น เราควรเรียนรู้และปฏิบัติตาม และความเชื่อในภิกษุสงฆ์ว่าเป็นผู้ศึกษาและปฏิบัติตามคำสั่งของพระพุทธเจ้า ท่านเป็นผู้นำคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาเผยแพร่แก่ประชาชน และ 8.2 มีความเชื่อในกฎแห่งกรรม คือเชื่อในการเวียนว่าย

ตายเกิดของมนุษย์และสัตว์ ตลอดจนความเชื่อว่าสวรรค์ นรก มีจริง สำหรับองค์ประกอบของความเชื่อทางพุทธศาสนาที่ผู้วิจัยปรับสร้างโดยอ้างอิงจากนิยามของ ดวงเดือน พันธุมนาวิณและคณะ (2540) เนื่องจากเป็นการศึกษาที่มีความเป็นระบบและครอบคลุม เหมาะสมกับบริบทของคนไทยที่ส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน ผู้วิจัยได้นำมาปรับสร้างเพิ่มเติมเพื่อใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความครอบคลุมเนื้อหาตามนิยามปฏิบัติการมากขึ้น ข้อคำถามของแบบวัดนี้เป็นแบบมาตราประมาณค่า 6 ระดับ จากจริงที่สุด (6 คะแนน) ถึง ไม่จริงเลย (1 คะแนน) จำนวน 43 ข้อ

การหาคุณภาพของแบบวัดแรงจูงใจอาสา

ขั้นตอนการหาคุณภาพของแบบวัดแรงจูงใจอาสา ได้แก่ การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า ค่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่สอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามและนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัย (Item-objective congruence index: IOC) ผลการวิเคราะห์ค่า IOC จากข้อคำถามทั้งหมด 43 ข้อ พบว่ามีค่า IOC ที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 29 ข้อ และการพิจารณาปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 8 ข้อ รวมมีข้อคำถามที่คงอยู่จำนวน 37 ข้อ แล้วจึงนำไปทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพรายข้อของแบบวัดด้วยการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item discrimination) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของแบบวัดทั้งฉบับที่ไม่รวมข้อนั้น พบว่า ทุกข้อผ่านเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ระหว่าง 0.481 – 0.725 เมื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่า แบบวัดแรงจูงใจอาสา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.956 แสดงว่าแบบวัดที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพด้านความสอดคล้องภายในอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

ในการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างแบบวัดแรงจูงใจอาสา โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า แบบจำลองแรงจูงใจอาสา ยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) น้อย รวมไปถึงข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกับข้อคำถามอื่นๆ ออกไป โดยทำการตัดออกทีละข้อคำถาม จนแบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบดัชนีความกลมกลืน ได้แก่ $\chi^2 = 1061.72$, $df = 601$ ($p=0.000$), $CFI = 0.97$, $NNFI = 0.96$, $RMSEA = 0.062$ พบว่าดัชนีความกลมกลืนเกือบทุกตัวผ่านเกณฑ์ มีเพียงค่าดัชนีค่าสถิติ χ^2 เพียงตัวเดียวที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งค่าสถิติ χ^2 มีจุดอ่อนที่อาจมีนัยสำคัญทางสถิติได้ ทั้งนี้เนื่องจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมาก จึงทำให้ค่า χ^2 มีนัยสำคัญทางสถิติ (Schumacker; & Lomax. 2004:100; Iacobucci. 2010) แม้ว่าแบบจำลองจะมีความกลมกลืนแล้วก็ตาม และเมื่อพิจารณาร่วมกับดัชนีตัวอื่น ๆ แล้วทุกตัวบ่งบอกไปในทางเดียวกันว่าทุกตัวผ่านเกณฑ์ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าแบบจำลองแรงจูงใจอาสา มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง พบว่า CR หรือค่าความเที่ยงเชิงโครงสร้างของแบบจำลองการวัด = 0.98 และ AVE หรือค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ = 0.57 แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมี

ความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.61-0.84 เมื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองแรงจูงใจอาสาที่มี 8 องค์ประกอบดีกว่าแบบจำลองการวัดที่มีองค์ประกอบเดียว พิจารณาได้จากค่า $\Delta\chi^2 = 459.79$, $df = 28$, $p = 0.000$ ดังนั้นแบบวัดแรงจูงใจอาสาจึงควรยังคงเป็น 8 องค์ประกอบเช่นเดิม และมีจำนวนข้อคำถามจำนวน 37 ข้อ

ตัวอย่าง แบบวัดแรงจูงใจอาสา

0. ข้าพเจ้าเข้าร่วมทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร เพราะทำให้ได้ช่วยเหลือผู้อื่น

.....
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

00. การทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสรช่วยให้ข้าพเจ้าพบแนวทางที่ดีขึ้นในการพัฒนาการเรียน

.....
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

2. แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม

การสร้างแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม

เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยถามเกี่ยวกับการรับรู้ของนักศึกษาถึงการได้รับความช่วยเหลือ สนับสนุนด้านต่างๆ ในการทำกิจกรรมอาสาของชมรม จากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ในสังคม ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน ครูอาจารย์ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotional support) หมายถึง การแสดงออกที่เป็นการสนับสนุนให้กำลังใจ ปลอดภัย ปรารถนา สร้างความรู้สึกมั่นคง ซึ่งทำให้นักศึกษารู้สึกว่าตนได้รับความรัก ความเอาใจใส่จากผู้อื่นในการทำกิจกรรมอาสาของชมรม 2) การสนับสนุนทางด้านการให้คุณค่า (Esteem support) หมายถึง การแสดงออกจากผู้อื่นที่เป็นแสดงถึงการยอมรับ เห็นด้วยกับความคิดหรือความรู้สึก เคารพในศักดิ์ศรีและมองเห็นคุณค่าของบุคคล ทำให้นักศึกษารู้สึกว่าตนมีประโยชน์และมีความสามารถในการทำกิจกรรมอาสาของชมรม 3) การสนับสนุนทางวัตถุ (Tangible support) หมายถึง การได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นในการทำกิจกรรมอาสาของชมรมในด้านสิ่งของ เงินทอง หรือแม้กระทั่งการบริการ เช่น เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ การช่วยเหลือโดยใช้แรงงาน เป็นต้น 4) การสนับสนุนทางด้านข้อมูลสารสนเทศ (Informational support) หมายถึง การได้รับคำแนะนำ แนวทาง หรือข้อมูล

สะท้อนกลับที่อาจช่วยในการแก้ปัญหาหรือดำเนินการในการทำกิจกรรมอาสาของชมรม ลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 6 ระดับ จาก จริงที่สุด (6 คะแนน) ถึง ไม่จริงเลย (1 คะแนน) จำนวน 24 ข้อ

การหาคุณภาพของแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม

ขั้นตอนการหาคุณภาพของแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม ได้แก่ การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า ค่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่สอดคล้องกันระหว่างข้อคำถาม และนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัย (Item-objective congruence index: IOC) ผลการวิเคราะห์ค่า IOC พบว่า มีค่า IOC ที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 18 ข้อ และมีการพิจารณาปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ข้อ รวมแล้วมีข้อคำถามที่คงอยู่จำนวน 21 ข้อ แล้วจึงนำไปทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพรายข้อของแบบวัดด้วยการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item discrimination) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของแบบวัดทั้งหมดที่ไม่รวมข้อนั้น พบว่า ไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 3 ข้อ จึงได้ทำการพิจารณาและตัดข้อคำถามที่ไม่ผ่านทิ้งไป รวมแล้วเหลือจำนวนข้อคำถาม 18 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ระหว่าง 0.618 – 0.805 เมื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่าแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.949 แสดงว่าแบบวัดที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพด้านความสอดคล้องภายในอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

ในการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า แบบจำลองการสนับสนุนทางสังคมยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) น้อย รวมไปถึงข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกับข้อคำถามอื่นๆ ออกไป โดยทำการตัดออกทีละข้อคำถาม จนแบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบดัชนีความกลมกลืน ได้แก่ $\chi^2 = 174.02$, $df = 113$ ($p=0.00020$), $CFI = 0.99$, $NNFI = 0.98$, $RMSEA = 0.060$ พบว่าดัชนีความกลมกลืนเกือบทุกตัวผ่านเกณฑ์ มีเพียงค่าดัชนีค่าสถิติ χ^2 เพียงตัวเดียวที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งค่าสถิติ χ^2 มีจุดอ่อนที่อาจมีนัยสำคัญทางสถิติได้ ทั้งนี้เนื่องจากจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จึงทำให้ค่า χ^2 มีนัยสำคัญทางสถิติ (Schumacker; & Lomax. 2004:100; Iacobucci. 2010) แม้ว่าแบบจำลองจะมีความกลมกลืนแล้วก็ตาม และเมื่อพิจารณาร่วมกับดัชนีตัวอื่น ๆ แล้วทุกตัวบ่งบอกไปในทางเดียวกันว่าทุกตัวผ่านเกณฑ์ จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองการสนับสนุนทางสังคมมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง พบว่า $CR = 0.96$ และ $AVE = 0.59$ แสดงว่า ข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.62 – 0.87 เมื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองการสนับสนุนทางสังคมที่มี 4 องค์ประกอบนี้ดีกว่าแบบจำลองการวัดที่มีองค์ประกอบเดียว พิจารณาได้จากค่า $\Delta\chi^2 = 172.89$,

$df = 6, p = 0.000$ ดังนั้นแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมจึงควรยังคงเป็น 4 องค์ประกอบ เช่นเดิม และมีจำนวนข้อคำถามจำนวน 18 ข้อ

ตัวอย่าง แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม

0. ข้าพเจ้าได้รับกำลังใจจากเพื่อนยามที่ข้าพเจ้าพบอุปสรรคในการทำกิจกรรมของชมรมหรือสโมสร

.....
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

00. มหาวิทยาลัยของข้าพเจ้าให้การสนับสนุนและยกย่องคนที่ทำความดีจากการทำกิจกรรมของชมรมหรือสโมสร

.....
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

3. แบบวัดพฤติกรรมอาสา

การสร้างแบบวัดพฤติกรรมอาสา

เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยถามเกี่ยวกับพฤติกรรมที่นักศึกษาได้เสียสละแรงงาน ไม่ว่าจะเป็นทางกาย ทางความคิด หรือเวลาในการเข้าร่วมทำกิจกรรมของชมรม โดยวัดจากระดับความมากน้อยของการเข้าร่วมทำกิจกรรมอาสาของชมรม ในชั้นวางแผนเตรียมการ ชั้นการดำเนินงาน และชั้นประเมินสรุปผลการดำเนินงานนี้ด้วยความตั้งใจ จำนวน 15 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 4 ระดับ จากได้รับมอบหมายและเข้าร่วมทุกครั้ง ได้รับมอบหมายและเข้าร่วมเกือบทุกครั้ง ได้รับมอบหมายและเข้าร่วมบางครั้ง ได้รับมอบหมายแต่ไม่ได้เข้าร่วม และไม่ได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมนี้ ส่วนความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละข้อ จะให้ผู้ตอบประมาณค่า 4 ระดับ จาก ตั้งใจมากที่สุด ตั้งใจมาก ตั้งใจปานกลาง ตั้งใจน้อย ตั้งใจน้อยที่สุด ทั้งนี้การคิดคะแนนนั้นจะนำลักษณะทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมและความตั้งใจในการทำกิจกรรมเพื่อกำหนดคะแนนดังตารางการให้คะแนนดังนี้

การเข้าร่วม \ ความตั้งใจ	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ได้รับมอบหมายและเข้าร่วมทุกครั้ง (3)	15	12	9	6	3
ได้รับมอบหมายและเข้าร่วมเกือบทุกครั้ง (2)	10	8	6	4	2
ได้รับมอบหมายและเข้าร่วมบางครั้ง (1)	5	4	3	2	1
ได้รับมอบหมายแต่ไม่ได้เข้าร่วม (0)					

ถ้าผู้ตอบเลือกคำตอบว่าชมรมไม่มีการดำเนินกิจกรรมนั้น หรือ ตอบว่าไม่ได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมนั้น จะไม่นำมาคิดคะแนน ส่วนผู้ตอบที่ตอบว่าได้รับมอบหมายแต่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมจะให้ 0 คะแนน ส่วนคำตอบในลักษณะอื่นๆ เป็นไปตามตารางการให้คะแนนด้านบน ทั้งนี้ผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงแสดงว่าพฤติกรรมอาสาสูงกว่าผู้ตอบที่มีคะแนนรวมจากแบบวัดต่ำ

การหาคุณภาพของแบบวัดพฤติกรรมอาสา

ขั้นตอนการหาคุณภาพของแบบวัดพฤติกรรมอาสา ได้แก่ การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า ค่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่สอดคล้องกันระหว่างข้อคำถาม และนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัย (Item-objective congruence index: IOC) ผลการวิเคราะห์ค่า IOC พบว่า ข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ ทุกข้อมีค่า IOC ที่ผ่านเกณฑ์ แล้วจึงนำไปทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพรายข้อของแบบวัดด้วยการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item discrimination) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของแบบวัดทั้งหมดที่ไม่รวมข้อนั้น พบว่า ทุกข้อผ่านเกณฑ์ของค่าอำนาจจำแนก และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ระหว่าง 0.453-0.835 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่าแบบวัดพฤติกรรมอาสา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.924 แสดงว่าแบบวัดที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพด้านความสอดคล้องภายในอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

ในการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดพฤติกรรมอาสา โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า แบบจำลองการสนับสนุนทางสังคมยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) น้อยรวมไปถึงข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกับข้อคำถามอื่นๆ ออกไป โดยทำการตัดออกทีละข้อคำถาม จนแบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบดัชนีความกลมกลืน ได้แก่ $\chi^2 = 30.67$, $df = 17$ ($p=0.022$), $CFI = 0.99$, $NNFI = 0.98$, $RMSEA = 0.072$ พบว่าดัชนีความกลมกลืนเกือบทุกตัวผ่านเกณฑ์ เมื่อพิจารณาความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง พบว่า $CR = 0.92$ และ $AVE = 0.60$ แสดงว่า ข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะ

กับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ พบว่าค่า น้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.63 – 0.88 เมื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิง จำแนก ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองพฤติกรรมอาสาที่มี 3 องค์ประกอบนี้ดีกว่าแบบจำลองการ วัดที่มีองค์ประกอบเดียว พิจารณาได้จากค่า $\Delta\chi^2 = 111.44$, $df = 3$, $p = 0.000$ ดังนั้นแบบ วัดพฤติกรรมอาสาจึงควรยังคงเป็น 3 องค์ประกอบเช่นเดิม และมีจำนวนข้อคำถามจำนวน 8 ข้อ

ตัวอย่าง แบบวัดพฤติกรรมอาสา

กิจกรรม	ชมรมมี การ ดำเนิน กิจกรรมนี้	ลักษณะการเข้าร่วมของท่าน	ท่านตั้งใจในการเข้า ร่วมกิจกรรมดังกล่าว มากน้อยเพียงใด
0. เข้าร่วมประชุมเพื่อ วางแผนคัดเลือกพื้นที่	☐ มี ☐ ไม่มี	☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วม <u>ทุกครั้ง</u> ☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วม <u>เกือบทุก</u> <u>ครั้ง</u> ☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วม <u>บางครั้ง</u> ☐ ท่านได้รับมอบหมายแต่ <u>ไม่ได้เข้าร่วม</u> ☐ ท่าน <u>ไม่</u> ได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมนี้	☐ ตั้งใจมากที่สุด ☐ ตั้งใจมาก ☐ ตั้งใจปานกลาง ☐ ตั้งใจน้อย ☐ ตั้งใจน้อยที่สุด

4. แบบวัดความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา

การสร้างแบบวัดความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา

แบบวัดความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาเป็นแบบวัดที่ถาถามถึงการตอบสนองทางความรู้สึกหรืออารมณ์ทางบวกของนักศึกษาอันเป็นผลมาจากการได้รับประสบการณ์ในการทำกิจกรรมอาสาของชมรม ผู้วิจัยปรับมาจากดัชนีวัดความพึงพอใจอาสา (The Volunteer Satisfaction Index: VSI) ของกาลินโด-คุห์นและกัชเลย์ (Galindo-Kuhn; & Guzley. 2001) ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการสนับสนุนขององค์กร (Organizational support) หมายถึง นักศึกษาเกิดความพึงพอใจจากการที่ชมรม ให้ความสนับสนุนด้านต่างๆ ในการทำกิจกรรม เช่น สนับสนุนช่วยเหลือเมื่อนักศึกษาต้องการความช่วยเหลือ ให้การยอมรับในตัวนักศึกษา ให้ผลป้อนกลับด้านการปฏิบัติงานแก่นักศึกษา 2) ด้านประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วม (Participation efficacy) หมายถึง นักศึกษาเกิดความพึงพอใจจากการที่ตนเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอาสา เห็นว่าการมีส่วนร่วมของตนนั้นก่อให้เกิดประโยชน์หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางบวกกับผู้อื่น รู้สึกถึงความสามารถของตนเองว่ามีประสิทธิภาพ 3) ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) หมายถึง ความพึงพอใจของนักศึกษาในศักยภาพตนเองเนื่องจากได้ทำงานที่เหมาะสมกับทักษะของตน ได้พัฒนาความสามารถด้านต่างๆ จากการทำกิจกรรมอาสา การมีโอกาสได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และ 4) ด้านการบูรณาการกับกลุ่ม (Group integration) หมายถึง ความพึงพอใจที่นักศึกษามีต่อ

สัมพันธ์ภาพทางสังคมกับชมรมหรือสโมสร อันเกิดจากการทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสร ข้อคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 6 ระดับ จากพึงพอใจมากที่สุด (6 คะแนน) ถึง ไม่พึงพอใจอย่างมาก (1 คะแนน) จำนวน 26 ข้อ

การหาคุณภาพของแบบวัดความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา

ขั้นตอนการหาคุณภาพของแบบวัดความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา ได้แก่ การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า ค่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่สอดคล้องกันระหว่างข้อคำถาม และนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัย (Item-objective congruence index: IOC) ผลการวิเคราะห์ค่า IOC พบว่ามีค่า IOC ที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 22 ข้อ และมีการพิจารณาปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ข้อ รวมแล้วมีข้อคำถามที่คงอยู่จำนวน 25 ข้อ แล้วจึงนำไปทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพรายข้อของแบบวัดด้วยการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item discrimination) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของแบบวัดทั้งฉบับที่ไม่รวมข้อนั้น พบว่า ทุกข้อผ่านเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ระหว่าง 0.469 – 0.797 เมื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่า แบบวัดความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.959 แสดงว่าแบบวัดที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพด้านความสอดคล้องภายในอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

ในการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างแบบวัดความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า แบบจำลองความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา ยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) น้อย รวมไปถึงข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกับข้อคำถามอื่นๆ ออกไปทีละข้อคำถาม จนแบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบดัชนีความกลมกลืน ได้แก่ $\chi^2 = 381.52$, $df = 224$ ($p=0.000$), $CFI = 0.98$, $NNFI = 0.98$, $RMSEA = 0.068$ พบว่าดัชนีความกลมกลืนเกือบทุกตัวผ่านเกณฑ์ มีเพียงค่าดัชนีค่าสถิติ χ^2 เพียงตัวเดียวที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งค่าสถิติ χ^2 มีจุดอ่อนที่อาจมีนัยสำคัญทางสถิติได้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จึงทำให้ค่า χ^2 มีนัยสำคัญทางสถิติ (Schumacker; & Lomax. 2004:100; Iacobucci. 2010) แม้ว่าแบบจำลองจะมีความกลมกลืนแล้วก็ตาม และเมื่อพิจารณาร่วมกับดัชนีตัวอื่น ๆ แล้วทุกตัวบ่งบอกไปในทางเดียวกันว่าทุกตัวผ่านเกณฑ์ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าแบบจำลองความพึงพอใจในกิจกรรมอาสา มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง พบว่า $CR = 0.97$ และ $AVE = 0.59$ แสดงว่า ข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.67 – 0.84 เมื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองความ

พึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาที่มี 4 องค์ประกอบดีกว่า แบบจำลองการวัดที่มีองค์ประกอบเดียว พิจารณาได้จากค่า $\Delta\chi^2 = 277.53$, $df = 6$, $p = 0.000$ ดังนั้นแบบวัดความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา จึงควรยังคงเป็น 4 องค์ประกอบเช่นเดิม และมีจำนวนข้อคำถามที่ปรับใหม่แล้ว จำนวน 23 ข้อ

ตัวอย่าง แบบวัดความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา

0. สัมพันธภาพของข้าพเจ้าที่มีกับเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยฯ ที่ชมรมต้องติดต่อประสานงานด้วย

.....
 พึงพอใจมากที่สุด พึงพอใจมาก ค่อนข้างพึงพอใจ ค่อนข้างไม่พึงพอใจ ไม่พึงพอใจ ไม่พึงพอใจอย่างมาก

00. การได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ของข้าพเจ้าจากการทำกิจกรรมอาสาของชมรม

.....
 พึงพอใจมากที่สุด พึงพอใจมาก ค่อนข้างพึงพอใจ ค่อนข้างไม่พึงพอใจ ไม่พึงพอใจ ไม่พึงพอใจอย่างมาก

5. แบบวัดเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม

การสร้างแบบวัดเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม

เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ซึ่งจะถามนักศึกษาในเรื่องของความเชื่อ ความรู้ หรือความคิดต่อการทำประโยชน์ต่อสังคมว่าเป็นสิ่งที่ดี มีประโยชน์หรือมีคุณค่า เป็นสิ่งที่พึงกระทำ ทำให้เกิดความรู้สึกชอบ พอใจ และพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมหรือสนับสนุนให้เกิดการทำประโยชน์เพื่อสังคม ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้เชิงประเมินค่า (Cognitive component) หมายถึง การที่นักศึกษามีความเชื่อ ความรู้ หรือความคิดเกี่ยวกับการทำประโยชน์เพื่อสังคมว่าเป็นสิ่งที่ดี มีประโยชน์หรือมีคุณค่า เป็นสิ่งที่พึงกระทำ 2) ด้านความรู้สึก (Affective component) หมายถึงอารมณ์ความรู้สึกของนักศึกษาที่แสดงออกมาในลักษณะชอบ หรือพอใจต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม และ 3) ด้านความพร้อมกระทำ (Action tendency component) หมายถึง การที่นักศึกษาแสดงถึงแนวโน้มหรือมีความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมหรือสนับสนุนการทำประโยชน์เพื่อสังคม ทั้งนี้การทำประโยชน์เพื่อสังคมที่สอบถาม หมายถึง การเข้าร่วมทำกิจกรรมที่ทำให้เกิดประโยชน์เพื่อผู้อื่นหรือเพื่อส่วนรวม หรือการแสดงออกที่ทำให้เห็นว่านักศึกษาคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวเช่น การเข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนเป็นผู้จัด, การช่วยเหลือบริจาคสิ่งของ, การช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนในสังคม เป็นต้น ลักษณะแบบวัดเป็นมาตราประมาณค่า 6 ระดับ จาก จริงที่สุด (6 คะแนน) ถึง ไม่จริงเลย (1 คะแนน) จำนวน 26 ข้อ

การหาคุณภาพของแบบวัดเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม

ขั้นตอนการหาคุณภาพของแบบวัดเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม ได้แก่ การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า ค่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่สอดคล้องกันระหว่างข้อคำถาม และนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรในการวิจัย (Item-objective congruence index: IOC) ผลการวิเคราะห์ค่า IOC และพิจารณาปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ รวมแล้วมีข้อคำถามที่คงอยู่จำนวน 26 ข้อ จากนั้นนำไปทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพรายข้อของแบบวัดด้วยการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item discrimination) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของแบบวัดทั้งฉบับที่ไม่รวมข้อนั้น พบว่า มีข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ค่าอำนาจจำแนก 4 ข้อ จึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามทิ้งไป คงเหลือ 22 ข้อ เมื่อวิเคราะห์อีกครั้งได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของแบบวัดทั้งฉบับที่ไม่รวมข้อนั้นอยู่ระหว่าง 0.368-0.741 จากนั้นเมื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่า แบบวัดเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.909 แสดงว่าแบบวัดที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพด้านความสอดคล้องภายในอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

ในการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างแบบวัดเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า แบบจำลองเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) น้อย รวมไปถึงข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกับข้อคำถามอื่นๆ ออกไปทีละข้อคำถาม จนแบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบดัชนีความกลมกลืน ได้แก่ $\chi^2 = 114.58$, $df = 62$ ($p=0.00006$), $CFI = 0.97$, $NNFI = 0.96$, $RMSEA = 0.074$ พบว่าดัชนีความกลมกลืนเกือบทุกตัวผ่านเกณฑ์ เมื่อพิจารณาความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง พบว่า $CR = 0.94$ และ $AVE = 0.57$ แสดงว่า ข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.57-0.92 เมื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมที่มี 3 องค์ประกอบดีกว่า แบบจำลองการวัดที่มีองค์ประกอบเดียว พิจารณาได้จากค่า $\Delta\chi^2 = 341.02$, $df = 3$, $p = 0.000$ ดังนั้นแบบวัดความพึงพอใจในกิจกรรมอาสาจึงควรยังคงเป็น 3 องค์ประกอบ เช่นเดิม และมีจำนวนข้อคำถามที่ปรับใหม่แล้วจำนวน 13 ข้อ

ตาราง 4 สรุปช่วงเวลาของการเก็บรวบรวมข้อมูล

ครั้งที่ของการเก็บ	เดือนที่เก็บ	ช่วงห่างของการเก็บ
T ₁	กรกฎาคม 2556	
T ₂	กันยายน 2556	T ₁ ถึง T ₂ = 2 เดือน
T ₃	ธันวาคม 2556	T ₂ ถึง T ₃ = 3 เดือน
T ₄	กุมภาพันธ์ 2557	T ₃ ถึง T ₄ = 2 เดือน

ในการเก็บข้อมูลจริงผู้วิจัยแจกแบบสอบถามในการวัดครั้งที่ 1 (เดือนกรกฎาคม 2556) ทั้งสิ้น 311 ชุด ได้รับการตอบกลับจำนวน 184 ชุด อัตราตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 59.16 ส่วนการเก็บข้อมูลในครั้งที่ 2 ในอีก 2 เดือนถัดมาจากการเก็บข้อมูลครั้งแรก (เดือนกันยายน 2556) แจกแบบสอบถามไปจำนวน 184 ชุด ได้รับการตอบกลับจำนวน 155 ชุด (อัตราตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 84.24) การเก็บข้อมูลในครั้งที่ 3 ในอีก 5 เดือนถัดมาจากการเก็บข้อมูลครั้งแรก (เดือนธันวาคม 2556) ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามไปจำนวน 155 ชุด ได้รับการตอบกลับจำนวน 153 ชุด (อัตราตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 98.71) และการเก็บข้อมูลครั้งที่ 4 ซึ่งเป็นครั้งสุดท้าย ในอีก 7 เดือนถัดมาจากการเก็บข้อมูลครั้งแรก (กุมภาพันธ์ 2557) แจกแบบสอบถามไปจำนวน 153 ชุด ได้รับการตอบกลับจำนวน 153 ชุด (อัตราตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 100) และเมื่อผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลพบว่าเหลือกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 152 คน

4. การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง โดยจัดทำเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย (Participant information sheet) ให้ลงนามแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย (Informed consent form) ในส่วนปกหน้าของแบบสอบถาม เพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการวิจัย เพื่อให้ทราบสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมการวิจัย

5. การจัดการทำข้อมูล

1. ก่อนดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบในเครื่องมือวัดแต่ละชุด และใช้ข้อมูลของชุดที่มีความสมบูรณ์มาดำเนินการวิเคราะห์
2. ตรวจสอบให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนสำหรับเครื่องมือการวิจัยแต่ละชุด
3. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นและส่วนของการทดสอบสมมติฐานเพื่อตอบคำถามงานวิจัย โดยมีแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลและวิธีการทางสถิติดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและลักษณะของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1.1 วิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

1.2 วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อทราบลักษณะการแจกแจงของตัวแปรและหาค่าความสัมพันธ์รายตัวแปรเพื่อทราบถึงลักษณะความสัมพันธ์เบื้องต้นก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

2.1 การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ใช้การวิเคราะห์แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง (Latent growth curve model)

2.2 การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 และข้อที่ 3 ใช้การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling) ในการทดสอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรเชิงเหตุและตัวแปรเชิงผลที่มีการวัดเหลืออมเวลาในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาและทดสอบแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของกระบวนการทำกิจกรรมอาสา

บทที่ 4

ผลการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาการเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสา ซึ่งได้แก่ แรงจูงใจอาสา การสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสา ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา และเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจึงแบ่งการนำเสนอดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

เพื่อให้การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และเกิดความเข้าใจในผลการวิเคราะห์ที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ตลอดจนความหมายที่ใช้แทนค่าสถิติต่างๆ ในการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์หรืออักษรใช้แทนค่าสถิติ

สัญลักษณ์หรืออักษร	ความหมาย
$\bar{x}$	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต
SD	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
SE	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard error)
χ^2	ค่าสถิติไคสแควร์
df	องศาอิสระ(Degree of freedom)
R^2	สัมประสิทธิ์การทำนาย(Coefficient of determination)
β	สัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน
e	ความคลาดเคลื่อนในการวัด

ในส่วนของตัวแปรของการศึกษา ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ชื่อของตัวแปร ดังนี้

ตัวแปร	ความหมาย
vmt ₁	ตัวแปรแรงจูงใจอาสาในการวัดครั้งที่ 1
vmt ₂	ตัวแปรแรงจูงใจอาสาในการวัดครั้งที่ 2
vmt ₃	ตัวแปรแรงจูงใจอาสาในการวัดครั้งที่ 3
vmt ₄	ตัวแปรแรงจูงใจอาสาในการวัดครั้งที่ 4

ตัวแปร	ความหมาย
sst ₂	ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมในการวัดครั้งที่ 2
sst ₃	ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมในการวัดครั้งที่ 3
sst ₄	ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมในการวัดครั้งที่ 4
vbt ₂	ตัวแปรพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 2
vbt ₃	ตัวแปรพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3
vbt ₄	ตัวแปรพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 4
vst ₂	ตัวแปรความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 2
vst ₃	ตัวแปรความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3
vst ₄	ตัวแปรความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 4
asbt ₁	ตัวแปรเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมในการวัดครั้งที่ 1
asbt ₂	ตัวแปรเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมในการวัดครั้งที่ 2
asbt ₃	ตัวแปรเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมในการวัดครั้งที่ 3
asbt ₄	ตัวแปรเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมในการวัดครั้งที่ 4

ส่วนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จำนวน 4 เขตพื้นที่ ได้แก่ เขตพื้นที่เชียงใหม่ เขตพื้นที่เชียงราย เขตพื้นที่น่าน และเขตพื้นที่ตาก ปีการศึกษา 2556 ที่เข้าร่วมทำกิจกรรมนักศึกษาโดยเป็นสมาชิกของชมรมมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อบริการชุมชนหรือสังคม บำเพ็ญหรือทำประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเขตพื้นที่ที่ศึกษาอยู่ เพศ อายุ คณะที่ศึกษา ชมรมที่สังกัด ทั้งนี้ลักษณะโดยทั่วไปดังกล่าวสามารถแสดงรายละเอียดของข้อมูลเบื้องต้นได้ดังตาราง 5

ตาราง 5 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
กลุ่มตัวอย่าง (n=152)				
เพศ				
-ชาย	94	61.8		
-หญิง	58	38.2		
อายุ (ปี)			18.85	0.71

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษาปัจจุบัน		
-ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	46	30.3
-ปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี, หลักสูตร 5 ปี)	106	69.7
สาขาวิชา		
-ช่างจักรกลหนัก	2	1.3
-เทคนิคคอมพิวเตอร์	8	5.3
-ช่างยนต์	28	18.4
-ครุศาสตร์อุตสาหกรรม (วิศวกรรมโยธา)	28	18.4
-ครุศาสตร์อุตสาหกรรม (วิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์และ โทรคมนาคม)	14	9.2
-วิศวกรรมโยธา	31	20.4
-บริหารธุรกิจ (การตลาด)	12	7.9
-พืชศาสตร์	11	7.2
-วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร	3	2
-บริหารธุรกิจ (การจัดการ)	10	6.6
-การบัญชี	5	3.3
คณะ		
-คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์	27	17.8
-คณะวิศวกรรมศาสตร์	111	73
-คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร	14	9.2
เขตพื้นที่		
-เขตพื้นที่เชียงใหม่	78	51.3
-เขตพื้นที่เชียงราย	31	20.4
-เขตพื้นที่น่าน	14	9.2
-เขตพื้นที่ตาก	29	19.1

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
ชมรมที่สังกัด		
-ครูอาสา	28	18.4
-พุทธศาสตร์	14	9.2
-Computer club	7	4.6
-คนจรอาสา	28	18.4
-ต้นกล้าสีเขียว	13	8.6
-กระดานดำเพื่อน้อง	19	12.5
-วิทย์อาสา	14	9.2
-ค่ายอาสาตาก	29	19.1

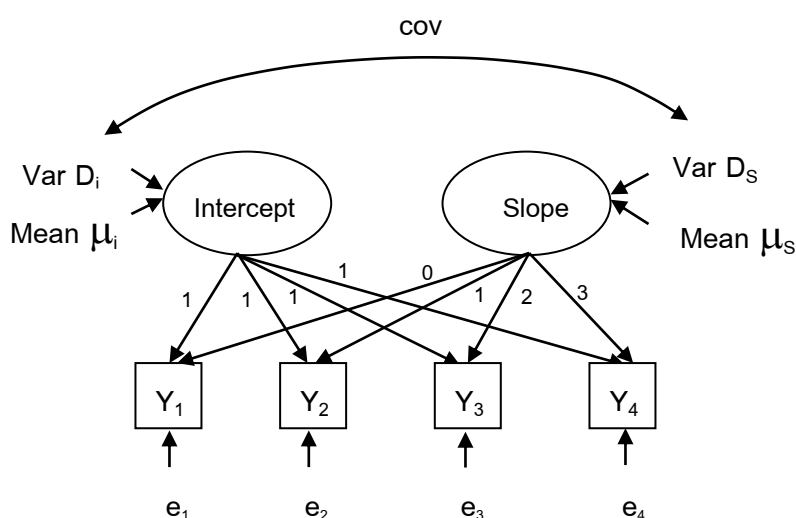
จากตาราง 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 152 คนนั้น ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 61.8 มีอายุโดยเฉลี่ย 18.85 ปี ส่วนใหญ่เรียนอยู่ในระดับชั้นปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี หลักสูตร 5 ปี) คิดเป็นร้อยละ 69.7 รองลงมาเป็นระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง คิดเป็นร้อยละ 30.3 โดยส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาสาขาวิชาวิศวกรรมโยธา คิดเป็นร้อยละ 20.4 รองลงมาคือสาขาวิชาช่างยนต์และครุศาสตร์อุตสาหกรรม (วิศวกรรมโยธา) ซึ่งมีจำนวนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 18.4 ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 73 รองลงมาคือคณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 17.8 ส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่เชียงใหม่ คิดเป็นร้อยละ 51.3 รองลงมาคือเขตพื้นที่เชียงราย คิดเป็นร้อยละ 20.4 ทั้งนี้ส่วนใหญ่มาจากชมรมค่ายอาสาตาก คิดเป็นร้อยละ 19.1 รองลงมาคือชมรมครูอาสาและชมรมคนจรอาสา ซึ่งมีจำนวนเท่ากัน โดยคิดเป็นร้อยละ 18.4

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

2.1 การศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสา ซึ่งได้แก่ แรงจูงใจอาสา การสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสา ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา และเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม โดยใช้การวิเคราะห์แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง (Latent growth curve model) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 การวิเคราะห์แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของแรงจูงใจอาสา

การวิเคราะห์ที่ใช้แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงเป็นการวิเคราะห์ที่วัดความก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณ โดยมีลักษณะเป็นโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Models: SEM) ที่มีกรอบแนวคิดว่า คะแนนการวัดแต่ละครั้งเป็นคะแนนผสม (Composite score) ที่ประกอบด้วยคะแนน 3 ส่วน คือ คะแนนความสามารถเดิม (Intercept) อัตราพัฒนาการ (Slope) และคะแนนความคลาดเคลื่อนในการวัด (Error score) โดยที่องค์ประกอบร่วมที่แฝงอยู่สำหรับการวัดทุกครั้งคือ คะแนนความสามารถเดิมและอัตราพัฒนาการ โดยมีความคลาดเคลื่อนในการวัดเป็นองค์ประกอบเฉพาะของการวัดแต่ละครั้ง ทั้งนี้ข้อดีของการวิเคราะห์ที่ใช้แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงคือ เป็นแบบจำลองที่ประหยัด ง่ายต่อการตีความ ไม่มีความลำเอียงในการประมาณค่า สามารถประมาณค่าอัตราการเปลี่ยนแปลงและความคลาดเคลื่อนในการวัดได้อย่างดีแม้รูปแบบพัฒนาการจะเป็นเส้นตรงหรือไม่เป็นเส้นตรงก็ตาม และแม้กลุ่มตัวอย่างจะน้อยหรือมีการขาดหายของข้อมูล (สุกมาส อังศุโชติ; สมถวิล วิจิตรวรรณ; และ รัชนี้กุล ภิญโญภาณุวัฒน์. 2554: 264) โดยมีแบบจำลองโค้งพัฒนาการตามสมมติฐานดังภาพประกอบ 11

ภาพประกอบ 11 แบบจำลองโค้งพัฒนาการตามสมมติฐาน

ทั้งนี้ในการศึกษาลักษณะของแบบจำลอง จะพิจารณาถึงดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และค่าพารามิเตอร์ที่สำคัญ อันได้แก่ ค่าเฉลี่ยของตัวแปรแฝงคะแนนเริ่มต้น ($\text{Var } D_i$) ค่าเฉลี่ยของตัวแปรแฝงอัตราการเปลี่ยนแปลง ($\text{Var } D_s$) ความแปรปรวนของตัวแปรแฝงคะแนนเริ่มต้น ($\text{Mean } \mu_i$) ความแปรปรวนของตัวแปรแฝงอัตราการเปลี่ยนแปลง ($\text{Mean } \mu_s$) ความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรแฝงคะแนนเริ่มต้นกับตัวแปรแฝงอัตราการเปลี่ยนแปลง (cov) ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนในการวัดครั้งที่ 1 (e_1) จนถึงครั้งที่ 4 (e_4) รวมทั้งค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรแฝงโค้งพัฒนาการ (Slope) ที่มีต่อตัวแปรสังเกต ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรแฝงค่าพัฒนาการในการศึกษาครั้งนี้การวัดครั้งที่ 1 จะกำหนดให้เป็น 0 เนื่องจากเป็นการวัดก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอาสา ส่วนในการวัดครั้งที่ 2 3 และ 4 จะกำหนดให้มีค่าเป็น 1, 2 และ 3 ตามลำดับ และค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรแฝงที่เป็นค่าเริ่มต้น (Intercept) ที่มีต่อตัวแปรสังเกตในการวัดแต่ละครั้ง จะกำหนดให้มีค่าเท่ากันหมดคือ 1 เนื่องจากเป็นการสะท้อนถึงตัวแปรแฝงของคะแนนเริ่มต้น ซึ่งคือก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอาสาตนเอง ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของแรงจูงใจอาสาปรากฏดังนี้

ตาราง 6 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของแรงจูงใจอาสาตามสมมติฐาน

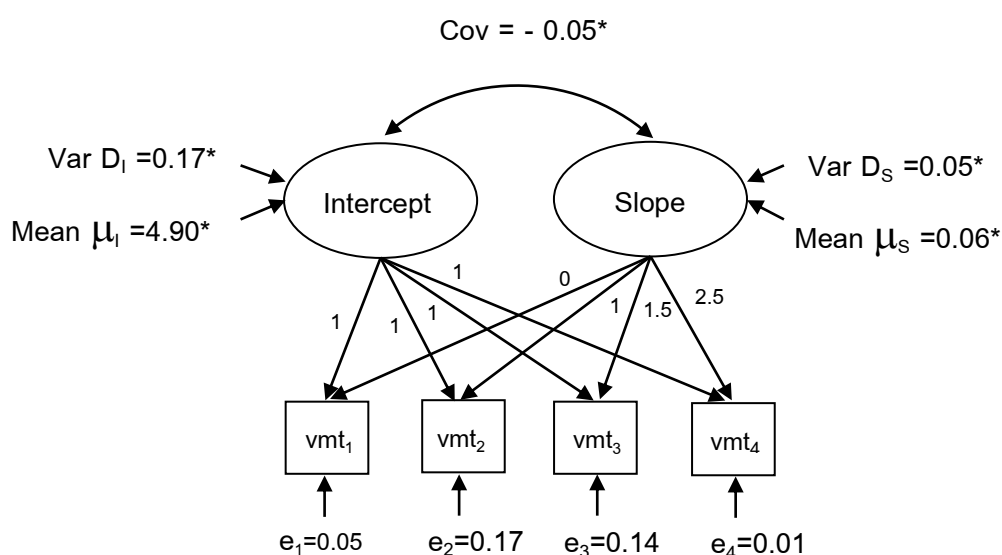
ดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลอง	เกณฑ์การตัดสิน	ค่าดัชนี	แปลผล
χ^2 , df, p-value	p. >.05	$\chi^2= 7.40$, df=3,P =0.06026	กลมกลืน
RMSEA	<.08	0.099	ไม่กลมกลืน
CFI	>.90	0.98	กลมกลืน
NNFI	>.90	0.96	กลมกลืน

จากตาราง 6 พบว่า ค่าดัชนีความกลมกลืนบางดัชนียังไม่ผ่านเกณฑ์การตัดสิน แสดงว่าแบบจำลองนี้ยังไม่กลมกลืนดีพอกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการปรับแบบจำลองใหม่โดยพิจารณาจากทั้งดัชนีการปรับแบบจำลอง (Modification index) รวมถึงลักษณะของข้อมูล ซึ่งได้แก่ สัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรแฝงพัฒนาการที่เป็นสิ่งสะท้อนอัตราการเปลี่ยนแปลงของข้อมูล ทั้งนี้ตามสมมติฐานแล้วผู้วิจัยคาดหวังว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มเป็นเส้นตรง จึงกำหนดสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรแฝงพัฒนาการเป็น 0, 1, 2, 3 แต่เมื่อแบบจำลองยังไม่กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงปรับแบบจำลองใหม่ซึ่งได้ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองดังนี้

ตาราง 7 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของแรงจูงใจอาสาที่ปรับแล้ว

ดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลอง	เกณฑ์การตัดสิน	ค่าดัชนี	แปลผล
χ^2 , df, p-value	p. >.05	$\chi^2= 6.46$, df=4,P=0.16727	กลมกลืน
RMSEA	<.08	0.064	กลมกลืน
CFI	>.90	0.99	กลมกลืน
NNFI	>.90	0.98	กลมกลืน

เมื่อพิจารณาจากค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองในตาราง 7 แล้วพบว่า ดัชนีทุกตัวผ่านตามเกณฑ์ โดยผู้วิจัยปรับแบบจำลองจากการพิจารณาถึงรูปแบบการเปลี่ยนแปลงของแรงจูงใจอาสาที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำกิจกรรมอาสา ที่อัตราการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรอาจไม่ได้เพิ่มขึ้นในลักษณะที่สม่ำเสมอเท่ากันในแต่ละช่วงเวลา จึงได้ปรับให้ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรโค้งพัฒนาการที่มีต่อตัวแปรสังเกตเป็น 0, 1, 1.5 และ 2.5 ในแต่ละช่วงเวลาตามลำดับ เพื่อให้สะท้อนตรงกับลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งเมื่อทำการปรับแบบจำลองแล้วพบว่ามีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูล จึงได้แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของแรงจูงใจอาสาแสดงในภาพประกอบ 12 และมีค่าสัมประสิทธิ์ที่สำคัญดังตาราง 10

ภาพประกอบ 12 แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของแรงจูงใจอาสา

ตาราง 8 ค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของแรงจูงใจอาสาที่ปรับแล้ว

พารามิเตอร์	ค่าสัมประสิทธิ์	ความคลาดเคลื่อน มาตรฐาน	t-value (*p<0.05)
ค่าเฉลี่ยของคะแนนแรงจูงใจอาสาเริ่มต้น (Intercept)	4.90	0.04	129.70*
ค่าเฉลี่ยของพัฒนาการ (Slope)	0.06	0.02	3.42*
ความแปรปรวนของคะแนนแรงจูงใจ อาสาเริ่มต้น	0.17	0.03	5.50*
ความแปรปรวนของพัฒนาการ	0.05	0.01	5.46*
ความแปรปรวนร่วมระหว่างคะแนน แรงจูงใจอาสาเริ่มต้นกับพัฒนาการ	-0.05	0.01	5.46*

คะแนนเฉลี่ยของแรงจูงใจอาสาจากการวัดครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 4 เท่ากับ 4.94 5.07 4.96 และ 5.08 ตามลำดับ และจากตาราง 8 แสดงว่านักศึกษามีค่าเฉลี่ยของคะแนนแรงจูงใจอาสาเริ่มต้นก่อนที่จะทำกิจกรรมอาสาเท่ากับ 4.90 โดยแต่ละคนมีความแปรปรวนของคะแนนแรงจูงใจอาสาเริ่มต้นเท่ากับ 0.17 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่านักศึกษาแต่ละคนมีแรงจูงใจอาสาก่อนที่จะทำกิจกรรมแตกต่างกัน สำหรับการพิจารณาว่ามีการเปลี่ยนแปลงค่าของตัวแปรไปตามช่วงเวลาหรือไม่นั้น สามารถพิจารณาได้จากค่าสถิติ 2 ค่า ได้แก่ ค่าความแปรปรวนของพัฒนาการและค่าเฉลี่ยของพัฒนาการ ซึ่งความแปรปรวนของพัฒนาการจะเป็นค่าที่บอกว่าตัวแปรนั้นมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหรือไม่ หากความแปรปรวนของพัฒนาการมีนัยสำคัญทางสถิติหรือมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแสดงว่าแรงจูงใจอาสาที่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนค่าเฉลี่ยของพัฒนาการจะบอกทิศทางในการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากตาราง 8 ความแปรปรวนของพัฒนาการเท่ากับ 0.05 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงหมายความว่าตลอดช่วงระยะเวลาที่วัดจำนวน 4 ครั้งนั้น แรงจูงใจอาสาของนักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลังจากเข้าไปทำกิจกรรมอาสา และการเปลี่ยนแปลงนี้ในภาพรวมแล้วเป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากค่าเฉลี่ยพัฒนาการเท่ากับ 0.06 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

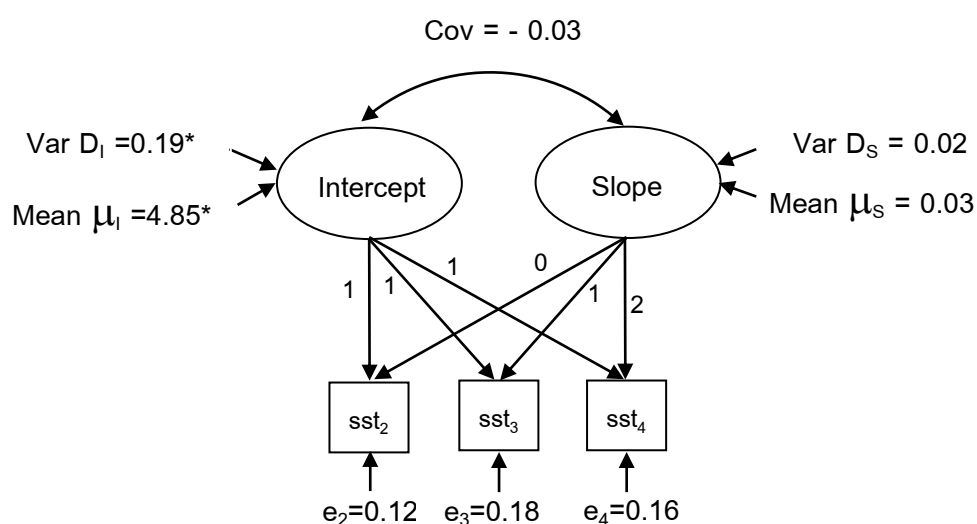
ส่วนค่าความสัมพันธ์หรือค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างคะแนนเริ่มต้นกับการเปลี่ยนแปลงมีค่าเท่ากับ -0.05 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแสดงว่าคะแนนเริ่มต้นกับการเปลี่ยนแปลงของแรงจูงใจอาสานั้นมีความสัมพันธ์กันในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือนักศึกษาที่มีแรงจูงใจอาสาเริ่มต้นในระดับสูงจะมีการเปลี่ยนแปลงของแรงจูงใจอาสาต่ำ นักศึกษาที่มีแรงจูงใจอาสาเริ่มต้นในระดับต่ำจะมีการเปลี่ยนแปลงของแรงจูงใจอาสาสูง

2.1.2 การวิเคราะห์แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของการสนับสนุนทางสังคม
ในการศึกษากระบวนการอาสาสมัครครั้งนี้ ผู้วิจัยวัดการสนับสนุนทางสังคมจำนวน 3 ครั้ง ผล
การวิเคราะห์แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงเมื่อพิจารณาถึงค่าดัชนีความกลมกลืนของ
แบบจำลอง ปรากฏดังนี้

ตาราง 9 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของการสนับสนุนทาง
สังคมตามสมมติฐาน

ดัชนีความกลมกลืน ของแบบจำลอง	เกณฑ์การตัดสิน	ค่าดัชนี	แปลผล
χ^2 , df, p-value	p. >.05	$\chi^2= 1.91$, df=1,P=0.16705	กลมกลืน
RMSEA	<.08	0.078	กลมกลืน
CFI	>.90	0.99	กลมกลืน
NNFI	>.90	0.97	กลมกลืน

เมื่อพิจารณาจากค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองในตาราง 9 แล้ว พบว่าดัชนีทุกตัว
ผ่านตามเกณฑ์ แสดงว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลได้แบบจำลองโค้ง
พัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของการสนับสนุนทางสังคมดังแสดงในภาพประกอบ 13 และมีค่า
สัมประสิทธิ์ที่สำคัญดังตาราง 10

ภาพประกอบ 13 แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของการสนับสนุนทางสังคม

ตาราง 10 ค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของการสนับสนุนทางสังคม

พารามิเตอร์	ค่าสัมประสิทธิ์	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	t-value (*p<0.05)
ค่าเฉลี่ยของคะแนนการสนับสนุนทางสังคมเริ่มต้น (Intercept)	4.85	0.04	109.71*
ค่าเฉลี่ยของพัฒนาการ (Slope)	0.03	0.02	1.07
ความแปรปรวนของคะแนนการสนับสนุนทางสังคมเริ่มต้น	0.19	0.05	3.88*
ความแปรปรวนของพัฒนาการ	0.02	0.02	0.92
ความแปรปรวนร่วมระหว่างคะแนนการสนับสนุนทางสังคมเริ่มต้นกับพัฒนาการ	-0.03	0.03	-1.02

คะแนนเฉลี่ยของการสนับสนุนทางสังคมจากการวัดครั้งที่ 2 ถึงครั้งที่ 4 เท่ากับ 4.89, 4.90 และ 4.99 ตามลำดับ ซึ่งจากตาราง 10 แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีค่าเฉลี่ยของคะแนนการสนับสนุนทางสังคมเริ่มต้นในการทำกิจกรรมอาสาเท่ากับ 4.85 โดยแต่ละคนมีความแปรปรวนของคะแนนการสนับสนุนทางสังคมเริ่มต้นเท่ากับ 0.19 นั่นคือแต่ละคนมีการสนับสนุนทางสังคมในช่วงเริ่มต้นการทำกิจกรรมอาสาแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาค่าความแปรปรวนของพัฒนาการและค่าเฉลี่ยของพัฒนาการพบว่าทั้งสองค่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าตลอดช่วงระยะเวลาของการทำกิจกรรมอาสา การสนับสนุนทางสังคมของนักศึกษาไม่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น

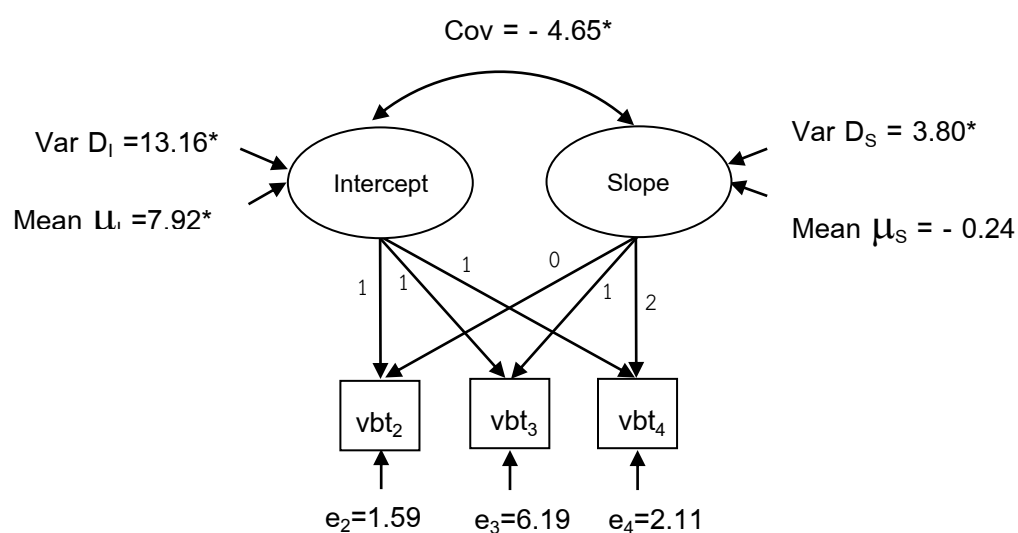
2.1.3 การวิเคราะห์แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของพฤติกรรมอาสา

ในการศึกษากระบวนการอาสาครั้งนี้ ผู้วิจัยวัดพฤติกรรมอาสาจำนวน 3 ครั้ง ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงเมื่อพิจารณาถึงค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลอง ปรากฏดังนี้

ตาราง 11 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของพฤติกรรมอาสาตามสมมติฐาน

ดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลอง	เกณฑ์การตัดสิน	ค่าดัชนี	แปลผล
χ^2 , df, p-value	p. >.05	$\chi^2= 0.11$, df=1,P=0.74203	กลมกลืน
RMSEA	<.08	0.000	กลมกลืน
CFI	>.90	1.00	กลมกลืน
NNFI	>.90	1.03	กลมกลืน

เมื่อพิจารณาจากค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองในตาราง 11 แล้วพบว่า ดัชนีทุกตัวผ่านตามเกณฑ์ แสดงว่าแบบจำลองความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลได้แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของพฤติกรรมอาสาต้งแสดงในภาพประกอบ 14 และมีค่าสัมประสิทธิ์ที่สำคัญดังตาราง 12

ภาพประกอบ 14 แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของพฤติกรรมอาสา

ตาราง 12 ค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของพฤติกรรมอาสา

พารามิเตอร์	ค่าสัมประสิทธิ์	ความคลาดเคลื่อน มาตรฐาน	t-value (*p<0.05)
ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมอาสา เริ่มต้น (Intercept)	7.92	0.31	25.42*
ค่าเฉลี่ยของพัฒนาการ (Slope)	-0.24	0.18	-1.34
ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรม อาสาเริ่มต้น	13.16	2.25	5.85*
ความแปรปรวนของพัฒนาการ	3.80	0.84	4.51*
ความแปรปรวนร่วมระหว่างคะแนน พฤติกรรมอาสาเริ่มต้นกับพัฒนาการ	-4.65	1.15	-4.04*

คะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมอาสาจากการวัดครั้งที่ 2 ถึงครั้งที่ 4 เท่ากับ 7.85 7.60 และ 7.39 ตามลำดับ ซึ่งจากตาราง 12 แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมอาสาเริ่มต้นในการทำกิจกรรมอาสาเท่ากับ 7.92 มีความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมอาสาเริ่มต้นเท่ากับ 13.16 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติแสดงว่านักศึกษาแต่ละคนมีพฤติกรรมอาสาในช่วงเริ่มต้นของการทำกิจกรรมอาสาแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาค่าความแปรปรวนของพัฒนาการพบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าในการวัดครั้งที่ 2 ถึงครั้งที่ 4 หลังจากที่นักศึกษาได้เข้าร่วมทำกิจกรรมอาสาแล้วนั้น พฤติกรรมอาสาของนักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของพัฒนาการพบว่าได้ -0.24 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมอาสาที่เกิดขึ้นของนักศึกษาในลักษณะที่เพิ่มขึ้นและลักษณะที่ลดลงนั้นไม่แตกต่างกัน เนื่องจากค่าเฉลี่ยของพัฒนาการนี้เกิดจากการนำคะแนนพัฒนาการของนักศึกษาแต่ละคนมาเฉลี่ยกัน คะแนนพัฒนาการที่เป็นค่าบวกหมายถึงการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เพิ่มขึ้น ส่วนคะแนนพัฒนาการที่เป็นค่าลบหมายถึงการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ลดลง ดังนั้นค่าเฉลี่ยของพัฒนาการที่เป็นค่าบวกย่อมหมายถึงคะแนนรวมของนักศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เพิ่มขึ้นมากกว่าคะแนนรวมของนักศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะลดลง ดังนั้นในกรณีนี้ที่คะแนนเฉลี่ยของพัฒนาการไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจึงหมายถึงคะแนนพฤติกรรมอาสาเฉลี่ยไม่แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือคะแนนรวมพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เพิ่มขึ้นกับคะแนนรวมพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ลดลงไม่แตกต่างกัน

ส่วนค่าความสัมพันธ์หรือค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างคะแนนเริ่มต้นกับการเปลี่ยนแปลงมีค่าเท่ากับ -4.65 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าคะแนนเริ่มต้นกับการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมอาสาสมัครมีความสัมพันธ์กันในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือนักศึกษาที่มีพฤติกรรมอาสาสมัครเริ่มต้นในระดับสูงจะมีการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมอาสาสมัครน้อย นักศึกษาที่มีพฤติกรรมอาสาสมัครเริ่มต้นในระดับต่ำจะมีการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมอาสาสมัครมาก

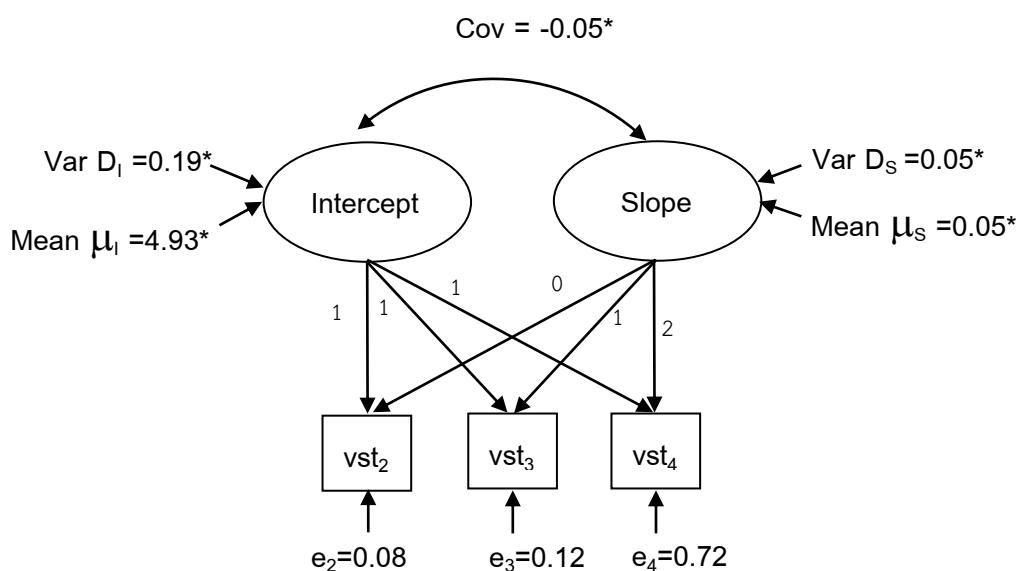
2.1.4 การวิเคราะห์แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา

ในการศึกษากระบวนการทำกิจกรรมอาสาสมัครครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวัดความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาสมัครจำนวน 3 ครั้ง ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง เมื่อพิจารณาถึงค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลอง ปรากฏดังนี้

ตาราง 13 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาสมัครตามสมมติฐาน

ดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลอง	เกณฑ์การตัดสินใจ	ค่าดัชนี	แปลผล
χ^2 , df, p-value	p. >.05	$\chi^2=0.24$, df=1, P=0.62687	กลมกลืน
RMSEA	<.08	0.00	กลมกลืน
CFI	>.90	1.00	กลมกลืน
NNFI	>.90	1.02	กลมกลืน

เมื่อพิจารณาจากค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองในตาราง 13 แล้ว พบว่า ดัชนีทุกตัวผ่านตามเกณฑ์ แสดงว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูล ได้แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาสมัครดังแสดงในภาพประกอบ 15 และมีค่าสัมประสิทธิ์ที่สำคัญดังตาราง 14

ภาพประกอบ 15 แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของ
ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา

ตาราง 14 ค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา

พารามิเตอร์	ค่าสัมประสิทธิ์	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	t-value (*p<0.05)
ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพึงพอใจอาสาเริ่มต้น (Intercept)	4.93	0.04	120.01*
ค่าเฉลี่ยของอัตราพัฒนาการ (Slope)	0.05	0.02	2.02*
ความแปรปรวนของคะแนนความพึงพอใจอาสาเริ่มต้น	0.19	0.04	4.75*
ความแปรปรวนของอัตราพัฒนาการ	0.05	0.02	2.89*
ความแปรปรวนร่วมระหว่างคะแนนความพึงพอใจอาสาเริ่มต้นกับอัตราพัฒนาการ	-0.05	0.02	-2.21*

คะแนนเฉลี่ยของความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาจากการวัดครั้งที่ 2 ถึงครั้งที่ 4 เท่ากับ 5.04 4.96 และ 5.03 ตามลำดับ ซึ่งจากตาราง 14 แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีค่าเฉลี่ยของคะแนนความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาเมื่อเริ่มต้นเท่ากับ 4.93 แต่ทุกคนมีความแปรปรวน

ของคะแนนความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาเริ่มต้นเท่ากับ 0.19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่านักศึกษาแต่ละคนมีความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในช่วงเริ่มต้นของการทำกิจกรรมอาสาแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาค่าความแปรปรวนของพัฒนาการพบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าตลอดช่วงระยะเวลาที่วัดจำนวน 3 ครั้งนั้น ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลังจากเข้าไปทำกิจกรรมอาสาและการเปลี่ยนแปลงนี้ในภาพรวมแล้วเป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากค่าเฉลี่ยพัฒนาการเท่ากับ 0.05 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ส่วนค่าความสัมพันธ์หรือค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างคะแนนเริ่มต้นกับการเปลี่ยนแปลงมีค่าเท่ากับ -0.05 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าคะแนนเริ่มต้นกับการเปลี่ยนแปลงของความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสานั้นมีความสัมพันธ์กันในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือนักศึกษาที่มีความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาเริ่มต้นในระดับสูงจะมีการเปลี่ยนแปลงของความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาลดลง ส่วนนักศึกษาที่มีความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาเริ่มต้นในระดับต่ำจะมีการเปลี่ยนแปลงของความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาเพิ่มมากขึ้น

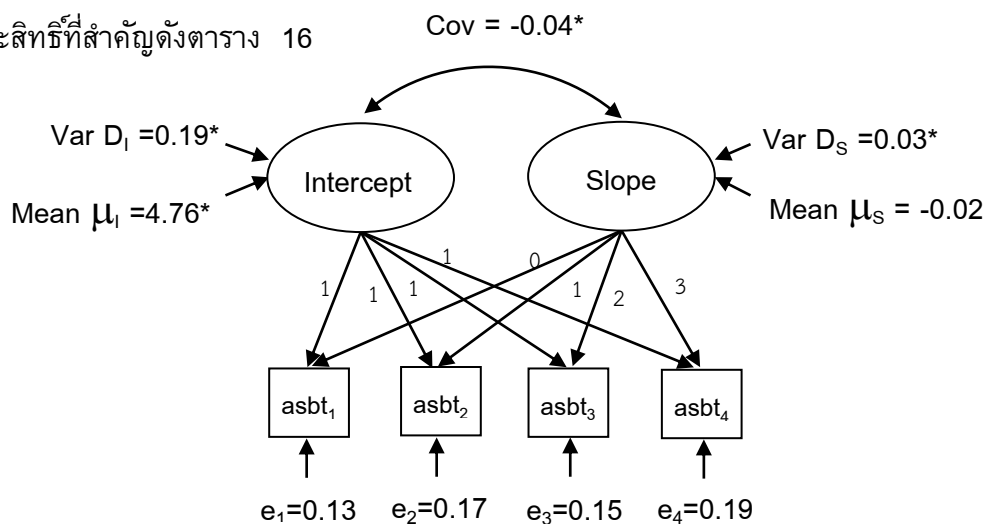
2.1.5 การวิเคราะห์แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม

ในการศึกษากระบวนการอาสาครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวัดเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมจำนวน 4 ครั้ง ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง เมื่อพิจารณาถึงค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลอง ปรากฏดังนี้

ตาราง 15 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมตามสมมติฐาน

ดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลอง	เกณฑ์การตัดสิน	ค่าดัชนี	แปลผล
χ^2 , df, p-value	p. >.05	$\chi^2= 7.68$, df=5,P=0.17490	กลมกลืน
RMSEA	<.08	0.060	กลมกลืน
CFI	>.90	0.98	กลมกลืน
NNFI	>.90	0.98	กลมกลืน

เมื่อพิจารณาจากค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองในตาราง 15 แล้วพบว่า ดัชนีทุกตัวผ่านตามเกณฑ์ แสดงว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูล ได้แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมตั้งแสดงในภาพประกอบ 16 และ มีค่าสัมประสิทธิ์ที่สำคัญดังตาราง 16

ภาพประกอบ 16 แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม

ตาราง 16 ค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม

พารามิเตอร์	ค่าสัมประสิทธิ์	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	t-value (*p<0.05)
ค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมเริ่มต้น (Intercept)	4.76	0.04	109.01*
ค่าเฉลี่ยของอัตราพัฒนาการ (Slope)	-0.02	0.02	- 0.76
ความแปรปรวนของคะแนนเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมเริ่มต้น	0.19	0.04	4.92*
ความแปรปรวนของอัตราพัฒนาการ	0.03	0.01	3.29*
ความแปรปรวนร่วมระหว่างคะแนนเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมเริ่มต้นกับอัตราพัฒนาการ	-0.04	0.02	-2.45*

คะแนนเฉลี่ยของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมจากการวัดช่วงเวลาที่ 1 ถึงช่วงที่ 4 เท่ากับ 4.88 4.76 4.88 และ 4.76 ตามลำดับ ซึ่งจากตาราง 16 แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมเริ่มต้นก่อนที่จะทำกิจกรรมอาสาเท่ากับ 4.76 และแต่ละคนมีเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมก่อนที่จะทำกิจกรรมอาสาแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาค่าความแปรปรวนของพัฒนาการพบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าตลอดช่วงระยะเวลาที่วัดจำนวน 4 ครั้งนั้น เจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมของนักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงหลังจากเข้าไปทำกิจกรรมอาสา ส่วนการที่ค่าเฉลี่ยของพัฒนาการได้เท่ากับ 0.02 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าการเปลี่ยนแปลงของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมที่เกิดขึ้นของนักศึกษาในลักษณะที่เพิ่มขึ้นและลักษณะที่ลดลงนั้นมีไม่แตกต่างกัน

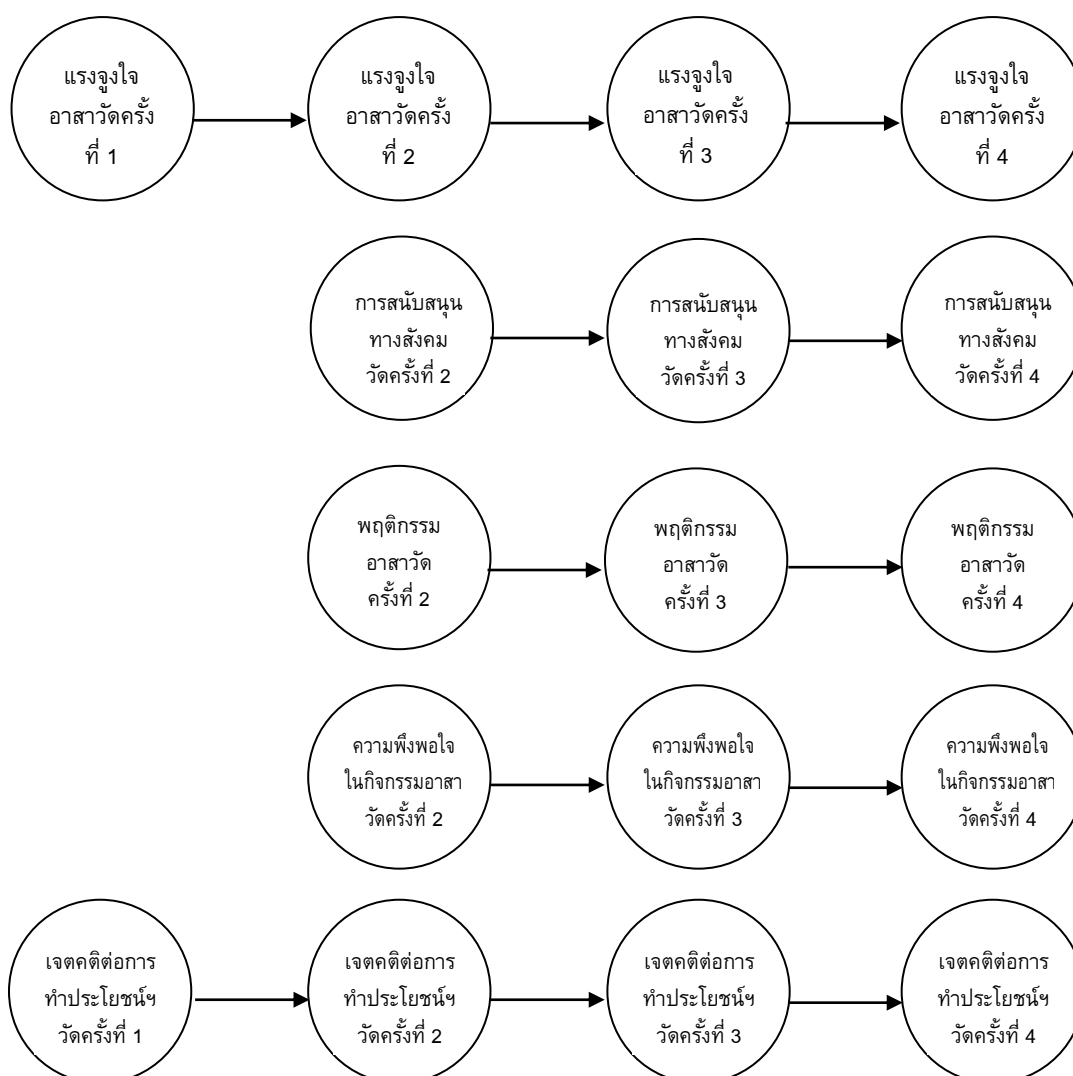
ส่วนค่าความสัมพันธ์หรือค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างคะแนนเริ่มต้นกับการเปลี่ยนแปลงมีค่าเท่ากับ -0.04 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าคะแนนเริ่มต้นกับการเปลี่ยนแปลงของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมนั้นมีความสัมพันธ์กันในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือนักศึกษาที่มีเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมเริ่มต้นในระดับสูงจะมีการเปลี่ยนแปลงของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมน้อย นักศึกษาที่มีเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมเริ่มต้นในระดับต่ำจะมีการเปลี่ยนแปลงของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมมาก

2.2 การศึกษาลักษณะความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ได้แก่ ตัวแปรเชิงเหตุในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งก่อน มีอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรเชิงผลในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งถัดมา

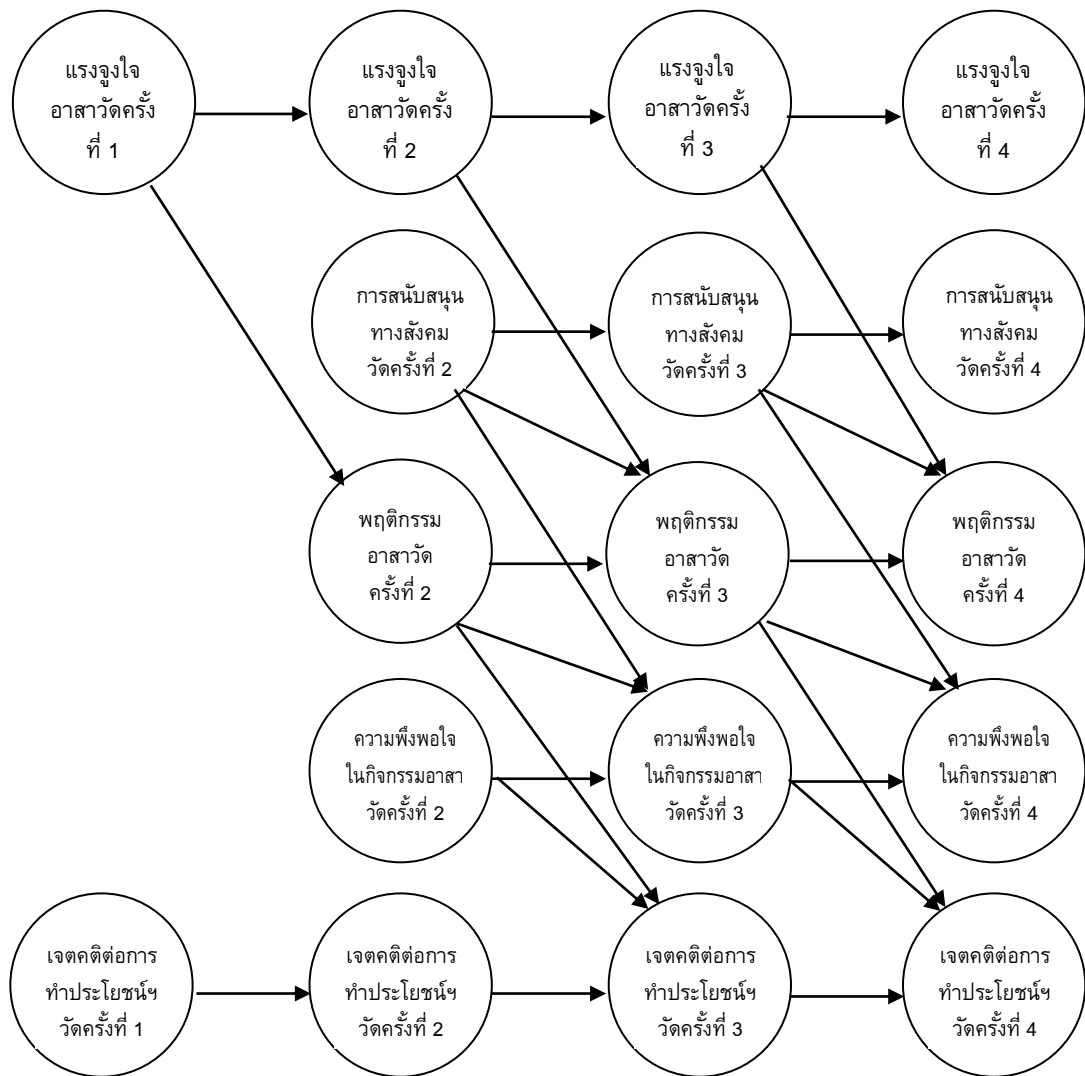
ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดในการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีการวัดแบบหลัอมเวลาด้วยวิธีการเปรียบเทียบแบบจำลอง (Grunberg; et al. 2006) ทั้งนี้ทำการเปรียบเทียบแบบจำลองพื้นฐาน (Baseline model หรือ Stability model) กับแบบจำลองอื่นๆ (Alternatives models) โดยแบบจำลองพื้นฐาน (Baseline model หรือ Stability model) คือ แบบจำลองที่มีเฉพาะเส้น Stability หรือเส้นที่แสดงความสัมพันธ์ข้ามช่วงเวลาของตัวแปรตัวเดียวกัน เป็นความสัมพันธ์โดยธรรมชาติที่ตัวแปรเดียวกันจะมีความสัมพันธ์กันข้ามช่วงเวลาอยู่แล้วมาใช้เป็นฐานในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ส่วนแบบจำลองอื่นๆ นั้นเป็นการเพิ่มสมมติฐานความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเข้าไปในแบบจำลอง โดยที่แบบจำลองอื่นๆ จะมีอยู่ 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) แบบจำลองมาตรฐาน (Standard model) คือ แบบจำลองที่กำหนดความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามแนวคิดทฤษฎีที่มีเส้นความสัมพันธ์หลัอมเวลาในลักษณะลง (Down) ซึ่งก็คือตัวแปรสาเหตุตามกรอบแนวคิดของงานวิจัยนี้ที่วัดในช่วงเวลาก่อนที่จะส่งผลต่อตัวแปรผลที่วัดในเวลาหลัง ร่วมกับเส้นความสัมพันธ์แบบ Stability 2) แบบจำลองย้อนกลับ (Reverse model) คือ ความสัมพันธ์ที่ย้อนกลับหรือตรงกันข้ามโดยเป็นแบบจำลองที่มีเส้นความสัมพันธ์หลัอมเวลาในลักษณะขึ้น (Up) ซึ่งก็คือตัวแปรผลตามกรอบแนวคิดของงานวิจัยนี้ที่วัดในช่วงเวลาก่อนที่จะส่งผลต่อตัวแปรเหตุที่วัดในช่วงเวลาหลัง ร่วมกับเส้นความสัมพันธ์แบบ Stability 3) แบบจำลองซึ่งกันและกัน (Reciprocal model) คือ แบบจำลองที่มีเส้นความสัมพันธ์

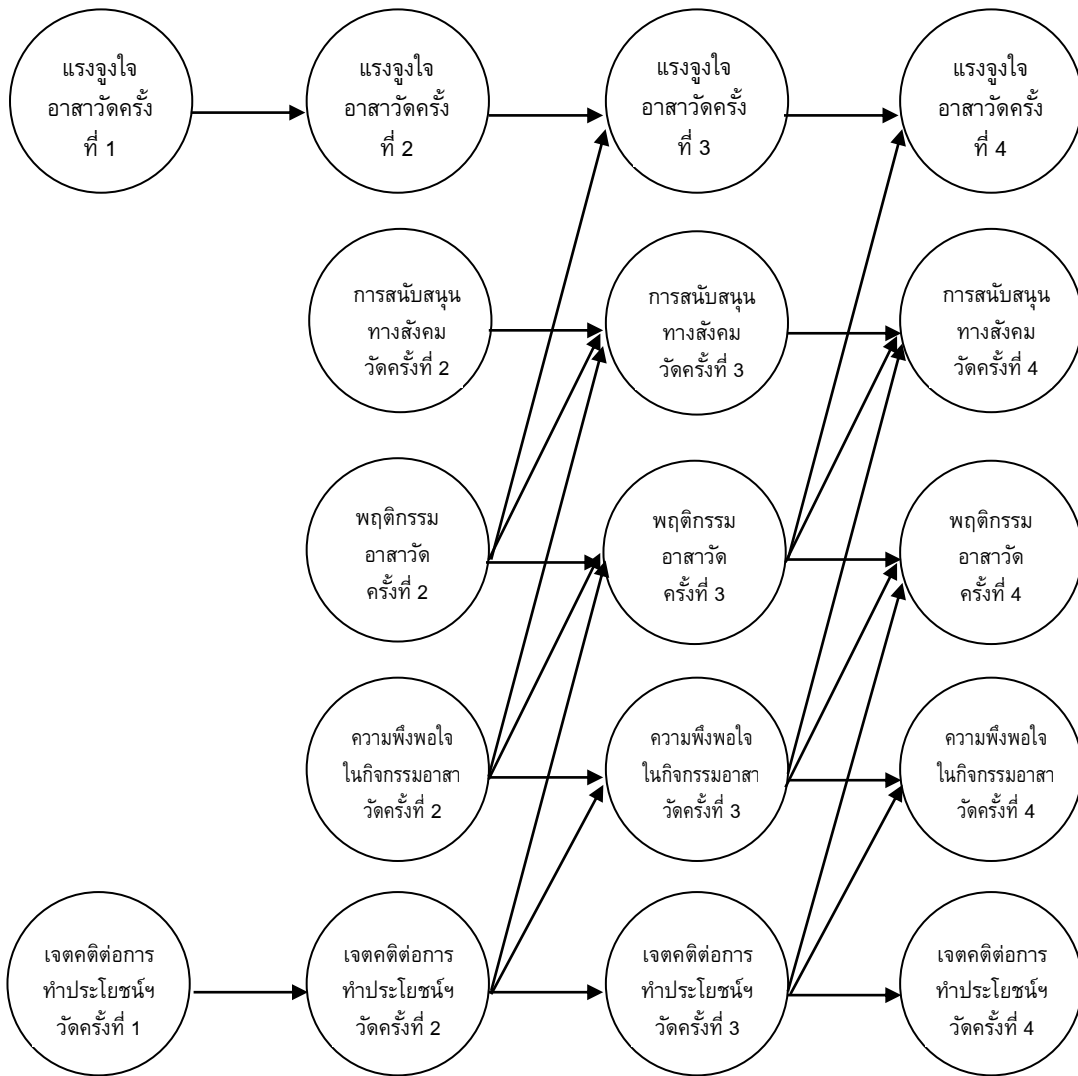
เหลือมเวลาในลักษณะทั้งลงและขึ้น ที่ตัวแปรสาเหตุและตัวแปรผลมีผลซึ่งกันและกัน ตัวแปรสาเหตุในช่วงเวลาที่วัดก่อนส่งผลต่อตัวแปรผลที่วัดในเวลาหลังและตัวแปรผลในช่วงเวลาที่วัดก่อนส่งผลต่อตัวแปรสาเหตุที่วัดในเวลาหลัง รวมกับเส้นความสัมพันธ์แบบ Stability และ 4) แบบจำลองที่ดีที่สุด (Best model) นั้นเกิดขึ้นเนื่องจากการกำหนดแบบจำลองตามสมมติฐานอาจจะยังไม่มี ความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีพอ จึงมีการปรับที่ทำได้แบบจำลองที่เหมาะสมหรือดีที่สุดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และดูผลของการเปรียบเทียบแบบจำลองว่า แบบจำลองใดจะมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากที่สุด ทั้งนี้ดัชนีที่ใช้พิจารณาความกลมกลืนของแบบจำลองได้แก่ ค่า $\chi^2/df < 3.00$ ค่า CFI $> .90$ ค่า RMSEA $< .08$ รายละเอียดของแต่ละแบบจำลองปรากฏตามภาพต่อไปนี้

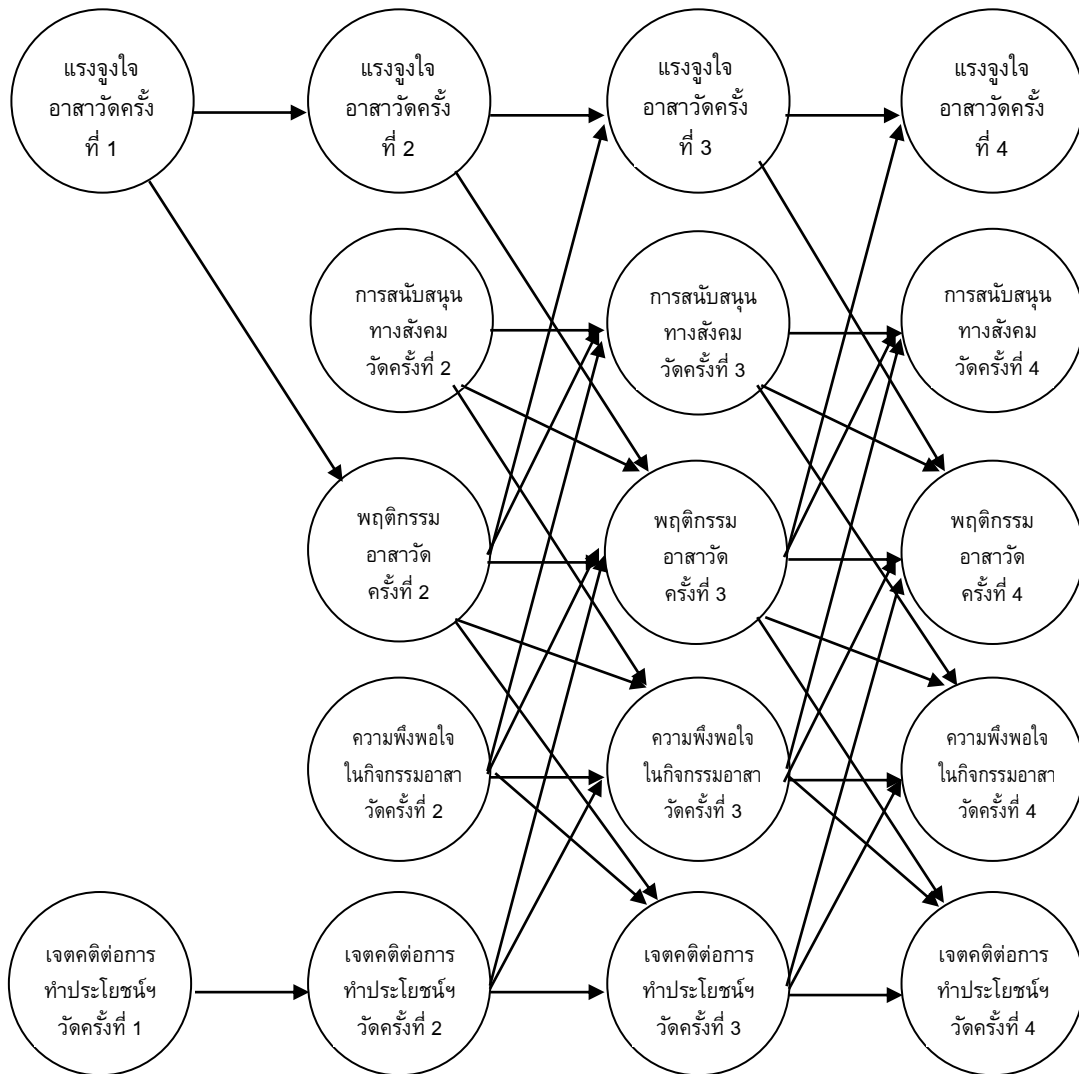
ภาพประกอบ 17 แบบจำลองพื้นฐาน (Stability หรือ Baseline model)
ที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2

ภาพประกอบ 18 แบบจำลองมาตรฐาน (Standard model)
ที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2

ภาพประกอบ 19 แบบจำลองย้อนกลับ (Reverse model)
ที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2

ภาพประกอบ 20 แบบจำลองซึ่งกันและกัน (Reciprocal model)

ที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2

สำหรับการเปรียบเทียบแบบจำลองดังกล่าว ดัชนีที่ใช้ในการเปรียบเทียบแบบจำลองจะวิเคราะห์จากค่าความแตกต่างของไคสแควร์ (The χ^2 difference test) (Sikora; et al. 2008) ซึ่งในการทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบเหลี่ยมเวลาของตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสา พบผลดังนี้

ตาราง 17 เปรียบเทียบแบบจำลองเพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบเหลี่ยมเวลาของตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสา

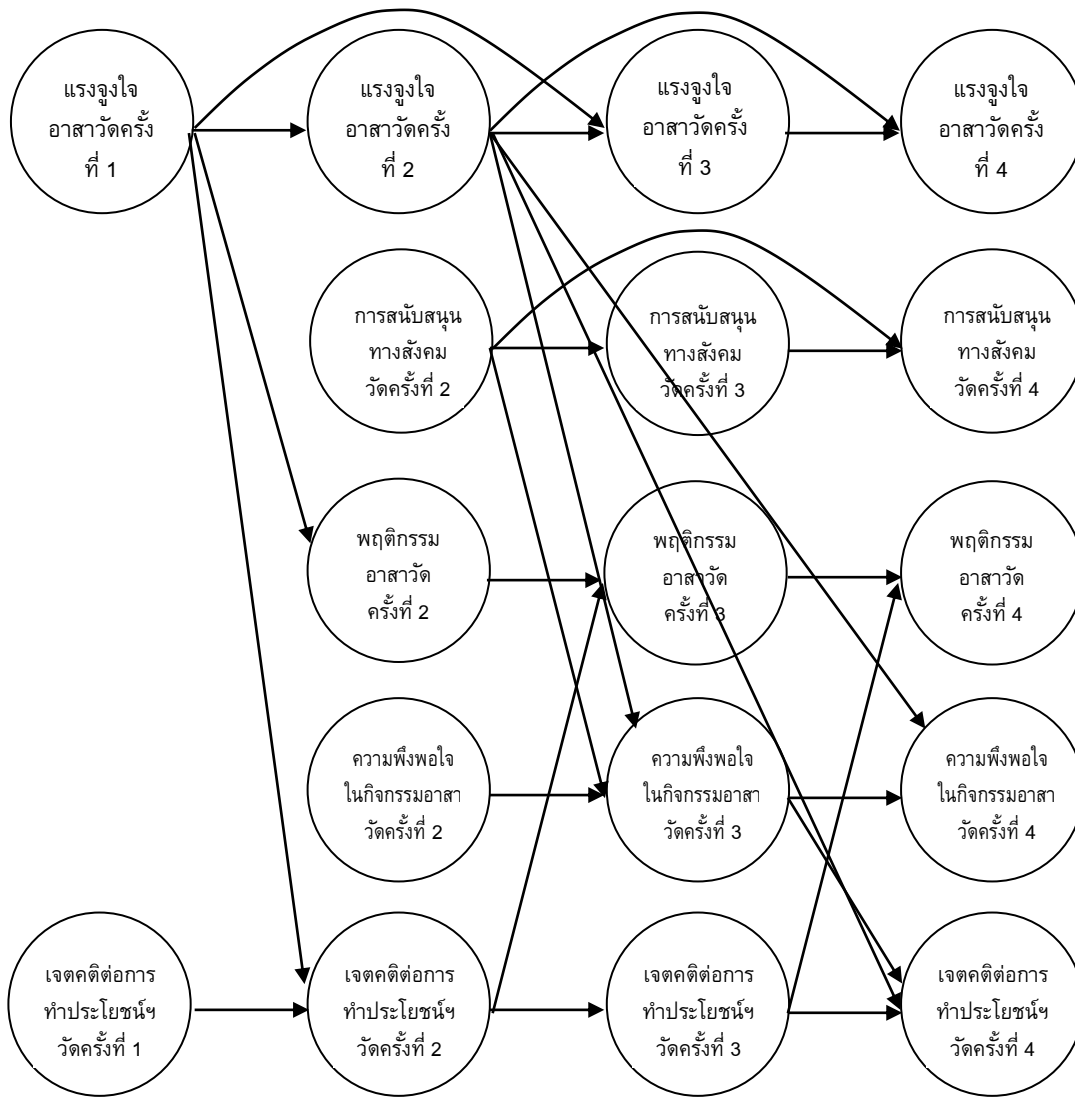
แบบจำลอง	χ^2	df	χ^2/df	p	RMSEA	NNFI	CFI
Stability	252.54	90	2.806	0.00	0.11	0.80	0.87
Standard	215.02	82	2.622	0.00	0.11	0.81	0.88
Reverse	261.79	81	3.232	0.00	0.12	0.76	0.86
Reciprocal	188.21	70	2.689	0.00	0.11	0.79	0.89
Best	100.06	83	1.205	0.098	0.037	0.97	0.98
การเปรียบเทียบแบบจำลอง	$\Delta\chi^2$	Δdf	p				
Stability vs. Standard	37.52	8	.00				
Stability vs. Reverse	9.25	9	n.s.				
Stability vs. Reciprocal	64.33	20	.00				
Standard vs. Reciprocal	26.81	12	.01				
Stability vs. Best	152.48	7	.00				

จากตาราง 17 ในส่วนของการเปรียบเทียบแบบจำลองพบว่า ในการเปรียบเทียบระหว่างแบบจำลองพื้นฐาน (Stability) กับแบบจำลองมาตรฐาน (Standard) พบว่าความแตกต่างของไคสแควร์มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรตามแบบจำลอง มาตรฐานนั้นมีความกลมกลืนมากกว่าความสัมพันธ์ตามแบบจำลองพื้นฐาน ในการเปรียบเทียบระหว่างแบบจำลองพื้นฐาน (Stability) กับแบบจำลองย้อนกลับ (Reverse) พบว่าความแตกต่างของไคสแควร์นั้นไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าแบบจำลองทั้งสองนี้ไม่มีความแตกต่างกันหรือความสัมพันธ์ของตัวแปรไม่ได้เป็นไปตามแบบจำลองย้อนกลับ ในการเปรียบเทียบระหว่างแบบจำลองพื้นฐาน (Stability) กับแบบจำลองซึ่งกันและกัน (Reciprocal) พบว่าความแตกต่างของไคสแควร์มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรตามแบบจำลอง ซึ่งกันและกันนั้นมีความกลมกลืนมากกว่า

ความสัมพันธ์ตามแบบจำลองพื้นฐาน ส่วนในการเปรียบเทียบระหว่างแบบจำลองมาตรฐาน (Standard) และแบบจำลองซึ่งกันและกัน (Reciprocal) พบว่าความแตกต่างของไคสแควร์มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าแบบจำลองซึ่งกันและกันมีความกลมกลืนกว่าแบบจำลองมาตรฐาน อีกทั้งแบบจำลองมาตรฐานมีลักษณะเป็นแบบจำลองย่อยที่ซ้อนทับอยู่ (Nested model) ในแบบจำลองซึ่งกันและกัน นั้นจึงหมายความว่าความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นของตัวแปรเป็นไปได้ใน 2 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะความสัมพันธ์ที่ตัวแปรเชิงเหตุที่วัดในครั้งก่อนส่งผลต่อตัวแปรผลที่วัดในครั้งถัดมา และลักษณะความสัมพันธ์ที่ตัวแปรผลที่วัดในครั้งก่อนส่งผลต่อตัวแปรเชิงเหตุที่วัดในครั้งถัดมา แต่เมื่อพิจารณาถึงดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองซึ่งกันและกันพบว่ายังไม่ผ่านเกณฑ์ ผู้วิจัยจึงใช้แบบจำลองซึ่งกันและกันที่เป็นแบบจำลองที่กลมกลืนที่สุดเมื่อเทียบกับแบบจำลองอื่นๆ มาปรับให้ได้แบบจำลองที่ดีที่สุด (Best model) และผ่านเกณฑ์ของดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลอง ซึ่งในการเปรียบเทียบระหว่างแบบจำลองที่ดีที่สุด (Best) กับแบบจำลองพื้นฐาน (Stability) ก็จะได้เห็นว่าค่าความแตกต่างของไคสแควร์นั้นมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นการแปลผลความสัมพันธ์เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 จึงใช้แบบจำลองที่ดีที่สุด (Best model) ในการอธิบายความสัมพันธ์

แบบจำลองที่ดีที่สุด (Best model) ($\chi^2=100.06$ $df=83$ $\chi^2/df =1.205$ $RMSEA=0.037$ $NNFI=0.97$ $CFI=0.98$) จึงได้มาจากการปรับแบบจำลองซึ่งกันและกัน (Reciprocal model) โดยผู้วิจัยพิจารณาการปรับแบบจำลองจากการตัดเส้นอิทธิพลที่ไม่มีนัยสำคัญออก ซึ่งได้แก่ เส้นอิทธิพลจากแรงจูงใจอาสาในการวัดครั้งที่ 2 ไปยังพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 เส้นอิทธิพลจากการสนับสนุนทางสังคมในการวัดครั้งที่ 2 ไปยังพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 และไปยังความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 เส้นอิทธิพลจากพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 2 ไปยังแรงจูงใจอาสาในการวัดครั้งที่ 3 ไปยังการสนับสนุนทางสังคมในการวัดครั้งที่ 3 ไปยังความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 และไปยังเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมในการวัดครั้งที่ 3 เส้นอิทธิพลจากความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 2 ไปยังการสนับสนุนทางสังคมในการวัดครั้งที่ 3 ไปยังพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 และไปยังเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม เส้นอิทธิพลจากเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมในการวัดครั้งที่ 2 ไปยังความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 เส้นอิทธิพลจากแรงจูงใจอาสาในการวัดครั้งที่ 3 ไปยังพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 4 เส้นอิทธิพลจากการสนับสนุนทางสังคมในการวัดครั้งที่ 3 ไปยังพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 4 และไปยังความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 4 เส้นอิทธิพลจากพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 ไปยังแรงจูงใจอาสาในการวัดครั้งที่ 4 ไปยังการสนับสนุนทางสังคมในการวัดครั้งที่ 4 ไปยังความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 4 และไปยังเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมในการวัดครั้งที่ 4 เส้นอิทธิพลจากเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมในการวัดครั้งที่ 3 ไปยังความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 4

และเพิ่มเส้นอิทธิพลจากตัวแปรที่มีความเหมาะสมหรือเป็นไปแนวคิดกระบวนการอาสา หรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อให้แบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเป็นเส้นอิทธิพล ข้ามช่วงเวลามากกว่า 1 ช่วงเวลาของตัวแปรเดียวกันเนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าตัวแปรดังกล่าวอาจมีความคงที่สูงทำให้ส่งผลได้ยาวนานขึ้น ซึ่งได้แก่ เส้นอิทธิพลของแรงจูงใจอาสาในการวัดครั้งที่ 1 ไปยังการวัดครั้งที่ 3 และในการวัดครั้งที่ 2 ไปยังการวัดครั้งที่ 4 เส้นอิทธิพลของการสนับสนุนทาง สังคมในการวัดครั้งที่ 2 ไปยังการวัดครั้งที่ 4 และเพิ่มเส้นอิทธิพลข้ามช่วงเวลามากกว่า 1 ช่วงเวลา ของตัวแปรเชิงเหตุต่อตัวแปรเชิงผล เนื่องจากพิจารณาแล้วเห็นว่าผลที่เกิดขึ้นอาจจะอาศัย ระยะเวลาทั้งช่วงพอสมควรที่จะส่งผลในการเกิด ซึ่งได้แก่ เส้นอิทธิพลจากแรงจูงใจอาสาในการวัด ครั้งที่ 2 ไปยังความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 4 และไปยังเจตคติต่อการทำ ประโยชน์เพื่อสังคมในการวัดครั้งที่ 4 และเพิ่มเส้นอิทธิพลจากตัวแปรเชิงเหตุที่ส่งไปยังตัวแปรเชิง ผลตัวสุดท้าย เนื่องจากเห็นว่าตัวแปรเชิงเหตุอาจจะส่งผลข้ามขึ้นไปยังตัวแปรเชิงผลตัวสุดท้ายได้ ซึ่งได้แก่ แรงจูงใจอาสาในการวัดครั้งที่ 1 ไปยังเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมในการวัดครั้งที่ 2 ดังแสดงให้เห็นในภาพประกอบ 21 และมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางความสัมพันธ์ที่ปรากฏใน แบบจำลองตามตารางที่ 18 ต่อไปนี้

ภาพประกอบ 21 แบบจำลองที่ดีที่สุด (Best model)
 ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2

ตาราง 18 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของแบบจำลองที่ดีที่สุด (Best model) ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2

ลักษณะความสัมพันธ์ ตามแบบจำลองที่ใช้ ในการทดสอบ สมมติฐาน	เส้นทาง		ค่า สัมประสิทธิ์	ความคลาด เคลื่อน มาตรฐาน	นัยสำคัญ ทางสถิติ
	ตัวแปรเหตุ	ตัวแปรผล			
อิทธิพลข้ามช่วงเวลา ของตัวแปรเดียวกัน	vmt ₁	vmt ₂	0.21	0.12	2.66**
		vmt ₃	0.21	0.06	3.46***
	vmt ₂	vmt ₃	0.39	0.04	5.72***
		vmt ₄	0.28	0.03	5.02***
	vmt ₃	vmt ₄	0.50	0.05	9.76***
		sst ₂	sst ₃	0.66	0.07
	sst ₄		0.51	0.08	7.41***
	sst ₃	sst ₄	0.13	0.07	1.82
	vbt ₂	vbt ₃	0.56	0.06	8.49***
		vbt ₃	vbt ₄	0.54	0.06
	vst ₂	vst ₃	0.04	0.03	0.69
		vst ₃	vst ₄	0.38	0.06
	asbt ₁	asbt ₂	0.13	0.04	1.81
	asbt ₂	asbt ₃	0.12	0.27	1.54
	asbt ₃	asbt ₄	-0.07	0.02	-1.08
อิทธิพลของตัวแปร เชิงเหตุที่วัดก่อนต่อ ตัวแปรเชิงผลที่วัด ภายหลัง	vmt ₁	vbt ₂	0.14	0.54	1.67
		asbt ₂	0.43	0.11	5.86***
	vmt ₂	vst ₃	0.35	0.04	5.37***
		vst ₄	0.23	0.04	3.81***
		asbt ₄	0.24	0.05	3.17**
	sst ₂	vst ₃	0.29	0.04	4.43***
vst ₃	asbt ₄	0.30	0.09	4.08***	
อิทธิพลของตัวแปรเชิง ผลที่วัดก่อนต่อตัวแปร เชิงเหตุที่วัดภายหลัง	asbt ₂	vbt ₃	0.16	0.29	2.49*
	asbt ₃	vbt ₄	-0.13	0.08	-1.95

จากตาราง 18 แสดงค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของแบบจำลองที่ดีที่สุด (Best model) ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 ซึ่งพบว่ามีความสัมพันธ์ที่ตัวแปรมีความสัมพันธ์หรือเป็นสาเหตุของแต่ละตัวแปรเองในการวัดแต่ละครั้ง และพบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ตัวแปรเชิงเหตุในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งก่อนมีอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรเชิงผลในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งถัดมา

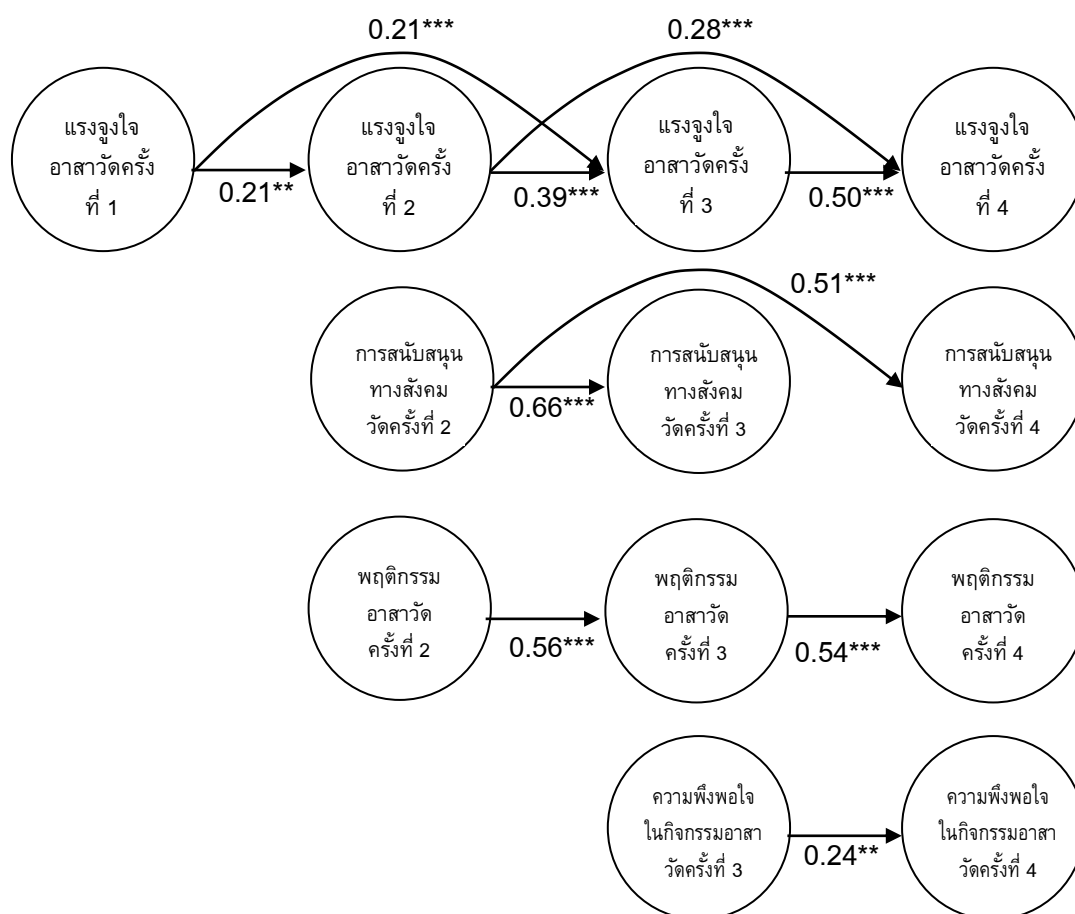
โดยเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ที่ตัวแปรมีความสัมพันธ์หรือเป็นสาเหตุของแต่ละตัวแปรเองในการวัดแต่ละครั้ง ซึ่งได้แก่ แรงจูงใจอาสาในการวัดครั้งที่ 1 มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อแรงจูงใจอาสาในการวัดครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน 0.21 และ 0.21 ตามลำดับ แรงจูงใจอาสาในการวัดครั้งที่ 2 มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อแรงจูงใจอาสาในการวัดครั้งที่ 3 และครั้งที่ 4 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน 0.39 และ 0.28 ตามลำดับ แรงจูงใจอาสาในการวัดครั้งที่ 3 มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อแรงจูงใจอาสาในการวัดครั้งที่ 4 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน 0.50 การสนับสนุนทางสังคมในการวัดครั้งที่ 2 มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการสนับสนุนทางสังคมในการวัดครั้งที่ 3 และครั้งที่ 4 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน 0.66 และ 0.51 ตามลำดับ พฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 2 มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน 0.56 พฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 4 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน 0.54 ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 4 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน 0.38

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ในลักษณะลงหรือคือความสัมพันธ์ที่ตัวแปรเชิงเหตุที่วัดในครั้งก่อนมีอิทธิพลต่อตัวแปรเชิงผลในการวัดครั้งถัดมา ซึ่งได้แก่ แรงจูงใจอาสาในการวัดครั้งที่ 1 มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมในการวัดครั้งที่ 2 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน 0.43 แรงจูงใจอาสาในการวัดครั้งที่ 2 มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 ต่อความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 4 และต่อเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมในการวัดครั้งที่ 4 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน 0.35, 0.23 และ 0.24 ตามลำดับ การสนับสนุนทางสังคมในการวัดครั้งที่ 2 มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน 0.29 ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมในการวัดครั้งที่ 4 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน 0.30

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ในลักษณะขึ้นหรือคือความสัมพันธ์ที่ตัวแปรเชิงผลที่วัดในครั้งก่อนมีอิทธิพลต่อตัวแปรเชิงเหตุในการวัดครั้งถัดมา ได้แก่ เจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมใน

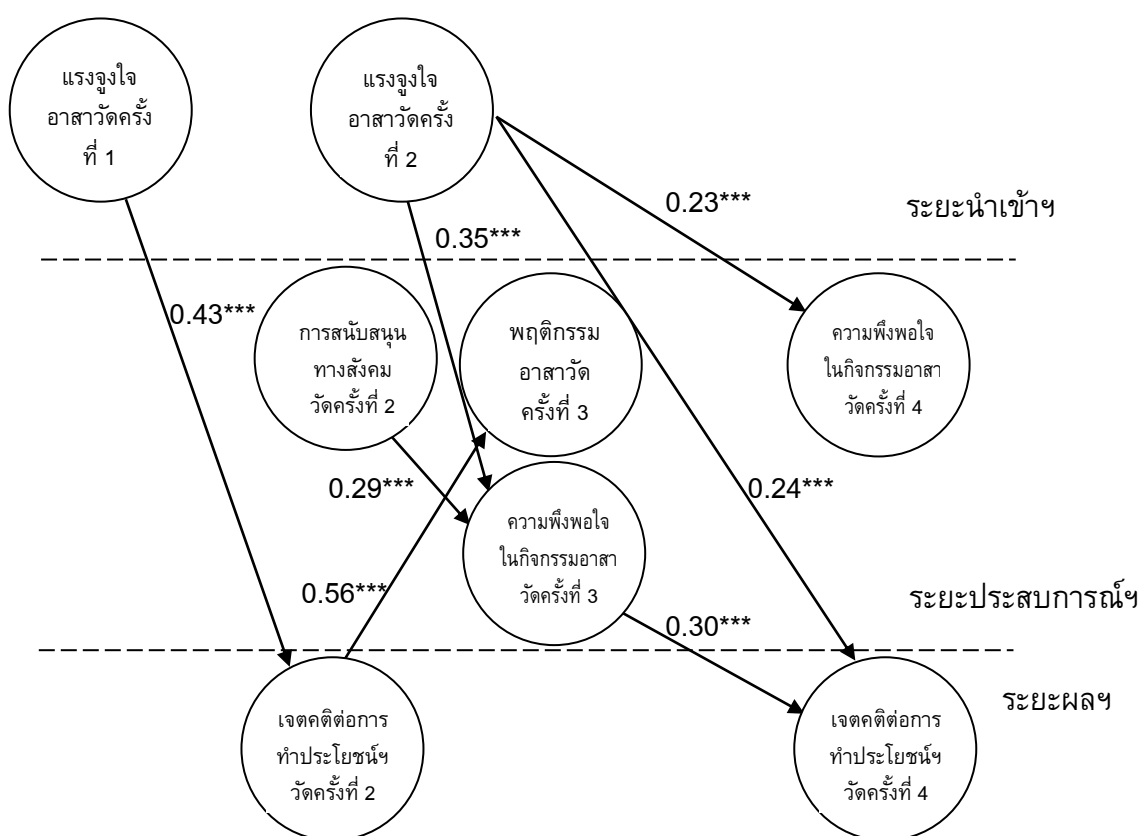
การวัดครั้งที่ 2 มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน 0.16

ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้สรุปความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นตามสมมติฐานข้อที่ 2 โดยพิจารณาโครงสร้างความสัมพันธ์จากการวิเคราะห์ตามแบบจำลองที่ดีที่สุด (Best model) พบความสัมพันธ์ที่สำคัญคือ 1) ตัวแปรแต่ละตัวมีความคงที่หรือสอดคล้องไปตามเวลาในการวัดแต่ละครั้ง 2) ตัวแปรเชิงเหตุในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งก่อนมีอิทธิพลต่อตัวแปรเชิงผลในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งถัดมา (หรือคือความสัมพันธ์ในลักษณะแบบลง: Down) และความสัมพันธ์ที่ตัวแปรเชิงผลในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งก่อนมีอิทธิพลต่อตัวแปรเชิงเหตุในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งถัดมา (หรือคือความสัมพันธ์ในลักษณะแบบย้อนกลับ: Reverse) รายละเอียดดังภาพประกอบ 22 ต่อไปนี้

ภาพประกอบ 22 สรุปความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญของอิทธิพลข้ามช่วงเวลาของตัวแปรเดียวกัน

จากภาพประกอบที่ 22 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรที่มีความคงที่หรือสอดคล้องไปตามเวลา ได้แก่ แรงจูงใจอาสา การสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสา และความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา ส่วนตัวแปรที่ไม่พบความสอดคล้องไปตามช่วงเวลาคือเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม ส่วนความสัมพันธ์ที่ตัวแปรเชิงเหตุในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งก่อนมีอิทธิพลต่อตัวแปรเชิงผลในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งถัดมา และความสัมพันธ์ที่ตัวแปรเชิงผลในการวัดครั้งก่อนมีอิทธิพลต่อตัวแปรเชิงเหตุในการวัดครั้งถัดมา อาจแสดงได้ตามภาพประกอบ 23 ต่อไปนี้

ภาพประกอบ 23 สรุปลิทธิพลเชิงสาเหตุข้ามช่วงเวลาที่มึนัยสำคัญ
ระหว่างตัวแปรเชิงเหตุและตัวแปรเชิงผล

จากภาพประกอบ 23 จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ที่ตัวแปรเชิงเหตุมีอิทธิพลต่อตัวแปรเชิงผล ได้แก่ แรงจูงใจอาสาซึ่งเป็นตัวแปรในระยะเวลาเข้าสู่การอาสาส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาซึ่งเป็นตัวแปรในระยะเวลาประสมการณ์ของการอาสา และแรงจูงใจอาสาตัวเองมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมซึ่งเป็นตัวแปรในระยะเวลาผลของการอาสาอีกด้วย ส่วนตัวแปรเชิงเหตุในระยะเวลาประสมการณ์ของการอาสา ซึ่งก็คือการสนับสนุนทางสังคมพบว่ามึอิทธิพลต่อความพึง

พอใจในการทำกิจกรรมอาสาและส่งผลต่อไปยังเจตคติในการทำประโยชน์เพื่อสังคม สำหรับความสัมพันธ์ในลักษณะที่ตัวแปรเชิงผลมีอิทธิพลต่อตัวแปรเชิงเหตุได้แก่ เจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมซึ่งเป็นตัวแปรในระยะเวลาผลของการอาสาพบว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอาสาซึ่งเป็นตัวแปรในระยะประสบการณ์ของการอาสา

2.3 การศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ตัวแปรในระยะนำเข้าสู่การอาสาจากการวัดครั้งที่ 1 ตัวแปรระยะประสบการณ์ของการอาสาจากการวัดในครั้งที่ 2 ถึง 3 และตัวแปรระยะผลของการอาสาจากการวัดครั้งที่ 4 มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ในการวิเคราะห์ความกลมกลืนของแบบจำลองเพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 นั้น เมื่อพิจารณาจากดัชนีความกลมกลืนพบว่าได้ค่าดัชนีดังนี้

ตาราง 19 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองตามสมมติฐานข้อที่ 3

ดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลอง	เกณฑ์การตัดสิน	ค่าดัชนี	แปลผล
χ^2 , df, p.	p. >.05	$\chi^2 = 44.08$, df=10, P =0.00	ไม่กลมกลืน
RMSEA	<.08	0.15	ไม่กลมกลืน
CFI	>.90	0.81	ไม่กลมกลืน
NNFI	>.90	0.78	ไม่กลมกลืน

เมื่อพิจารณาจากค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองในตาราง 19 แล้วพบว่า ค่าดัชนีความกลมกลืนยังไม่ผ่านเกณฑ์การตัดสิน แสดงว่าแบบจำลองนี้ยังไม่กลมกลืนดีพอกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการปรับแบบจำลองใหม่โดยพิจารณาจากทั้งดัชนีการปรับแบบจำลอง (Modification index) และลักษณะของข้อมูล ได้แบบจำลองที่ปรับแล้วซึ่งมีค่าดัชนีดังนี้

ตาราง 20 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองตามสมมติฐานข้อที่ 3 หลังการปรับแบบจำลอง

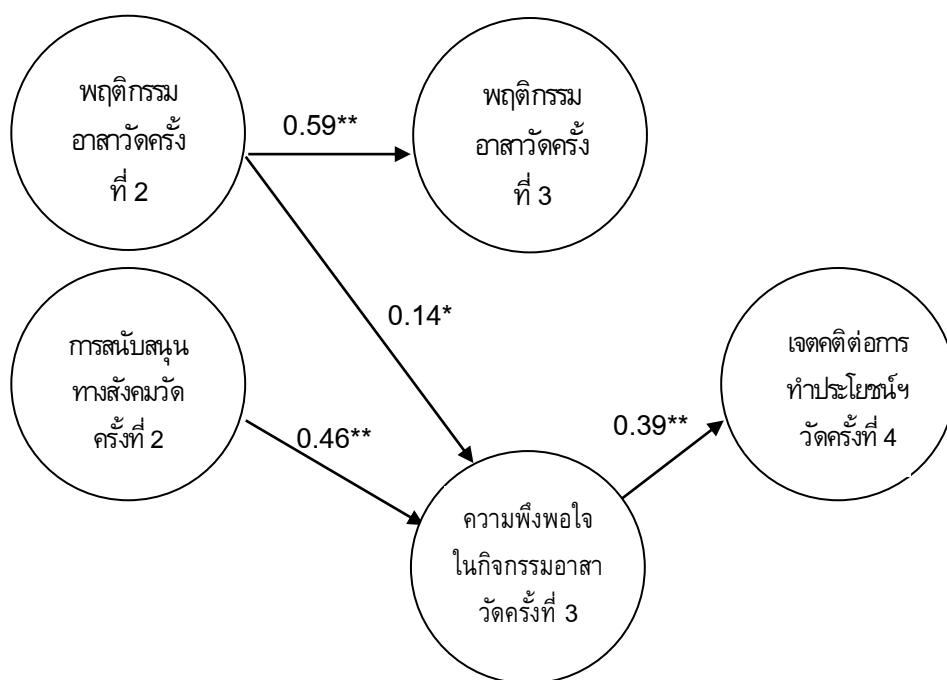
ดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลอง	เกณฑ์การตัดสิน	ค่าดัชนี	แปลผล
χ^2 , df, p.	p. >.05	$\chi^2 = 9.38$, df=9, P =0.40	กลมกลืน
RMSEA	<.08	0.017	กลมกลืน
CFI	>.90	1.00	กลมกลืน
NNFI	>.90	1.00	กลมกลืน

เมื่อพิจารณาจากค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองในตาราง 20 แล้วพบว่า ดัชนีทุกตัวผ่านตามเกณฑ์ แสดงว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แบบจำลองซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานดังนี้

ตาราง 21 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของแบบจำลองที่ปรับแล้วของสมมติฐานข้อที่ 3

เส้นทาง		ค่าสัมประสิทธิ์	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	นัยสำคัญทางสถิติ	R ²
ตัวแปรเหตุ	ตัวแปรผล				
vst ₃	asbt ₄	0.39	0.09	5.18**	0.15
vbt ₂	vst ₃	0.14	0.01	1.97*	0.23
sst ₂		0.46	0.05	6.33**	
vbt ₂	vbt ₃	0.59	0.06	9.02**	0.35
vmt ₁	vbt ₂	0.14	0.54	1.68	0.02

จากตาราง 21 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเชิงสาเหตุในแบบจำลองที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์แล้วนั้นส่วนใหญ่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งได้แก่ อิทธิพลของการสนับสนุนทางสังคมในการวัดครั้งที่ 2 ที่มีต่อความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 เท่ากับ 0.46 (ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน = 0.05) อิทธิพลของพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 2 ที่มีต่อความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 เท่ากับ 0.14 (ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน = 0.01) โดยที่การสนับสนุนทางสังคมในการวัดครั้งที่ 2 และพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 2 นี้รวมกันอธิบายความแปรปรวนของความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 ได้ร้อยละ 23 ค่าอิทธิพลของพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 2 ที่มีต่อพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 เท่ากับ 0.59 (ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน = 0.06) โดยที่พฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 2 นี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 ได้ร้อยละ 35 และค่าอิทธิพลของความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 ที่มีต่อเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมในการวัดครั้งที่ 4 เท่ากับ 0.39 (ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน = 0.09) โดยความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 นี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมในการวัดครั้งที่ 4 ได้ร้อยละ 15 แต่พบว่าไม่มีอิทธิพลจากแรงจูงใจอาสาในการวัดครั้งที่ 1 ต่อพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นเมื่อสรุปเฉพาะเส้นสัมประสิทธิ์อิทธิพลที่มีนัยสำคัญตามสมมติฐานที่ 3 ได้ความสัมพันธ์สรุปดังภาพประกอบ 24

ภาพประกอบ 24 สรุปอิทธิพลที่มีนัยสำคัญตามสมมติฐานข้อที่ 3

จากภาพประกอบ 24 พอจะสรุปได้ว่าตามสมมติฐานข้อที่ 3 ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ตามแบบจำลองกระบวนการอาสาที่ชไนเดอร์และโอโมโตได้กล่าวไว้ นั่นพบว่าตัวแปรในระยะผลของการอาสาซึ่งคือเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมในการวัดครั้งที่ 4 ได้รับอิทธิพลจากตัวแปรในระยะประสบการณ์ของการอาสาซึ่งคือความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 และความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 นี้ได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 2 และการสนับสนุนทางสังคมในการวัดครั้งที่ 2 นอกจากนี้แล้วพบว่าพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 ได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 2 ด้วย แต่ไม่พบว่าตัวแปรระยะนำเข้าสู่การอาสาส่งผลต่อตัวแปรระยะประสบการณ์ของการอาสาแต่อย่างใด

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ซึ่งได้แก่ แรงจูงใจอาสา การสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสา ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา และเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของกระบวนการทำกิจกรรมอาสาตั้งแต่ระยะนำเข้าสู่การอาสาจนถึงระยะผลของการอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา โดยในบทนี้เป็นการนำเสนอภาพรวมของการวิจัยโดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 หัวข้อ หัวข้อแรกคือ กระบวนการวิจัยโดยสรุป ประกอบด้วยความมุ่งหมายของการวิจัย สมมติฐานในการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ตัวแปรที่ศึกษา เครื่องมือวัดที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนที่สองเป็นการสรุปผลที่ได้จากการวิจัย หัวข้อที่สามคือการอภิปรายผลการวิจัย และหัวข้อที่สี่เป็นข้อเสนอแนะ ทั้งนี้แต่ละหัวข้อมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กระบวนการวิจัยโดยสรุป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลาระหว่างการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาหรือไม่อย่างไร ของตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษา ซึ่งได้แก่ แรงจูงใจอาสา การสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสา ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา และเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรเชิงเหตุและตัวแปรเชิงผลที่วัดเหลือมเวลากันในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
3. เพื่อศึกษาแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของกระบวนการทำกิจกรรมอาสาตั้งแต่ระยะนำเข้าสู่การอาสาจนถึงระยะผลของการอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

สมมติฐานของการวิจัย

1. ตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสา ซึ่งได้แก่ แรงจูงใจอาสา การสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสา ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา และเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นตามช่วงเวลาระหว่างการทำกิจกรรมอาสา
2. ตัวแปรเชิงเหตุในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งก่อน มีอิทธิพลต่อตัวแปรเชิงผลในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งถัดมา

3. แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ตัวแปรในระยณะนำเข้าสู่การอาสามาจากการวัดครั้งที่ 1 ตัวแปรระยะประสพการณ์ของการอาสามาจากการวัดในครั้งที่ 2 ถึง 3 และตัวแปรระยะผลของการอาสามาจากการวัดครั้งที่ 4 มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จำนวนทั้ง 6 เขตพื้นที่ ได้แก่ เขตพื้นที่ภาคพายัพ เขตพื้นที่เชียงใหม่ เขตพื้นที่ลำปาง เขตพื้นที่น่าน เขตพื้นที่ตาก และเขตพื้นที่พิษณุโลก ปีการศึกษา 2556 ที่เข้าร่วมทำกิจกรรมนักศึกษาโดยเป็นสมาชิกขององค์กร สโมสร หรือชมรมที่ได้รับการอนุมัติจัดตั้งขึ้นจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อบริการชุมชน สังคม บำเพ็ญหรือทำประโยชน์ต่อส่วนรวม และเป็นนักศึกษาที่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 152 คนที่ยังคงทำกิจกรรมกับชมรมหรือสโมสรครบทั้ง 4 ครั้งตลอดช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลซ้ำในกลุ่มตัวอย่างคนเดิม จากทั้งหมด 4 เขตพื้นที่ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เนื่องจากขาดการตอบกลับของเขตพื้นที่พิษณุโลก และเขตพื้นที่ลำปาง ทั้งนี้จากการสอบถามพบว่าเกิดจากมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารงานกิจกรรมในบางจุด จึงทำให้เกิดความไม่สมบูรณ์ของข้อมูล

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย มีดังต่อไปนี้

1. แรงจูงใจอาสา
2. การสนับสนุนทางสังคม
3. พฤติกรรมอาสา
4. ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา
5. เจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม

เครื่องมือวัดที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวัดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม จำนวน 2 ชุด แต่ละชุดแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนแรกจะเป็นการสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ รหัสนักศึกษา สาขาวิชา กิจกรรม/ชมรมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ ส่วนตอนที่สองจะเป็นการวัดตัวแปรในการวิจัย โดยแบบสอบถามฉบับแรกจะใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งที่ 1 (T_1) ตัวแปรที่วัดจำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ แรงจูงใจอาสา และเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม ส่วนแบบสอบถามฉบับที่สองนั้นใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 จนถึงครั้งสุดท้ายคือครั้งที่ 4 ($T_2 - T_4$) วัดทั้งหมด 5 ตัวแปร ได้แก่ แรงจูงใจอาสา การสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสา ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา และเจตคติต่อการ

ทำประโยชน์เพื่อสังคม ทั้งนี้เครื่องมือที่ใช้วัดตัวแปรทุกตัวของการวิจัยครั้งนี้ได้รับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงด้วยวิธีการหาค่าสหสัมพันธ์คะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-total correlation) ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบวัดโดยใช้การวิเคราะห์ และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) ของเครื่องมือวัดทุกตัวแปรด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. การวัดตัวแปรแรงจูงใจอาสาในการศึกษาครั้งนี้ได้เพิ่มองค์ประกอบในด้านความเชื่อทางศาสนาพุทธ ซึ่งอาจทำให้ไม่สามารถสรุปอ้างอิงไปถึงผู้ที่นับถือศาสนาอื่นได้
2. เนื่องจากข้อจำกัดในการประสานงานและการบริหารงานกิจกรรมในบางจุดจึงทำให้เก็บข้อมูลได้ไม่ครบทุกพื้นที่ จึงอาจมีผลต่อการสรุปอ้างอิงไปยังบางเขตพื้นที่ของทางมหาวิทยาลัย
3. การวัดตัวแปรพฤติกรรมอาสาในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการวัดจากการเข้าร่วมทำกิจกรรมชมรมหรือสโมสรของนักศึกษาในกลุ่มที่แสดงความตั้งใจที่จะเข้าชมรมอยู่แล้ว ไม่ได้วัดจากการตัดสินใจที่เข้าเข้าร่วมทำหรือไม่ทำอย่างอิสระ อาจทำให้ไม่เกิดความแปรปรวนหรือเกิดความแตกต่างในการวัดพฤติกรรมอาสาอย่างแท้จริง ซึ่งอาจส่งผลหรือมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ของตัวแปรพฤติกรรมอาสาและตัวแปรอื่นๆ ได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง (Latent growth curve model) ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสา ซึ่งได้แก่ตัวแปรแรงจูงใจอาสา การสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสา ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา และเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม สำหรับการศึกษาลักษณะความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ว่าตัวแปรเชิงเหตุในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งก่อน มีอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรเชิงผลในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งถัดมาหรือไม่นั้น ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling) โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรเชิงเหตุและตัวแปรเชิงผลที่มีการวัดหลั่มเวลา (Cross lagged) ซึ่งจะใช้วิธีการเปรียบเทียบแบบจำลองความสัมพันธ์ ระหว่างแบบจำลองพื้นฐาน (Baseline model หรือ Stability model) กับแบบจำลองอื่นๆ (Alternatives models) โดยแบบจำลองพื้นฐาน (Baseline model หรือ Stability model) คือ แบบจำลองที่มีเฉพาะเส้น Stability หรือเส้นที่แสดงความสัมพันธ์ข้ามช่วงเวลาของตัวแปรตัวเดียวกัน เป็นความสัมพันธ์โดยธรรมชาติที่ตัวแปร

เดียวกันจะมีความสัมพันธ์กันข้ามช่วงเวลาอยู่แล้วมาใช้เป็นฐานในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ส่วนแบบจำลองอื่นๆ นั้นเป็นการเพิ่มสมมติฐานความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเข้าไปในแบบจำลอง โดยที่แบบจำลองอื่นๆ จะมีอยู่ 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) แบบจำลองมาตรฐาน (Standard model) คือแบบจำลองที่กำหนดความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามแนวคิดทฤษฎีที่มีเส้นความสัมพันธ์เหลื่อมเวลาในลักษณะลง (Down) ซึ่งก็คือตัวแปรสาเหตุตามกรอบแนวคิดของงานวิจัยนี้ที่วัดในช่วงเวลาก่อนที่จะส่งผลต่อตัวแปรผลที่วัดในเวลาหลัง ร่วมกับเส้นความสัมพันธ์แบบ Stability 2) แบบจำลองย้อนกลับ (Reverse model) คือ ความสัมพันธ์ที่ย้อนกลับหรือตรงกันข้ามโดยเป็นแบบจำลองที่มีเส้นความสัมพันธ์เหลื่อมเวลาในลักษณะขึ้น (Up) ซึ่งก็คือตัวแปรผลตามกรอบแนวคิดของงานวิจัยนี้ที่วัดในช่วงเวลาก่อนที่ส่งผลต่อตัวแปรเหตุที่วัดในช่วงเวลาหลัง ร่วมกับเส้นความสัมพันธ์แบบ Stability 3) แบบจำลองซึ่งกันและกัน (Reciprocal model) คือ แบบจำลองที่มีเส้นความสัมพันธ์เหลื่อมเวลาในลักษณะทั้งลงและขึ้น ที่ตัวแปรสาเหตุและตัวแปรผลมีผลซึ่งกันและกัน ตัวแปรสาเหตุในช่วงเวลาที่วัดก่อนส่งผลต่อตัวแปรผลที่วัดในเวลาหลังและตัวแปรผลในช่วงเวลาที่วัดก่อนส่งผลต่อตัวแปรสาเหตุที่วัดในเวลาหลัง ร่วมกับเส้นความสัมพันธ์แบบ Stability และ 4) แบบจำลองที่ดีที่สุด (Best model) นั้นเกิดขึ้นเนื่องจากการกำหนดแบบจำลองตามสมมติฐานอาจจะยังไม่มี ความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีพอ มีการปรับที่ทำได้แบบจำลองที่เหมาะสมหรือดีที่สุดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และดูผลของการเปรียบเทียบแบบจำลองว่า แบบจำลองใดจะมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากที่สุด

สรุปผลการวิจัย

ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอการสรุปผลการวิจัยไปตามแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จำนวน 4 เขตพื้นที่ ได้แก่ เขตพื้นที่เชียงใหม่ เขตพื้นที่เชียงราย เขตพื้นที่น่าน และเขตพื้นที่ตาก ปีการศึกษา 2556 ที่เข้าร่วมทำกิจกรรมนักศึกษาโดยเป็นสมาชิกของชมรมมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อบริการชุมชนหรือสังคม บำเพ็ญหรือทำประโยชน์ต่อส่วนรวม จำนวน 152 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 61.8 รองลงมาเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 38.2 มีอายุโดยเฉลี่ย 18.85 ปี ส่วนใหญ่เรียนอยู่ในระดับชั้นปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี, หลักสูตร 5 ปี) คิดเป็นร้อยละ 69.7 รองลงมาเป็นระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง คิดเป็นร้อยละ 30.3 โดยส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาศาสาวิชาวิศวกรรมโยธา คิดเป็นร้อยละ 20.4 รองลงมาคือสาขาวิชาช่างยนต์และครุศาสตร์อุตสาหกรรม (วิศวกรรมโยธา) ซึ่งมีจำนวนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 18.4 ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 73 รองลงมาคือคณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 17.8 ส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่เชียงใหม่ คิดเป็นร้อยละ 51.3 รองลงมาคือเขตพื้นที่

เชิงราย คิดเป็นร้อยละ 20.4 ทั้งนี้ส่วนใหญ่มาจากชมรมค่ายอาสาตาก คิดเป็นร้อยละ 19.1 รองลงมาคือชมรมครูอาสาและชมรมคนจรอาสา ซึ่งมีจำนวนเท่ากัน โดยคิดเป็นร้อยละ 18.4

2. รูปแบบการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสา

รูปแบบการเปลี่ยนแปลงของแต่ละตัวแปรพบผลดังนี้

1. รูปแบบการเปลี่ยนแปลงของแรงจูงใจอาสาหลังปรับแบบจำลอง โดยมีค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองที่ผ่านเกณฑ์ดังนี้ $\chi^2 = 6.46$, $df = 4$, $p = 0.16727$, $RMSEA = 0.064$, $CFI = 0.99$ และ $NNFI = 0.98$ โดยที่คะแนนเฉลี่ยของแรงจูงใจอาสาจากการวัดครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 4 เท่ากับ 4.94 5.07 4.96 และ 5.08 ตามลำดับ นักศึกษามีค่าเฉลี่ยของคะแนนแรงจูงใจอาสาเริ่มต้นก่อนที่จะทำกิจกรรมอาสาเท่ากับ 4.90 แต่ละคนมีแรงจูงใจอาสาก่อนที่จะทำกิจกรรมแตกต่างกัน และตลอดช่วงระยะเวลาที่วัดจำนวน 4 ครั้งนั้น แรงจูงใจอาสาของนักศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลังจากเข้าไปทำกิจกรรมอาสา โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ในภาพรวมแล้วเป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เพิ่มขึ้น

คะแนนเริ่มต้นกับการเปลี่ยนแปลงของแรงจูงใจอาสา มีความสัมพันธ์กันในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือนักศึกษาที่มีแรงจูงใจอาสาเริ่มต้นในระดับสูงจะมีการเปลี่ยนแปลงของแรงจูงใจอาสาน้อย นักศึกษาที่มีแรงจูงใจอาสาเริ่มต้นในระดับต่ำจะมีการเปลี่ยนแปลงของแรงจูงใจอาสา มาก

2. รูปแบบการเปลี่ยนแปลงของการสนับสนุนทางสังคม มีค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองที่ผ่านเกณฑ์ดังนี้ $\chi^2 = 1.91$, $df = 1$, $p = 0.16705$, $RMSEA = 0.078$, $CFI = 0.99$ และ $NNFI = 0.97$ โดยที่คะแนนเฉลี่ยของการสนับสนุนทางสังคมจากการวัดครั้งที่ 2 ถึงครั้งที่ 4 เท่ากับ 4.89, 4.90 และ 4.99 ตามลำดับ นักศึกษามีค่าเฉลี่ยของคะแนนการสนับสนุนทางสังคมเริ่มต้นในการทำกิจกรรมอาสาเท่ากับ 4.85 แต่ละคนมีการสนับสนุนทางสังคมในช่วงเริ่มต้นการทำกิจกรรมอาสาแตกต่างกัน และตลอดช่วงระยะเวลาของการทำกิจกรรมอาสา การสนับสนุนทางสังคมของนักศึกษาไม่มีการเปลี่ยนแปลง

3. รูปแบบการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมอาสา มีค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองที่ผ่านเกณฑ์ดังนี้ $\chi^2 = 0.11$, $df = 1$, $p = 0.74203$, $RMSEA = 0.000$, $CFI = 1.00$ และ $NNFI = 1.03$ โดยที่คะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมอาสาจากการวัดครั้งที่ 2 ถึงครั้งที่ 4 เท่ากับ 7.85 7.60 และ 7.39 ตามลำดับ นักศึกษามีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมอาสาเริ่มต้นในการทำกิจกรรมอาสาเท่ากับ 7.92 แต่ละคนมีพฤติกรรมอาสาในช่วงเริ่มต้นของการทำกิจกรรมอาสาแตกต่างกัน ในการวัดครั้งที่ 2 ถึงครั้งที่ 4 หลังจากที่นักศึกษาได้เข้าร่วมทำกิจกรรมอาสาแล้วนั้น พฤติกรรมอาสาของนักศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น โดยการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมอาสาที่เกิดขึ้นนี้เกิดในลักษณะที่เพิ่มขึ้นและลักษณะที่ลดลงนั้นไม่แตกต่างกัน

คะแนนเริ่มต้นกับการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมอาสาสมัครมีความสัมพันธ์กันในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ นักศึกษาที่มีพฤติกรรมอาสาสมัครเริ่มต้นในระดับสูงจะมีการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมอาสาสมัครน้อย นักศึกษาที่มีพฤติกรรมอาสาสมัครเริ่มต้นในระดับต่ำจะมีการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมอาสาสมัครมาก

4. รูปแบบการเปลี่ยนแปลงของความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาสมัคร มีค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองที่ผ่านเกณฑ์ดังนี้ $\chi^2 = 0.24$, $df = 1$, $p = 0.62687$, $RMSEA = 0.000$, $CFI = 1.00$ และ $NNFI = 1.02$ โดยที่คะแนนเฉลี่ยของความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาสมัครจากการวัดครั้งที่ 2 ถึงครั้งที่ 4 เท่ากับ 5.04 4.96 และ 5.03 ตามลำดับ นักศึกษามีค่าเฉลี่ยของคะแนนความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาสมัครเมื่อเริ่มต้นเท่ากับ 4.93 แต่ละคนมีความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาสมัครในช่วงเริ่มต้นของการทำกิจกรรมอาสาสมัครแตกต่างกัน ตลอดช่วงระยะเวลาที่วัดจำนวน 3 ครั้งนั้น ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาสมัครของนักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลังจากเข้าไปทำกิจกรรมอาสาสมัครและการเปลี่ยนแปลงนี้ในภาพรวมแล้วเป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เพิ่มขึ้น

คะแนนเริ่มต้นกับการเปลี่ยนแปลงของความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาสมัครมีความสัมพันธ์กันในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ นักศึกษาที่มีความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาสมัครเริ่มต้นในระดับสูงจะมีการเปลี่ยนแปลงของความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาสมัครน้อย ส่วนนักศึกษามีความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาสมัครเริ่มต้นในระดับต่ำจะมีการเปลี่ยนแปลงของความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาสมัครมาก

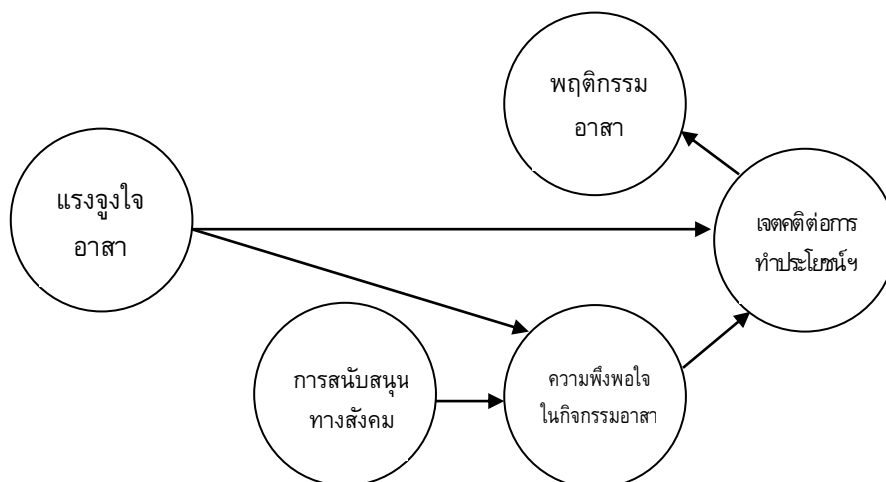
5. รูปแบบการเปลี่ยนแปลงของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม มีค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองที่ผ่านเกณฑ์ดังนี้ $\chi^2 = 7.68$, $df = 5$, $p = 0.17490$, $RMSEA = 0.060$, $CFI = 0.98$ และ $NNFI = 0.98$ โดยที่คะแนนเฉลี่ยของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมจากการวัดช่วงเวลาที่ 1 ถึงช่วงที่ 4 เท่ากับ 4.88 4.76 4.88 และ 4.76 ตามลำดับ นักศึกษามีค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมเริ่มต้นก่อนที่จะทำกิจกรรมอาสาสมัครเท่ากับ 4.76 และแต่ละคนมีเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมก่อนที่จะทำกิจกรรมอาสาสมัครแตกต่างกัน ตลอดช่วงระยะเวลาที่วัดจำนวน 4 ครั้งนั้น เจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมของนักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงหลังจากเข้าไปทำกิจกรรมอาสาสมัคร โดยการเปลี่ยนแปลงของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมที่เกิดขึ้นของนักศึกษาในลักษณะที่เพิ่มขึ้นและลักษณะที่ลดลงนั้นมีไม่แตกต่างกัน

คะแนนเริ่มต้นกับการเปลี่ยนแปลงของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม มีความสัมพันธ์กันในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ นักศึกษาที่มีเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมเริ่มต้นในระดับสูงจะมีการเปลี่ยนแปลงของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมน้อย นักศึกษาที่มีเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมเริ่มต้นในระดับต่ำจะมีการเปลี่ยนแปลงของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมมาก

2. ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุภายในกระบวนการทำกิจกรรมอาสา

ในการวิเคราะห์แบบจำลองที่แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามสมมติฐานนั้น จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบจำลองเพื่อหาความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นพบว่า ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการศึกษาครั้งนี้มีลักษณะโครงสร้างความสัมพันธ์เป็นไปตามแบบจำลองที่ดีที่สุด (Best model) นั่นคือ มีความสัมพันธ์ในลักษณะที่ข้ามช่วงเวลาของตัวแปรตัวเดียวกัน มีความสัมพันธ์ที่ตัวแปรเชิงเหตุในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งก่อนมีอิทธิพลต่อตัวแปรเชิงผลในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งถัดมา (หรือคือความสัมพันธ์ในลักษณะแบบลง: Down) และความสัมพันธ์ที่ตัวแปรเชิงผลในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งก่อนมีอิทธิพลต่อตัวแปรเชิงเหตุในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งถัดมา (หรือคือความสัมพันธ์ในลักษณะแบบย้อนกลับ: Reverse) โดยแบบจำลองที่ดีที่สุดดังกล่าวมีดัชนีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของแบบจำลอง คือ $\chi^2 = 100.06$, $df = 83$, $\chi^2/df = 1.205$, $RMSEA = 0.037$, $NNFI = 0.97$, $CFI = 0.98$

ทั้งนี้จากผลการวิจัยที่พบว่าตัวแปรแต่ละตัวมีความคงที่หรือสอดคล้องข้ามช่วงเวลาได้แก่ ตัวแปร แรงจูงใจอาสา การสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสา และความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา ส่วนตัวแปรที่ไม่พบความสอดคล้องไปข้ามช่วงเวลาคือเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม และในส่วนผลการวิจัยที่พบว่าความสัมพันธ์ที่ตัวแปรเชิงเหตุในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งก่อนมีอิทธิพลต่อตัวแปรเชิงผลในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งถัดมา ได้แก่ แรงจูงใจอาสาซึ่งเป็นตัวแปรในระยะนำเข้าสู่การอาสาส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา ซึ่งเป็นตัวแปรในระยะประสบการณ์ของการอาสา และแรงจูงใจอาสาตัวเองมีอิทธิพลโดยตรงต่อเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมซึ่งเป็นตัวแปรในระยะผลของการอาสาอีกด้วย ส่วนตัวแปรเชิงเหตุในระยะประสบการณ์ของการอาสา ซึ่งก็คือการสนับสนุนทางสังคมพบว่าไม่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาและส่งผลต่อไปยังเจตคติในการทำประโยชน์เพื่อสังคม สำหรับความสัมพันธ์ในลักษณะที่ตัวแปรเชิงผลมีอิทธิพลต่อตัวแปรเชิงเหตุได้แก่ เจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมซึ่งเป็นตัวแปรในระยะผลของการอาสาพบว่าไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอาสาซึ่งเป็นตัวแปรในระยะประสบการณ์ของการอาสา สามารถสรุปความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นตามสมมติฐานข้อที่ 2 ได้ดังภาพประกอบ 25

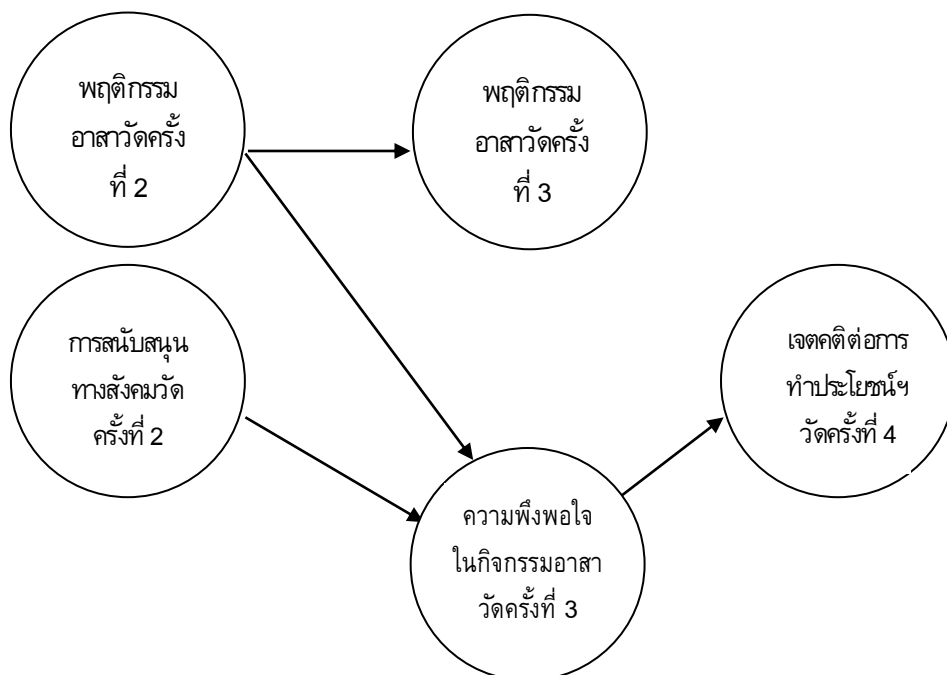

ภาพประกอบ 25 สรุปความสัมพันธ์ที่ได้ตามสมมติฐานข้อที่ 2

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าจิตตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมซึ่งเป็นตัวแปรในระยะเวลาผลของกระบวนการอาสาที่ได้รับอิทธิพลมาจากแรงจูงใจอาสาและความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา โดยที่จิตตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมมีอิทธิพลย้อนกลับไปยังพฤติกรรมอาสา และความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาได้รับอิทธิพลมาจากการสนับสนุนทางสังคมและแรงจูงใจอาสา

3. แบบจำลองกระบวนการทำกิจกรรมอาสา

ในการศึกษาว่าแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ตัวแปรในระยะนำเข้าสู่การอาสาจากการวัดครั้งที่ 1 ตัวแปรระยะประสบการณ์ของการอาสาจากการวัดในครั้งที่ 2 ถึง 3 และตัวแปรระยะผลของการอาสาจากการวัดครั้งที่ 4 มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามแนวคิดรูปแบบกระบวนการอาสา (Volunteer process model) ที่ชไนเดอร์และโอโมโต (Snyder; & Omoto. 2008) ได้กล่าวไว้ นั่น ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ตัวแปรในระยะนำเข้าสู่การอาสาซึ่งก็คือแรงจูงใจอาสาในการวัดครั้งที่ 1 ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นตัวแปรระยะประสบการณ์ของการทำกิจกรรมอาสา และในระยะประสบการณ์ของการทำกิจกรรมอาสา ซึ่งอยู่ในการวัดครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 พบว่า การสนับสนุนทางสังคมในการวัดครั้งที่ 2 มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ 0.46) พฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 2 มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ 0.59) และมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ 0.14) สำหรับระยะผลของการอาสานั้นคือจิตตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมในการวัดครั้งที่ 4 นั้น พบว่าได้รับอิทธิพลจากความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ 0.39) โดยมีภาพความสัมพันธ์ของแบบจำลองตามภาพประกอบ 26

ภาพประกอบ 26 สรุปลความสัมพันธ์ตามแบบจำลองกระบวนการอาสาที่ได้
ตามสมมติฐานข้อที่ 3

สำหรับผลการวิจัยในครั้งนี้ เมื่อนำมาสรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยตาม
ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้จำนวน 3 ข้อนั้นพบว่าทั้งสามข้อเป็นไปตามสมมติฐานบางส่วน ทั้งนี้ได้
สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยดังแสดงในตาราง 22

ตาราง 22 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย	ผลการทดสอบ สมมติฐาน
1. ตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสา ซึ่งได้แก่ แรงจูงใจอาสา การสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสา ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา และเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นตามช่วงเวลาระหว่างการทำกิจกรรมอาสา	เป็นไปตามสมมติฐาน บางส่วน
2. ตัวแปรเชิงเหตุในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งก่อน มีอิทธิพลต่อตัวแปรเชิงผลในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งถัดมา	เป็นไปตามสมมติฐาน บางส่วน
3. แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ตัวแปรในระยะนำเข้าสู่การอาสาจากการวัดครั้งที่ 1 ตัวแปรระยะประสบการณ์ของการอาสาจากการวัดในครั้งที่ 2 ถึง 3 และตัวแปรระยะผลของการอาสาจากการวัดครั้งที่ 4 มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์	เป็นไปตามสมมติฐาน บางส่วน

การอภิปรายผลการวิจัย

ในการอภิปรายผลการวิจัยได้แบ่งการอภิปรายออกเป็น 3 หัวข้อใหญ่ ได้แก่ หัวข้อแรกเป็นการอภิปรายลักษณะการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสา หัวข้อที่สองเป็นการอภิปรายถึงลักษณะความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นของตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสา และ หัวข้อที่สามเป็นการอภิปรายถึงแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่เกิดขึ้นตามแนวคิดกระบวนการอาสา (Volunteer process model) ของชไนเดอร์และโอโมโต (Snyder; & Omoto, 2008)

1. การอภิปรายลักษณะการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสา

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของแรงจูงใจอาสา

จากผลการวิเคราะห์แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงที่พบว่านักศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนแรงจูงใจอาสาเริ่มต้นก่อนที่จะทำกิจกรรมอาสาเท่ากับ 4.90 แต่ทุกคนมีแรงจูงใจอาสา ก่อนที่จะทำกิจกรรมแตกต่างกัน และตลอดช่วงระยะเวลาที่วัดจำนวน 4 ครั้งนั้น แรงจูงใจอาสาของนักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลังจากเข้าไปทำกิจกรรมอาสา โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ในภาพรวมแล้วเป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เพิ่มขึ้น นอกจากนั้นพบว่านักศึกษาที่มีแรงจูงใจอาสา เริ่มต้นในระดับสูงจะมีการเปลี่ยนแปลงของแรงจูงใจอาสายน้อย นักศึกษาที่มีแรงจูงใจอาสาเริ่มต้นใน

ระดับต่ำจะมีการเปลี่ยนแปลงของแรงจูงใจอาสาสมัคร ผลที่เกิดขึ้นในการศึกษาคั้งนี้เป็นไปตามแนวคิดของซไนเดอร์และโอมโตะ (Snyder; & Omoto. 2008:12) ที่ได้กล่าวถึงแรงจูงใจอาสาสมัครในฐานะที่เป็นตัวแปรของระยะนำเข้าสู่การอาสาสมัคร บุคคลจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางสังคม (Social action) ก็ต่อเมื่อสถานการณ์นั้นตอบสนองต่อแรงจูงใจของตนเองได้ และเคิร์กแฮม (Kirkham. 2010) กล่าวว่าระดับของแรงจูงใจอาสาสมัครที่เพิ่มขึ้นนั้นเนื่องมาจากการได้รับการเติมเต็มในแรงจูงใจแต่ละด้าน แม้ว่าประสบการณ์ที่ได้รับของแต่ละคนจะแตกต่างกันไปก็ตาม ดังนั้นการที่นักศึกษายังคงเข้าร่วมอยู่ในชมรมเพื่อทำกิจกรรมจึงน่าจะเป็นเพราะเหตุผลที่เป็นแรงจูงใจส่วนตัวของตนได้รับการตอบสนอง ส่วนการเปลี่ยนแปลงของแรงจูงใจอาสาสมัครในลักษณะที่เพิ่มขึ้นเมื่อเวลาผ่านไปตามกระบวนการทำกิจกรรมอาสาสมัครในครั้งนี้น่าจะเป็นไปได้ว่าผลจากประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมอาสาสมัครได้เติมเต็มหรือตอบสนองต่อแรงจูงใจของนักศึกษาแต่ละคนอย่างต่อเนื่องนั่นเอง ดังที่เฟอเตสและเจมีเนส (Fuertes; & Jiménez.2000) ได้ศึกษาพบว่าแรงจูงใจอาสาสมัครถือเป็นเหตุผลในการตัดสินใจของบุคคลที่จะอุทิศเวลาและพลังงานเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและมีความสัมพันธ์กับการช่วยเหลือในระยะยาว และเนื่องจากว่าในการศึกษาคั้งนี้วัดแรงจูงใจอาสาสมัครของนักศึกษากลุ่มที่ตัดสินใจทำกิจกรรมอาสาสมัครอยู่แล้วจึงอาจจะทำให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้เกิดไม่มากนัก โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีแรงจูงใจอาสาสมัครเริ่มต้นที่สูงอยู่แล้ว จึงทำให้เห็นว่ามีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่ต่ำกว่าคนที่ไม่มีแรงจูงใจอาสาสมัครเริ่มต้นต่ำ

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของการสนับสนุนทางสังคม

จากผลการวิเคราะห์แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงการสนับสนุนทางสังคมที่พบว่า นักศึกษามีค่าเฉลี่ยของคะแนนการสนับสนุนทางสังคมเริ่มต้นในการทำกิจกรรมอาสาสมัครเท่ากับ 4.85 แต่แต่ละคนมีการสนับสนุนทางสังคมในช่วงเริ่มต้นการทำกิจกรรมอาสาสมัครแตกต่างกัน และตลอดช่วงระยะเวลาของการทำกิจกรรมอาสาสมัครพบว่าการสนับสนุนทางสังคมของนักศึกษาไม่มีการเปลี่ยนแปลง ผลที่ได้ดังกล่าวอาจเป็นเพราะการสนับสนุนทางสังคมนั้น ถือเป็นตัวแปรที่เกิดโดยอาศัยปัจจัยรอบข้างอันจะส่งผลต่อการประเมินถึงคุณภาพปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวนักศึกษากับแหล่งทางสังคมของตน ไม่ว่าจะแหล่งนั้นจะมาจากครอบครัว เพื่อน ครูอาจารย์ หรือแม้กระทั่งจากมหาวิทยาลัยก็ตาม อีกทั้งการสนับสนุนทางสังคมก็ขึ้นอยู่กับความรู้เป็นสำคัญ อยู่ที่ผู้รับมีความพึงพอใจหรือยินดีในสิ่งที่ได้รับมากน้อยเพียงใด (สุรีย์ กาญจนวงศ์. 2553: 89-90) นอกจากนี้คนเรายังเลือกที่จะรับรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจอีกด้วย (Coon; & Mitterer. 2013: 148) รวมไปถึงลักษณะการสนับสนุนที่เกิดขึ้นของแหล่งทางสังคม ส่วนหนึ่งเป็นผลจากวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม หรือโครงสร้างภายในของแหล่งทางสังคมที่มีอยู่ เช่น มหาวิทยาลัยฯ มีการจัดองค์กรแบบเป็นทางการ การอนุมัติงบประมาณหรือการดำเนินงานต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่ถูกกำหนดล่วงหน้า มีแบบแผนแน่นอนตายตัว หากนโยบายหรือยุทธศาสตร์ขององค์กรไม่มีแผนบริหารจัดการเรื่องใด ก็อาจจะไม่พบการสนับสนุนในเรื่องนั้นๆ จึงอาจพอกล่าวได้ว่าการสนับสนุนที่นักศึกษารับรู้ไม่ว่าจะมาจากแหล่ง

โต จากครอบครัว เพื่อน อาจารย์หรือมหาวิทยาลัยเองนั้น อาจมีไม่เต็มที่เนื่องจากแหล่งสังคมรอบข้างยังไม่เห็นประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมอาสาในตัวนักศึกษา แต่เน้นในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของการเรียนจากห้องเรียนว่าเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์มากกว่า จึงทำให้การประเมินการสนับสนุนทางสังคมจากตัวนักศึกษามีระดับที่ไม่เปลี่ยนแปลง

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของพฤติกรรมอาสา

จากผลการวิเคราะห์แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงพฤติกรรมอาสาที่พบว่า นักศึกษามีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมอาสาเริ่มต้นในการทำกิจกรรมอาสาเท่ากับ 7.92 แต่ละคนมีพฤติกรรมอาสาในช่วงเริ่มต้นของการทำกิจกรรมอาสาแตกต่างกัน ในการวัดครั้งที่ 2 ถึงครั้งที่ 4 หลังจากที่นักศึกษาได้เข้าร่วมทำกิจกรรมอาสาแล้วนั้น พฤติกรรมอาสาของนักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นโดยเกิดในลักษณะที่เพิ่มขึ้นและลักษณะที่ลดลงนั้นไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษาที่มีพฤติกรรมอาสาเริ่มต้นในระดับสูงจะมีการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมอาสา น้อย นักศึกษาที่มีพฤติกรรมอาสาเริ่มต้นในระดับต่ำจะมีการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมอาสา มาก ทั้งนี้เป็นเพราะในการทำงานกิจกรรมอาสาแต่ละชมรมต่างก็มีแผนหรือปฏิทินการปฏิบัติงานเพื่อยื่นขอจัดตั้งและขอรับสนับสนุนงบประมาณบางส่วนจากทางมหาวิทยาลัยฯ อยู่แล้วล่วงหน้า และส่วนใหญ่ในแต่ละชมรมจะไม่มีกิจกรรม โครงการพิเศษอื่น ๆ หรือเข้าร่วมกิจกรรมกับทางมหาวิทยาลัยฯ ในนามของชมรม แต่เข้าร่วมงานกับทางมหาวิทยาลัยฯ ในฐานะที่ตนเป็นนักศึกษาของสาขาวิชาที่ตนสังกัดซึ่งก็มีกิจกรรมอยู่เป็นจำนวนมากตลอดทั้งปีการศึกษา ดังนั้นในช่วงเวลาที่ชมรมไม่มีการจัดกิจกรรมหรือมีงานในหน้าที่ที่ตนต้องรับผิดชอบนักศึกษาก็จะไม่ได้เข้ามาร่วมทำงานหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชมรม และใช้เวลาส่วนหนึ่งไปกับการเรียนหรือเรื่องส่วนตัวแทน ซึ่งการไม่ได้เข้าร่วมดังกล่าวนี้มีส่วนทำให้การเปลี่ยนแปลงนี้ที่เกิดขึ้นของพฤติกรรมอาสาที่เกิดขึ้นในลักษณะที่พฤติกรรมอาสาที่เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นและเปลี่ยนแปลงลดลงนั้นไม่แตกต่างกัน คล้ายกับในการศึกษาของวลัยทิพย์ เปรมทวีธนโชต (2556: 105) ที่ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตนักศึกษา พบว่าระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาของนิสิตนักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งในการวิเคราะห์คำถามปลายเปิดในการวิจัยครั้งนั้นพบว่า ปัญหา/อุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาอันดับแรก คือ ว่าง เช่น ติดเรียนหรือติดปัญหาในการแบ่งเวลาเรียนมาเข้าร่วมกิจกรรม ติดทำงาน ติดกิจกรรมหรือธุระอื่น ๆ ทั้งที่นิสิตนักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีผลการเรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ทั้งนี้เพราะมุ่งเน้นในเรื่องของการเรียนในห้องเรียนเป็นหลักและมีความกังวลว่าการทำกิจกรรมอื่น ๆ จะทำให้ผลการเรียนลดลง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉนทรส ไชยสุต (2548) ซึ่งพบปัญหาด้านเวลาเรียน ได้แก่ เวลาเรียนไม่พอ งานที่ต้องทำและส่งมีมาก ครอบคลุมเวลาเรียนบางส่วน เสียเวลาเรียน กิจกรรมส่วนใหญ่อยู่ในเวลาเรียนหรือขณะที่กำลังทำงานค้างไว้อยู่ เวลาว่างจากการเรียนมีน้อยทำให้เข้าร่วมกิจกรรมไม่ได้ การแบ่งเวลายังไม่ลงตัว เวลาส่วนใหญ่ต้องเรียน ฯลฯ

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา

จากผลการวิเคราะห์แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาที่พบว่านักศึกษามีค่าเฉลี่ยของคะแนนความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาเมื่อเริ่มต้นเท่ากับ 4.93 แต่ละคนมีความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในช่วงเริ่มต้นของการทำกิจกรรมอาสาแตกต่างกัน ตลอดช่วงระยะเวลาที่วัดจำนวน 3 ครั้งนั้น ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลังจากเข้าไปทำกิจกรรมอาสาและการเปลี่ยนแปลงนี้ในภาพรวมแล้วเป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษาที่มีความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาเริ่มต้นในระดับสูงจะมีการเปลี่ยนแปลงของความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาน้อย ส่วนนักศึกษาที่มีความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาเริ่มต้นในระดับต่ำจะมีการเปลี่ยนแปลงของความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา มาก ทั้งนี้ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาเป็นการแสดงการรับรู้ออกมาเป็นความรู้สึก สามารถเปลี่ยนแปลงได้ง่าย อีกทั้งยังเป็นส่วนที่เกิดขึ้นระหว่างความคาดหวังของนักศึกษา กับผลที่เกิดขึ้นจริงจากการประสบการณ์การทำกิจกรรมอาสา (Gloden. 2015: 113) ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้น่าจะเป็นเพราะความคาดหวังของนักศึกษาในการทำกิจกรรมมีความสอดคล้องกับผลที่เกิดขึ้นจริง และผลที่เกิดขึ้นจริงนี้เป็นไปในทางบวกกับประสบการณ์จึงทำให้ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาเพิ่มขึ้นตลอดระยะเวลาของกระบวนการอาสา

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม

ในส่วนของผลการวิเคราะห์แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมที่พบว่า นักศึกษามีค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมเริ่มต้นก่อนที่จะทำกิจกรรมอาสาเท่ากับ 4.76 แต่ละคนมีเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมก่อนที่จะทำกิจกรรมอาสาแตกต่างกัน ตลอดช่วงระยะเวลาที่วัดจำนวน 4 ครั้งนั้น เจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมของนักศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงหลังจากเข้าไปทำกิจกรรมอาสา โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เพิ่มขึ้นและลักษณะที่ลดลงนั้นมีไม่แตกต่างกัน คะแนนเริ่มต้นกับการเปลี่ยนแปลงของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมมีความสัมพันธ์กันในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือนักศึกษาที่มีเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมเริ่มต้นในระดับสูง จะมีการเปลี่ยนแปลงของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมน้อย นักศึกษาที่มีเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมน้อยเริ่มต้นในระดับต่ำจะมีการเปลี่ยนแปลงของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมมากซึ่งเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเจตคติ นั้น ฮอฟแลนด์ เจนิส และเคลลี (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2548: 254) กล่าวว่า เจตคติเกิดจากการเรียนรู้ และเจตคติของบุคคลจะเปลี่ยนไปเมื่อบุคคลเปลี่ยนความคิดเห็น การเรียนรู้ทำให้บุคคลได้รับความคิดเห็นใหม่ๆ และการเรียนรู้จะเกิดขึ้นมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ การได้รับการเสริมแรง เมื่อบุคคลมีประสบการณ์ที่ดีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดเนื่องจากการได้รับการเสริมแรงบุคคลนั้นจะมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น สำหรับในการศึกษาครั้งนี้

นี้การที่มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมที่มีเพิ่มขึ้นและลักษณะที่เจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมที่มีลดลงนั้นยังไม่แตกต่างกันอาจเป็นเพราะนักศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางลดลงนั้นยังไม่ได้รับประสบการณ์ที่ทำให้นักศึกษาได้สัมผัสกับการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นที่เข้มข้นอย่างเพียงพอ แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงในส่วนของความพึงพอใจจากการทำกิจกรรมอาสาสมัครก็ตาม ดังที่ในงานของวอลท์ทีย์ เปรมทวิธโรต (2556: 105) ที่ศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาของนิสิตนักศึกษาโดยพบผลประการหนึ่งว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาในลักษณะที่มีการทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจเข้าไปมีส่วนร่วมในการคิด แก้ไข พัฒนา และลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังจะทำให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตอาสาได้หรืออีกนัยหนึ่งคือหากนิสิตนักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาอย่างผิวเผิน ไม่ได้ให้ความสนใจที่จะทำอย่างจริงจังแล้วนั้น ย่อมไม่สามารถบรรลุถึงการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตอาสา

2. การอภิปรายถึงลักษณะความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นของตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสา

ลักษณะความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นของตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาในครั้งนี้ พบว่าเป็นความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในลักษณะดังนี้ 1) ตัวแปรแต่ละตัวมีความคงที่หรือสอดคล้องไปตามเวลาในการวัดแต่ละครั้ง 2) ตัวแปรเชิงเหตุในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งก่อนมีอิทธิพลต่อตัวแปรเชิงผลในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งถัดมา และตัวแปรเชิงผลในการวัดครั้งก่อนมีอิทธิพลต่อตัวแปรเชิงเหตุในการวัดครั้งถัดมา โดยสามารถอภิปรายผลดังนี้

ความสัมพันธ์ในลักษณะที่ข้ามช่วงเวลาของตัวแปรตัวเดียวกัน

พบว่าตัวแปรที่มีความคงที่หรือสอดคล้องไปตามเวลาได้แก่ แรงจูงใจอาสา การสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสา และความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา ส่วนตัวแปรที่ไม่พบความสอดคล้องไปตามช่วงเวลาคือเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะเจตคตินั้นเป็นคุณลักษณะที่อยู่ภายในมีการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย การเปลี่ยนแปลงเจตคติอาจจะเปลี่ยนจากบวกเป็นลบหรือลบเป็นบวก และสามารถเปลี่ยนแปลงตามชุมชนหรือสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกที่มีค่านิยมที่เป็นอุดมการณ์พิเศษเฉพาะได้ แม้ว่าเจตคติจะมีลักษณะคงที่อยู่ช่วงเวลาหนึ่งที่ไม่ได้ผันแปรตลอดเวลา (ไพศาล หวังพานิช. 2530: 147; สุรางค์ โค้วตระกูล. 2544: 367) อย่างไรก็ตามได้มีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่พบข้อขัดแย้งถึงความคงที่ของเจตคติว่า เจตคตินั้นมีความผันแปรไปตามกาลเวลาและขึ้นอยู่กับว่าบุคคลมีความคิดเกี่ยวกับสถานการณ์ในขณะนั้น ๆ อย่างไร (Erber; Hodges; & Wilson. 1995: 433) ดังนั้นเมื่อเผชิญกับสิ่งเร้าที่มากกระตุ้นอันได้แก่ประสบการณ์ในขณะที่ทำกิจกรรมอาสา ก็อาจทำให้เจตคติไม่คงที่ไปตามเวลาได้

ตัวแปรเชิงเหตุในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งก่อนมีอิทธิพลต่อตัวแปรเชิงผลในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งถัดมา และตัวแปรเชิงผลในการวัดครั้งก่อนมีอิทธิพลต่อตัวแปรเชิงเหตุในการวัดครั้งถัดมา

ในส่วนผลการวิจัยที่พบว่าความสัมพันธ์ที่ตัวแปรเชิงเหตุในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งก่อนมีอิทธิพลต่อตัวแปรเชิงผลในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่วัดในครั้งถัดมา ได้แก่ แรงจูงใจอาสาซึ่งเป็นตัวแปรในระยะนำเข้าสู่การอาสาส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา ซึ่งเป็นตัวแปรในระยะประสบการณ์ของการอาสา และแรงจูงใจอาสาตัวเองมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมซึ่งเป็นตัวแปรในระยะผลของการอาสาอีกด้วย ส่วนตัวแปรเชิงเหตุในระยะประสบการณ์ของการอาสา ซึ่งก็คือการสนับสนุนทางสังคมพบว่ามีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาและส่งผลต่อไปยังเจตคติในการทำประโยชน์เพื่อสังคม สำหรับความสัมพันธ์ในลักษณะที่ตัวแปรเชิงผลมีอิทธิพลต่อตัวแปรเชิงเหตุได้แก่ เจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมซึ่งเป็นตัวแปรในระยะผลของการอาสาพบว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอาสาซึ่งเป็นตัวแปรในระยะประสบการณ์ของการอาสา

โดยผลในครั้งนี้นำให้เห็นถึงความสำคัญของตัวแปรแรงจูงใจอาสาที่ส่งผลไปยังความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาและเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม ดั่งในงานวิจัยของซาร์ซุเอลาและอันตัน (Zarzuela; & Antón. 2015: 92) ที่พบว่าเจตคติต่อปัญหาสังคมจะเพิ่มขึ้นในกลุ่มเยาวชนที่รู้สึกว่าการช่วยเหลือของตนนั้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง นั้นแสดงว่าประสบการณ์ที่เกิดขึ้นของกระบวนการอาสาในการศึกษารั้งนี้โดยภาพรวมแล้วถือเป็นประสบการณ์ที่ส่งผลต่อผู้ทำกิจกรรมอาสาในด้านบวก แม้ว่าจูงใจอาสาไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมอาสาและการสนับสนุนทางสังคมก็ตาม อาจเป็นเพราะว่าเมื่อนักศึกษาได้เข้าร่วมในกระบวนการอาสา หากแต่ลักษณะการดำเนินงานของชมรมยังมีไม่มากหรือแข็งแรงแรงเพียงพอที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมอาสาที่มากขึ้น ทำให้แรงจูงใจที่นักศึกษามีนั้นได้รับการตอบสนองไม่เต็มที่ และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลงตัวแปรพฤติกรรมอาสาในครั้งที่ไม่พบอัตราการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมอาสา โดยที่นักศึกษาแต่ละคนมีอัตราการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมอาสาไม่แตกต่างกันนั่นเอง สำหรับตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมนั้นเหตุผลหนึ่งที่ไม่ได้รับอิทธิพลมาจากแรงจูงใจอาสาเนื่องมาจากว่าเมื่อพิจารณาโดยละเอียดแล้วการสนับสนุนทางสังคมถือเป็นตัวแปรหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมภายนอกบุคคล อาทิเช่น จากพ่อแม่ จากเพื่อน จากครูอาจารย์ หรือจากสถาบัน หรือเรียกได้ว่าแหล่งการสนับสนุนที่บุคคลอยู่ร่วมด้วย และแหล่งการสนับสนุนดังกล่าวล้วนแล้วแต่มีความรู้ ความเชื่อ ค่านิยมหรือแนวทางในการแสดงพฤติกรรมแตกต่างกันไป หากมีความเชื่อหรือเจตคติเกี่ยวกับการทำกิจกรรมอาสาที่แตกต่างกันแล้วก็น่าจะส่งผลต่อรูปแบบการสนับสนุนทางสังคมต่อนักศึกษาด้วยจึงทำให้ตัวแปรนี้ไม่ได้รับอิทธิพลมาจากแรงจูงใจอาสาภายในตัวของนักศึกษา

สำหรับผลที่พบว่าตัวแปรเชิงผลมีอิทธิพลต่อตัวแปรเชิงเหตุ ซึ่งคือเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอาสาสมัครนั้น มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ เช็ง; โลว; และ ลุย (Cheung; Lo; & Liu. (2015) ที่เป็นการศึกษาแบบระยะยาวเกี่ยวกับความสัมพันธ์แบบซึ่งกันและกัน (Reciprocal) ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคมและการอาสาสมัคร โดยการอาสาสมัครในการศึกษาดังกล่าวได้แบ่งออกเป็นอัตลักษณ์ในอาสาสมัครและการรับรู้ต้นทุนทางการอาสาสมัครในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาอาสาสมัครเยาวชนของฮ่องกง จำนวน 527 คน พบว่าความรับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลทางบวกต่อการอาสาสมัครในอีก 6 เดือนต่อมา แต่อย่างไรก็ตามการอาสาสมัครกลับไม่ส่งผลทางบวกต่อความรับผิดชอบต่อสังคมในอีก 6 เดือนต่อมา ในงานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนที่จะมีการอาสาสมัครอย่างยั่งยืนสำหรับการศึกษาของโอโมโตและแพ็คการ์ด (Omoto; & Packard. 2016) ซึ่งเก็บข้อมูลจำนวน 2 ครั้งในช่วงห่างกัน 6 เดือน เพื่อศึกษาลักษณะทางจิตวิทยาที่นำบุคคลไปสู่การอาสาสมัคร พบว่าความสัมพันธ์ทางสังคมและความเชื่อมโยงทางจิตวิทยาสามารถนำไปสู่การอาสาสมัครและการกระทำทางสังคม (Social action) ได้ โดยความรู้สึกในการคำนึงถึงชุมชนเป็นตัวแปรสำคัญที่สามารถทำนายการอาสาสมัครเมื่อเวลาผ่านไป จากงานวิจัยที่กล่าวไปทำให้เห็นว่ามีการศึกษาที่สอดคล้องกับผลของงานวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า เจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมที่เกิดขึ้นของนักศึกษาในช่วงประสบการณ์ของการเข้าร่วมทำกิจกรรมอาสาจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอาสาสมัครนั่นเอง

3. การอภิปรายถึงแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่เกิดขึ้นตามแนวคิดกระบวนการอาสา

ตามสมมติฐานข้อที่ 3 ซึ่งเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ตามแบบจำลองกระบวนการอาสาที่ชไนเดอร์และโอโมโตได้กล่าวไว้นั้น ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่าตัวแปรในระยะผลของการอาสาซึ่งคือเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมในการวัดครั้งที่ 4 ได้รับอิทธิพลจากตัวแปรในระยะประสบการณ์ของการอาสาซึ่งคือความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 และความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 นี้ได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 2 และการสนับสนุนทางสังคมในการวัดครั้งที่ 2 นอกจากนี้แล้วพบว่าพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 3 ได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมอาสาในการวัดครั้งที่ 2 ด้วย แต่ไม่พบว่าตัวแปรระยะนำเข้าสู่การอาสาส่งผลต่อตัวแปรระยะประสบการณ์ของการอาสาแต่อย่างใด

ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนี้เป็นไปตามแนวคิดกระบวนการอาสาของชไนเดอร์และโอโมโต (Snyder; & Omoto. 2008) ในส่วนที่ผลจากประสบการณ์การทำกิจกรรมอาสาส่งผลต่อเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมของผู้เข้าร่วมทำกิจกรรมอาสา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่มีทั้งการศึกษาภาคตัดขวางและการศึกษาแบบช่วงยาวที่เคยมีซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของการเข้าร่วมทำกิจกรรมอาสาเกี่ยวกับประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตัวอาสาสมัคร ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในด้านความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดี สัมพันธภาพต่อผู้อื่น พัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดีในตัวบุคคลให้เกิดขึ้น การเข้าร่วมกับ

ชุมชน สำหรับอาสาสมัครที่เป็นนักศึกษานั้นการเข้าร่วมกิจกรรมอาสาจะช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะชีวิตดีขึ้น (South House Exchange; & Canada World Youth. 2006: 13; Denault; & Poulin. 2009; Lough, McBride; & Sherraden. 2009: 1; Lee; & Won. 2011:161) ผลการศึกษาครั้งนี้ยังมีความสอดคล้องกับงานของชาคอน เวซילהและดาวิลลา (Chacón, Vecina; & Dávila. 2007) ที่พบในการศึกษาแบบช่วงยาวในเรื่องความยาวนานของการอาสาสมัครว่า ในระยะสั้น (6 เดือน) ความพึงพอใจในงานอาสาสมัครมีอิทธิพลต่อการคงอยู่ในงานอาสาสมัครแต่ในระยะปานกลางและระยะยาว (1 ปี และ 2 ปี ตามลำดับ) นั้น เป็นเพราะอิทธิพลของความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กรและเอกลักษณ์ในบทบาทของอาสาสมัคร

ส่วนการที่ไม่พบว่าตัวแปรในระยะนำเข้าสู่การอาสา ซึ่งคือแรงจูงใจอาสาส่งผลต่อตัวแปรในระยะประสบการณ์ของการอาสาซึ่งได้แก่พฤติกรรมอาสา นั้น ตามแนวคิดกระบวนการอาสาแล้ว ประการหนึ่งอาจเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้คือกลุ่มนักศึกษาที่เข้าร่วมหรือมีพฤติกรรมอาสาอยู่แล้ว ทำให้ผลที่เป็นสาเหตุมาจากแรงจูงใจมีในระดับไม่มากพอจนไม่พบนัยสำคัญดังกล่าว และประการที่สองนั้นอาจเป็นเพราะมีตัวแปรอื่นๆ เข้ามาร่วมส่งผลต่อความสัมพันธ์นี้ด้วย เช่นในงานของอิชิซาวา (Ishizawa. 2015) ที่พบว่าปัจจัยประการหนึ่งที่ช่วยเพิ่มระดับของการอาสาสมัครในกลุ่มเยาวชนได้ คือการที่พ่อแม่ที่มีส่วนร่วมในงานทางพลเมือง การศึกษาของสุพัฒนา บุญแก้ว (2556) ที่ศึกษาพบว่าตัวแปรชุดจิตลักษณะเดิม 2 ตัวแปร (ได้แก่แรงจูงใจอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคม) ตัวแปรชุดสถานการณ์ทางสังคม 3 ตัวแปร (ได้แก่ การได้รับการถ่ายทอดอุดมการณ์ทางชาติ การได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาสมัครและการได้รับแบบอย่างพฤติกรรมอาสาสมัครจากบุคคลรอบข้าง) และตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์ 1 ตัวแปร (ได้แก่เจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมอาสาสมัคร) รวม 6 ตัวแปร ร่วมกันทำนายพฤติกรรมอาสาสมัครได้ร้อยละ 61 โดยตัวทำนายพฤติกรรมอาสาสมัครที่สำคัญคือ เจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมอาสาสมัครการได้รับการถ่ายทอดอุดมการณ์ ความรับผิดชอบต่อสังคม และแรงจูงใจอาสาตามลำดับ ในส่วนการศึกษาของอนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552) พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการอาสาสมัครอย่างยั่งยืนมี 4 ปัจจัย คือ เอกลักษณ์ในบทบาทอาสาสมัครแบบเฉพาะ การสนับสนุนทางสังคม ความพึงพอใจในกิจกรรมและองค์กร และบุคลิกภาพชอบช่วยเหลือแบบพุทธ โดยทั้ง 4 ปัจจัยสามารถอธิบายการอาสาสมัครอย่างยั่งยืนได้ร้อยละ 67.8 หรือในงานของปริญญา ฤกษ์อรุณ (2548) พบผลว่าลักษณะทางจริยธรรมที่มีศักยภาพในการพยากรณ์แนวโน้มหรือโอกาสที่จะเกิดพฤติกรรมอาสาช่วยเหลือผู้อื่นหรือไม่เกิดพฤติกรรมอาสาช่วยเหลือผู้อื่น คือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และการเสียสละ ซึ่งสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการมีพฤติกรรมอาสาช่วยเหลือผู้อื่นได้ร้อยละ 15.9 และมีประสิทธิภาพในการพยากรณ์โอกาสที่จะเกิดพฤติกรรมอาสาช่วยเหลือผู้อื่นและไม่เกิดพฤติกรรมอาสาช่วยเหลือผู้อื่นร้อยละ 68.7 ในการศึกษาของเนนซินี โรไมโอลี และเมเนกฮินี (Nencini, Romaioli; & Meneghini. 2015) ที่ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลและปัจจัยทางองค์กรที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการทำงานอาสาสมัครและความตั้งใจที่จะออกจากงานอาสาสมัคร ได้ผลพบว่า บรรยากาศในองค์กรเป็นตัวแปรคั่นกลางความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจด้านความมี

อิสระของตนเองและความพึงพอใจในงานอาสาสมัคร และเป็นตัวคั่นกลางความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจภายนอกตนเองกับความตั้งใจจะออกจากงานอาสาสมัคร आयดินลิ-คารากุลัคและคณะ (Aydinli-Karakulak; et.al. 2016) พบว่าความพึงพอใจในการทำงานอาสาเป็นตัวแปรที่คั่นกลางความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจอาสากับความยึดมั่นผูกพันในการทำงานอาสาสมัคร

สำหรับการสนับสนุนทางสังคมนั้นพบว่าไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมอาสาแต่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาสมัคร ผลที่ได้นี้อาจไม่สอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการอาสาสมัครรวมทั้งในของงานวิจัยในบางงานที่ผ่านมาซึ่งพบว่าการสนับสนุนทางสังคมเป็นตัวแปรที่อธิบายการแปรผันของพฤติกรรมอาสาได้ (กฤตยา ทัพวงค์. 2552; อนุ เจริญวงศ์ระยับ. 2552; ธิดาชนก วงศ์พิทักษ์. 2556) ซึ่งเป็นไปได้ว่าลักษณะของกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้เป็นนักศึกษาที่ตัดสินใจเข้าร่วมการทำกิจกรรมจนครบตลอดระยะเวลาอยู่แล้วแต่ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสานั้นเกิดจากการรับรู้และประเมินออกมาเป็นความรู้สึกที่ตนได้พบประสบการณ์ต่าง ๆ ตลอดช่วงที่ทำกิจกรรม ความคาดหวังทางอารมณ์กับสิ่งที่ได้รับนี้จะมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจที่จะคงอยู่ในการคงอยู่ในงานอาสาสมัครจริงของผู้ที่เป็นอาสาสมัครหน้าใหม่ (Barraza. 2011) ดังนั้นประสบการณ์ที่เจอจึงมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจได้มากกว่า สอดคล้องกับการศึกษาของแซปปาและซาวาร์โรน (Zappa; & Zavarrone. 2010: 215) ที่พบว่าประโยชน์ของความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน โอกาสที่จะได้เรียนรู้ในความสามารถหรือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการทำงานจะส่งผลต่อระดับความพึงพอใจของผู้ที่ทำงานอาสาสมัครมากกว่าจากผลปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรอื่นๆ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในทางทฤษฎี

1. เนื่องจากแนวคิดกระบวนการอาสาตามแนวคิดของชไนเดอร์และโอโมโตที่ได้กล่าวไว้ นั้นพูดถึงเฉพาะลักษณะทางจิตวิทยาและลักษณะทางพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์ในแต่ละระยะของกระบวนการอาสา ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยมีแนวคิดไว้ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงนั้นลักษณะอิทธิพลทางสังคมหรือองค์กรนั้นน่าจะส่งผลต่อนักศึกษาด้วย ในงานวิจัยนี้จึงได้เพิ่มอิทธิพลทางสังคมที่สำคัญ นั่นคือ การสนับสนุนทางสังคม ซึ่งจากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา เพราะฉะนั้นจึงอาจขยายเพิ่มตัวแปรทางสังคมที่สำคัญตัวอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์เกี่ยวกับกระบวนการอาสาได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ตามแนวคิดกระบวนการอาสาที่ชไนเดอร์และโอโมโตได้อธิบายไว้ นั้น กล่าวถึงกระบวนการที่เกิดจากในการทำงานอาสา 3 ระยะ นั่นคือ ระยะนำเข้าสู่การอาสา ระยะประสบการณ์ของการอาสา และระยะผลของการอาสา ทั้งนี้ทั้ง 3 ระยะจะมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์ไปตามเวลา แต่ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดอย่างเป็นขั้นจากระยะหนึ่งไปยังอีกระยะหนึ่ง แต่พบว่าตัวแปรแรงจูงใจอาสาที่อยู่ในระยะนำเข้าสู่การอาสาสามารถส่งผลไปยังตัว

แปรเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมซึ่งอยู่ในระยะผลของการอาสาได้โดยไม่ต้องผ่านระยะประสบการณ์ของการอาสา ดังนั้นกระบวนการตามแนวคิดของชไนเดอร์และโอโมโตที่เสนอไว้นี้จึงอาจไม่ได้มีลักษณะเป็นเส้นตรงจากระยะหนึ่งไปยังอีกระยะหนึ่งตามช่วงเวลา ผู้ที่นำเอาแนวคิดทฤษฎีนี้ไปใช้อาจพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ไม่ได้เป็นไปตามขั้นซึ่งมีบางกรณีอาจจะมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่ตัวแปรเหตุข้ามขั้นไปยังตัวแปรผลในระยะสุดท้ายได้

3. ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่เกิดขึ้นของตัวแปรในกระบวนการอาสาตามแนวคิดของชไนเดอร์และโอโมโตนั้น พบว่าบางตัวแปรไม่ได้เป็นตัวแปรเชิงสาเหตุเพียงอย่างเดียวแต่มีความเป็นไปได้ที่ตัวแปรดังกล่าวสามารถกลายเป็นตัวแปรผลย้อนกลับไปยังตัวแปรเชิงเหตุได้ ดังเช่นที่การศึกษาครั้งนี้พบว่า ตัวแปรเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมซึ่งเป็นตัวแปรเชิงผลที่วัดในช่วงเวลาก่อนส่งผลต่อตัวแปรเชิงเหตุที่วัดในช่วงเวลาหลังซึ่งก็คือตัวแปรพฤติกรรมอาสา ดังนั้นผลที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการอาสาอาจกลายเป็นสาเหตุที่ส่งผลต่อตัวแปรเหตุในช่วงเวลาถัดไปได้

4. ผลที่ค้นพบจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นหนึ่งในหลักฐานที่สนับสนุนว่า แนวคิดแบบจำลองกระบวนการอาสาที่มีอำนาจในการอธิบายในหลากหลายบริบท เพราะฉะนั้นผู้ที่จะนำแนวคิดนี้ไปใช้อาจนำไปใช้ในบริบทที่แตกต่างเพิ่มเติมได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. การศึกษาในครั้งนี้พบว่าในระยะการนำเข้าสู่กระบวนการทำกิจกรรมอาสา ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ทำให้นักศึกษาทำงานอาสานั้นได้ทำการศึกษาเฉพาะตัวแปรแรงจูงใจอาสา หรือในระยะผลของการทำกิจกรรมอาสา ก็ได้ศึกษาเฉพาะตัวแปรเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม แต่แท้จริงแล้วปัจจัยในทั้งสองระยะที่กล่าวมา ประกอบด้วยตัวแปรอื่นๆ ด้วย เช่น ในระยะนำเข้ามีทั้งปัจจัยเกี่ยวกับบุคคลในเรื่องบุคลิกภาพ สถานการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิตของอาสาสมัคร กลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นจากหน่วยงานหรือในระดับองค์กร รวมไปถึงการสร้างวัฒนธรรมความเชื่อในเรื่องการช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ในระยะผลของการทำกิจกรรมอาสา ได้แก่ ปัจจัยในเรื่องความรู้ที่เพิ่มขึ้น การปรับตัว การพัฒนาสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น หรือแม้กระทั่งความคุ้มค่าของการทำงานอาสาสมัคร เป็นต้น เพื่อความกระจ่างในทฤษฎีจึงอาจมีการศึกษาตัวแปรอื่นๆ ในทั้งสองระยะนั้นเพิ่มเติมทั้งในลักษณะการศึกษาที่เป็นความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และศึกษาลักษณะพัฒนาการที่เกิดขึ้นของแต่ละตัวแปร

2. การศึกษาในครั้งนี้เก็บข้อมูลเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่ทำกิจกรรมอาสากับชมรมจนครบกระบวนการทำกิจกรรมอาสาหรือตลอดช่วงของการศึกษา โดยไม่ได้วิเคราะห์ไปถึงกลุ่มตัวอย่างที่ออกจากการทำกิจกรรมอาสาไปในช่วงการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจในบริบทและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมอาสามากขึ้น จึงอาจมีการศึกษาเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ยังคงอยู่ตลอดจน

ครบทั้งกระบวนการทำกิจกรรมอาสาของกลุ่มที่ออกไประหว่างที่มีการเข้าร่วมทำกิจกรรม ว่ามีความคล้ายคลึงหรือความแตกต่างในประเด็นใดบ้าง

3. เนื่องจากในการศึกษาครั้งนี้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่แสดงความตั้งใจที่จะเข้าร่วมทำกิจกรรมอาสา โดยไม่ได้วัดจากกลุ่มที่มีอิสระที่จะตัดสินใจว่าจะทำพฤติกรรมอาสาหรือไม่ ซึ่งอาจส่งผลต่อตัวแปรแรงจูงใจอาสา ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปอาจมีการศึกษาเพิ่มเติมในบริบทของการทำกิจกรรมอาสาที่แตกต่างออกไปหรือกว้างออกไปกว่าการทำกิจกรรมชมรมของนักศึกษา เช่น การออกค่ายอาสาช่วยเหลือนุสนทนาด้านทางมหาวิทยาลัยแม้ตัวนักศึกษาเองจะไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมนั้นๆ หรือการเข้าร่วมช่วยเหลือนงานอาสาของนักศึกษเองในอาสาสมัครมูลนิธิสงเคราะห์ต่างๆ เป็นต้น ที่เป็นบริบทโดยกลุ่มตัวอย่างมีอิสระมากขึ้นในการตัดสินใจที่จะเข้าร่วมทำกิจกรรมอาสาหรือไม่เข้าร่วมทำกิจกรรมอาสา เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมของตัวแปรแรงจูงใจอาสาและตัวแปรพฤติกรรมอาสาที่การศึกษาครั้งนี้ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ในการสร้างแบบวัดแรงจูงใจอาสาในครั้งผู้วิจัยจึงได้เพิ่มองค์ประกอบในด้านความเชื่อทางพุทธศาสนาขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของคนไทยที่ส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน ดังนั้นสำหรับผู้ที่จะนำผลงานวิจัยครั้งนี้ไปใช้อ้างอิงอาจต้องคำนึงถึงข้อจำกัดทางการวิจัยนี้ การวิจัยครั้งต่อไปจึงอาจจะมีการปรับแบบวัดแรงจูงใจอาสาให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างทั่วไปมากขึ้น โดยอาจปรับให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างโดยไม่เฉพาะเจาะจงว่าจะต้องเป็นศาสนาพุทธ ซึ่งอาจจะปรับให้มีความเป็นกลางในเรื่องของความเชื่อหรือการนับถือศาสนาที่ทำให้ผู้ตอบไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดก็สามารถตอบได้

5. ในการวัดตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมซึ่งเป็นตัวแปรที่เกิดจากสภาพแวดล้อม เป็น การรับรู้ที่เกิดขึ้นจากคุณภาพความสัมพันธ์ของแหล่งทางสังคมอัน ได้แก่ กลุ่มเพื่อน ครูอาจารย์ และครอบครัว ซึ่งคุณภาพความสัมพันธ์เหล่านี้ อาจไม่มีการเปลี่ยนแปลงภายใต้บริบทของการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษาดังที่พบในผลการศึกษครั้งนี้ การวิจัยครั้งต่อไปที่ศึกษาการสนับสนุนทางสังคมจึงควรวัดคุณภาพความสัมพันธ์หรือการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากแหล่งทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับบริบทการทำกิจกรรมนักศึกษามากขึ้นกว่านี้ เช่น การสนับสนุนที่เกิดจากชมรมหรือสโมสร

6. เนื่องจากแนวคิดของชไนเดอร์และโอโมโต (Snyder; & Omoto. 2008) ได้กล่าวว่ากระบวนการอาสาที่เกิดขึ้นนี้สามารถเกิดขึ้นได้ในหลายระดับการวิเคราะห์ ไม่ว่าจะเป็นระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระดับสังคม เป็นต้น การศึกษาในอนาคตอาจมีการวิจัยในลักษณะพหุระดับเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มองค์ความรู้หรือยืนยันแนวคิดกระบวนการอาสาให้มีความแข็งแกร่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นว่าเมื่อนักศึกษาทำกิจกรรมอาสาจนครบตามระยะเวลาสามารถทำให้พฤติกรรมและกระบวนการทางจิตของนักศึกษาเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งได้แก่ แรงจูงใจอาสา พฤติกรรมอาสา ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา และเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม ทางมหาวิทยาลัยจึงควรเล็งเห็นและให้ความสำคัญ รวมทั้งส่งเสริมให้นักศึกษามีการทำกิจกรรมอาสาต่อไป

2. การศึกษาในครั้งนี้พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมคือความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา ทั้งนี้ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาได้รับอิทธิพลมาจากการสนับสนุนทางสังคมอีกที ดังนั้นในการที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนของการทำกิจกรรมอาสาต่อไปจึงควรจะมีการส่งเสริมให้บริบทที่อยู่รอบข้างนักศึกษาหรือที่เรียกว่าแหล่งของการสนับสนุนทางสังคม เช่น เพื่อน หรือครูอาจารย์ ให้พร้อมสนับสนุนในการเข้าร่วมทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษาว่าก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตัวนักศึกษาเองหรือต่อสังคมก็ตาม ทั้งนี้อาจมีการจัดเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่สร้างความรู้ความเข้าใจกับกลุ่มดังกล่าว สิ่งเหล่านี้จะส่งผลไปยังนักศึกษาทำให้เกิดความพึงพอใจต่อประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมอาสา และเจตคติที่มีต่อการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นในสังคมได้ หรือควรมีการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนให้มีการสอดแทรกเนื้อหาเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้มากยิ่งขึ้นโดยเลือกสื่อที่เหมาะสมกับผู้เรียน ตัวอย่างเช่น การจัดการศึกษาเชิงจริยธรรมให้นักศึกษาได้มีโอกาสอภิปรายแสดงความคิดเห็น (Gerde & Foster, 2008) ทั้งนี้ การศึกษาของ Okun et al. (1998) และ Omoto; & Snyder (1995) กล่าวว่าหากครูผู้สอนได้จัดการสอนโดยเน้นการเรียนรู้และการสร้างความเข้าใจที่ดีแก่นักศึกษาในประเด็นดังกล่าวแล้วนักศึกษาก็จะมีจิตอาสาเพิ่มมากขึ้น

3. การศึกษาครั้งนี้พบว่า แรงจูงใจอาสาซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลตัดสินใจเข้าสู่กระบวนการทำกิจกรรมอาสา มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เพิ่มขึ้นได้จากการทำกิจกรรมอาสาอย่างชัดเจน อีกทั้งยังเป็นตัวแปรที่ส่งผลไปยังตัวแปรอื่นๆ เช่น ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา และเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมหรือกระตุ้นแรงจูงใจอาสาผ่านกระบวนการทำกิจกรรมอาสาให้มากขึ้น ซึ่งอาจจะใช้วิธีการจัดลักษณะกิจกรรมในช่วงระหว่างการทำพฤติกรรมอาสาเพื่อพัฒนาแรงจูงใจอาสาให้เพิ่มขึ้น ดังที่แคลร์และคณะ (Maley; Dennis; & Eckenrode. 2015 citing Clary et al., 1998) ได้กล่าวถึงวิธีการในการพัฒนาในแต่ละองค์ประกอบของแรงจูงใจอาสาไว้ว่า 1) องค์ประกอบด้านการให้คุณค่า สามารถพัฒนาได้โดยการเน้นย้ำให้เห็นถึงประโยชน์ที่มีจากการทำงานอาสาสมัคร จัดให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้ที่ทำอาสาสมัครกับผู้ที่มิศักยภาพหรือแนวโน้มที่จะเป็นอาสาสมัคร 2) องค์ประกอบด้านการทำความเข้าใจ สามารถพัฒนาได้โดยทำให้เห็นว่าการทำงานอาสาสมัครนั้นถือเป็นโอกาสที่ตนเองได้ฝึกฝนทำในสิ่งที่ดีหรือสิ่งที่รัก ทั้งนี้การสร้างความรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญต่อองค์กรและการทำกิจกรรมอาสาเป็นโอกาสในการได้ใช้ความรู้ของตนเองนี่จะเป็นสิ่งที่จูงใจกลุ่มอาสาสมัครที่เป็นวัยรุ่นได้

3) องค์ประกอบด้านการเข้าสังคม พัฒนาได้โดยจัดหาช่วงเวลาให้กับการเข้าสังคมจากการทำงาน อาสาสมัคร 4) องค์ประกอบด้านหน้าที่การงาน พัฒนาได้โดยให้มีการแบ่งปันทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านบวก รวมถึงจัดให้มีการสนับสนุนหรือฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องให้กับอาสาสมัครโดยเน้นไปยังทักษะที่ต่างๆ ที่สำคัญ เช่น ทักษะการวางแผน ทักษะการเป็นผู้นำ 5) องค์ประกอบด้านการปกป้องตนเอง พัฒนาได้โดยจัดกิจกรรมอาสาสมัครที่มีลักษณะงานเกี่ยวข้องกับการสร้างความยุติธรรมทางสังคมหรือการพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น 6) องค์ประกอบด้านการเพิ่มพูนตนเอง พัฒนาได้โดยส่งเสริมค่านิยมส่วนบุคคลผ่านงานอาสาสมัครหรือใช้เรื่องราวความสำเร็จของการทำงานเพื่อเน้นความรู้สึกที่ดีต่อการทำงานอาสาสมัคร เหล่านี้เป็นต้น

4. ในการศึกษาครั้งนี้พบผลที่สำคัญของการศึกษาแบบระยะยาวประการหนึ่งว่าปัจจัยเชิงผลมีอิทธิพลย้อนกลับกลายเป็นปัจจัยเชิงเหตุได้ นั่นคือตัวแปรเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม กลายเป็นสาเหตุที่ส่งผลไปต่อพฤติกรรมอาสาสมัคร ดังนั้นเพื่อให้ นักศึกษามีพฤติกรรมอาสาสมัครอย่างต่อเนื่อง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาและกิจกรรมนักศึกษา ไม่ว่าจะเป็น บุคคลในครอบครัว ในชุมชน ฝ่ายงานเกี่ยวกับกิจการนักศึกษา ผู้บริหารมหาวิทยาลัย หรือสื่อมวลชน ควรส่งเสริมนโยบายหรือจัดกิจกรรมที่จะเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาเจตคติในการทำประโยชน์เพื่อสังคม ดังเช่นแนวคิดขั้นตอนกระบวนการเปลี่ยนเจตคติที่แมคไกวอร์ (McGuire, 1969) อธิบายไว้ว่าประกอบด้วยขั้นตอน 5 ขั้นตอน ตามลำดับ คือ 1) ขั้นสร้างความสนใจ (Attention) การที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติของบุคคลนั้น ในขั้นต้นบุคคลจะต้องยอมให้ความสนใจและเอาใจใส่รับรู้ รับฟังข้อมูลของสิ่งที่ชักจูง 2) ขั้นสร้างความเข้าใจ (Comprehension) เมื่อผู้ถูกชักจูงเกิดความสนใจใส่ใจแล้ว ผู้ชักจูงอาจให้รายละเอียดโดยกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของเรื่องที่จะชักจูง โดยต้องสื่อสารให้ผู้ถูกชักจูงเข้าใจว่าสิ่งที่ฟังอยู่นั้นมีความหมายและมีประโยชน์ต่อตนเอง โดยองค์ประกอบอื่นๆ ที่มีผลต่อความเข้าใจที่สำคัญ เช่น องค์ประกอบเกี่ยวกับการสื่อสาร การใช้ข้อความชักจูงที่เข้าใจได้ง่ายน่าเชื่อถือมีวิธีการชักจูงที่สอดคล้องกับลักษณะของผู้รับ และยังขึ้นอยู่กับลักษณะและสภาพทางจิตใจของผู้รับสารด้วย 3) ขั้นสร้างการยอมรับ (Acceptance) หรือมีสิ่งใหม่เกิดขึ้น ขั้นนี้เป็นขั้นที่มีความสำคัญและเป็นจุดมุ่งหมายของการพัฒนาเจตคติ ต้องให้ผู้ถูกชักจูงยอมรับหรือทำให้เกิดความรู้และความคิดใหม่ๆ และเกิดการคล้อยตาม ขั้นนี้เกิดสืบเนื่องมาจากขั้นที่ 2 ที่ให้รายละเอียดในข้อมูลข่าวสารซึ่งถ้าตรงกับความต้องการและสนองตอบต่อจุดหมายของผู้ถูกชักจูงได้ การยอมรับก็จะเกิดขึ้นได้ 4) การจดจำ (Retention) ข้อมูลที่ชักจูงต้องทำให้ผู้ถูกชักจูงจดจำได้นาน ซึ่งถ้าเป็นเรื่องราวที่มีความสำคัญต่อตัวบุคคล บุคคลจะจำได้นาน วิธีการสื่อสารที่ดึงดูดความสนใจแก่ผู้รับ และการเสนอสารนั้นบ่อยๆ จะช่วยทำให้ความจำในเนื้อหานั้นๆ ติดทนนานได้ และ 5) การกระทำตาม (Action) เป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายของการเปลี่ยนเจตคติซึ่งคือการแสดงพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีเจตคตินั้น ๆ ตามการชักจูง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- ก้อง ไชยณรงค์. (2552). ผลของหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะผู้นำ ในรูปโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของภาวะผู้นำเต็มรูปและทักษะผู้นำ: กรณีศึกษานักเรียนนายร้อยโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. ดุษฎีนิพนธ์. ป.ร.ด. (การบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น. ถ่ายเอกสาร.
- กฤตยา ทัพวงษ์. (2552). พฤติกรรมอาสาของนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ประชากรศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- กรกช อัดตวิริยะนุภาพ. (2540). ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิตนักศึกษากับการพัฒนาตนเองของนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (อุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- กรมวิชาการ. (2542). การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเอง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กลุ่มงานพัฒนาศักยภาพนักศึกษา. (2552). ระเบียบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ว่าด้วยกิจกรรมนักศึกษา พ.ศ. 2552. เชียงใหม่: กองพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2550, เมษายน). การพัฒนาสังคมไทยวันนี้กับคุณธรรมที่หายไป. วารสารสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 54: 29.
- โกศล มีความดี. (2547). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการมีจิตสาธารณะของข้าราชการตำรวจ. ปรินญาณินพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจอำนวยการหลักสูตรเยาวชนอาสาสมัครเอกลักษณ์ของชาติ. (2553). คู่มือ ความรู้เรื่องเอกลักษณ์ของชาติสำหรับเยาวชน. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.
- คมนา วัชรานินทร์. (2546). ปัจจัยเชิงเหตุและผลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาสาพัฒนาของนักศึกษามหาวิทยาลัย. ภาคนิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ฉนธรส ไชยสุต. (2548). ทศนคติและปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. รายงานการวิจัย. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- งามตา วนินทานนท์. (2534). จิตวิทยาสังคม. เอกสารประกอบการสอน. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- จตุพร นำคิด. (2548). *ความเป็นผู้นำ ความเป็นผู้คิดก้าวหน้าและการได้รับการสนับสนุนทางสังคมของนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- จรรยา เศรษฐบุตร; อัญชลี วรางค์รัตน์; และ จิรกิต บุญชัยวัฒนา. (2541). *รายงานการสำรวจสภาวะเยาวชนไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จริยวัตร คมพยัคฆ์. (2531). *แรงสนับสนุนทางสังคม: มโนทัศน์และการนำไปใช้*. *วารสารพยาบาลศาสตร์*. 6(2): 96-105.
- จันทิมา จันทรศักดิ์. (2547). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตบพิตรพิมุขมหาเมฆ กรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จารุณี แซ่ตั้ง. (2554). *การประยุกต์ใช้โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง*. ใน *เทคนิคการวิจัยขั้นสูงสำหรับงานวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ*. หน้า 111-128. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. เอกสารประกอบการสัมมนา.
- จิรวัดน์ วีรังกร. (2542). *คุณค่าและความสำคัญของกิจกรรมนิสิต*. ใน *พื้นฐานทักษะการดำเนินกิจกรรมนิสิต*. หน้า 3-4. กรุงเทพฯ: พี ที พัฒนาการพิมพ์ จำกัด.
- ไฉตณีย์ ศรีวังพล. (2552). *ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัคร สวพ.91*. วิทยานิพนธ์ พธ.ม. (พุทธศาสตร์และศิลปะแห่งชีวิต). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ชวนชัย เชื้อสาธุชน. (2552). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมตั้งใจเรียนและพฤติกรรมยึดหลักสัจจะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ*. *วารสารจิตพฤติกรรมศาสตร์: ระบบพฤติกรรมไทย*. 6(2): 29-65.
- ชวนชัย เชื้อสาธุชน. (2553). *ปัจจัยเชิงเหตุและผลที่เกี่ยวกับการใฝ่เรียนรู้คุณภาพดีของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ*. *วารสารสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ*. 42(1): 13-29.
- ชาย โพธิสิตา; และคนอื่นๆ. (2543). *การศึกษาจิตสำนึกของคนไทยต่อสาธารณสมบัติ: กรณีศึกษากรุงเทพมหานคร*. รายงานการวิจัย. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (ศาลายา).
- ดวงเดือน พันธุมนาวิณ; และคนอื่นๆ. (2540). *ความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของคนไทย: การปลูกฝังอบรมและคุณภาพชีวิต*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิณ; และ เพ็ญแข ประจันปัจฉินิก. (2520). *จริยธรรมของเยาวชนไทย*. รายงานการวิจัยฉบับที่ 21. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ดุจเดือน พันธุมนาวิน. (2551). หลักและเทคนิคการหาคุณภาพของแบบวัดชนิดมาตราประเมิรวม
ค่า. วารสารพัฒนาสังคม. 10(1): 41-67.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. (2546). *มาตรฐานกิจการนักศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผน
อุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย.
- ธนากร มุลพงษ์; และ วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์. (2552). *การศึกษาแรงจูงใจในการบริการ
สาธารณะของนักศึกษาไทย: กรณีศึกษานักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย
อุบลราชธานี*. รายงานการวิจัย. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ธิดาชนก วงศ์พิทักษ์. (2556). *ปัจจัยจิตสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของนิสิตมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธิดารัตน์ บุญนุช. (2543). *การพัฒนากิจกรรมนิสิตนักศึกษา*. กรุงเทพฯ: ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนัก
มาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- ธีรภูมิ เอกะกุล. (2550). *การวัดเจตคติ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. อุบลราชธานี: วิทยาออฟเซทการพิมพ์.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *โมเดลลิสมวล: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทรัตน์ ปรีวัติธรรม. (2553). *การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของเด็กและเยาวชน
ที่ได้รับทุนการศึกษาสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์*. วิทยานิพนธ์ สส.ม. (การ
บริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- นันทินี ศุภมงคล. (2547). *ความวิตกกังวล การสนับสนุนทางสังคม และกลวิธีการเผชิญปัญหาของ
นิสิตนักศึกษา*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาการปรึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร
- บุญเยี่ยม ตระกูลวงศ์ (2535). *จิตวิทยาสังคมกับการสาธารณสุข*. เอกสารการสอนชุดวิชาสังคม
วิทยาการแพทย์ หน่วยที่ 9-15. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. กรุงเทพฯ: ประชาชน
จำกัด.
- ประณต คำฉิม. (2549). *ปัจจัยด้านพฤติกรรมการเรียนรู้และการสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*.
รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปราณี อ่อนศรี. (2557). *จิตตปัญญาศึกษา: การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ในศตวรรษที่ 21*. วารสาร
พยาบาลทหารบก. 15(1): 7-11.
- บุญใจ ศรีสถิตยน์รากูร. (2555). *การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย: คุณสมบัตินักจิต
เชิงจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ปริญญา ถุภษอรุณ. (2548). ลักษณะทางจริยธรรมของวัยรุ่นตอนปลายที่มีพฤติกรรมอาสาช่วยเหลือผู้อื่น. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล; และ สุภาพ นัตราภรณ์. (2553). การออกแบบการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรพิมล วรภูมิพุทธพงศ์; และ สงคราม เซาว์ศิลป์. (2549). การสร้างแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม. *มนุษยศาสตร์สาร*. 7(2): 33-47.
- พรรณิ ตันสกุล. (2538). กิจกรรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ: บริษัทอักษรเจริญ (1988) จำกัด.
- พระมหาจันทร์ธรรม อินทร์เกิด. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะและสถานการณ์ทางสังคมกับประสิทธิภาพการทำงานของอาสาสมัครกุ๊กภัยมูลนิธิร่วมกตัญญูในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พวงทอง วุฒิเดช. (2542). ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา. รายงานการวิจัย. เชียงใหม่: หน่วยกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2530). เอกสารคำสอนวิชาวิจัย 521 วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (เอกสารประกอบคำสอน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พิชามญชุ์ โตโฉมงาม. (2552). ปัจจัยทางจิตและการสนับสนุนทางสังคมที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการยอมรับนวัตกรรมด้านการป้องกันโรคเอดส์ของเด็กเร่ร่อนในศูนย์สร้างโอกาสเด็ก กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปริยา เลิศมงคลนาม. (2551). อิทธิพลของการทำหน้าที่ของครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม และการเห็นคุณค่าในตนเองที่มีต่อคุณธรรมของวัยรุ่นจิตอาสา: กรณีศึกษาโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาชุมชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม; และ สังคม สัจจร. (2543). *สำนักไทยที่พึงปรารถนา*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ไพศาล หวังพานิช. (2530). *วิธีการวิจัย*. กรุงเทพฯ: งานส่งเสริมวิจัยและตำรา กองบริการการศึกษา สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไพศาล แยมวงษ์. (2555). การศึกษาการสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- มณฐิณี ประเสริฐลาภ; และกิตติมา พฤกษุณ. (2558). การเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือของผล การวัดของแบบวัดเจตคติแบบลิเคอร์ที่มีมาตราต่างกัน. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์ วิจัย*. 7(2): 249-258.
- มนัส นิลสวัสดิ์. (2547). *แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมนิตของนิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มหาวิทยาลัย, ทบวง. *สรุปโครงการส่งเสริมกิจกรรมนักศึกษา*. กรุงเทพฯ: กองบริการการศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา. (2553). *รายงานการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report: SAR)*. เชียงใหม่: สำนักงานประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลล้านนา.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2548). *เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมมนุษย์*. หน่วยที่ 1-8. พิมพ์ครั้งที่ 11 กรุงเทพฯ: บริษัท ประชาชน จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2524). *พจนานุกรมสังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: บริษัท รุ่ง ศิลป์การพิมพ์ (1977).
- รัฐจวน อินทรกำแหง. (2528, พฤศจิกายน – ธันวาคม). ประชาธิปไตยแบบธรรมภิบาลสังคมนิยม. *ปาจารย์สาร*. 16 (6): 110 – 119.
- รานี วณิชย์เศรษฐ์. (2553). *การวิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลความสัมพันธ์ระหว่าง อาจารย์กับนักศึกษาที่ส่งผลต่อเจตคติต่อวิชาชีพครูของนักศึกษาต่างชั้นปี : การวิเคราะห์ บุคคลแบบข้ามช่วงเวลา*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (วิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- รุจิพัชญ์ อรุวิพัฒนานนท์. (2553). *ความสัมพันธ์ของพัฒนาการระหว่างการให้เหตุผลทาง คณิตศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และอัตมโนทัศน์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอน ปลาย จังหวัดสกลนคร: การประยุกต์ใช้โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- รุ่งสวรรค์ วรรณสุทธิ. (2540). *ลักษณะทางพุทธศาสนาและลักษณะทางจิตสังคมที่มีผลต่อ พฤติกรรมในการปฏิบัติงานของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์ พบ.ม.(พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: คณะพัฒนาสังคม สถาบันพัฒนาบริหาร ศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- วรรณดี แสงประทีปทอง. (2544). *เจตคติ: แนวคิด วิธีการวัด และมาตรวัด*. กรุงเทพฯ: แชนง วิชาการวัดผลและประเมินผลการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- วัลย์ทิพย์ เปรมทวีชนโชต (2556). การศึกษาลักษณะของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษากับคุณลักษณะด้านจิตอาสาของนิสิตนักศึกษา. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (พัฒนศึกษา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2530). *อุดมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2538). กิจกรรมนักศึกษายุคโลกาภิวัตน์. ใน *เอกสารทางวิชาการ คณะกรรมการกิจการนักศึกษาสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วิริติ ปานศิลา. (2542). การถ่ายทอดทางสังคมในการทำงาน จิตลักษณะ และการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรสาธารณสุขระดับตำบลในภาคเหนือของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. (2532). ความแปลกแยกกับพฤติกรรมการทำงานของครูสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- ศรีสุข มงกุฎวิสุทธิ. (2551). รูปแบบกิจกรรมนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในทัศนะของผู้นำกลุ่มกิจกรรมนักศึกษา. วิทยานิพนธ์ สส.ม. (การบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีสุข มงกุฎวิสุทธิ. (2553). การเปลี่ยนแปลงทัศนะของนักศึกษาต่อปัญหาสังคมไทย หลังศึกษาวิชา พท.240 งานอาสาสมัครกับการพัฒนาสังคม. *วารสารสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร*. 6(2): 75-115.
- ศศิวิมล อมตชีวิน. (2546). การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์เหลือมลล้าดับในโมเดลโค้งพัฒนาการที่มีช่วงเวลาการวัดแตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สถิติการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ศุภรัตน์ รัตนมุขย์. (2547). อาสาสมัคร: การพัฒนาตนเองและสังคม. *วารสารสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร*. 1(2): 1-9. มกราคม-มิถุนายน.
- ศูนย์คุณธรรม. (2551). *ชุดความรู้การอบรมกระบวนการแนวจิตตปัญญาศึกษา เล่ม 2 การทำงานเชิงอาสาสมัคร*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม).
- สกุณา บัณฑิตรัตน์. (2553). *คู่มือการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเพื่อนไทย*. สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม 555 จาก, <http://www.gvc.tu.ac.th/th/links.htm>
- สุพัฒนา บุญแก้ว. (2556). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาสาสมัครของอาสาสมัครในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- สุภมาศ อังศุโชติ; สมถวิล วิจิตรวรรณ; และ รัชนีกุล ภิญโญภาณุวัฒน์. (2554). สถิติวิเคราะห์
สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL.
พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: เจริญดีมั่งคั่งการพิมพ์.
- สุรีย์ กาญจนวงศ์. (2553). จิตวิทยาสุขภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุรียา เสถียรกิจอำไพ. (2551). กิจกรรมนักศึกษากับการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต. กรุงเทพฯ:
สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพนักศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สุวิมล ว่องวานิช; และ นางลักษณ วิรัชชัย. (2543). ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนา
คุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัย:
การศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพ. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิจัยการศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำเนาวิ ขจรศิลป์. (2538). มิติใหม่ของกิจการนักศึกษา 2: การพัฒนานักศึกษา. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 10
(พ.ศ.2551-2554). สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2554 จาก, [http://www.mua.go.th/users/bpp/
developplan/download.htm](http://www.mua.go.th/users/bpp/developplan/download.htm).
- องอาจ นัยพัฒน์. (2554). การออกแบบการวิจัย: วิธีการเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพและผสมผสาน
วิธีการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนันต์ ศรีโสภณ. (2527). หลักการวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- อนุ เจริญวงศ์ระยับ. (2552). การรับรู้สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาและลักษณะส่วนบุคคลที่
เอื้อต่อการเป็นอาสาสมัครอย่างยั่งยืนในนักศึกษาระดับปริญญาตรี. ปรินญาณิพนธ์
วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อนุ เจริญวงศ์ระยับ; และ คนอื่นๆ. (2552). แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษา: การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและการวิเคราะห์โปर्फิล. วารสาร
สงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 15(6): 930-941.
- อภิชน สมมิตร. (2552). ความเชื่อในประสิทธิภาพแห่งตน การปรับตัวทางสังคมและภาวะผู้นำ
ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่เข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา. การค้นคว้าอิสระ วท.ม.
(จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
ถ่ายเอกสาร.
- อมรา รอดดารา. (2549). กิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมเพื่อการบริโภคที่ถูกต้อง.
ใน วลัย พานิช. (บรรณาธิการ). ประมวลบทความกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานการ
เรียนรู้อุทิศสู่การเรียนรู้อุทิศสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อรพินทร์ ชูชม; สุภาพร ณะชานันท์; และ ทศนา ทองภักดี. (2554). *ปัจจัยเชิงเหตุและผลของภูมิคุ้มกันทางจิตของเยาวชน*. รายงานการวิจัยฉบับที่ 137. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์.
- อรอนงค์ ทรงสกุล. (2544). *ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสันทุน มโนภาพแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาคลินิก). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- อิทธิพงษ์ ตั้งสกุลเรืองไฉ. (2541). *การเปรียบเทียบประสิทธิภาพของโมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง 4 รูปแบบในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงระยะยาวของการพัฒนาทางกายและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (วิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- Allen, J. P.; et al. (1997). Preventing Teen Pregnancy and Academic Failure: Experimental Evaluation of a Developmentally Based Approach. *Child Development*. 64: 729-742.
- Allison, L.; Okun, M.A.; & Dutridge, K.S. (2002). Assessing Volunteer Motives: A Comparison of Open-Ended Probe and Likert Rating Scales. *Journal of Community and Applied Social Psychology*. 12(4): 243-255.
- Astin, A. W.; Sax, L. J.; & Avalos, J. (1999). Long-Term Effects of Volunteerism during the Undergraduate Years. *The Review of Higher Education*. 22: 187-202.
- Aydinli-Karakulak, Arzu; et al. (2016). Applying Western Models of Volunteering in Hong Kong: The Role of Empathy, Prosocial Motivation and Motive–Experience Fit for Volunteering. *Asian Journal of Social Psychology*. 19(2): 112-123.
- Ayyr, V. (2011). *Volunteering: Demographic Characteristics, Motives and Potential Benefits from Service*. Thesis (Master of public health). Texas: The University of Texas Health Science Center at Houston. Photocopied.
- Babbie, Earl. (2010). *The Practice of Social Research*. 12th ed. California: Wadsworth.
- Barraza, Jorge. A. (2011). Positive Emotional Expectations Predict Volunteer Outcomes for New Volunteers. *Motive Emotion*. 35: 211–219.
- Baumeister, R. F.; & Finkel, E. J. (2010). *Advanced Social Psychology: The State of the Science*. New York: Oxford university press.
- Bernard, Larry C.; & Krupat, Edward. (1994). *Health Psychology: Biopsychosocial Factor in Health and Illness*. Fort Wort: Harcourt Brace College.
- Bierhoff, H. W. (2002). *Prosocial behaviour*. East Sussex: Psychology press.
- Bollen, K.A. (1989). *Structural Equations with Latent Variables*. New York: John Wiley & Sons, Inc.

- Brown, M. A. (1986). Social Support, Stress and Health: A Comparison of Expectant Mothers and Fathers. *Nursing Research*. 35(2): 72-76.
- Burr, J. A., Caro, F.G.; & Mutchler, J.E. (2003). From Paid Worker to Volunteer: Leaving the Paid Workforce and Volunteering in Later Life. *Journal of Social Force*. 81(4): 1267-1293.
- Ceyhan, A. A.; & Ceyhan, E. (2011). Investigation of University Students' Self-Acceptance and Learned Resourcefulness: A Longitudinal Study. *High Educ*. 61: 649–661.
- Chacón, F.; Vecina, M. L.; & Dávila, M. C. (2007). The Three-Stage Model of Volunteers' Duration of Service. *Social Behavior and Personality*. 35(5): 627-642.
- Cheung, Chau-kiu; Lo, T. Wing; & Liu, Suk-ching. (2015). Relationships between Volunteerism and Social Responsibility in Young Volunteers. *Voluntas*. 26: 872–889.
- Chickering, A. W.; & Reisser, L. (1993). *Education and Identity*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Chou, Kee-Lee. (2000). Assessing Chinese Adolescents' Social Support: The Multidimensional Scale of Perceived Social Support. *Personality and Individual Differences*. 28: 299-307.
- Clary, E. G.; & Snyder, M. (1991). A Functional Analysis of Altruism and Prosocial Behavior: The Case of Volunteerism. *Review of Personality and Social Psychology*. 12: 119–148.
- Clary, E. G.; Snyder, M.; & Stukas, A. A. (1996). Volunteers Motivations: Findings from a National Survey. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*. 25: 485 – 505.
- Clary, E. G.; et al. (1998). Understanding and Assessing the Motivations of Volunteers: A Functional Approach. *Journal of Personality and Social Psychology*. 74 (6): 1516-1530.
- Clerkin, Richard M.; Paynter, Sharon R.; & Taylor, Jami K. (2009). Public Service Motivation in Undergraduate: Giving and Volunteering Decisions. *The American Review of Public Administration*. 39(6): 675-698.
- Cnaan, R. A.; & Goldberg-Glen, R. S. (1991). Measuring Motivation to Volunteer in Human services. *Journal of Applied Behavioral Science*. 27 (3): 269-284.
- Cobb, S. (1976). Social Support as a Moderator of Life Stress. *Psychosomatic Medicine*. 38(5): 300-314.

- Cohen, L.; & Manion. (1994). *Research Methods in Education*. 4th ed. New York: Routledge.
- Cohen, S; Gottlieb, B; & Underwood, L. (2000). *Social Relationships and Health: Challenges for Measurement and Intervention*. New York: Oxford University Press.
- Cutrona, Carolyn E; & Russell, Daniel W. (1990). Type of Social Support and Specific Stress: Toward a Theory of Optimal Matching. In *Social Support: An Interaction View*. Sarason, Barbara R.; Saraso, Irwi G.; & Pierce, Gregory R.(Eds.). pp. 319-366. New York: A Wiley-Interscience Publication.
- Davis, M. H.; Hall, J. A.; & Meyer, M. (2003). The First Year: Influences on the Satisfaction, Involvement, and Persistence of New Community Volunteers. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 29: 248-260.
- Deaux, Key; et al. (1993). *Social Psychology in the '90s*. California: Cole Publishing Company.
- Denault, A.S.; & Poulin, F. (2009). Intensity and Breadth of Participation in Organized Activities during the Adolescent Years: Multiple Associations with youth outcomes. *Journal of Youth and Adolescence*. 38: 1199-1213.
- Eagly; & Chaiken. (1993). *The Psychology of Attitudes*. Fort Worth, TX: Harcourt Brace Jovanovich.
- Erber, Maureen Wang; Hodges, Sara D.; & Wilson, Timothy D. (1995). Attitude Strength, Attitude Stability, and the Effects of Analyzing Reasons. In *Attitude Strength: Antecedents and Consequences*. Edited by Petty, R.E.; & Krosnick, J. A. pp.433-454. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Finkelstein, M. A.; & McIntyre, S. (2005). A Social Psychological Perspective on Recruitment and Retention of Hospice Volunteers. *Journal of Volunteer Administration*. 23: 6-10.
- Finkelstein, M. A.; Penner, L. A.; & Brannick, M. T. (2005). Motive, Role Identity, and Prosocial Personality as Predictors of Volunteer Activity. *Social Behavior and Personality: An international journal*. 33: 403-418.
- Finkelstein, M. A. (2007). Correlates of Satisfaction in Older Volunteers: A Motivational Perspective. *The International Journal of Volunteer Administration*. 24(5): 6-12.
- Finkelstein, M. A. (2008a). Volunteer Satisfaction and Volunteer Action: A Functional Approach. *Social Behavior and Personality*. 36 (1): 9-18.

- Finkelstein, M. A. (2008b). Predictors of Volunteer Time: The Changing Contributions of Motive Fulfillment and Role Identity. *Social Behavior and Personality*. 36(10): 1353-1364.
- Fishbein, Martin. (1967). *Reading in Attitude Theory and Measurement*. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Fitch, R. T. (1987). Characteristics and Motivations of College Students Volunteering for Community Service. *Journal of College Student Personnel*. 28: 424–431.
- Fox, J.; et al. (2008). *An Analysis of Volunteer Motivations among Youth Participating in Service-Learning Projects*. Retrieved Jan 16, 2011, from <http://www.service-learningpartnership.org/site/DocServer/MotivatorsforTeens.Vol2No1.pdf?docID=3947>.
- Fuertes, F.C.; & Jiménez, L. V. (2000). Motivation and Burnout in Volunteerism. *Psychology in Spain*. 4(1): 75-81.
- Galindo-Kuhn, R.; & Guzley, R. M. (2001). The Volunteer Satisfaction Index: Construct Definition, Measurement, Development, and Validation. *Journal of Social Service Research*. 28(1): 45-68.
- Gerde, V. W.; & Foster, R. S. (2008). X-Men Ethics: Using Comic Books to Teach Business Ethics. *Journal of Business Ethics*. 77: 245–258.
- Gillath, O.; et al. (2005). Attachment, Caregiving, and Volunteering: Placing Volunteerism in an Attachment-Theoretical Framework. *Personal Relationships*. 12: 425–446.
- Golden, Jason Berton. (2015). *An Examination of the Volunteer Coordinator's Influence on Church Volunteers' Intent-to-Continue at the Largest Protestant Churches*. *Dissertation of Doctor of Philosophy*. Mississippi: The Graduate School The University of Southern Mississippi. Photocopied.
- Gonzalez, C. J. (2010). *Parental Modeling of Volunteering, Adolescent Religious Attendance and Adolescent Volunteering*. Dissertation (Doctor of Philosophy). Minnesota: The Faculty of the Graduate School University of Minnesota.
- Good, Carter V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw-Hill.
- Gottlieb, Benjamin H.; & Bergen, Anne E. (2010). Social Support Concepts and Measures. *Journal of Psychosomatic Research*. 69: 511–520.
- Grunberg, Leon; et al. (2006). *Downsizing and Alcohol Use: A Cross-Lagged Longitudinal Analysis*. Working Paper PEC2006-0002. Colorado: Institute of Behavioral Science, University of Colorado at Boulder.

- Hair, Joseph F.; et al. (2010). *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective*. 7th ed. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Hansen, David M; Larson, Reed W.; & Dworkin, Jodi B. (2003). What Adolescents Learn in Organized Youth Activities: A Survey of Self-Reported Developmental Experiences. *Journal of Research on Adolescence*. 13(1): 25-55.
- Hackman, J. R.; & Oldham, G.R. (1975). Development of the Job Diagnostic Survey. *Journal of Applied Psychology*. 60: 159-170.
- Houle, B. J.; Sagarin, B. J.; & Kaplan, M. F. (2005). A Functional Approach to Volunteerism: Do Volunteer Motives Predict Task Preference?. *Basic and Applied Social Psychology*. 27(4): 337-344.
- House, James S. (1981). *Work Stress and Social Support*. Massachusetts: Addison-Wesley.
- Ishizawa, Hiromi. (2015). Civic Participation through Volunteerism among Youth across Immigrant Generations. *Sociological Perspectives*. 58(2): 264–285.
- Jamais, C. J. (1969). *Student Extra-Curriculum Activities and Public Relation in Student Problem in Southeast Asian University Malaysia*. Malaysia: Southeast Asian University.
- Jiménez, M. L. V.; Fuertes, F. C.; & Abad, M. J. S. (2010). Differences and Similarities among Volunteers who Drop Out during the First Year and Volunteers who Continue after Eight Years. *The Spanish Journal of Psychology*. 13(1): 343-352.
- Johnson, M. K.; et al. (1998). Volunteerism in Adolescence: A Process Perspective. *Journal of Research on Adolescence*. 8(3): 309-332.
- Kenny, David. A. (1975). Cross-Lagged Panel Correlation: A Test for Spuriousness. *Psychological Bulletin*, 82: 887-903.
- Kim, M.; Zhang, J. J.; & Connaughton, D. (2010). Modification of the Volunteer Functions Inventory for Application in Youth Sports. *Sport Management Review*. 13: 25-38.
- Kirkham, J. J. (2010). *Young Adult Volunteerism: Motivation and Satisfaction*. Thesis for the Master of Science (Family and Consumer Sciences). South Dakota: South Dakota State University.
- Kolesnik, Walter B. (1970). *Educational Psychology*. 2nd Ed. New York: Mcgraw-Hill.
- Kline, Rex B. (2005). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. 2nd ed. New York: The Guilford Press.

- Law, Ming Fai Ben. (2008). *Volunteer Service Participation among Secondary School Students in Hong Kong*. Thesis for the Doctor of Philosophy (Social Welfare). Hong Kong: The Chinese University of Hong Kong International.
- Law, B.M.F.; Shek, D. T. L.; & Ma, C. M. S. (2010). Exploration of the Factorial Structure of the Revised Personal Functions of the Volunteerism Scale for Chinese Adolescents. *Social Indicators Research*. 100(3): 517-537.
- Law, B, M. F.; & Shek, D.T.L. (2011). Validation of the Beliefs against Volunteering Scale among Chinese Adolescents in Hong Kong. *Social Indicators Research*. 100(2): 287–298.
- Law, Ming Fai Ben; & Shek, Daniel .T.L.; & Ma, Cecilia, M. S. (2011). Exploration of the Factorial Structure of the Revised Personal Functions of the Volunteerism Scale for Chinese Adolescents. *Social Indicators Research*. 100(3): 517-537.
- Leary, Mark R. (2001). *Introduction to Behavioral Research Methods*. 3rd Ed. MA: Allyn & Bacon.
- Lee, Young-joo; & Won, Doyeon. (2011). Attributes Influencing College Students' Participation in Volunteering: A Conjoint Analysis. *Int Rev Public Nonprofit Mark*. 8: 149–162.
- Lough, Benjamin J.; McBride, Amanda Moore; & Sherraden, Margaret S. (2009). *Measuring Volunteer Outcomes: Development of the International Volunteer Impacts Survey*. St Louis, MO: Washington University, Center for Social Development.
- Maki, Alexander; Dwyer, Patrick C.; & Snyder, Mark. (2015). Understanding AmeriCorps Service: Perspectives from Psychological Theory and Research on Volunteerism. *Analyses of Social Issues and Public Policy*. 15(1): 253–281.
- Maley, Mary; Dennis, Lauren; & Eckenrode, John. (2015). *Volunteer Motivation*. New York: Bronfenbrenner Center for Translational Research, Cornell University.
- Martin, K. (1996). *Social Support, Campus Involvement, and the Adjustment to University*. Thesis for the Master of Arts degree. New Brunswick: Saint Thomas University.
- McArdle, John J.; & Bell, Richard Q. (2000). An Introduction to Latent Growth Models for Developmental Data Analysis. In *Modeling Longitudinal and Multilevel Data, Practical Issues, Applied Approaches and Specific Example*. Little, Todd D.; Schnabel, Kai U.; & Baumert, Jürgen. (Eds). pp.69-107. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

- McGinley, M.; et al. (2010). Parental, Social and Dispositional Pathways to Israeli Adolescents' Volunteering. *Journal of Applied Developmental Psychology*. 31: 386–394.
- McGuire, W. J. (1969). The Nature of Attitudes and Attitude Change. In Londzey, G.; & Aronson, E. (eds.). *Handbook of Social Psychology*. Vol.3. Reading, Mass: Addison-Wesley.
- McShane, S. L.; & Glinow, M. A. V. (2008). *Organizational Behavior: Emerging Realities for the Workplace Revolution*. 4th ed. New York: McGraw-Hill/Irwin.
- Moore, C. W.; & Allen, J. P. (1996). The Effects of Volunteering on the Volunteer. *Journal of Primary Prevention*. 17(2): 231-258.
- Mowen, J. C.; & Sujan, H. (2005). Volunteer Behavior: A Hierarchical Model Approach for Investigating Its Trait and Functional Motive Antecedents. *Journal of Consumer Psychology*. 15(2): 170–182.
- Musick, M.A.; & Wilson, J. (2003). Volunteering and Depression: The Role of Psychological and Social Resources in Different Age Groups. *Social Science & Medicine*. 56: 259–269.
- Nencini, Alessio; Romaioli, Diego; & Meneghini, Anna Maria. (2015). Volunteer Motivation and Organizational Climate: Factors that Promote Satisfaction and Sustained Volunteerism in NPOs. *Voluntas*. 27: 618–639.
- O'Brien, L.; Townsend, M.; & Ebden, M. (2010). Doing Something Positive: Volunteers' Experiences of the Well-Being Benefits Derived from Practical Conservation Activities in Nature. *Voluntas*. 21: 525–545.
- Okun, M. A. (1994). Relation between Motives for Organizational Volunteering and Frequency of Volunteering by Elders. *Journal of Applied Gerontology*. 13 (2): 115-126.
- Okun, M. A.; & Eisenberg, N. (1992). Motives and Intent to Continue Organizational Volunteering among Residents of a Retirement Community Area. *Journal of Community Psychology*. 20: 183–187.
- Omoto, Allen M.; & Packard, Cody D. (2016). The Power of Connections: Psychological Sense of Community as a Predictor of Volunteerism. *The Journal of Social Psychology*. 56(3): 272-290.

- Omoto, A. M.; & Snyder, M. (1995). Sustained Helping without Obligation: Motivation, Longevity of Service, and Perceived Attitude Change among AIDS Volunteers. *Journal of Personality and Social Psychology*. 68(4): 671-686.
- Omoto, A. M.; Snyder, M.; & Hackett, J. D. (2010). Personality and Motivational: A antecedents of Activism and Civic Engagement. *Journal of Personality*. 78(6): 1703-1734.
- Penner, L. A. (2002). Dispositional and Organizational Influences on Sustained Volunteerism: An Interactionist Perspective. *Journal of Social Issues*. 58(3): 447-467.
- Penner, L. A. (2004). Volunteerism and Social Problem: Making Things Better or Worse? *Journal of Social Issue*. 60(3): 645-666.
- Penner, L. A.; et al. (2005). Prosocial behavior: Multilevel Perspectives. *Annual Review of Psychology*. 56: 365-392.
- Phillips, L. C.; & Phillips, M. H. (2010). Volunteer Motivation and Reward Preference: An Empirical Study of Volunteerism in a Large, Non-for-Profit Organization. *SAM Advanced Management Journal*. 75(4): 12-20.
- Piliavin, J. A.; & Siegl, E. (2007). Health Benefits of Volunteering in the Wisconsin Longitudinal Study. *Journal of Health and Social Behavior*. 48(4): 450-464.
- Richardson, T. D. (2001). *Why Do People Stop Doing Good Works? The Personal, Social, Organizational and Job Antecedents of the Effort and Retention of Volunteers in Community Service Organizations: A Twenty Months Longitudinal Study in Differential Participation*. Dissertation (Doctor of Education). California: University of Southern California.
- Rogelberg, S. G.; et al. (2010). Employee Experiences with Volunteers Assessment, Description, Antecedents, and Outcomes. *Nonprofit Management & Leadership*. 20(4). 423-444.
- Ruiter, S.; & Graaf, N. D. D. (2006). National Context, Religiosity, and Volunteering: Results from 53 Countries. *American Sociological Review*. 71(2): 191-210.
- Safrilsyah; J., K.; & Fadhil, R. (2009). Prosocial Behavior Motivation of Acheness Volunteers in Helping Tsunami Disaster Victims. *Canadian Social Science*. 5(3): 50-55.
- Saris, W.E.; & Stronkhorst, L.H. (1984). *Causal Modeling in Non Experimental Research: An Introduction to LISREL Approach*. Amsterdam: Sociometric Research Foundations.

- Schmidt, J. A.; Shumow, L.; & Kackar, H. (2006). Adolescents' Participation in Service Activities and Its Impact on Academic, Behavioral, and Civic Outcomes. *J Youth Adolescence*. 36: 127–140.
- Schumacker, R.E.; & Lomax, R.G. (1996). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Sharp, E.H.; Caldwell, L.L.; Graham, J.W.; & Ridenour, T.A. (2006). Individual Motivation and Parental Influence on Adolescents' Experiences of Interest in Free Time: A Longitudinal Examination. *Journal of Youth and Adolescence*. 35(3): 359–372.
- Shye, Samuel. (2009). The Motivation to Volunteer: A Systemic Quality of Life Theory. *Social Indicators Research*. 98: 183-200.
- Smith, P.; Kendall, L. M.; & Hulin, C. L. (1969). *The Measurement of Satisfaction in Work and Retirement*. Illinois: Rand McNally.
- Snyder, M.; & Omoto, A. M. (2007). Social Action. In *Social Psychology: Handbook of Basic Principles*. A.W. Kruglanski; & Higgins, E. T. (Eds.). New York: Guilford.
- Snyder, M.; & Omoto, A. M. (2008). Volunteerism: Social Issues Perspectives and Social Policy Implication. *Social Issues and Policy Review*. 2(1): 1-36.
- South House Exchange; & Canada World Youth (CWY). (2006). *Canada World Youth Impact Assessment: Synthesis Report*. Montreal Quebec: CWY.
- Spicer, Rana Hamadani. (2012). *Motivating Volunteers and Increasing Satisfaction*. Thesis Master Degree of Science in Psychology (Industrial and Organizational Psychology). San Diego: California State University.
- Stukas, A. A.; Daly, M.; & Cowling, M. J. (2005). Volunteerism and the Creation of Social Capital: A Functional Approach. *Australian Journal of Volunteering*. 10: 35–44.
- Stukas, Arthur A.; et al. (2016). Motivations to Volunteer and Their Associations with Volunteers' Well-Being. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*. 45(1): 112-132.
- Tabachnick, Barbara G.; & Fidell, Linda S. (2007). *Using Multivariate Statistics*. 5th ed. New York: Pearson.
- Taylor, Shelley E. (2009). *Health Psychology*. 7th ed. New York: McGraw-Hill.
- Terry, Alice Wickersham. (2000). *A Case Study of Community Action Service Learning on Young, Gifted Adolescent and Their Community*. Dissertation Abstract International (61-08A).

- Thoits, P.A. (1985). Social and Psychological Well-Being: Theoretical Possibilities. In *Social Support: Theory, Research and Applications*. Sarason, I.G.; & Sarason, B.R.(Eds.). pp.51-72. The Hague: Martinus Nijhoff.
- Uggen, C.; & Janikula, J. (1999). Volunteerism and Arrest in the Transition to Adulthood. *Social Forces*. 78(1): 331-362.
- Unstead-Joss, Ruth. (2008). An Analysis of Volunteer Motivation: Implications for International Development. *Voluntary Action: The Journal of the Institute for Volunteering Research*. 9(1): 3-20.
- Vocino, A.; & Polonsky, M. J. (2009). *Testing the Psychometric Properties of Clary's Volunteer Motivation with Online Panel Members*. Sustainable Social Enterprise – International Nonprofit and Social Marketing Conference 2009. Melbourne: Victoria University.
- Wang, Paul Z. (2004). Assessing Motivations for Sports Volunteerism. *Advances in Consumer Research*. 31: 420-425.
- Williams, Frances D. McConnell. (1997). *Re-Engineering a Movement: Reclaiming Youth at Risk. An Assessment of Selected Outcome of Community Service Learning Experiences in an Urban High School*. Dissertation, Ph.D. (Education). Illinois: University of Illinois at Urbana-Champaign. Photocopied.
- Wilson, J. (2000). Volunteering. *Annual Review of Sociology*. 26: 215-240.
- Wilson, J. (2012). Volunteerism Research: A Review Essay. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*. 41(2): 176-212.
- Wilson, J.; & Musick, M. (1997). Who cares? Toward an Integrated Theory of Volunteer Work. *American Sociological Review*. 62: 694-713.
- Wilson, John; & Musick, Marc. (2000). The Effects of Volunteering on the Volunteer. *Law and Contemporary Problems*. 62(4): 141-168.
- Wu, J.; Wing, L.T.; & Liu, E. S.C. (2009). Psychometric Properties of the Volunteer Functions Inventory with Chinese Students. *Journal of Community Psychology*. 37(6): 769–780.
- Zappa, P.; & Zavarrone, E. (2010). Social Interaction and Volunteer Satisfaction: An Exploratory Study in Primary Healthcare. *Int Rev Econ*. 57: 215–231.
- Zarzuela, P.; & Antón, C. (2015). Determinants of Social Commitment in the Young: Applying the Theory of Reasoned Action. *Revista Española de Investigación de Marketing ESIC*. 19: 83-94.

Zawacki, Kathleen G. (1997). *Personal and Family Factors Related to Service-Learning in an Undergraduate Course on Diversity*. Dissertation, Ph.D. (Education). Michigan: Michigan State University. Photocopied.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รศ. งามตา วนินทานนท์
สถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ผศ.ดร. วิลาสลักษณ์ ชวัลลี
สถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. อ.ดร. พรรณี บุญประกอบ
สถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. อ.ดร.จารุวรรณ สกุลคู
สถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. ผศ.ดร. ปิยดา สมบัติวัฒนา
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
6. รศ.ดร. สิริโฉม พิเศษบุญเกียรติ
คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่
เชียงใหม่
7. ผศ.ดร. พีระ จุ๋นน้อยสุวรรณ
คณะศิลปกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพ

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เลขที่แบบสอบถาม

--	--	--	--	--

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง “การศึกษาการเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปร
ในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา”

เรียน นักศึกษาทุกท่าน

ขอขอบคุณที่นักศึกษาเสียสละเวลาอันมีค่าในการตอบแบบสอบถามนี้ แบบสอบถามมีทั้งหมด 6 ตอน ขอความกรุณาตอบให้ครบทุกตอนและโปรดตอบให้ครบทุกข้อคำถาม ความสมบูรณ์ของการตอบที่ได้รับจากท่านจะมีคุณค่ายิ่งต่อการวิจัยในครั้งนี้ และขอให้ท่านเชื่อมั่นว่าคำตอบของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับโดยจะนำมาวิเคราะห์ในภาพรวมเท่านั้น

ขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างมาก ณ โอกาสนี้

อ. ปองสุข ศรีชัย

1. ข้อมูล

- เพศ ชาย หญิง
- รหัสนักศึกษา.....
- อายุ..... ปี
- เป็นนักศึกษาระดับ ปวส. ป.ตรี
- ชั้นปีที่.....
- สาขาวิชา..... คณะวิชา.....
- ชมรมที่สังกัด 1. .... 2. ....(ถ้ามี)
- ข้าพเจ้ายินยอมที่จะให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้ด้วยความสมัครใจ โดยมีได้มีการบังคับขู่เข็ญ หลอกลวงแต่ ประการใด และให้ความร่วมมือในการวิจัยทุกประการ

ลงชื่อ .....

(.....)

เริ่มทำ

แบบสอบถาม

2. แรงจูงใจอาสา

คำแนะนำในการตอบ

ประโยคต่อไปนี้จะเกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมชมรมที่ทำอยู่ของท่าน โปรดอ่านและพิจารณาข้อความต่อไปนี้ด้วยใจเป็นธรรม จากนั้นทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
(ด้านการมีความเอื้อเฟื้อ (Altruistic concern function))						
1. ข้าพเจ้าห่วงใยผู้ที่ด้อยโอกาสมากกว่าตัวเอง ทำให้ข้าพเจ้าเข้าร่วมทำกิจกรรมชมรม						
2. ข้าพเจ้าเข้าร่วมทำกิจกรรมอาสาของชมรมเพราะทำให้ได้ช่วยเหลือผู้อื่น						
3. ข้าพเจ้าทำกิจกรรมอาสาของชมรมเพราะต้องการทำประโยชน์กับผู้อื่น						
ด้านความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง (Civic responsibility function)						
4. ในฐานะที่เป็นคนไทยข้าพเจ้าจะให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมกิจกรรมช่วยเหลือทางสังคม (เช่น การบริจาคของให้ผู้ประสบภัย, สอนหนังสือให้เด็กในถิ่นทุรกันดาร, การร่วมงานอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ)						
5. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการทำกิจกรรมอาสาของชมรมของข้าพเจ้า จะมีส่วนช่วยให้สังคมไทยเกิดการพัฒนาขึ้นได้						
6. ข้าพเจ้าเชื่อว่าสังคมไทยจะดีขึ้นได้หากข้าพเจ้าเข้าร่วมทำกิจกรรมอาสาของชมรม						
7. ข้าพเจ้าเชื่อว่าข้าพเจ้าสามารถช่วยสร้างสังคมให้ดีขึ้นได้ด้วยความพยายามของข้าพเจ้าเอง						
ด้านการเรียนรู้ (Learning function)						
8. การทำกิจกรรมอาสาของชมรมจะช่วยให้ข้าพเจ้าเกิดการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ผ่าน						

ประสบการณ์ตรง						
ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
9. การทำกิจกรรมอาสาของชมรม มีส่วนช่วยให้ข้าพเจ้าได้เห็นสิ่งต่างๆ ในมุมมองใหม่ๆ						
10. ข้าพเจ้าสามารถเรียนรู้ที่จะติดต่อสัมพันธ์กับผู้คนที่หลากหลายได้จากการทำกิจกรรมอาสาของชมรม						
11. การทำกิจกรรมอาสาของชมรม ช่วยให้ข้าพเจ้าได้เรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ของสังคมมากขึ้น						
12. การทำกิจกรรมอาสาของชมรมทำให้ข้าพเจ้าได้ความรู้ใหม่ๆ นอกเหนือจากความรู้ในห้องเรียน						
ด้านการเข้าสังคม (Socializing function)						
13. การทำกิจกรรมอาสาของชมรม ทำให้ข้าพเจ้าเข้าสังคมกับเพื่อนที่เคยคบมาก่อนได้						
14. การทำกิจกรรมอาสาของชมรมเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยให้ข้าพเจ้าสร้างมิตรภาพใหม่ๆ						
15. การทำกิจกรรมอาสาของชมรม ทำให้ข้าพเจ้าสามารถเข้ากับเพื่อนใหม่ได้						
16. การทำกิจกรรมอาสาของชมรม ทำให้ข้าพเจ้าเข้าสังคมกับกลุ่มเพื่อนได้						
ด้านแผนในอนาคต (Future plan function)						
17. การทำกิจกรรมอาสาของชมรม ช่วยให้ข้าพเจ้าพบแนวทางที่ดีขึ้นในการพัฒนาการเรียน						
18. การทำกิจกรรมอาสาของชมรมหรือสโมสรช่วยให้ข้าพเจ้าพบแนวทางที่ดีขึ้นในการทำงานในอนาคต						
19. การทำกิจกรรมอาสาของชมรม ทำให้ข้าพเจ้าสามารถสร้างเครือข่ายใหม่ๆ ที่อาจช่วยใน						

เรื่องการเรียนรู้หรืออาชีพในอนาคตของข้าพเจ้า						
ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่ จริง	ไม่จริง	ไม่จริง เลย
20. การทำกิจกรรมอาสาของชมรม มีประโยชน์ต่อการวางแผนเรียนต่อหรือการทำงานในอนาคตของข้าพเจ้า						
21. การมีประวัติที่เคยทำกิจกรรมอาสาของชมรมทำให้ประวัติการศึกษาของข้าพเจ้าดูดีขึ้น						
ด้านความสุขใจ (Well-being function)						
22. การทำกิจกรรมอาสาของชมรม ช่วยให้ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า						
23. การทำกิจกรรมอาสาของชมรม ช่วยเพิ่มความภาคภูมิใจแก่ข้าพเจ้าได้						
24. การทำกิจกรรมอาสาของชมรม ช่วยให้ข้าพเจ้ารู้สึกไม่โดดเดี่ยว						
25. การทำกิจกรรมอาสาของชมรม ช่วยให้ข้าพเจ้า ลืมความทุกข์ส่วนตัวไปได้						
26. การทำกิจกรรมอาสาของชมรม ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ						
ด้านความสามารถในการช่วยเหลือสังคม (Prosocial competence function)						
27. ข้าพเจ้าทำกิจกรรมอาสา เพราะเชื่อมั่นว่าข้าพเจ้ามีความสามารถที่จะช่วยเหลือผู้อื่นได้						
28. การทำกิจกรรมอาสาของชมรม เนื่องจากข้าพเจ้าตระหนักถึงความสำคัญในการช่วยเหลือผู้อื่น						
29. ข้าพเจ้าตระหนักถึงความสำคัญของการมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นจากการทำกิจกรรมอาสาของชมรม						
30. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าความสามารถของตนเองจะเป็นที่ต้องการของชมรมในการทำกิจกรรมอาสา						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่ จริง	ไม่จริง	ไม่จริง เลย
ด้านความเชื่อทางพุทธศาสนา (Buddhist belief)						
31. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการทำกิจกรรมอาสาของชมรม ถือเป็นการทำความดีต่อเพื่อนมนุษย์ตาม หลักธรรมทางพุทธศาสนา						
32. ข้าพเจ้าช่วยเหลือส่วนรวมหรือสังคมเพราะ เป็น สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้						
33. ข้าพเจ้าเต็มใจเข้าร่วมทำกิจกรรมอาสาของ ชมรมที่มีพระสงฆ์เป็นผู้ร่วมจัดเพราะเชื่อใน พระสงฆ์ว่าเป็นผู้ศึกษาคำสอนของ พระพุทธเจ้า						
34. ข้าพเจ้าทำกิจกรรมอาสาของชมรมเพราะเชื่อ ว่าผู้ทำความดีจะได้รับผลของความดีตอบแทน						
35. การทำกิจกรรมอาสาของชมรมของข้าพเจ้าจะ ช่วยให้ได้รับผลตอบแทนที่ดีไม่ชาตินี้ก็ชาติ หน้า						
36. เมื่อข้าพเจ้าตายไปประโยชน์จากการทำ กิจกรรมอาสาของชมรมจะช่วยให้ข้าพเจ้าได้ อยู่ในภพภูมิที่ดีขึ้น						
37. ข้าพเจ้าไม่ประมาทที่จะหมั่นสร้างกุศลประการ หนึ่งด้วยการทำประโยชน์ในกิจกรรมอาสาของ ชมรม						

3. การสนับสนุนทางสังคม

คำแนะนำในการตอบ

ประโยคต่อไปนี้จะเกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมในชมรมหรือสโมสรของท่าน โปรดอ่านและพิจารณาข้อความต่อไปนี้ด้วยใจเป็นธรรม จากนั้นทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotional support)						
1. ข้าพเจ้าได้รับกำลังใจจากเพื่อนยามที่ข้าพเจ้าพบอุปสรรคในการทำกิจกรรมของชมรม						
2. ข้าพเจ้าได้รับความเห็นใจจากเพื่อนเมื่อข้าพเจ้าเหน็ดเหนื่อยจากการทำกิจกรรมของชมรม						
3. อาจารย์ของข้าพเจ้าช่วยให้ข้าพเจ้าเกิดขวัญและกำลังใจในการทำกิจกรรมของชมรม						
การสนับสนุนทางการให้คุณค่า (Esteem support)						
4. ครอบครัวยอมรับ/เห็นด้วยว่าข้าพเจ้ามีความสามารถในการทำกิจกรรมของชมรม						
5. ครอบครัวพูดหรือแสดงให้รู้ว่าภูมิใจในตัวข้าพเจ้าในการทำกิจกรรมของชมรม						
6. เพื่อนสนับสนุนให้ข้าพเจ้าทำกิจกรรมของชมรม						
7. ข้าพเจ้าได้รับการชื่นชมจากครูอาจารย์ในการทำกิจกรรมของชมรม						
8. มหาวิทยาลัยของข้าพเจ้าให้การสนับสนุนและยกย่องคนที่ทำความดีจากการทำกิจกรรมของชมรม						
การสนับสนุนทางวัตถุ (Tangible support)						
9. คนในครอบครัวของข้าพเจ้าให้การสนับสนุนด้านวัตถุ (เช่น เงินทอง, เครื่องมือ, อุปกรณ์ ฯ) ในการทำกิจกรรมของชมรม หากข้าพเจ้าร้องขอ						
10. เพื่อนจะช่วยเหลือข้าพเจ้าในด้านวัตถุสิ่งของ เพื่อใช้ในการทำ						

กิจกรรมของชมรมเมื่อข้าพเจ้าต้องการ						
ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่ จริง	ไม่ จริง เลย
11. เพื่อนของฉันทำให้ฉันทราบว่าเขาจะมาช่วยเหลือฉันทันที ถ้าฉันต้องการความช่วยเหลือในกิจกรรมของชมรม						
12. มหาวิทยาลัยให้ข้าพเจ้ายืมอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมของชมรม						
13. ถ้าข้าพเจ้าขอรับบริจาคเงินในการทำกิจกรรมของชมรม อาจารย์จะร่วมบริจาค						
การสนับสนุนทางด้านข้อมูลสารสนเทศ (Informational support)						
14. เมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับการทำกิจกรรมของชมรม ข้าพเจ้าจะได้รับคำปรึกษาแนะนำจากครอบครัว						
15. ข้าพเจ้าได้รับข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการทำงานกิจกรรมชมรมจากเพื่อนอย่างเพียงพอ						
16. อาจารย์ได้แนะนำถึงเทคนิควิธีในการดำเนินกิจกรรมของชมรม						
17. ภายหลังจากการทำกิจกรรม ข้าพเจ้าจะได้ข้อมูลสะท้อนกลับ (เช่น การติชม, ให้กำลังใจ ฯลฯ) จากอาจารย์						

4. พฤติกรรมอาสา

โปรดอ่านและพิจารณาข้อความต่อไปนี้ และทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับพฤติกรรมของท่านในการทำกิจกรรมชมรมช่วงเดือนสุดท้ายในภาคการศึกษา 2556 ที่ผ่านมา โปรดพิจารณาประโยคแต่ละข้อด้วยใจเป็นธรรม ตอบตามความเป็นจริง ไม่มีคำตอบใดถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดี และกรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

กิจกรรม	ชมรมมีการดำเนินกิจกรรมนี้	ลักษณะการเข้าร่วมของท่าน	ท่านตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวมากน้อยเพียงใด
1. เข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนคัดเลือกพื้นที่	☐ มี ☐ ไม่มี	☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วมทุกครั้ง ☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วมเกือบทุกครั้ง ☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วมบางครั้ง ☐ ท่านได้รับมอบหมายแต่ไม่ได้เข้าร่วม ☐ ท่านไม่ได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมนี้	☐ ตั้งใจมากที่สุด ☐ ตั้งใจมาก ☐ ตั้งใจปานกลาง ☐ ตั้งใจน้อย ☐ ตั้งใจน้อยที่สุด
2. เข้าร่วมประชุมเพื่อกำหนดลักษณะกิจกรรมที่ทำในพื้นที่	☐ มี ☐ ไม่มี	☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วมทุกครั้ง ☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วมเกือบทุกครั้ง ☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วมบางครั้ง ☐ ท่านได้รับมอบหมายแต่ไม่ได้เข้าร่วม ☐ ท่านไม่ได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมนี้	☐ ตั้งใจมากที่สุด ☐ ตั้งใจมาก ☐ ตั้งใจปานกลาง ☐ ตั้งใจน้อย ☐ ตั้งใจน้อยที่สุด
3. เข้าร่วมประชุมเพื่อกำหนดและมอบหมายงาน	☐ มี ☐ ไม่มี	☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วมทุกครั้ง ☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วมเกือบทุกครั้ง ☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วมบางครั้ง ☐ ท่านได้รับมอบหมายแต่ไม่ได้เข้าร่วม ☐ ท่านไม่ได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมนี้	☐ ตั้งใจมากที่สุด ☐ ตั้งใจมาก ☐ ตั้งใจปานกลาง ☐ ตั้งใจน้อย ☐ ตั้งใจน้อยที่สุด
4. เข้าร่วมการประชุมสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรม	☐ มี ☐ ไม่มี	☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วมทุกครั้ง ☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วมเกือบทุกครั้ง ☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วมบางครั้ง ☐ ท่านได้รับมอบหมายแต่ไม่ได้เข้าร่วม ☐ ท่านไม่ได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมนี้	☐ ตั้งใจมากที่สุด ☐ ตั้งใจมาก ☐ ตั้งใจปานกลาง ☐ ตั้งใจน้อย ☐ ตั้งใจน้อยที่สุด

กิจกรรม	ชมรมมีการ ดำเนิน กิจกรรมนี้	ลักษณะการเข้าร่วมของท่าน	ท่านตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว มากน้อยเพียงใด
5. เข้าร่วมประชุม วางแผนทำกิจกรรม ในพื้นที่	☐ มี ☐ ไม่มี	☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วม <u>ทุกครั้ง</u> ☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วม <u>เกือบ</u> <u>ทุกครั้ง</u> ☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วม <u>บางครั้ง</u> ☐ ท่านได้รับมอบหมายแต่ <u>ไม่ได้</u> เข้าร่วม ☐ ท่าน <u>ไม่</u> ได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมนี้	☐ ตั้งใจมากที่สุด ☐ ตั้งใจมาก ☐ ตั้งใจปานกลาง ☐ ตั้งใจน้อย ☐ ตั้งใจน้อยที่สุด
6. เข้าร่วมการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ในการทำ กิจกรรม	☐ มี ☐ ไม่มี	☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วม <u>ทุกครั้ง</u> ☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วม <u>เกือบ</u> <u>ทุกครั้ง</u> ☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วม <u>บางครั้ง</u> ☐ ท่านได้รับมอบหมายแต่ <u>ไม่ได้</u> เข้าร่วม ☐ ท่าน <u>ไม่</u> ได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมนี้	☐ ตั้งใจมากที่สุด ☐ ตั้งใจมาก ☐ ตั้งใจปานกลาง ☐ ตั้งใจน้อย ☐ ตั้งใจน้อยที่สุด
7. เข้าร่วมประชุม สรุปผลการ ดำเนินงาน	☐ มี ☐ ไม่มี	☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วม <u>ทุกครั้ง</u> ☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วม <u>เกือบ</u> <u>ทุกครั้ง</u> ☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วม <u>บางครั้ง</u> ☐ ท่านได้รับมอบหมายแต่ <u>ไม่ได้</u> เข้าร่วม ☐ ท่าน <u>ไม่</u> ได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมนี้	☐ ตั้งใจมากที่สุด ☐ ตั้งใจมาก ☐ ตั้งใจปานกลาง ☐ ตั้งใจน้อย ☐ ตั้งใจน้อยที่สุด
8. เข้าร่วมกิจกรรม พิเศษอื่นๆ ที่ชมรม ขอความร่วมมือ เพิ่มเติม	☐ มี ☐ ไม่มี	☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วม <u>ทุกครั้ง</u> ☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วม <u>เกือบ</u> <u>ทุกครั้ง</u> ☐ ท่านได้รับมอบหมายและเข้าร่วม <u>บางครั้ง</u> ☐ ท่านได้รับมอบหมายแต่ <u>ไม่ได้</u> เข้าร่วม ☐ ท่าน <u>ไม่</u> ได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมนี้	☐ ตั้งใจมากที่สุด ☐ ตั้งใจมาก ☐ ตั้งใจปานกลาง ☐ ตั้งใจน้อย ☐ ตั้งใจน้อยที่สุด

5. ความพึงพอใจในกิจกรรมอาสา

คำชี้แจง

ประโยคต่อไปนี้เป็นข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาในชมรมของท่าน โปรดอ่านและพิจารณาว่าท่านมีความพึงพอใจในแต่ละข้อ มากน้อยเพียงใด โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องซึ่งตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงแห่งเดียวในแต่ละประโยค กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	พึงพอใจมากที่สุด	พึงพอใจมาก	ค่อนข้างพึงพอใจ	ค่อนข้างไม่พึงพอใจ	ไม่พึงพอใจ	ไม่พึงพอใจอย่างมาก
ด้านการสนับสนุนจากองค์กร (Organizational support)						
1. การมีเครือข่ายสนับสนุนการทำงานที่ข้าพเจ้าสามารถขอความช่วยเหลือได้ทันที หากต้องเผชิญกับปัญหาในการทำกิจกรรมอาสาของชมรม						
2. วิธีการที่ชมรมให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) เกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของข้าพเจ้า						
3. การสนับสนุนที่ข้าพเจ้าได้รับจากคนในชมรม						
4. ปริมาณข่าวสารที่ข้าพเจ้าได้รับเกี่ยวกับสิ่งที่ชมรมกำลังดำเนินการอยู่						
5. ความบ่อยครั้งที่ชมรมเห็นคุณค่าในกิจกรรมที่ข้าพเจ้าทำ						
6. ความร่วมมือร่วมใจกันที่เกิดขึ้นภายในชมรม						
7. การสื่อสารเกี่ยวกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของชมรมไปยังนักศึกษาที่ทำกิจกรรม						
ด้านประสิทธิภาพการมีส่วนร่วม (Participation efficacy)						
1. ความก้าวหน้าของบุคคล/ชุมชนที่ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมของชมรมที่ข้าพเจ้าร่วมงานด้วย						
2. ผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลจากกิจกรรมอาสาของชมรมที่ข้าพเจ้าร่วมงานด้วย						
3. ความสามารถของข้าพเจ้าที่ทำกิจกรรมอาสาเรื่องนี้ได้ดีพอๆ กับคนอื่น						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	พึงพอใจ มากที่สุด	พึงพอใจ มาก	ค่อนข้าง พึงพอใจ	ค่อนข้าง ไม่ พึงพอใจ	ไม่พึง พอใจ	ไม่พึง พอใจ อย่าง มาก
4. ความมีคุณค่าของกิจกรรมที่ข้าพเจ้าร่วมทำใน ชมรม						
5. ความพยายามที่ข้าพเจ้าทุ่มเทให้กับงานของ ชมรมเมื่อเทียบกับสิ่งที่เกิดขึ้นจากการทุ่มเทนั้น						
ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment)						
1. โอกาสที่ข้าพเจ้าได้ใช้ความรู้และทักษะในการทำ กิจกรรมอาสาของชมรม						
2. การเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชมรม						
3. ความมีอิสระของข้าพเจ้าในการตัดสินใจว่าจะ ทำงานของชมรมที่ได้รับมอบหมายนั้นอย่างไร						
4. การได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ของข้าพเจ้าจากการทำ กิจกรรมอาสาของชมรม						
5. ความเหมาะสมระหว่างทักษะของข้าพเจ้ากับ กิจกรรมอาสาของชมรมที่ทำ						
ด้านการบูรณาการเข้ากับกลุ่ม (Group integration)						
1. สัมพันธภาพของข้าพเจ้ากับเพื่อนในชมรม						
2. มิตรภาพที่เกิดขึ้นในขณะที่ทำกิจกรรมอาสาของ ชมรม						
3. ปริมาณของการสื่อสารพูดคุยที่ข้าพเจ้ามีกับ เพื่อนร่วมชมรม						
4. ปริมาณเวลาที่ได้อยู่ร่วมกับเพื่อนชมรม						
5. ความเข้าใจระหว่างข้าพเจ้ากับเพื่อนๆ ในชมรมที่ เป็นผลมาจากการทำกิจกรรม						
6. ความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในกลุ่มผู้ร่วม ทำกิจกรรมอาสา						

6. เจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม

คำแนะนำในการตอบ

โปรดอ่านและพิจารณาข้อความต่อไปนี้ใจเป็นธรรม จากนั้นทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด ไม่มีคำตอบใดถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดี กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

(**การทำประโยชน์เพื่อสังคม หมายถึง การเข้าร่วมทำกิจกรรมที่ทำให้เกิดประโยชน์เพื่อผู้อื่นหรือเพื่อส่วนรวม หรือการแสดงออกที่ทำให้เห็นว่านักศึกษาคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวเช่น การเข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนเป็นผู้จัด, การช่วยเหลือบริจาคสิ่งของ, การช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนในสังคม เป็นต้น)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
ด้านความรู้เชิงประเมินค่า (Cognitive component)						
1. ข้าพเจ้าคิดว่าเราไม่ควรเพิกเฉยเมื่อทราบว่ามีความต้องการความช่วยเหลือจากคนในสังคม						
2. ข้าพเจ้าคิดว่าในฐานะที่เป็นนักศึกษาควรเห็นความสำคัญและเข้าร่วมในกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น						
3. ข้าพเจ้าคิดว่าการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมถือเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์						
4. ข้าพเจ้าเชื่อว่าประสบการณ์ที่ได้จากการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์เพื่อส่วนรวมจะเป็นประสบการณ์ที่คุ้มค่า						
5. ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า “ทุกคนควรแบ่งเวลาให้กับการทำประโยชน์ต่อชุมชน”						
ด้านความรู้สึก (Affective component)						
6. ข้าพเจ้าเบื่อหน่ายเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการทำประโยชน์เพื่อสังคม						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่ จริง	ไม่จริง	ไม่จริง เลย
7. ข้าพเจ้ารู้สึกลำบากใจเมื่อต้องทำหน้าที่เพื่อส่วนรวม						
8. ข้าพเจ้าไม่เต็มใจในการเข้าร่วมโครงการที่เกี่ยวข้องกับการบริการช่วยเหลือผู้อื่น						
ด้านความพร้อมกระทำ (Action tendency component)						
9. ข้าพเจ้าจะสนับสนุนคนที่ทำความดีเพื่อส่วนรวม						
10. ถึงแม้การทำประโยชน์ต่อสังคมจะมีปัญหาและอุปสรรค แต่ข้าพเจ้าจะไม่ท้อถอยเพราะถือว่าเป็นสิ่งที่ควรทำ						
11. ข้าพเจ้าคิดว่าจะนำความรู้ที่ได้เรียนในมหาวิทยาลัยไปใช้เพื่อการทำงานที่ทำประโยชน์ต่อสังคม						
12. ในอนาคตหากข้าพเจ้าต้องไปทำงานที่เกี่ยวข้องกับการทำประโยชน์ต่อสังคมไม่ว่าจะเป็นงานอะไร ข้าพเจ้าก็พร้อมที่จะทำ						
13. ข้าพเจ้าตั้งใจจะทำกิจกรรมหรืองานที่เกี่ยวข้องกับการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมต่อไป						

ขอบคุณนักศึกษาทุกท่านที่สละเวลาอันมีค่าตอบแบบสอบถาม

ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการในครั้งนี้

ขอให้นักศึกษาประสบความสำเร็จ

และก้าวหน้าทั้งในด้านการเรียนรวมถึงทุกๆ ด้านค่ะ

ภาคผนวก ค

ผลการวิเคราะห์ดัชนีความกลมกลืนของเครื่องมือในการวิจัย

ตาราง 24 เปรียบเทียบค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองแรงจูงใจอาสาที่ผ่านการปรับแบบจำลองแล้วเปรียบเทียบกับ 1 องค์ประกอบ

รายละเอียด	x^2	df	x^2 / df	Δx^2	Δdf	CFI	NNFI	RMSEA	CR	AVE
แบบจำลองแรงจูงใจอาสา										
8 องค์ประกอบ	1061.72	601	1.77	-	-	0.97	0.94	0.062	0.98	0.57
1 องค์ประกอบ	1521.51	629	2.42	459.79	28	0.95	0.94	0.085		

Δx^2 ในตารางมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001

จากตาราง 24 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่า แบบจำลองแรงจูงใจอาสา มี 8 องค์ประกอบ พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลอง ได้แก่ ค่า $x^2 = 1061.72$, $df = 601$, $x^2 / df = 1.77$, CFI = 0.97, NNFI = 0.94, RMSEA = 0.062, CR = 0.98 และ AVE = 0.57

ตาราง 25 เปรียบเทียบค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองการสนับสนุนทางสังคมที่ผ่านการปรับแบบจำลองแล้วเปรียบเทียบกับ 1 องค์ประกอบ

รายละเอียด	x^2	df	x^2 / df	Δx^2	Δdf	CFI	NNFI	RMSEA	CR	AVE
แบบจำลองการสนับสนุนทางสังคม										
4 องค์ประกอบ	174.02	113	1.54	-	-	0.99	0.98	0.060	0.96	0.59
1 องค์ประกอบ	346.91	119	2.42	172.89	6	0.96	0.96	0.112		

Δx^2 ในตารางมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001

จากตาราง 25 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่าแบบจำลองการสนับสนุนทางสังคมมี 4 องค์ประกอบ พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลอง ได้แก่ ค่า $x^2 = 174.02$, $df = 113$, $x^2 / df = 1.54$, CFI = 0.99, NNFI = 0.98, RMSEA = 0.060, CR = 0.96 และ AVE = 0.59

ตาราง 26 เปรียบเทียบค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองพฤติกรรมอาสาที่ผ่านการปรับแบบจำลอง แล้วเปรียบเทียบกับ 1 องค์ประกอบ

รายละเอียด	χ^2	df	χ^2 / df	$\Delta\chi^2$	Δdf	CFI	NNFI	RMSEA	CR	AVE
แบบจำลองพฤติกรรมอาสา										
3 องค์ประกอบ	30.67	17	1.80	-	-	0.99	0.98	0.072	0.92	0.60
1 องค์ประกอบ	142.11	20	7.11	111.44	3	0.87	0.82	0.20		

$\Delta\chi^2$ ในตารางมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001

จากตาราง 26 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่า แบบจำลองพฤติกรรมอาสา มี 3 องค์ประกอบ พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลอง ได้แก่ ค่า $\chi^2 = 30.67$, $df = 17$, $\chi^2 / df = 1.80$, CFI = 0.99, NNFI = 0.98, RMSEA = 0.072, CR = 0.92 และ AVE = 0.60

ตาราง 27 เปรียบเทียบค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา ที่ผ่านการปรับแบบจำลอง แล้วเปรียบเทียบกับ 1 องค์ประกอบ

รายละเอียด	χ^2	df	χ^2 / df	$\Delta\chi^2$	Δdf	CFI	NNFI	RMSEA	CR	AVE
แบบจำลองความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา										
4 องค์ประกอบ	381.52	224	1.70	-	-	0.98	0.98	0.068	0.97	0.59
1 องค์ประกอบ	659.05	230	2.87	277.53	6	0.96	0.96	0.111		

$\Delta\chi^2$ ในตารางมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001

จากตาราง 27 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่าแบบจำลองความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสา มี 4 องค์ประกอบ พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลอง ได้แก่ ค่า $\chi^2 = 381.52$, $df = 224$, $\chi^2 / df = 1.70$, CFI = 0.98, NNFI = 0.98, RMSEA = 0.068, CR = 0.97 และ AVE = 0.59

ตาราง 28 เปรียบเทียบค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมที่ผ่านการปรับแบบจำลอง แล้วเปรียบเทียบกับ 1 องค์ประกอบ

รายละเอียด	χ^2	df	χ^2 / df	$\Delta\chi^2$	Δdf	CFI	NNFI	RMSEA	CR	AVE
แบบจำลองเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม										
3 องค์ประกอบ	114.58	62	1.85	-	-	0.97	0.96	0.074	0.94	0.57
1 องค์ประกอบ	455.60	65	7	341.02	3	0.78	0.74	0.198		

$\Delta\chi^2$ ในตารางมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001

จากตาราง 28 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่า แบบจำลองเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม มี 3 องค์ประกอบ พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลอง ได้แก่ ค่า $\chi^2 = 114.58$, $df = 62$, $\chi^2 / df = 1.85$, CFI = 0.97, NNFI = 0.96, RMSEA = 0.074, CR = 0.94 และ AVE = 0.57

ตาราง 29 ภาพรวมผลการวิเคราะห์เครื่องมือวัดการวิจัยหลังจากการปรับแบบจำลอง

เครื่องมือ การวิจัย	ค่าสถิติ							
	χ^2	df	χ^2 / df	CFI	NNFI	RMSEA	CR	AVE
			<5.00	≥ 0.90	≥ 0.90	≤ 0.08	>0.70	>0.50
VM	1061.72	601	1.77	0.97	0.94	0.062	0.98	0.57
SS	174.02	113	1.54	0.99	0.98	0.060	0.96	0.59
VB	30.67	17	1.80	0.99	0.98	0.072	0.92	0.60
VS	381.52	224	1.70	0.98	0.98	0.068	0.97	0.59
ASB	114.58	62	1.85	0.97	0.96	0.074	0.94	0.57

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวปองสุข ศรีชัย
วันเดือนปีเกิด	23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 129 หมู่ที่ 3 ตำบลดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา 56120
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	อาจารย์พนักงานในสถาบันอุดมศึกษา
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ สาขาศิลปศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่เชียงราย
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2537	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จาก โรงเรียนพะเยาพิทยาคม จังหวัดพะเยา
พ.ศ. 2542	วิทยาศาสตร์บัณฑิต (จิตวิทยา) จาก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
พ.ศ. 2545	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาการปรึกษา) จาก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
พ.ศ. 2558	วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (วิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) จาก สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ